

PRAKSISOVERSIGTER • SAMLET UDGAVE

Praksis inden for *civilproces*

Processens spilleregler – fra stævning til kære.

OVERSIGTER

16

AFGØRELSE

380

PERIODE

1994–2026

16 OVERSIGTER

Indhold

01	Betalingspåkrav (forenklet inkassoprocess)	24 afg.
02	Dommerinhabilitet	15 afg.
03	Forberedelse og hovedforhandling i civile sager	54 afg.
04	Fri proces og retshjælp	16 afg.
05	Gruppesøgsmål	1 afg.
06	Isoleret bevisoptagelse (retsplejeloven § 343)	16 afg.
07	Kæreadgang	33 afg.
08	Materiel retskraft og litispændens	28 afg.
09	Midlertidige forbud og påbud (retsplejeloven kapitel 40)	32 afg.
10	Påstande og anbringender i civile sager	26 afg.
11	Retsmægling	2 afg.
12	Småsagsprocessen	19 afg.
13	Syn og skøn i civile sager	49 afg.
14	Vidnefritagelse og editionspligt	14 afg.
15	Voldgift	7 afg.
16	Værneting og saglig kompetence	44 afg.

Hver oversigt er et selvstændigt kapitel med introduktion, principper, gennemgang, lovgrundlag og citerede afgørelser. Titlerne er klikbare, og kapitlerne findes også som bogmærker i PDF-læseren.

01

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over betalingspåkrav (forenklet inkassoprocess)

Fogedrettens behandling af betalingspåkrav efter retsplejelovens kapitel 44 a

Version 2 · Opdateret 22. jul. 2026 · 24 afgørelser · 2008-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Den forenklete inkassoprocess i retsplejelovens kapitel 44 a (§§ 477 a-477 g) giver fordringshavere en hurtig vej til et eksigibelt fuldbyrdesgrundlag for ubestridte pengekrav på højst 100.000 kr. – uden stævning og dom. Ordningen blev indført ved lov nr. 450 af 9. juni 2004 på grundlag af Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 og bygger på, at fogedretten foretager den samme indledende prøvelse, som i dag går forud for en udeblivelsesdom, hvorefter et betalingspåkrav, der ikke mødes med rettidige indsigelser, får påtegning med "samme bindende virkning som en dom". Praksis fra fogedretterne og landsretterne i kæremål efter § 477 g kredser om tre spørgsmål: hvornår et betalingspåkrav skal afvises som uklart eller mangelfuldt, hvornår formelle mangler i stedet skal søges afhjulpet, og hvordan de standardiserede sagsomkostninger efter § 477 c, stk. 4, jf. § 316, skal udmåles.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Den forenklete inkassoprocess kan kun bruges til forfaldne pengekrav på højst 100.000 kr. opgjort uden renter og omkostninger, og kun når fordringshaveren ikke forventer indsigelser eller modkrav.
- 02** Kravets hovedstol skal opgøres for sig – kapitaliserede kreditrenter må ikke indregnes i hovedstolen, heller ikke i løbende kreditforhold.
- 03** Der er ingen pligt til at samle flere selvstændige krav mod samme skyldner i ét betalingspåkrav; hvert krav kan indleveres som sin egen sag.
- 04** Forudgående påkravsskrivelse efter inkassolovens § 10, stk. 2-3, med mindst 10 dages frist er en ufravigelig betingelse – undtagelsen i inkassolovens § 11 kræver en konkret, nærliggende risiko for, at fordringen ellers ikke kan inddrives.
- 05** En påkravsskrivelse sendt til en adresse, som fordringshaveren ved er fraflyttet, opfylder ikke § 477 b, stk. 2, og betalingspåkravet afvises.
- 06** Fogedretten foretager samme prøvelse, som i dag sker forud for afsigelse af udeblivelsesdom; er kravet uklart, ubegrundet i sagsfremstillingen eller sagsfremstillingen i væsentlige henseender urigtig, afvises sagen efter § 477 c, stk. 1.

- 07** Formelle mangler skal som udgangspunkt søges afhjulpnet ved en frist efter § 477 c, stk. 2 – nægter fordringshaveren udtrykkeligt at afhjælpe, er afvisning berettiget.
- 08** Værnetingsfejl fører ikke automatisk til afvisning: siden 2007 kan fogedretten i stedet henvise sagen til den stedligt kompetente fogedret efter § 477 c, stk. 3.
- 09** Ved flere skyldnere i samme betalingspåkrav skal påkravet i sin helhed opfylde §§ 477 a og 477 b; er det ikke tilfældet, afvises det som helhed, men afhjælpning kan bestå i, at én skyldner udgår.
- 10** Efter den indledende kontrol behandles et betalingspåkrav med flere skyldnere særskilt for hver skyldner, jf. § 477 a, stk. 2.
- 11** Udebliver indsigelser inden 14 dage – 4 uger ved forkyndelse i udlandet, på Færøerne eller i Grønland – giver fogedretten betalingspåkravet påtegning, og påkravet har herefter samme bindende virkning som en dom.
- 12** Genoptagelse inden 4 uger efter påtegningen sker efter fast praksis uden krav om sikkerhedsstillelse; senere genoptagelse indtil 1 år er undtagelsesvis og kan betinges af betaling eller sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.
- 13** En for sent indleveret indsigelse anses ikke automatisk for en anmodning om genoptagelse.
- 14** Fogedretten kan ikke i fuldbyrdelsesleddet afvise et påtegnet betalingspåkrav efter § 489 på grundlag af generelle formodninger om forkyndelsesfejl ved den ret, der har givet påtegningen.
- 15** Fremkommer indsigelser rettidigt, sidestilles betalingspåkravet med en stævning, og retten kan ved krav over 50.000 kr. kræve et supplerende processkrift inden 14 dage.
- 16** Sagsomkostninger i betalingspåkravssager udmåles standardiseret efter takst; det afgørende er, at fordringshaveren er repræsenteret af en mødeberettiget advokat – også når advokaten er lønansat koncernadvokat hos fordringshaveren.
- 17** Udgangspunktet ved omkostningsudmålingen er den sagsværdi, der er betalt retsafgift af, jf. princippet om parallelitet mellem retsafgift og sagsomkostninger.
- 18** Retsafgiften for et betalingspåkrav er 750 kr., og der betales ikke ny udlægsafgift, når tvangsfuldbyrdelse iværksættes uden fornyet anmodning efter § 477 e, stk. 2, 2. pkt.
- 19** Fogedrettens afgørelser i betalingspåkravssager kæres efter reglerne i kapitel 53, jf. § 477 g, og videre kære kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Anvendelsesområdet i § 477 a: beløbsgrænsen, renterne og forventningen om ubestridthed

§ 1

Retsplejelovens § 477 a, stk. 1 afgrænser den forenklete inkassoprocess til **forfaldne pengekrav på højst 100.000 kr.**, og bestemmelsen tilføjer udtrykkeligt, at "[r]enter og omkostninger medregnes ikke ved opgørelsen af kravets værdi". Hertil kommer et subjektivt kriterium: reglerne kan kun anvendes, "når fordringshaveren ikke forventer, at skyldneren har indsigelser mod kravet eller vil gøre modkrav gældende".

Beløbsgrænsen var oprindelig 50.000 kr. Retsplejerådet lagde ikke skjul på, at grænsen var udtryk for forsigtighed snarere end retssikkerhed:

"Med de justeringer, som Retsplejerådet foreslår i forhold til fællesforslaget, vil der ganske vist ikke være retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved at lade den forenklete inkassoprocess omfatte pengekrav på over 50.000 kr. Men da der er tale om en ny procesform, som også må ses i sammenhæng med Retsplejerådets forslag til en forenklet småsagsproces ... finder Retsplejerådet det rigtigst i det mindste foreløbig at fastsætte en beløbsmæssig begrænsning på 50.000 kr."

(Betænkning nr. 1436/2004, kapitel 10 om inkassoprocess, s. 11.) Grænsen blev fordoblet til 100.000 kr. ved **ændringsloven af 15. juni 2011 om forhøjelse af beløbsgrænsen for den forenklete inkassoprocess m.v.**, med ikrafttræden 1. oktober 2011. Af de paragrafspecifikke bemærkninger fremgår, at der ikke i øvrigt var tilsigtet ændringer:

"Det foreslås at forhøje beløbsgrænsen på 50.000 kr. til 100.000 kr., så den forenklete inkassoprocess kan anvendes ved inddrivelse af forfaldne pengekrav på højst 100.000 kr. Ud over ændringen af beløbsgrænsen tilsigtes ingen ændringer i bestemmelsens anvendelsesområde."

Opgørelsen af hovedstolen er ikke en formalitet. I [BS-1395/2012-OLR](#) havde en kreditor angivet hovedstolen inklusive tilskrevet kreditrente for to misligholdte kreditkøb. Fogedretten i Roskilde afviste påkravet, og landsretten stadfæstede:

"Det følger af retsplejelovens § 477 a og bemærkningerne hertil, samt bekendtgørelse nr. 646 af 18. juni 2007, at kreditor i betalingspåkravet som helt overvejende hovedregel skal opgøre kravets størrelse uden renter og omkostninger. Opdelingen af kravet i hovedstol og renter mv. må antages blandt andet at være begrundet i hensynet til fogedrettens kontrol af betalingspåkravet."

At der efter købsaftalerne blev tilskrevet kreditrente pr. påbegyndt måned af restgælden, kunne ikke begrunde en undtagelse svarende til den, der gælder for kassekreditter. Kendelsen gengiver samtidig forarbejdernes præcisering af, at et betalingspåkrav, der **kun** omfatter renter – fx fordi hovedstolen allerede er betalt, eller fordi påkravet indleveres med henblik på at afbryde forældelse for senere påløbne renter – skal opgøres med renterne som selve kravet inden for beløbsgrænsen. Om afbrydelsesvirkningen i øvrigt henvises til [forældelse og afbrydelse af pengekrav](#).

Flere krav mod samme skyldner. I [BS-49/2018-VLR](#) havde YouSee A/S indleveret to separate betalingspåkrav mod samme debitor vedrørende to distinkte aftaler om køb af mobiltelefoner fra henholdsvis januar og august 2015. Fogedretten i Esbjerg afviste begge med den begrundelse, at kravene skulle samles i ét betalingspåkrav. Landsretten tog stilling til spørgsmålet med udgangspunkt i lovgivningshistorikken bag [§ 477 a](#) og i [§ 249, stk. 1](#), hvorefter en sagsøger *kan* fremsætte flere krav under én sag – en adgang, ikke en pligt.

LOV

[Retsplejeloven § 249, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 477a, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsrettens kendelse om betalingspåkrav – YouSee A/S mod Debitor 1

06.04.2018

Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav med renter i hovedstolen

31.05.2012

Formkravene i § 477 b: påkravsskrivelsen, EØS-adressen og fordringshaverens tre kryds

§ 477 b opstiller de betingelser, der skal være opfyldt, før fogedretten overhovedet må sætte sit navn på betalingspåkravet. Bestemmelsen har fire lag:

- **Værneting** (stk. 1): påkravet indleveres til fogedretten i en retskreds, hvor der er værneting efter kapitel 22 og 23. Ønskes udlæg iværksat uden fornyet anmodning, skal der *tillige* være værneting efter § 487, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt..
- **Forudgående påkravsskrivelse** (stk. 2): der skal være sendt en påkravsskrivelse, der opfylder inkassolovens § 10, stk. 2 og 3, og fristen – mindst 10 dage fra afsendelsen – skal være udløbet, jf. dog inkassolovens § 11.
- **Indholdskrav** (stk. 3): parternes navn og adresse, herunder **en postadresse i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde**, hvortil meddelelser kan sendes og forkyndelse ske; angivelse af retten; fordringshaverens krav; og "en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå kravet støttes".
- **De tre kryds** (stk. 4): fordringshaveren skal tage stilling til, om betalingspåkravet ønskes forkyndt, selv om udlæg er udelukket efter § 490 eller konkurslovens §§ 12 c, 31 eller 207; om **udlæg skal iværksættes uden fornyet anmodning**; og om **retssagsbehandling skal indledes uden stævning**, hvis skyldneren gør indsigelse.

Kravet om en EØS-postadresse afløste det tidligere krav om en dansk adresse ved **ændringsloven af 12. april 2012** med virkning fra 1. maj 2012 – parallelt med det tilsvarende krav til stævninger i § 348, stk. 2, nr.

1. Henvisningen i stk. 4, nr. 1, til konkurslovens bestemmelser blev tilpasset rekonstruktionsreformen ved **ændringsloven af 26. juni 2010**, hvor henvisningen til de tidligere §§ 16, 16 a og 171 blev erstattet af § 12 c om forbud mod fyldestgørelse under rekonstruktionsbehandling.

Påkravsskrivelsen er den hyppigste anstødssten. BS-119/2024-OLR angik en fraflytningsrestance på 76.852,99 kr. Udlejeren sendte den 23. november 2023 en påkravsskrivelse til lejerens senest kendte adresse – det fraflyttede lejemål – med afleveringsattest, og PostNord returnerede brevet som uleverbart. Fire dage senere blev betalingspåkravet indleveret. Fogedretten i Holbæk afviste, FS-6840/2023-HBK stadfæstede, og landsretten tiltrådte, at undtagelsen i inkassolovens § 11 ikke var opfyldt: der var ikke påvist en nærliggende risiko for, at fordringen ellers ikke ville kunne inddrives. Kreditor må altså bære konsekvensen af at sende påkrav til en adresse, som kreditor selv ved er fraflyttet – også når skyldneren har forsømt sin flyttepligt efter CPR-reglerne.

At inkassolovens § 10 også slår igennem i fogedrettens efterfølgende afgørelser om afgifter og salær, illustreres af kæremålet BS-327/2010-OLR om retsafgift og mødesalær.

LOV

Inkassoloven § 10, stk. 2-3

Inkassoloven § 11

Retsplejeloven § 477b, stk. 1-4

Retsplejeloven § 487, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav grundet manglende opfyldelse af betingelser i Inkassoloven

26.02.2024

Landsretten · Kære af fogedrettens kendelse vedrørende betaling af retsafgift og mødesalær

18.02.2010

Byretten · Kæremål vedrørende afvisning af betalingspåkrav

22.01.2024

§ 3 Fogedrettens indledende prøvelse – hvorfor kontrollen er lige så streng som ved udeblivelsesdomme

Den forenklete inkassoprocess hviler på præklusion: gør skyldneren ikke indsigelse, anses kravet for berettiget. Netop derfor valgte Retsplejerådet at lægge domstolskontrollen **før** forkyndelsen, hvor Advokatrådets og Dommerforeningens fællesforslag fra 2002 havde ladet fordringshaverens advokat selv forkynde inkassopåkravet:

"Retsplejerådet foreslår, at betalingspåkravet skal indleveres til fogedretten, der indledningsvis foretager samme prøvelse, som i dag sker forud for afsigelse af udeblivelsesdomme i civile retssager. ... Forslaget om den indledende prøvelse i fogedretten er blandt andet begrundet i, at når fogedretten så at sige lægger navn til, bør grundlaget være i orden. Skyldneren, over for hvem der forkyndes et betalingspåkrav, bør kunne stole på, at fogedretten har kontrolleret betalingspåkravet."

(Gengivet i de almindelige bemærkninger til **lov nr. 450 af 9. juni 2004**; jf. tillige **betænkning nr. 1436/2004, s. 11.**) Forarbejderne understreger samtidig, at det hidtidige retssikkerhedsniveau skulle fastholdes – reglerne om rettens prøvelse ved udeblivelse, genoptagelse, fogedrettens prøvelse af indsigelser, transgbeneficiet og appel skulle "indarbejdes i en ny forenklet inkassoprocess", jf. **betænkning nr. 1436/2004, s. 9.**

Baggrunden var, at inddrivelsen indtil da var toleddet – først dom, derefter fuldbyrdelse – og at det civilprocessuelle led i realiteten var overflødigt i de ubestridte sager:

"Inkassosagerne er for det meste i realiteten fogedsager, dvs. sager, hvor parternes reelle mellemværende angår tvangsmæssig inddrivelse af krav, der er ubestridte. Det første led i den nuværende toleddede proces er derfor i princippet unødvendigt i disse tilfælde."

(**Betænkning nr. 1436/2004, s. 9**; jf. også resuméet i **betænkningens del 2, s. 27.**)

Denne begrundelse er nøglen til at forstå, hvorfor fogedretterne i praksis afviser betalingspåkrav, som en almindelig kreditor kan opleve som formalistisk behandlede: fogedrettens påtegning erstatter en dom, og prøvelsesstandarder er derfor domsstandarder.

LOV

Retsplejeloven § 477c, stk. 1

§ 4 Afvisning efter § 477 c, stk. 1 – uklart krav, ubegrundet krav og urigtig sagsfremstilling

§ 477 c, stk. 1 indeholder to selvstændige afvisningsgrunde:

"Opfylder betalingspåkravet ikke kravene i §§ 477 a og 477 b, afvises sagen ved en beslutning, der meddeles fordringshaveren, jf. dog stk. 3. Det samme gælder, hvis fordringshaverens krav er uklart eller ikke findes begrundet i sagsfremstillingen eller sagsfremstillingen må antages i væsentlige henseender at være urigtig."

Det første punktum angår **formelle** mangler (beløbsgrænse, værneting, påkravsskrivelse, indholdskrav). Det andet punktum angår den **materielle** rimelighedskontrol, der svarer til prøvelsen forud for en udeblivelsesdom.

Efter fordringshaverens anmodning træffes afgørelsen ved kendelse – hvilket er forudsætningen for kære efter § 477 g.

Praksis illustrerer spændet:

Afgørelse	Mangel	Udfald
FS-10843/2011-SON / BS-543/2012-VLR	Indholdskravene i § 477 b, stk. 3, ikke opfyldt	Afvisning stadfæstet
BS-307/2011-OLR	Underskriverens stillingsbetegnelse ikke oplyst – bemyndigelsen kunne ikke verificeres	Afvisning stadfæstet
BS-1395/2012-OLR	Kreditrenter indregnet i hovedstolen	Afvisning stadfæstet
BS-2540/2017-OLR	En af to skyldnere manglede hjemting i retskredsen, og manglen blev ikke afhjulpet	Afvisning stadfæstet
BS-355/2008-VLR	Fogedretten fandt sagsfremstillingen efter § 477 b, stk. 3, utilstrækkelig i en sag om et lejeretligt istandsættelseskrav	Afvisningen ophævet

BS-307/2011-OLR viser samspillet mellem den materielle kontrol og afhjælpningsreglen. Jyske Bank A/S indleverede et betalingspåkrav til Odense Fogedret underskrevet af en medarbejder uden angivelse af stilling. Fogedretten anmodede den 12. december 2010 om oplysningen med henblik på at afklare procesfuldmagten, jf. § 261, stk. 2; banken afviste den 21. december udtrykkeligt at efterkomme anmodningen, og fristen udløb uden afhjælpning. Landsretten stadfæstede afvisningen:

"Landsretten lægger til grund, at anmodningen om at få oplyst [medarbejderens] stillingsbetegnelse er fremsat med henblik på at afklare, om hun var berettiget til at underskrive betalingspåkravet. Da kærrende har afvist at efterkomme rettens anmodning, er betingelserne for sagens afvisning opfyldt."

Modsat viser **BS-355/2008-VLR**, at fogedrettens vurdering af, om kravet er "begrundet i sagsfremstillingen", kan gå for vidt: landsretten ophævede her fogedrettens afvisning af et betalingspåkrav, der udsprang af et lejeforhold og blev bedømt efter § 477 b, stk. 3 sammenholdt med lejelovens § 98, stk. 2. Grænsen mellem formel prøvelse og realitetsbedømmelse er dermed reel: fogedretten skal kontrollere, at kravet **kan** følge af det anførte, men ikke foregribe en bevisbedømmelse, der hører hjemme i en kontradiktorisk sag.

LOV	Retsplejeloven § 261, stk. 2	Retsplejeloven § 477c, stk. 1	Retsplejeloven § 477b, stk. 3
PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens kendelse om stadfæstelse af fogedrettens afvisning af betalingspåkrav grundet manglende hjemting Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav med renter i hovedstolen Landsretten · Decentra kærer fogedrettens afvisning af betalingspåkrav mod Comtalk A/S - Vestre Landsret stadfæster kendelsen Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af betalingspåkrav grundet manglende stillingsbetegnelse Landsretten · Landsretten ophæver fogedrettens afvisning af betalingspåkrav Byretten · Afvisning af Betalingspåkrav ved Fogedretten i Sønderborg		
	08.01.2018		
	31.05.2012		
	25.04.2012		
	01.03.2011		
	04.04.2008		
	23.12.2011		

Afhjælpningsfrist og henvisning – 2007-justeringen af § 477 c, stk. 2 og 3

§ 5

Efter [§ 477 c, stk. 2](#) kan fogedretten indrømme fordringshaveren en frist til at afhjælpe mangler, og efter [stk. 3](#) kan der ved værnetingsfejl ske **henvisning** til den kompetente fogedret i stedet for afvisning. Henvisningsadgangen blev indsat ved **lov nr. 518 af 6. juni 2007** efter henvendelse fra Domstolsstyrelsen. Af de almindelige bemærkninger:

"Efter gældende ret skal et betalingspåkrav, der indleveres til en fogedret, der ikke er stedligt kompetent, afvises. Der er ikke hjemmel til, at fogedretten i stedet henviser sagen til den stedligt kompetente fogedret. ... Domstolsstyrelsen har anført, at denne fremgangsmåde kan forekomme ufleksibel og uhensigtsmæssig for både fogedretterne og brugerne og desuden er ressourcekrævende."

Bestemmelsen svarer til den almindelige regel i [§ 489, stk. 2](#) om tvangsfuldbyrdelse.

Henvisningsadgangen er imidlertid ikke en garanti mod afvisning. I [BS-2540/2017-OLR](#) omfattede et betalingspåkrav indleveret til Næstved Fogedret to skyldnere, hvoraf den ene ikke havde hjemting i retskredsen. Retskontoret sendte **tre** påmindelser med anmodning om at korrigere påkravet eller indlevere det ved rette værneting; fordringshaveren reagerede ikke, og fogedretten afviste den 21. september 2017. Østre Landsret stadfæstede. Praksis er dermed, at fogedretten skal give fordringshaveren en reel mulighed for at rette op, men at passivitet over for gentagne påmindelser fører til afvisning.

En beslægtet problemstilling opstår, når skyldneren er udrejst. I [BS-2589/2017-OLR](#) blev en fogedsag afvist, fordi skyldneren var udrejst, med henvisning til værnetingsreglerne i [§ 235](#) sammenholdt med [§ 477 b, stk. 1](#).

Det praktiske råd, som praksis peger på, er at bruge afhjælpningsfristen aktivt: 2007-forarbejderne fremhæver udtrykkeligt, at afhjælpning ved flere skyldnere "også vil kunne bestå i, at den pågældende skyldner udgår af betalingspåkravet".

LOV

[Retsplejeloven § 477c, stk. 2-3](#)[Retsplejeloven § 477b, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 489, stk. 2](#)

PRAKSIS **Landsretten** · Kære af fogedretskendelse om afvisning af fogedsag grundet udrejse 29.01.2018
Landsretten · Landsrettens kendelse om stadfæstelse af fogedrettens afvisning af betalingspåkrav grundet manglende hjemting 08.01.2018

§ 6 Flere skyldnere i samme betalingspåkrav – helhedsvurdering ved indgangen, individuel behandling bagefter

Kapitel 44 a indeholdt oprindeligt ingen regulering af betalingspåkrav mod flere skyldnere. Det gav i praksis tvivl, navnlig hvor skyldnernes forhold var forskellige. **Lov nr. 518 af 6. juni 2007** indsatte derfor [§ 477 a, stk. 2](#), hvorefter reglerne i §§ 477 d-477 f anvendes "for hver skyldner for sig". Af de almindelige bemærkninger:

"For at sikre, at der fortsat er tale om en forenklet procesform, bør det være en forudsætning, at betalingspåkravet i sin helhed – dvs. i forhold til alle skyldnere – opfylder betingelserne med hensyn til beløbsgrænse, værneting mv. i retsplejelovens §§ 477 a og 477 b. Hvis dette ikke er tilfældet, bør betalingspåkravet i sin helhed afvises efter retsplejelovens § 477 c, uanset om manglerne kun vedrører én af skyldnere."

og videre:

"Det vil ikke være hensigtsmæssigt, at betalingspåkravets behandling og retsvirkninger i forhold til én skyldner skulle være afhængig eksempelvis af, om eller hvornår der sker forkyndelse over for en medskyldner, eller af, om en medskyldner gør indsigelse mod kravet eller anmoder om genoptagelse af sagen."

Ordnningen er altså **kollektiv ved indgangen og individuel efter indgangen**. [BS-2540/2017-OLR](#) er den direkte praktiske udmøntning af første led: fordi den ene af to skyldnere ikke havde hjemting i retskredsen – og udlæg var begæret uden fornyet anmodning, hvilket skærper værnetingskravet efter [§ 477 b, stk. 1, 2. pkt.](#) – blev **hele** betalingspåkravet afvist.

Det skal holdes ude fra spørgsmålet om flere *krav* mod samme skyldner, hvor [BS-49/2018-VLR](#) viser, at fordringshaveren ikke er forpligtet til at samle selvstændige fordringer i ét påkrav. Bemærk dog, at [retsafgiftslovens § 13](#) ved fodedforretninger for samme krav hos flere skyldnere kræver afgift for hver skyldner, bortset fra samlevende ægtefæller og fælles fast ejendom.

LOV	Retsafgiftsloven § 13	Retsplejeloven § 477a, stk. 2	Retsplejeloven § 477b, stk. 1
PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens kendelse om betalingspåkrav – YouSee A/S mod Debitor 1 06.04.2018 Landsretten · Landsrettens kendelse om stadfæstelse af fogedrettens afvisning af betalingspåkrav grundet manglende hjemting 08.01.2018		

§ 7 Forkyndelse og skyldnervejledning efter § 477 d – ordningens retssikkerhedsmæssige omdrejningspunkt

Efter § 477 d, stk. 1 lader fogedretten betalingspåkravet **vedhæftet Domstolsstyrelsens vejledning** forkynde for skyldneren på grundlag af de oplysninger, påkravet indeholder. Forkyndelse kan undlades, hvis udlæg er udelukket efter § 490 eller konkurslovens §§ 12 c, 31 eller 207, og fordringshaveren har krydset af herfor. Er skyldnerens navn og adresse så unøjagtige, at forkyndelse ikke kan foretages, kan fogedretten afvise sagen efter stk. 2 – men afhjælpningsreglen i § 477 c, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Vejledningen var oprindelig en integreret del af den blanket, fordringshaveren indleverede. Ved **lov nr. 518 af 6. juni 2007** blev den flyttet til fogedretten. Justitsministeriet afvejede udtrykkeligt ressourcehensyn mod retssikkerhed:

"Den forenklaede inkassoproses indebærer, at fordringshaverens krav anses for berettiget, hvis skyldneren ikke gør indsigelse, dvs. hvis skyldneren forholder sig passiv. Vejledningen til skyldneren er derfor et centralt element i den samlede betalingspåkravsordning, idet den skal sikre, at skyldneren gør indsigelse, hvis fordringshaverens krav ikke er berettiget."

Afgiftsmæssigt er forkyndelsen knyttet til afgiftspligten: efter [retsafgiftslovens § 12](#) betales 750 kr. for et betalingspåkrav, men "[a]fgiftspligten bortfalder, hvis forkyndelse af betalingspåkravet undlades" i de nævnte tilfælde.

Forkyndelsen har også betydning i fuldbyrdelsesleddet. I [BS-2709/2017-OLR](#) søgte Grenkeleasing ApS tvangsfuldbyrdelse af et betalingspåkrav, som Retten i Glostrup havde påtegnet efter [§ 477 e, stk. 2](#). Fogedretten afviste anmodningen efter [§ 489](#) med den begrundelse, at Glostrup Ret muligvis havde påtegnet påkravet **uden** forudgående forkyndelse i strid med [§ 477 d, stk. 1](#). Landsretten ændrede afgørelsen og hjemviste sagen til realitetsbehandling: der var ikke grundlag for at afvise en konkret fuldbyrdelsesbegæring på grundlag af generelle oplysninger om en anden rets fremgangsmåde. Kendelsen understreger, at påtegningen efter [§ 477 e,](#)

stk. 2, er det fuldbyrdelsesgrundlag, fogedretten skal forholde sig til efter [§ 478, stk. 1](#) – og at indsigelser mod grundlagets tilblivelse hører hjemme i genoptagelses- og kæresporet, ikke som en generel afvisningsgrund efter § 489. Om selve udlægsforretningen henvises til [fogedretsbehandling](#); at § 489 i øvrigt anvendes til at afvise fuldbyrdelse på utilstrækkeligt grundlag, ses fx i [FS-10291/2008-NAE](#).

LOV

[Retsafgiftsloven § 12](#)[Retsplejelovent § 477d, stk. 1-3](#)[Retsplejelovent § 489](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten hjemviser sag om tvangsfuldbyrdelse af betalingspåkrav

12.01.2018

Byretten · Sag afvist grundet manglende grundlag for tvangsfuldbyrdelse

09.12.2008

§ 477 e: indsigelsesfristen, påtegningen med domsvirkning og genoptagelsesadgangen

§ 8

[§ 477 e](#) er ordningens kerne. Skyldneren skal **skriftligt** give fogedretten meddelelse om indsigelser inden **14 dage** fra forkyndelsen – **4 uger**, hvis forkyndelse sker i udlandet, på Færøerne eller i Grønland, jf. [stk. 1](#). Indsigelsen behøver ikke at være begrundet; det fremgår udtrykkeligt af forarbejderne til 2007-loven, at skyldneren blot skal tilkendegive, at kravet ikke kan accepteres.

Udebliver indsigelser, giver fogedretten påtegning og underretter parterne, jf. [stk. 2](#). Har fordringshaveren krydset af for udlæg uden fornyet anmodning, iværksætter fogedretten tvangsfuldbyrdelse, idet betalingspåkravet "sidestilles med en anmodning om tvangsfuldbyrdelse" – og der betales i så fald ikke ny udlægsafgift, jf. [retsafgiftslovens § 13](#). Ellers sendes udskrift til fordringshaveren.

Retsvirkningen står i [stk. 3](#):

"Når betalingspåkravet har fået påtegning efter stk. 2, 1. pkt., har det samme bindende virkning som en dom."

Modstykket er genoptagelsesadgangen i [stk. 4](#): skyldneren kan inden **4 uger** efter påtegningen kræve sagen genoptaget ved skriftlig anmodning, og fogedretten kan **undtagelsesvis** genoptage, hvis anmodningen indgives senere, men inden **1 år**. Genoptagelse kan betinges af, at skyldneren betaler eller stiller sikkerhed for de pålagte sagsomkostninger. Genoptages sagen, annulleres påtegningen, og fogedretten går frem efter § 477 f, jf. [stk. 5](#).

2007-forarbejderne er den bedste kilde til, hvordan reglen skal håndteres i praksis. Domstolsstyrelsen havde påpeget uensartet praksis, men Justitsministeriet valgte bevidst ikke at lovregulere:

"Efter Justitsministeriets opfattelse er de nævnte spørgsmål om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, behandlingen af for sent indleverede indsigelser i forhold til reglerne om genoptagelse og behandlingen af anmodninger om genoptagelse, der fremsættes under en udlægsforretning, bedst egnede til at blive løst gennem fogedretternes og appelinstansernes praksis..."

To retningslinjer fremgår dog udtrykkeligt af forarbejderne som udtryk for "bred enighed":

- **Der skal ikke kræves sikkerhedsstillelse**, når anmodningen om genoptagelse modtages inden for 4-ugers fristen.
- **En for sent indleveret indsigelse skal ikke automatisk anses for en anmodning om genoptagelse**.

Forarbejderne fremhæver samtidig, at § 477 e, stk. 4, "er udformet på samme måde som retsplejelovens § 367 vedrørende genoptagelse af udeblivelsesdomme". Praksis om § 367 er derfor et relevant fortolkningsbidrag – herunder at genoptagelse efter fristens udløb "alene kan ske undtagelsesvist" og forudsætter en samlet

vurdering af forløbet, jf. [BS-632/2016-HRS](#), hvor genoptagelse blev nægtet efter et forløb med advokatpålæg, udeblivelsesdom og efterfølgende udlæg.

LOV	Retsafgiftsloven § 13	Retsplejeloven § 367, stk. 1	Retsplejeloven § 477e, stk. 1-5
PRAKSIS	Landsretten · Landsretten hjemviser sag om tvangsfuldbyrdelse af betalingspåkrav		12.01.2018
	Byretten · Afvisning af anmodning om genoptagelse af retssag ved Retten i Horsens		27.06.2017

§ 9 Overgangen til retssagsbehandling efter § 477 f – betalingspåkravet som stævning

Fremkommer der rettidige indsigelser, kan sagen ikke fortsætte som inkassosag. Har fordringshaveren krydset af for retssagsbehandling uden stævning, jf. [§ 477 b, stk. 4, nr. 3](#), iværksætter retten efter [§ 477 f](#) retssagsbehandling på grundlag af betalingspåkravet, "der sidestilles med en stævning". Har fordringshaveren ikke krydset af, sendes betalingspåkravet retur, og skyldneren underrettes.

Sammenhængen med stævningskravene er central. Et betalingspåkrav skal kun indeholde "en **kort** fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder", jf. [§ 477 b, stk. 3, nr. 4](#), mens en stævning som udgangspunkt kræver en **udførlig** fremstilling samt bevisangivelse og forslag til sagens behandling, jf. [§ 348, stk. 2, nr. 4-6](#). Derfor bestemmer [§ 477 f](#), at retten **i sager, hvor betalingspåkravet overstiger 50.000 kr.**, kan beslutte, at sagsøgeren inden 14 dage fra underretningen om indsigelsen skal indlevere et supplerende processkrift, der opfylder [§ 348, stk. 2, nr. 4-6](#). Under grænsen – og i småsager efter kapitel 39 – gælder det lempeligere niveau, jf. [§ 348, stk. 3](#), der også fritager for de udførlige krav, når sagsøgeren har angivet, at sagsøgte forventes ikke at ville fremsætte indsigelser.

At en sag begynder som betalingspåkrav og ender som småsag, ændrer ikke omkostningsudmålingen. I [BS-569/2012-VLR](#) gjorde kreditor gældende, at der skulle tilkendes mere end de vejledende takster, bl.a. fordi sagen var startet med et betalingspåkrav og havde krævet to telefonmøder. Vestre Landsret afviste:

"Landsretten finder ikke, at den omstændighed, at der i den konkrete sag har været afholdt to telefonmøder, og at sagen startede med indsendelse af et betalingspåkrav, kan føre til en fravigelse af det vejledende udgangspunkt, hvorefter sagsomkostningerne i en situation som den foreliggende fastsættes til inkassosalæret med tillæg af retsafgift."

Den efterfølgende kontradiktoriske behandling af mindre krav er nærmere behandlet under [småsagsprocessen](#); loftet for advokatbistand i de mindste sager illustreres af [BS-2030/2011-OLR](#), hvor maksimumbeløbet på 1.500 kr. efter [§ 408, stk. 2](#) blev udnyttet fuldt ud.

LOV	Retsplejeloven § 348, stk. 2-3	Retsplejeloven § 408, stk. 2	Retsplejeloven § 477f
PRAKSIS	Landsretten · Omkostningsafgørelse i småsag - Stadfæstelse af byrettens vurdering		27.03.2012
	Landsretten · Forhøjelse af sagsomkostninger til dækning af advokatbistand i småsag		01.07.2011

§ 10 Sagsomkostninger efter § 477 c, stk. 4, jf. § 316 – standardtakster og den mødeberettigede advokat

§ 477 c, stk. 4 pålægger fogedretten at træffe afgørelse om sagsomkostninger og give betalingspåkravet påtegning herom. Udmålingen sker efter § 316, stk. 1, hvorefter udgifter til advokatbistand "erstattes med et passende beløb" – i praksis efter standardtakster fastsat inden for intervaller af sagens værdi. Sagsomkostninger kan ikke tilkendes skadesløst eller efter regning, jf. § 316, stk. 2.

Den centrale afgørelse er [BS-1802/2016-VLR](#). Fogedretten i Aalborg havde ved kendelse af 3. oktober 2016 kun tilkendt retsafgiften på 400 kr., fordi betalingspåkravet var indleveret af selskabets **internt ansatte koncernadvokat**. Landsretten ændrede afgørelsen:

"Efter ordlyden og forarbejderne til retsplejelovens § 316, stk. 1, kan det ikke anses for en betingelse for at tillægge sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, at arbejdet med betalingspåkravet er udført af advokaten selv eller en autoriseret fuldmægtig under advokaten."

Landsretten lagde vægt på, at omkostningerne udmåles efter standardtakster uafhængigt af partens konkrete udgifter, og at det afgørende er, om parten er repræsenteret af en **mødeberettiget advokat** – herunder en ansat advokat. Afgørelsen bygger dels på ordlyden af § 477 c, stk. 4, dels på de almindelige bemærkninger til lovforslaget om § 316, hvorefter udgifter til advokatbistand bør erstattes med et passende standardiseret beløb i alle tilfælde, hvor en part er repræsenteret af en mødeberettiget advokat, uanset om advokaten er ansat hos parten.

Den samme logik ses i beslægtet praksis:

- [BS-251/2011-VLR](#): at en advokatfuldmægtig mødte for advokaten, kunne ikke føre til, at advokaten blev anset som selvmøder – men beløbet blev nedsat i forhold til de sædvanlige takster, fordi principalens egen tid ikke honoreres særskilt.
- [BS-1060/2011-OLR](#): udgangspunktet er den sagsværdi, der er betalt retsafgift af, jf. Retsplejerådets princip om, at "der fortsat bør være parallelitet mellem den sagsværdi, som anvendes ved betaling af retsafgift, og den sagsværdi, som anvendes ved udmåling af sagsomkostninger".
- [BS-485/2012-VLR](#) og [BS-17154/2025-OLR](#): en advokat, der fører sin **egen** sag, behandles som selvmøder og får skønsmæssigt fastsat tabt arbejdsfortjeneste – modsætningsvis til situationen i [BS-1802/2016-VLR](#), hvor advokaten repræsenterede en anden juridisk person.
- [BS-42/2023-OLR](#) viser, at omkostningsspørgsmålet i inkassosager fortsat er et hyppigt kæretema.

Retsplejerådet forudsatte i øvrigt, at omkostningsbeløbet i betalingspåkravssager er et **fast beløb**, der ikke afhænger af en konkret vurdering af den enkelte sag, og at en fordringshaver, der mener at have krav på mere, i stedet må anlægge civil retssag. Om advokaters adfærd under inkasso henvises til [advokatansvar og god advokatskik](#).

LOV	Retsplejeloven § 316, stk. 1-2	Retsplejeloven § 477c, stk. 4	
PRAKSIS	Landsretten · Selvmødende advokat tilkendt skønsmæssigt beløb for tabt arbejdsfortjeneste i sag om sagsomkostninger		06.06.2025
	Landsretten · Landsrettens afgørelse om sagsomkostninger i inkassosag		31.01.2023
	Landsretten · Landsretten tillader erstatning for advokatbistand til koncernadvokat ved indlevering af betalingspåkrav		05.01.2017
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster byrettens afgørelse om sagsomkostninger i sag om salær for virksomhedsrådgivning og inkassosager		11.06.2013
	Landsretten · Omkostningsafgørelse i småsag - Stadfæstelse af byrettens vurdering		27.03.2012

Landsretten · Østre Landsret stadfæster afgørelse om sagsomkostninger baseret på betalt retsafgift	12.05.2011
Landsretten · Advokat repræsenteret af fuldmægtig berettiget til sagsomkostninger, dog med nedsat beløb	09.03.2011

§ 11 Det administrative grundlag: blanketten, dokumentationsforbuddet og bekendtgørelsen med virkning fra 2026

§ 477 b, stk. 5 bemyndiger Domstolsstyrelsen til at fastsætte nærmere regler om betalingspåkravets udformning, herunder om anvendelse af særlige blanketter, og stk. 6 pålægger fogedretten at vejlede om udfyldningen. Bemyndigelsen er udnyttet ved [bekendtgørelse om forenklet inkassoprocess](#), der **træder i kraft den 1. januar 2026** og samtidig **ophæver bekendtgørelse nr. 352 af 7. april 2015**, jf. § 4.

Bekendtgørelsen er kort, men har stor praktisk betydning for, hvad fogedretten kan prøve:

- § 1: betalingspåkrav skal udfærdiges på **Domstolsstyrelsens betalingspåkravsblanket**, og styrelsens **vejledning til skyldner** skal vedhæftes ved forkyndelsen.
- § 2: "Ved indlevering af betalingspåkravet skal der ikke vedlægges dokumentation for kravet."
- § 3: "Forpligtelsen til at angive oplysninger i betalingspåkravet kan ikke opfyldes ved at henvise til bilag, som vedlægges betalingspåkravet. Oplysninger i bilag vedlagt betalingspåkravet kan alene supplere de pligtmæssige oplysninger i betalingspåkravet."

De to sidste regler forklarer, hvorfor prøvelsen efter § 477 c, stk. 1 i praksis bliver en **tekstprøvelse** af selve blanketten: fogedretten har hverken pligt eller adgang til at bedømme dokumentation, og fordringshaveren kan ikke reparere en tynd sagsfremstilling ved at vedlægge kontrakter og kontoudtog. Kravet må kunne bæres af blankettens egne felter. Samme hensyn – fogedrettens kontrol med beløbsgrænsen – var afgørende i [BS-1395/2012-OLR](#), hvor landsretten netop henviste til den dagældende blanketbekendtgørelse (nr. 646 af 18. juni 2007) og dens opdeling i "hovedstol (gældens størrelse uden renter og omkostninger)" og "eventuelle renter, gebyrer og andre udenretlige omkostninger".

Ordningen er senest udbredt til Grønland: ved lov nr. 342 af 3. april 2025 om ændring af retsplejelov for Grønland blev der indført regler om betalingspåkrav med virkning fra 1. juli 2025, og Domstolsstyrelsen sendte den 7. maj 2025 [udkast til bekendtgørelse om indlevering af betalingspåkrav efter kapitel 22 i retsplejelov for Grønland](#) i høring med frist den 4. juni 2025, udstedt med hjemmel i den nye § 263 b, stk. 3, i retsplejelov for Grønland.

LOV	Retsplejeloven § 477b, stk. 5-6	Retsplejeloven § 477c, stk. 1
PRAKSIS	Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav med renter i hovedstolen	31.05.2012

§ 12 Kæreadgangen efter § 477 g og instansfølgen i betalingspåkravssager

§ 477 g er kortfattet: "Fogedrettens afgørelser kan kæres efter reglerne i kapitel 53." Bestemmelsen er den procesretlige garanti bag hele ordningen – Retsplejerådet fremhævede netop "appel af fogedrettens afgørelser" som en af de grundregler, der skulle indarbejdes uændret i den nye procesform.

Praksis viser to instansspor:

- **Fogedret → landsret.** Det almindelige spor, hvor kreditor kærer en afvisning eller en omkostningsafgørelse. Eksempler: [BS-543/2012-VLR](#), [BS-307/2011-OLR](#), [BS-1802/2016-VLR](#) og [BS-2709/2017-OLR](#).
- **Fogedret → byret → landsret.** Hvor fogedrettens afgørelse er truffet af en foged, der ikke er dommer, jf. [§ 19, stk. 3](#), går kæren først til byretten. Det ses i Hf-Forsikring-forløbet, hvor fogedrettens afvisning blev prøvet af byretten i [FS-6840/2023-HBK](#) og derefter af landsretten i [BS-119/2024-OLR](#).

For at få en **kendelse** – og dermed et egnet kæreobjekt – skal fordringshaveren huske at anmode herom; efter [§ 477 c, stk. 1, 3. pkt.](#) træffes afgørelsen om afvisning ellers ved en beslutning, der blot meddeles fordringshaveren.

Kæreafgiften tilbagebetales, hvis den kærende helt eller delvis får medhold, jf. [retsafgiftslovens § 44](#) – hvilket i praksis fremgår af konklusionen i flere af kendelserne, fx [BS-1802/2016-VLR](#). Videre kære til tredje instans forudsætter tilladelse fra Procesbevillingsnævnet; adgangen til tredjeinstansbevilling og kæreteknik i øvrigt er behandlet under [kæreadgang](#).

LOV	Retsafgiftsloven § 44	Retsplejeloven § 477g	Retsplejeloven § 477c, stk. 1	
PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav grundet manglende opfyldelse af betingelser i Inkassoloven			26.02.2024
	Landsretten · Landsretten hjemviser sag om tvangsfuldbyrdelse af betalingspåkrav			12.01.2018
	Landsretten · Landsretten tillader erstatning for advokatbistand til koncernadvokat ved indlevering af betalingspåkrav			05.01.2017
	Landsretten · Decentra kærer fogedrettens afvisning af betalingspåkrav mod Comtalk A/S - Vestre Landsret stadfæster kendelsen			25.04.2012
	Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af betalingspåkrav grundet manglende stillingsbetegnelse			01.03.2011
	Byretten · Kæremål vedrørende afvisning af betalingspåkrav			22.01.2024

§ 13 Sammenfatning: hvad praksis kræver af fordringshaveren

Betalingspåkravsordningen er billig og hurtig, men den er også uforsonlig over for sjusk. Praksis kan sammenfattes i fem hovedlinjer.

1. Kravet skal passe ind i kassen. Højest 100.000 kr. i hovedstol, forfaldent, opgjort uden renter og omkostninger – og indleveret i den forventning, at skyldneren ikke gør indsigelse. Kapitaliserede kreditrenter i hovedstolen udløser afvisning, jf. [BS-1395/2012-OLR](#). Til gengæld er der ingen samlingspligt for flere selvstændige krav mod samme skyldner, jf. [BS-49/2018-VLR](#).

2. Påkravsskrivelsen er en betingelse, ikke en formalitet. Den skal opfylde [inkassolovens § 10, stk. 2-3](#) og reelt kunne nå skyldneren. Undtagelsen i [§ 11](#) er snæver og kræver konkret dokumentation for en nærliggende inddrivelsesrisiko – ikke blot en formodning, jf. [BS-119/2024-OLR](#) og [FS-6840/2023-HBK](#).

3. Blanketten skal kunne stå alene. Da dokumentation ikke vedlægges, og bilag ikke kan erstatte de pligtmæssige oplysninger, jf. [bekendtgørelsens §§ 2-3](#), er den korte fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder efter [§ 477 b, stk. 3, nr. 4](#) det eneste, fogedretten prøver. Et krav, der ikke "findes begrundet i sagsfremstillingen", afvises – men fogedretten må ikke gå videre og foregribe en bevisbedømmelse, jf. [BS-355/2008-VLR](#).

4. Reager på fogedrettens henvendelser. Afhjælpningsfristen i § 477 c, stk. 2 og henvisningsadgangen i stk. 3 er indført netop for at undgå afvisninger. Passivitet eller principiel nægtelse fører til afvisning, jf. BS-2540/2017-OLR og BS-307/2011-OLR.

5. Påtegningen er en dom – også i skyldnerens favør. Når betalingspåkravet er påtegnet efter § 477 e, stk. 2, er grundlaget på plads, og fogedretten kan ikke i fuldbyrdelsesleddet tilsidesætte det på grundlag af generelle formodninger om fejl, jf. BS-2709/2017-OLR. Skyldnerens korrektiv er indsigelsen inden 14 dage og genoptagelsen inden 4 uger – herefter kun undtagelsesvis inden 1 år og eventuelt mod sikkerhedsstillelse.

Omkostningsmæssigt er billedet stabilt: standardtakster, retsafgift på 750 kr., ingen ny afgift ved automatisk udlæg – og omkostningsdækning for advokatbistand, når fordringshaveren er repræsenteret af en mødeberettiget advokat, også en lønansat koncernadvokat, jf. BS-1802/2016-VLR.

LOV

Inkassoloven § 10, stk. 2-3

Retsplejeloven § 477a, stk. 1

Retsplejeloven § 477b, stk. 3

Retsplejeloven § 477c, stk. 2-3

Retsplejeloven § 477e, stk. 2

PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav grundet manglende opfyldelse af betingelser i Inkassoloven	26.02.2024
	Landsretten · Landsrettens kendelse om betalingspåkrav – YouSee A/S mod Debitor 1	06.04.2018
	Landsretten · Landsretten hjemviser sag om tvangsfuldbyrdelse af betalingspåkrav	12.01.2018
	Landsretten · Landsrettens kendelse om stadfæstelse af fogedrettens afvisning af betalingspåkrav grundet manglende hjemting	08.01.2018
	Landsretten · Landsretten tillader erstatning for advokatbistand til koncernadvokat ved indlevering af betalingspåkrav	05.01.2017
	Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav med renter i hovedstolen	31.05.2012
	Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af betalingspåkrav grundet manglende stillingsbetegnelse	01.03.2011
	Landsretten · Landsretten ophæver fogedrettens afvisning af betalingspåkrav	04.04.2008
	Byretten · Kæremål vedrørende afvisning af betalingspåkrav	22.01.2024

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Inkassoloven § 10	stk. 2-3	Retsplejeloven § 316	stk. 1
Retsplejeloven § 477a	stk. 1	Retsplejeloven § 477b	stk. 2
Retsplejeloven § 477c	stk. 1	Retsplejeloven § 477e	stk. 3
Retsplejeloven § 477f		Retsplejeloven § 477g	

MATERIALE Citerede afgørelser

24 afgørelser

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

18

06.06.2025	Selvmødende advokat tilkendt skønsmæssigt beløb for tabt arbejdsfortjeneste i sag om sagsomkostninger	9865-11542
------------	---	------------

26.02.2024	Landsrettens stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav grundet manglende opfyldelse af betingelser i Inkassoloven	9471-11021
31.01.2023	Landsrettens afgørelse om sagsomkostninger i inkassosag	4703-5659
06.04.2018	Landsrettens kendelse om betalingspåkrav – YouSee A/S mod Debitor 1	1469-1781
29.01.2018	Kære af fogedretskendelse om afvisning af fogedsag grundet udrejse	6737-8095
12.01.2018	Landsretten hjemviser sag om tvangsfuldbyrdelse af betalingspåkrav	6928-8319
08.01.2018	Landsrettens kendelse om stadfæstelse af fogedrettens afvisning af betalingspåkrav grundet manglende hjemting	1351-1637
05.01.2017	Landsretten tillader erstatning for advokatbistand til koncernadvokat ved indlevering af betalingspåkrav	5487-6574
11.06.2013	Vestre Landsret stadfæster byrettens afgørelse om sagsomkostninger i sag om salær for virksomhedsrådgivning og inkassosager	2076-2478
31.05.2012	Østre Landsrets stadfæstelse af afvisning af betalingspåkrav med renter i hovedstolen	6959-8353
25.04.2012	Decentra kærer fogedrettens afvisning af betalingspåkrav mod Comtalk A/S - Vestre Landsret stadfæster kendelsen	582-672
27.03.2012	Omkostningsafgørelse i småsag - Stadfæstelse af byrettens vurdering	744-841
01.07.2011	Forhøjelse af sagsomkostninger til dækning af advokatbistand i småsag	2853-3385
12.05.2011	Østre Landsret stadfæster afgørelse om sagsomkostninger baseret på betalt retsafgift	2376-2837
09.03.2011	Advokat repræsenteret af fuldmægtig berettiget til sagsomkostninger, dog med nedsat beløb	6910-8300
01.03.2011	Landsretten stadfæster afvisning af betalingspåkrav grundet manglende stillingsbetegnelse	6930-8321
18.02.2010	Kære af fogedrettens kendelse vedrørende betaling af retsafgift og mødesalær	5718-6832
04.04.2008	Landsretten ophæver fogedrettens afvisning af betalingspåkrav	1332-1607

BYRETTE · FØRSTE INSTANS

4

22.01.2024	Kæremål vedrørende afvisning af betalingspåkrav	9470-11020
27.06.2017	Afvisning af anmodning om genoptagelse af retssag ved Retten i Horsens	215-252
23.12.2011	Afvisning af Betalingspåkrav ved Fogedretten i Sønderborg	581-671
09.12.2008	Sag afvist grundet manglende grundlag for tvangsfuldbyrdelse	30-30

PARKERINGSKLAGE ÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

2

23.12.2022	Twist om ankomsttidspunkt og rettidig app-registrering på Refshaleøen	park-1781
05.07.2022	Twist om fortolkning af "Gratis Parkering" og krav om p-skive ved Enghavecentret i Vejle	park-1637

FORARBEJDE **Betænkninger**

2 referencer

Betænkning nr. 1436/2004 - Kapitel 10: Inkassoproces (Reform af den civile retspleje III)

nr. 1436 · 2004 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene – reform af den civile retspleje III (del 2)

nr. 1436 · 2004 · Justitsministeriet

02

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over dommerinhabilitet

Retsplejelovens §§ 60-62, EMRK art. 6 og den objektive målestok

Version 2 · Opdateret 24. jun. 2026 · 15 afgørelser · 1996-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Dommerinhabilitet reguleres af retsplejelovens §§ 60-62 og skal fortolkes i lyset af EMRK artikel 6, stk. 1, om ret til rettergang for en upartisk domstol. Højesteret har i en række nyere afgørelser fastlagt, at vurderingen efter generalklausulen i § 61 beror på en objektiv målestok: det afgørende er, om omstændighederne er egnede til at rejse tvivl hos parter eller omverden om dommerens upartiskhed – ikke om dommeren reelt er partisk. Bestemmelsen har et dobbelt formål: at undgå reel risiko for partiskhed og at sikre tilliden til retssystemet. Praksis viser, at tidligere deltagelse i varetægtsfængsling ikke i sig selv medfører inhabilitet, men at inhabilitet foreligger ved direkte indholdsmæssig forbindelse til den efterfølgende sags tvistpunkt. Familiære relationer, ansættelsesforhold hos modparten og forudgående udtalelser om sagens udfald kan alle begrunde inhabilitet, mens formelt kollegaskab, tilknytning som forsvarer eller lægdommers foreningsmedlemskab som udgangspunkt ikke er tilstrækkeligt.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Inhabilitetsvurderingen efter retsplejelovens § 61 foretages efter en objektiv målestok – dommerens personlige kendskab til de inhabilitetsgrundende omstændigheder er ikke afgørende (Højesteret 2025, 4-1).
- 02** Retsplejelovens § 61 har et dobbelt formål: at undgå reel risiko for partiskhed og at undgå, at der hos parter eller omverden opstår mistillid til dommerens upartiskhed.
- 03** Bestemmelsen i § 61 skal fortolkes i lyset af EMRK artikel 6, stk. 1, om rettergang for en upartisk domstol (Højesteret, fast praksis siden UfR 2021.3983).
- 04** En dommers tidligere afgørelse om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, medfører ikke i sig selv inhabilitet i en efterfølgende straffe- eller erstatningssag (UfR 2000.186H).
- 05** Inhabilitet foreligger, hvis dommeren reelt har taget stilling til tvistens genstand på et tidligere tidspunkt, eller der er direkte indholdsmæssig forbindelse mellem de spørgsmål, der tidligere er afgjort, og dem der nu skal afgøres (Højesteret 2024).
- 06** Familiære relationer mellem dommer og part i en parallel verserende sag kan begrunde inhabilitet, selv om dommeren ikke konkret kender til den parallelle sag (Højesteret 2025).

- 07** Sagkyndige i Retslægerådet er omfattet af princippet i retsplejelovens § 61, og ansættelse hos en procespart kan medføre inhabilitet, selv om den sagkyndige ikke deltog i myndighedens forudgående behandling af sagen (Højesteret 2025).
- 08** En dommers forudgående udtalelser med bestemthed om sagens sandsynlige udfald medfører inhabilitet efter § 61 (Østre Landsret 2008).
- 09** En advokats tilknytning til dommerkontoret som offentlig forsvarer eller medhjælper medfører ikke i sig selv inhabilitet, når sagen ikke angår disse funktioner (Vestre Landsret 2010).
- 10** Lægdommere i boligretssager antages at have tilknytning til interesseorganisationer – foreningsformandskab medfører ikke i sig selv inhabilitet (Vestre Landsret 2018).
- 11** Habilitetsindsigelse skal fremsættes straks efter, at parten er blevet bekendt med de relevante omstændigheder – afventes kendelsens eller dommens udfald, fortabes retten til at gøre indsigelsen gældende (Byretten 2023, Højesteret i UfR 2010.802H).
- 12** Kære af en byrets kendelse om habilitet, truffet under forberedelsen eller hovedforhandlingen, kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet efter retsplejelovens § 389 a (Højesteret i UfR 2016.545H, Vestre Landsret 2023).
- 13** En dommer, der har vurderet et vidnes troværdighed i en straffesag, er ikke dermed inhabil til at virke i en anden straffesag, hvor vidnet afgiver forklaring (Højesteret 2014).

§ 1 Lovgrundlaget: Retsplejelovens §§ 60-62 og EMRK artikel 6

Dommerinhabilitet reguleres af tre bestemmelser i retsplejeloven:

- **Retsplejelovens § 60** opregner de **specifikke, absolutte inhabilitetsgrunde** – slægtskab med parter, tidligere deltagelse som vidne, skønsmand eller i underordnet instans, samt særregler om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2 og om indgreb i meddelelseshemmeligheden.
- **Retsplejelovens § 61** er **generalklausulen**: "Ingen må handle som dommer i en sag, når der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed." Bestemmelsen er en residual opsamlingsregel, der supplerer § 60 og dækker alle øvrige situationer, der kan give anledning til berettiget tvivl.
- **Retsplejelovens § 62** fastlægger **proceduren**: Dommeren skal selv påse habilitetsspørgsmål, og parterne kan rejse spørgsmål herom. Afgørelsen træffes ved kendelse, og den dommer, hvis habilitet er under vurdering, er ikke udelukket fra at deltage i afgørelsen.

Generalklausulen i § 61 blev nyaffattet ved lov af 13. juni 1990 om ændring af retsplejeloven (dommeres habilitet, SSP-samarbejdet og advokatselskaber m.v.). Baggrunden var Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse i **Hauschildt mod Danmark** (1989), der fastslog, at en dommer, der gentagne gange havde truffet beslutning om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2, ikke fremtrådte som upartisk under den efterfølgende domsforhandling. Som forarbejderne udtrykte det:

Lovforslaget har til formål at bringe retsplejelovens regler om dommeres inhabilitet i overensstemmelse med den fortolkning af Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 1, om rettergang ved en upartisk domstol, som kom til udtryk ved Den europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse af 24. maj 1989 i Hauschildt-sagen.

Højesteret har siden 2021 i fast praksis fastslået, at § 61 skal fortolkes i lyset af EMRK artikel 6, stk. 1 (jf. **UfR 2021.3983**), og at vurderingen skal foretages efter en **objektiv målestok** – det afgørende er ikke, om dommeren reelt er partisk, men om de foreliggende omstændigheder objektivt er egnede til at vække rimelig tvivl om upartiskheden.

LOV

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention § 6, stk. 1

Retsplejeloven § 60

Retsplejeloven § 61

Retsplejeloven § 62

Retsplejeloven § 762, stk. 2

§ 2 Det dobbelte formål og den objektive målestok

Højesteret har i en klar linje fra 2024-2025 præciseret generalklausulens rækkevidde. Bestemmelsen i **retsplejelovens § 61** tjener et **dobbelt formål**:

1. At undgå reel risiko for, at afgørelsen i den konkrete sag påvirkes af uvedkommende hensyn.
2. At undgå, at der hos parter eller omverden opstår mistillid til dommerens upartiskhed.

Den **objektive målestok** indebærer, at det ikke er dommerens subjektive holdning eller personlige viden, der er afgørende. Vurderingen foretages ud fra de objektive omstændigheder, som en udenforstående observatør ville lægge til grund.

Dette princip blev skærpet markant i **AM2025.06.24H**, hvor Højesteret med stemmerne 4-1 ophævede en straffedom, fordi byretsdommeren var inhabil – selv om dommeren ikke havde kendskab til den omstændighed, der begrundede inhabiliteten. Flertallet udtalte:

Bestemmelsen har til formål at undgå, at der hos parter eller i omverdenen opstår mistillid til dommeres upartiskhed. (...) Dommerens personlige kendskab til den civile sag ansås ikke for afgørende, da vurderingen baseres på en objektiv målestok.

Mindretallet (én dommer) ville have lagt vægt på den manglende subjektive viden, men blev stemt ned. Afgørelsen fastlægger dermed, at inhabilitetsreglerne har karakter af en **tillidsgaranti** – det er systemets troværdighed, ikke den enkelte dommers personlige integritet, der skal beskyttes.

Samme dobbelte formål er gentaget i **SS-104/2023-HJR** (2024), hvor Højesteret understregede, at tvivlen skal være "rimeligt begrundet i objektive omstændigheder", og at § 61 skal fortolkes i lyset af EMRK artikel 6, stk. 1, jf. allerede **UfR 2021.3983**.

LOV

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention § 6, stk. 1

Retsplejeloven § 61

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Byretsdommers inhabilitet fører til hjemvisning af straffesag om vold og blufærdighedskrænkelser 24.06.2025

Højesteret · Højesteret Hjemviser Sag om Blufærdighedskrænkelser Grundet Dommers Inhabilitet 24.06.2025

Højesteret · Dommer inhabilitet ved behandling af erstatningskrav efter tidligere deltagelse i varetægtsfængsling 04.06.2024

Tidligere deltagelse i varetægtsfængsling og efterfølgende erstatningssag

Et af de mest omdiskuterede spørgsmål i dansk procesret er, om en dommer, der har truffet afgørelse om varetægtsfængsling, er inhabil i den efterfølgende straffesag eller erstatningssag. Udgangspunktet er klart:

- **Varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1 medfører ikke i sig selv inhabilitet** i den efterfølgende sag (fast praksis, UfR 2000.186H).
- **Varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2** (retshåndhævelsesarrest, der kræver "særlig bestyrket mistanke") medfører derimod absolut inhabilitet efter § 60, stk. 2, fordi dommeren har nærmet sig en skyldvurdering.

Men selv inden for rammerne af § 762, stk. 1, kan der **konkret** opstå inhabilitet. Dette blev autoritativt afgjort i den centrale dom [AM2024.06.04H](#), hvor Højesteret stadfæstede landsrettens ophævelse af en byretsdom. Sagen omhandlede fire erstatningssøgende, der var frifundet i en straffesag om skydevåben, og som herefter krævede erstatning for varetægtsfængsling. Samme dommer, der havde truffet fængslingskendelserne, behandlede erstatningssagen. Højesteret formulerede det afgørende kriterium:

Det afgørende er, om dommeren reelt har taget stilling til twistens genstand på et tidligere tidspunkt, herunder om spørgsmålene i sagerne er de samme, eller om der i øvrigt er en direkte indholdsmæssig forbindelse mellem spørgsmålene.

Højesteret konstaterede, at anklagemyndighedens begrundelse for at nægte erstatning – de erstatningssøgendes tilstedeværelse på gerningsstedet – var "i det væsentlige de samme omstændigheder" som dommerens begrundelse for varetægtsfængslingen. Inhabiliteten forelå dermed.

Den underliggende landsretsdom [SS-1845/2021-OLR](#) var truffet med stemmerne 5-1, og flertallet fremhævede, at det for de erstatningssøgende "fremstår som om, at dommeren i erstatningssagen efter frifindelserne reelt og meget direkte har taget stilling til berettigelsen af de centrale dele af hendes egne tidligere vurderinger."

LOV

[Retsplejelovent § 60, stk. 2](#)[Retsplejelovent § 61](#)[Retsplejelovent § 762, stk. 1, 2](#)[Retsplejelovent § 1018a](#)

PRAKSIS	Højesteret · Dommerinhabilitet i erstatningssag efter varetægtsfængsling i skyderisag	04.06.2024
	Højesteret · Dommer inhabilitet ved behandling af erstatningskrav efter tidligere deltagelse i varetægtsfængsling	04.06.2024
	Landsretten · Dom ophævet og hjemvist grundet tvivl om dommers upartiskhed i erstatningssag efter varetægtsfængsling	19.09.2023

Familiære relationer og parallel verserende sag

Højesterets dom af 24. juni 2025 – [AM2025.06.24H](#) – markerer en yderligere udvikling af praksis om familiære relationer som inhabilitetsgrund.

Sagens omstændigheder: Tiltalte blev i byretten dømt for blufærdighedskrænkelser og vold. Samtidig verserede ved samme byret en civil sag, hvor tiltaltes mor havde rejst et erstatningskrav på ca. 34 mio. kr. mod bl.a. byretsdommerens søster. Den civile sag var henvist til sættestemmer, netop fordi dommerkollegiet anså sig

inhabile som kollegaer til den ene parts søster – men den sagsbehandlende dommer i straffesagen kendte ikke til den parallelle civile sag.

Landsretten afviste inhabilitetsindsigelsen med den begrundelse, at forholdet faldt uden for § 60s katalog, og at dommeren ikke havde kendskab til den civile sag.

Højesteret (4-1) omgjorde landsretten. Flertallet fandt, at den nære familieforbindelse (søskende) kombineret med en stor økonomisk interessekonflikt (34 mio. kr.) mellem familiemedlemmer og parter påvirkede dommerens objektive omstændigheder, der var egnede til at vække rimelig tvivl. At dommeren ikke kendte til sagen betød intet, da habilitetsreglerne skal sikre tilliden til systemet uafhængigt af den enkelte dommers subjektive viden.

Afgørelsen er principiel, fordi den fastslår to vigtige punkter:

- **§ 61 supplerer § 60:** Selvom situationen ikke faldt inden for § 60's katalog over absolutte inhabilitetsgrunde (der kræver direkte slægtskab med *parten*), var generalklausulen i § 61 anvendelig.
- **Subjektiv viden er irrelevant:** Det afgørende er den objektive konstellation, ikke dommerens personlige bevidsthed om den.

Mindretallet (dommer Lars Apostoli) lagde vægt på dommerens manglende viden og fandt ikke, at der var objektiv grund til tvivl, men blev stemt ned. Statskassen blev pålagt sagens omkostninger for alle tre instanser.

LOV	Retsplejeloven § 60	Retsplejeloven § 61	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Byretsdommers inhabilitet fører til hjemvisning af straffesag om vold og blufærdighedskrænkelser		24.06.2025
	Højesteret · Højesteret Hjemviser Sag om Blufærdighedskrænkelser Grundet Dommers Inhabilitet		24.06.2025

Ansættelsesforhold og tilknytning til procespart: Retslægerådet og sagkyndige

Princippet i [retsplejelovens § 61](#) finder ikke kun anvendelse på dommere, men også på **syns- og skønsmand** og **sagkyndige i Retslægerådet**, når rådet afgiver udtalelser til domstolene. Det blev fastslået i **UfR 2014.1094H** og bekræftet i **BS-33979/2024-HJR**.

I sidstnævnte sag (afsagt 10. januar 2025) tog Højesteret stilling til, om en professor, der deltog som sagkyndig i Retslægerådet, var inhabil, fordi han samtidig var koordinerende lægekonsulent i Ankestyrelsen – som var part i den verserende retssag om arbejdsskadeerstatning. Højesteret fastslog:

I hvert fald under disse omstændigheder tiltræder Højesteret, at han på grund af sin tilknytning til Ankestyrelsen var inhabil ved behandlingen af Retslægerådets sag, selv om han ikke havde deltaget i Ankestyrelsens forudgående behandling af arbejdsskadesagen.

Afgørelsen illustrerer flere centrale pointer:

- **Ansættelse hos modparten** er objektivt egnet til at rejse tvivl – selv om den ansatte ikke havde nogen rolle i den konkrete sagsbehandling.
- **Dobbeltrollen** som koordinerende lægekonsulent og sagkyndig i Retslægerådet skabte en strukturel interessekonflikt, der ikke blev afhjulpet af, at vurderingen skete i et kollegialt organ.
-

Forskellen mellem de to Retslægerådsudtalelser – den nye var markant mere gunstig for den skadelidte – understregede inhabilitetsreglernes praktiske relevans.

Derimod viser [BS-2617/2009-VLR](#), at en advokats **formelle tilknytning** til retten som offentlig forsvarer eller medhjælper i skifteretssager **ikke i sig selv** medfører inhabilitet for dommerne ved den pågældende ret i en erstatningssag mod advokaten, der ikke angår disse funktioner.

LOV	Forvaltningsloven § 3, stk. 1	Retsplejeloven § 61	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster inhabilitet for lægekonsulent i Retslægerådet grundet ansættelse i Ankestyrelsen		10.01.2025
	Landsretten · Landsrettens kendelse om inhabilitet ved Retten i Hjørring		01.02.2010

§ 6 Forudgående udtalelser, troværdighedsvurderinger og arbejds-mæssig tilknytning

Praksis belyser også en række andre situationer, hvor inhabilitetsspørgsmålet har været rejst:

Forudgående udtalelser om sagens udfald: I [BS-1488/2008-OLR](#) fandt Østre Landsret, at en dommer, der under et forberedende retsmøde havde udtalt sig "med en sådan bestemthed om sagens sandsynlige udfald", var inhabil efter § 61. Dommeren blev pålagt at vige sit sæde.

Troværdighedsvurderinger i tidligere sager: Højesteret fastslog derimod i [Sag 31/2014](#), at det forhold, at en dommer har vurderet et vidnes forklaring som troværdig eller utroværdig i én straffesag, ikke i sig selv medfører inhabilitet i en anden straffesag, hvor vidnet skal afgive forklaring. Med henvisning til EMD-praksis (**Schwarzenberger mod Tyskland, Poppe mod Nederlandene**) udtalte Højesteret, at inhabilitet kræver, at dommeren reelt har præjudiceret den tiltaltes skyldsspørgsmål – ikke blot vurderet et vidnes generelle troværdighed.

Forurettede ansat ved dommerkontoret: I [SS-262/1996-VLR](#) delte Vestre Landsret sig 3-3 om, hvorvidt en kriminaldommer var inhabil, når den forurettede var ansat som stævningsmand ved retterne i Frederikshavn. Halvdelen fandt det afgørende, at den forurettedes arbejdsmæssige tilknytning til kontoret i sig selv var inhabilitetsgrundende, uanset at dommeren og stævningsmanden ikke havde personlig kontakt. Halvdelen mente, at de konkrete omstændigheder (ingen personlig kontakt, stævningsmanden kom sjældent i kriminalretten) betød, at inhabiliteten ikke forelå. Da stemmetallet var lige, blev sagen afgjort til tiltaltes gunst, og dommen ophævet og hjemvist.

Lægdommere i boligretssager: I [BS-24758/2018-VLR](#) fastslog Vestre Landsret, at en lægdommers formandskab for en lejerforening ikke i sig selv medførte inhabilitet. Lægdommere beskikkes netop efter forhandling med interesseorganisationer og forventes at have tilknytning til disse. Det ulønnede, frivillige engagement og fraværet af personlig involvering i den konkrete sag var afgørende for, at inhabiliteten ikke forelå.

LOV	Retsplejeloven § 61	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret nedsætter straf for omfattende amfetaminhandel og præciserer regler for inhabilitet og bevisbedømmelse	05.05.2014
	Landsretten · Prøvelse af lægdommers habilitet i boligretssag	24.10.2018
	Landsretten · Dommer inhabilitet på grund af forudgående udtalelser om sagens udfald	25.06.2008

§ 7 Indsigelsesfrist, præklusion og rettidig fremsættelse

En habilitetsindsigelse skal fremsættes **straks efter**, at parten er blevet bekendt med de relevante omstændigheder. Afventes kendelsens eller dommens udfald, fortabes retten til at påberåbe sig forholdet.

Dette princip blev markant illustreret i [BS-9404/2023-RAN](#), hvor Retten i Randers afviste en bygherre-parts forsøg på at tilsidesætte en voldgiftskendelse på grund af inhabilitet hos en fagdommer. Retten fandt:

Blue Water Properties A/S [var] allerede i forbindelse med indledningen af retsmødet den 10. maj 2022 (...) i besiddelse af sådanne oplysninger, at Blue Water Properties A/S havde anledning til at rejse tvivl om voldgiftsdommer Lars Jørgensens habilitet (...). Ved først efter, at voldgiftsretten den 8. juni 2022 afsagde kendelse (...) at rejse tvivl om (...) habilitet, har Blue Water Properties A/S fortabt retten til at gøre inhabilitetsindsigelsen gældende.

Præklusionsreglen har hjemmel i voldgiftslovens § 13, stk. 4, og tilsvarende principper gælder analogt for domstolssager – jf. [retsplejelovens § 62](#), der pålægger dommeren en pligt til selv at påse habilitetsspørgsmål, men også giver parterne adgang til at rejse dem.

I Højesterets dom **UfR 2010.802H** er det fastslået, at en part, der venter med at rejse inhabilitetsindsigelse til efter kendelsens afsigelse, er afskåret herfra, selv hvis voldgiftsdommeren faktisk var inhabil. Princippet hviler på hensynet til processens stabilitet og modpartens berettigede forventning om, at sagen er afgjort på et accepteret grundlag.

Det er dog vigtigt at bemærke, at Højesteret i 2025-dommen om familiære relationer ikke fandt, at tiltaltes sene fremsættelse af indsigelsen (først under ankebehandlingen) medførte præklusion – fordi tiltalte netop først opdagede sammenfaldet umiddelbart før domsafsigelsen i byretten, og fordi der var tale om en straffesag, hvor retssikkerhedshensynet vejer særligt tungt.

LOV

[Retsplejeloven § 62](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Byretsdommers inhabilitet fører til hjemvisning af straffesag om vold og blufærdighedskrænkelser

24.06.2025

Byretten · Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere

21.12.2023

§ 8 Kæremål og kravet om tilladelse fra Procesbevillingsnævnet

Adgangen til at kære en byrets kendelse om dommerens habilitet er underlagt begrænsninger. Kendelser truffet under hovedforhandlingen eller under dennes forberedelse kan som udgangspunkt kun kæres med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. [retsplejelovens § 389 a](#).

Højesteret fastslog i **UfR 2016.545H**, at der ikke er holdepunkter for at fravige dette udgangspunkt ved kendelser, hvorved indsigelser mod en dommers habilitet forkastes. Habilitetskendelser er med andre ord **ikke undtaget** fra kæreforbuddet.

Dette blev gentaget af Vestre Landsret i [BS-37079/2023-VLR](#), hvor en part kærede en konstitueret byretsdommers afgørelse om ikke at vige sit sæde. Landsretten afviste kæremålet:

Med henvisning til Højesterets kendelse af 29. oktober 2015 (UfR 2016.545 H) fastslog landsretten, at der ikke er holdepunkter for at fravige kæreforbuddet i retsplejelovens § 389 a ved kendelser, hvorved indsigelser mod en dommers habilitet forkastes.

Konsekvensen er, at en part, der får afvist sin habilitetsindsigelse i byretten under sagsforberedelsen, skal søge tilladelse fra Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter afgørelsen, jf. § 389 a, stk. 2. Ansøgningen skal godtgøre, at spørgsmålet er af "væsentlig betydning for sagens forløb eller af afgørende betydning for parten."

I praksis kan denne regel betyde, at habilitetsspørgsmålet først bliver endeligt afgjort, når sagen er afsluttet i byretten og eventuelt ankes – hvor inhabiliteten da kan påberåbes som ankegrund (som det skete i 2025-sagen om familiære relationer).

LOV

[Retsplejeloven § 389a](#)

PRAKSIS

Landsretten · Afvisning af kæremål om dommerinhabilitet grundet manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet

15.09.2023

§ 9 Voldgift og habilitetsindsigelse uden for domstolssystemet

Inhabilitetsspørgsmål opstår også i **voldgiftssager**, men adgangen til domstolsprøvelse er begrænset. I [BS-47173/2020-HJR](#) afviste Højesteret, at en habilitetsindsigelse mod en landsdommer, der var udpeget til at afgøre en skønsmandsindsigelse under syn og skøn ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed, kunne indbringes for domstolene efter [voldgiftslovens § 13, stk. 3](#).

Højesteret fastslog, at syn og skøn uden anlagt voldgiftssag ikke udgør "voldgift" i lovens forstand – afgørelsen har ikke bindende virkning for den materielle tvist:

Syn og skøn indebærer således ikke en afgørelse af en materiel tvist og er derfor ikke omfattet af voldgiftsloven, jf. voldgiftslovens § 1, stk. 1.

Landsdommeren havde alene truffet procesledende afgørelser – ikke fungeret som dommer i en voldgiftsret – og domstolene havde derfor ikke kompetence til at behandle indsigelsen.

I den allerede omtalte byretsdom [BS-9404/2023-RAN](#) om en egentlig voldgiftskendelse henviste retten til Højesterets præmis i **UfR 2016.149H** om § 61's dobbelte formål, men afviste kravet på grund af prækclusion – parten havde modtaget relevante oplysninger under hovedforhandlingen, men ventede med at rejse indsigelsen til efter kendelsens afsigelse.

LOV

[Voldgiftsloven § 1, stk. 1](#)[Voldgiftsloven § 13, stk. 3](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afvisning af prøvelse af habilitetsindsigelse mod en landsdommer under syn og skøn ved Voldgiftsnævnet

01.10.2021

Byretten · Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere

21.12.2023

§ 10 Sammenfatning: Praksis og vejledning

Den nyere praksis om dommerinhabilitet tegner et klart billede:

- **Generalklausulen i § 61 er en dynamisk bestemmelse**, der fortolkes i lyset af EMRK artikel 6, stk. 1, og som udvikles i takt med nye sagskonstellationer. Den dækker bredt alle omstændigheder, der ikke falder under § 60's katalog.
- **Den objektive målestok** er nu fast forankret: det er irrelevant, om dommeren subjektivt er bekendt med de inhabilitetsgrundende omstændigheder. Retssikkerhedsgarantien beskyttes objektivt.
- **Tidligere deltagelse i varetægtsfængsling** medfører kun inhabilitet, når der er en direkte indholdsmæssig forbindelse til den efterfølgende sags tvistepunkt – ikke automatisk.
- **Familiære relationer** kan begrunde inhabilitet, selv når de ikke falder inden for § 60's udtrykkelige katalog, og selv om dommeren ikke kender til dem.
- **Ansættelsesforhold** hos en procespart gør sagkyndige inhabile, selv uden direkte deltagelse i sagsbehandlingen hos parten.
- **Parters rettidighedspligt** er afgørende: en habilitetsindsigelse, der ikke fremsættes straks, kan gå tabt.
- **Kæreadgang** til landsretten kræver som hovedregel Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 389 a.

For en nærmere gennemgang af [kæreadgang](#) generelt, [varetægtsfængsling](#) som materiel betingelse og [EMRK artikel 6 – retfærdig rettergang](#) i bredere forstand henvises til de respektive praksisoversigter.

Der er ingen ventende lovændringer til § 61 – bestemmelsen er konsolideret pr. 15. november 2025.

LOV

[Retsplejeloven § 60](#)

[Retsplejeloven § 61](#)

[Retsplejeloven § 389a](#)

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

[Den Europæiske Menneskerettighedskonvention § 6](#)

stk. 1

[Retsplejeloven § 60](#)

[Retsplejeloven § 61](#)

[Retsplejeloven § 62](#)

[Retsplejeloven § 389a](#)

MATERIALE Citerede afgørelser

15 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

7

24.06.2025	Højesteret Hjemviser Sag om Blufærdighedskrænkelser Grundet Dommers Inhabilitet	9814-11473
24.06.2025	Højesteret: Byretsdommers inhabilitet fører til hjemvisning af straffesag om vold og blufærdighedskrænkelser	AM2025.06.24H
10.01.2025	Højesteret stadfæster inhabilitet for lægekonsulent i Retslægerådet grundet ansættelse i Ankestyrelsen	7031-8449
04.06.2024	Dommerinhabilitet i erstatningssag efter varetægtsfængsling i skyderisag	AM2024.06.04H

04.06.2024	Dommer inhabilitet ved behandling af erstatningskrav efter tidligere deltagelse i varetægtsfængsling	5542-6636
01.10.2021	Højesterets afvisning af prøvelse af habilitetsindsigelse mod en landsdommer under syn og skøn ved Voldgiftsnævnet	bs-47173-2020-hjr
05.05.2014	Højesteret nedsætter straf for omfattende amfetaminhandel og præciserer regler for inhabilitet og bevisbedømmelse	Sag 31/2014
LANDSRETTE · ANKEINSTANS		6
19.09.2023	Dom ophævet og hjemvist grundet tvivl om dommers upartiskhed i erstatningssag efter varetægtsfængsling	4856-5858
15.09.2023	Afvisning af kæremål om dommerinhabilitet grundet manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet	5530-6619
24.10.2018	Prøvelse af lægdommers habilitet i boligretssag	368-416
01.02.2010	Landsrettens kendelse om inhabilitet ved Retten i Hjørring	4551-5459
25.06.2008	Dommer inhabilitet på grund af forudgående udtalelser om sagens udfald	7111-8545
16.10.1996	Dom om hjemvisning grundet tvivl om dommers habilitet	5494-6581
BYRETTE · FØRSTE INSTANS		1
21.12.2023	Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere	10280-12077
PARKERINGSKLAGE ÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
08.05.2025	Ugyldig kontrolafgift grundet tvist om aflæsning af elektronisk p-skive og betydningen af blitz-genskær	park-8449

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning nr. 1407/2001 om inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret
nr. 1407 · 2001 · Justitsministeriet

03

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over forberedelse og hovedforhandling i civile sager

Retsplejelovens kapitel 33-34 og 37 – rettens sagsstyring, præklusion og novabegrænsning i praksis

Version 2 · Opdateret 4. sep. 2026 · 54 afgørelser · 1994-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Den ordinære civile førsteinstansproces hviler på en model, hvor retten aktivt styrer forberedelsen: et forberedende (telefon)retsmøde med en lovfæstet dagsorden, faste tidsrammer for skriftveksling og bevisførelse, og en skarp præklusionsvirkning ved forberedelsens afslutning. Modellen fik sin nuværende form med politi- og domstolsreformen i 2006 og blev strammet betydeligt ved revisionen af reglerne om behandling af civile sager og syn og skøn i 2014 og digitaliseringen af retsprocessen i 2015. Praksis viser tre gennemgående mønstre: domstolene fortolker præklusionsreglerne restriktivt til partens fordel når rettens eget pålæg har været upræcist, men håndhæver frister og udeblivelsesvirkninger hårdt når pålægget har været klart – og adgangen til nova i ankeinstansen afhænger af, om spørgsmålet reelt har været forelagt den foregående instans.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Rettens indkaldelse til det forberedende møde skal angive de spørgsmål, der særligt skal drøftes; retsplejelovens § 353, stk. 1, opregner 20 mulige temaer fra parternes stilling til de retlige omstændigheder over syn og skøn til retsmægling.
- 02** For hvert vidne, en part ønsker ført, skal parten angive et tema for forklaringen og en begrundelse for, hvorfor vidnet ønskes ført – et krav indført ved 2014-revisionen af reglerne om behandling af civile sager.
- 03** Anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt – typisk syn og skøn – skal fremsættes senest på det forberedende møde eller, hvis et sådant møde ikke holdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse herom.
- 04** Har retten ikke bestemt andet, anses forberedelsen for sluttet 8 uger før det fastsatte tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse.
- 05** Præklusion efter § 358, stk. 4, indtræder kun, når retten udtrykkeligt har angivet, hvilke spørgsmål et pålagt processkrift skal tage stilling til; et pålæg om blot at indlevere et "afsluttende processkrift" udløser ikke præklusion.

- 06 Efter forberedelsens slutning kan nye påstande, anbringender og beviser kun fremsættes med modpartens samtykke eller rettens tilladelse, når forsinkelsen er undskyldelig, modparten kan varetage sine interesser uden udsættelse, eller nægtelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab.
- 07 Retten kan modsætte sig nova, selv om modparten samtykker, hvis en imødekommelse må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen.
- 08 Bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen, kan ikke finde sted – men tærsklen er lav: det er tilstrækkeligt, at det ikke kan udelukkes, at forklaringen kan have betydning.
- 09 Ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer kan som udgangspunkt kun fremlægges, hvis de er indhentet inden sagsanlægget – også når erklæringen er indhentet som led i en myndigheds lovpligtige opgavevaretagelse og ikke med henblik på retssagen.
- 10 Manglende rettidig indlevering af et pålagt processkrift eller et endeligt påstandsdokument har udeblivelsesvirkning, men kun hvis retten har angivet det i pålægget.
- 11 Retten kan undtagelsesvis undlade at tillægge udeblivelse virkning, navnlig ved lovligt forfald eller andre undskyldende omstændigheder.
- 12 Hovedforhandlingen indledes med, at parterne nedlægger deres påstande; skriftlig afgørelse uden mundtlig hovedforhandling kræver både parternes samtykke og at særlige grunde taler derfor.
- 13 Kendelser og beslutninger truffet af byretten under hovedforhandlingen – herunder om afgrænsningen af en vidneafhøring – kan ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse.
- 14 Under anken kan påstande og anbringender, der ikke har været gjort gældende i foregående instans, ved modpartens protest kun tages i betragtning med rettens tilladelse; ved anke til landsret er kriteriet lempeligere, idet det er nok, at modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser.
- 15 Retten kan efter § 384 nægte nova fremsat, når de ville gøre det nødvendigt at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans – to-instansprincippet.
- 16 Et frafald af et anbringende under den mundtlige procedure i byretten udgør ikke uden videre en bindende proceserklæring, der afskærer parten fra at genoptage anbringendet under anken.

§ 1 Sagens indledning: stævning, svarskrift og domstolenes sagsportal

Den civile førsteinstanssag anlægges ved indlevering af stævning til retten, jf. [retsplejelovent § 348, stk. 1](#). Stævningen skal ud over parternes identitet, påstand, sagsværdi og sagstype indeholde "en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes", angivelse af de dokumenter og beviser sagsøgeren agter at påberåbe sig, og – hvilket er centralt for den moderne forberedelsesmodel – sagsøgerens **forslag til sagens behandling, herunder forslag til temaer til drøftelse på det forberedende møde**, jf. [§ 348, stk. 2, nr. 4-6](#). Kravet om sagsfremstilling og behandlingsforslag gælder ikke i småsager efter kapitel 39 eller hvor sagsøgeren angiver, at sagsøgte forventes ikke at ville gøre indsigelse, jf. [§ 348, stk. 3](#).

Sagsøgte pålægges at indlevere svarskrift inden en frist, der i almindelighed skal være mindst 4 uger, jf. [§ 351, stk. 1](#). Svarskriftet er spejlbilledet af stævningen og skal ligeledes indeholde forslag til sagens behandling og til temaer for det forberedende møde, jf. [§ 351, stk. 2, nr. 6](#). **Formalitetssindsigelser skal fremsættes i svarskriftet**, jf. [§ 351, stk. 4](#) – undlades det, er sagsøgte henvist til den snævre adgang i [§ 358, stk. 2](#). Udebliver svarskriftet, eller er det så mangelfuldt, at det er uegnet som grundlag for sagens behandling, afsiges udeblivelsesdom efter sagsøgerens påstand, for så vidt den findes begrundet i sagsfremstillingen, jf. [§ 352, stk. 1](#).

Retten har dog ikke frit skøn til at afvise en sag på formelle mangler i stævningen, når sagsøgte har indladt sig på realiteten. I **BS-2047/2008-OLR** ophævede Østre Landsret en byretsafgørelse, hvorved sagen var afvist af egen drift på grund af manglende konkret påstand, og hjemviste sagen – se [BS-2047/2008-OLR](#). Omvendt kan retten løfte en sag ud af den forenkledte proces, når kompleksiteten tilsiger det; det skete i [BS-2557/2010-ALB](#), hvor Københavns Byret overførte en byggesag fra småsagsprocessen til almindelig civil behandling under henvisning til sagens sammenhæng med en parallel voldgiftssag. Selve småsagsprocessen behandles særskilt under [smaasagsproces](#).

Siden digitaliseringen af retsprocessen i borgerlige sager ved [lov nr. 1867 af 29. december 2015](#) foregår al skriftlig henvendelse til retten som udgangspunkt på domstolenes sagsportal (minretssag.dk), jf. [§ 148 a](#) og [bekendtgørelse om anvendelse af domstolenes sagsportal i borgerlige retssager](#). Digitaliseringen har haft direkte procesretlig virkning: den hidtidige pligt til at sende påberåbte dokumenter til modparten i original eller kopi bortfaldt, fordi dokumenterne nu indleveres på portalen – som det udtrykkes i forarbejderne til lovændringen, skal dokumenterne "derfor ikke længere sendes til modparten i original eller kopi".

LOV

[Retsplejelovent § 148a, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 348, stk. 1-5](#)[Retsplejelovent § 351, stk. 1-4](#)[Retsplejelovent § 352, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Afgørelse om ophævelse af byretsafgørelse om afvisning og hjemvisning af sag grundet manglende påstand 17.09.2008

Byretten · Beslutning om overgang fra småsagsproces til almindelig civilproces i sag om garantinedskrivning 10.07.2013

Det forberedende møde efter § 353 – dagsorden, bevistemaer og berammelse

§ 2

Kernen i den aktive sagsstyring er det forberedende møde. Efter [§ 353, stk. 1](#) **indkalder retten parterne til et forberedende møde, medmindre retten finder det overflødigt**, og skal i indkaldelsen angive, hvilke spørgsmål der særligt skal drøftes. Bestemmelsen opregner 20 mulige temaer. De fire første er obligatoriske omdrejningspunkter – parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, tilrettelæggelsen af og tidsrammerne for eventuel yderligere forberedelse, tidspunktet for forberedelsens slutning og tidspunktet

for hovedforhandlingen – mens de øvrige 16 er "eventuelle": formalitetsindsigelser, henvisning efter §§ 226 og 227, kollegial behandling, sagkyndige retsmedlemmer, udsættelse, præjudiciel forelæggelse, opfordringer, editionsanmodninger, syn og skøn samt tilladelse til bevisførelse efter § 209 a, spørgsmål til skønsmand, skriftlige erklæringer efter § 297, afhøringer før hovedforhandlingen efter § 340, omkostninger, hovedforhandlingens tilrettelæggelse, forligsmægling og alternativ konfliktløsning, herunder retsmægling (om sidstnævnte se [retsmaegling](#)).

Mødet er ikke et pro forma-skridt. Efter § 353, stk. 2 skal hver part så vidt muligt møde ved en person med bemyndigelse til at træffe bestemmelse om sagen – og **skal under alle omstændigheder møde ved en person, der er bemyndiget til at træffe bestemmelse om processuelle spørgsmål**. Kravet blev indsat ved revisionen i 2014 netop for at sikre, at mødet kan bruges til reelle beslutninger.

Samme revision – [lov nr. 737 af 25. juni 2014](#) om revision af reglerne om behandling af civile sager og syn og skøn – skærpede parternes forberedelsespligt på tre punkter i § 353, stk. 3:

- Retten kan **pålægge parterne at meddele deres foreløbige stillingtagen til bestemte problemstillinger**, når det er nødvendigt af hensyn til drøftelserne på mødet.
- Parterne skal oplyse, hvilke beviser der i øvrigt agtes ført.
- For hvert vidne skal angives **et tema for, hvad vidnet skal forklare om, og en begrundelse for, hvorfor vidnet ønskes ført**.

Hertil kommer den præklusive frist i § 353, stk. 4: anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, skal fremsættes senest i det forberedende møde eller – hvis et sådant møde ikke afholdes – senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke holdes møde. Da bestemmelserne om sagkyndig bevisførelse blev revideret ved [lov nr. 1725 af 27. december 2016](#), præciserede lovgiver forholdet mellem § 353, stk. 1, nr. 13, og fristen:

En anmodning om tilladelse til at supplere eller erstatte syn og skøn med ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer skal senest fremsættes på det forberedende retsmøde. Har retten meddelt, at der ikke skal holdes et forberedende møde, vil anmodninger om syn og skøn og/eller anmodninger fra parterne om tilladelse til at supplere eller erstatte syn og skøn med ensidigt indhentede erklæringer normalt skulle fremsættes senest 4 uger efter rettens meddelelse, jf. § 353, stk. 4.

Selve mødets formål fremgår af § 353, stk. 5: parternes stilling til de faktiske og retlige omstændigheder bringes på det rene, det klargøres hvilke omstændigheder der ikke bestrides og hvilke der skal være genstand for bevisførelse, parterne redegør for forudgående forligsdrøftelser, og retten skal så vidt muligt fastlægge sagens videre forløb og **fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen**. Mødet kan afholdes ved telekommunikation, jf. § 353, stk. 6 – telefonretsmødet er i praksis normalformen i mindre og mellemstore sager.

Blev tidsrammerne ikke fastsat på mødet, skal retten snarest muligt træffe bestemmelse herom, jf. § 354, stk. 1, og de fastsatte rammer kan kun ændres, "hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen", jf. § 354, stk. 2. Retten kan indkalde til yderligere forberedende møder og når som helst pålægge en part at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål inden en fastsat frist, jf. § 355. Ved samme lejlighed drøftes typisk syn og skøn og valg af skønsmand; at rettens prøvelse af indsigelser mod en foreslået sagkyndig er tilbageholdende, illustreres af [BS-1634/2015-ALB](#), hvor Retten i Aalborg ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at afvise den foreslåede skønsmand. Selve syns- og skønsinstituttet behandles under emnet syn-og-skoen.

[Retsplejeloven § 355, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS **Byretten** · Aalborg Rettesag om Afvisning af Sagkyndig: Vurdering af Sagkyndigs Egnethed i Civilretssag

15.03.2016

Afskæring af overflødig bevisførelse: § 341 og den lave relevanstærskel

§ 3

[Retsplejeloven § 341](#) er kortfattet: "Bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen, kan ikke finde sted." Bestemmelsen er rettens vigtigste redskab til at holde sagen inden for de rammer, der er fastlagt under forberedelsen – men praksis viser, at tærsklen for at afskære et bevis er **lav i partens favør**: det er nok, at relevansen ikke kan udelukkes.

Illustrativt er [BS-2385/2010-VIB](#), hvor sagsøgeren protesterede mod, at sagsøgte førte et vidne, der ikke havde været involveret i den omtvistede aftale. Retten tillod vidnet med følgende begrundelse:

Under henvisning hertil kan det ikke udelukkes, at Vidne 2's forklaring kan have betydning for sagen, og retten tillader derfor sagsøgte at føre vidnet under hovedforhandlingen.

Afskæring forudsætter altså en positiv konstatering af irrelevans. Det skete i [BS-1686/2009-HIL](#), hvor Retten i Hillerød afviste at afhøre formanden for en tidligere voldgiftsret som vidne, fordi bevisførelsen ikke ville have betydning for sagens udfald. I samme sagskompleks tillod retten senere en telefonisk vidneafhøring frem for at omberamme hovedforhandlingen, jf. [BS-1686/2009-HIL](#) – en afvejning mellem bevisumiddelbarhed og sagens fremme, der er typisk for den aktive sagsstyring.

§ 341 anvendes også som hjemmel til at afvise bilag. I to kendelser i samme boligretssag afskar Retten i Horsens først og tillod derefter fremlæggelse af ensidigt indhentede lejererklæringer, jf. [BS-1990/2010-HRS](#) og [BS-1990/2010-HRS](#); Vestre Landsret tillod fremlæggelsen i [BS-1827/2011-VLR](#), da erklæringerne var indhentet inden sagsanlægget. Tilsvarende afvejn timer ses i [BS-109/2008-RAN](#), [BS-2390/2010-RAN](#) og [BS-33399/2023-VLR](#), hvor landsretten ændrede byrettens afvisning og tillod lejerens bilag fremlagt.

LOV

[Retsplejeloven § 341](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten tillader fremlæggelse af bilag i lejeretssag	22.11.2023
Landsretten · Vestre Landsret tillader fremlæggelse af bilag i boligretssag	01.09.2011
Byretten · Kendelse om fastholdelse af hovedforhandling og tilladelse til telefonisk vidneafhøring af voldgiftsformand	22.01.2013
Byretten · Retten afviste anmodning om at afhøre voldgiftsdommer som vidne med henvisning til bevisførelsens relevans	04.10.2012
Byretten · Kendelse om fremlæggelse af bilag i boligretssag	14.05.2012
Byretten · Kendelse om fremlæggelse af bilag i civil retssag	01.07.2011
Byretten · Kendelse om Afvisning af Fremlæggelse af Bilag i Civil Retssag	29.04.2011
Byretten · Kendelse om vidneførsel under hovedforhandling	02.03.2011
Byretten · Kendelse om bevisførelse i sag om overvågningsudstyr: Afvisning af ensidig erklæring og tilladelse af fogedretsforklaringer	27.06.2008

Ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer – § 341 a og skæringsdagen ved sagsanlægget

§ 4

Hvor § 341 handler om relevans, handler § 341 a om **tilblivelsen**. Efter § 341 a, stk. 1 kan erklæringer om konkrete forhold af teknisk, økonomisk eller lignende karakter, som en part **inden sagsanlægget** har indhentet hos sagkyndige, fremlægges som bevis, medmindre erklæringens indhold, omstændighederne ved dens tilblivelse eller andre forhold giver grundlag for at fravige udgangspunktet. Har en part fremlagt en sådan erklæring, kan modparten fremlægge en tilsvarende, selv om den først har kunnet indhentes efter sagens anlæg. Retskyndige erklæringer om dansk ret kan efter [stk. 2](#) alene inddrages i den juridiske argumentation.

Skæringsdagen håndhæves konsekvent. I [BS-2108/2019-ARH](#) skulle en tabsopgørelse på ca. 122 mio. kr., udarbejdet af PwC og dateret knap tre måneder efter sagsanlægget, udgå af sagen. Retten afviste sagsøgerens argument om, at bilaget blot var et partsindlæg, og lagde vægt på, at bilaget selv angav at være udarbejdet "til brug for Sagsøger A/S i forbindelse med den anlagte retssag". Samme resultat nåede Højesteret i [BS-50925/2020-HJR](#), hvor en revisorudarbejdet tabsopgørelse indhentet efter sagsanlægget ikke kunne fremlægges mod modpartens protest.

Den hidtil vigtigste præcisering kom i [BS-48050/2025-HJR](#). En region havde efter sagsanlægget mod Miljøstyrelsen fået udarbejdet to tekniske rapporter af en ekstern rådgiver – ikke til brug for retssagen, men som led i regionens lovpligtige myndighedsudøvelse efter jordforureningsloven. Vestre Landsret tillod under dissens rapporterne fremlagt, men Højesteret ændrede kendelsen og fastslog, at rapporterne var ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer i § 341 a's forstand, og at det var uden betydning, at de var indhentet i anden sammenhæng end retssagen. Forløbet frem til Højesteret – herunder landsrettens dissens og det principielle spørgsmål – er beskrevet i Procesbevillingsnævnets afgørelse [25/11608](#).

Afgrænsningen over for skriftlige parts- og vidneerklæringer efter [§ 297](#) er en nærliggende og selvstændig problemstilling; den blev sat på spidsen i Procesbevillingsnævnets sag [21/25418](#), hvor byret og landsret nåede modsatte resultater om, hvorvidt administrativt indhentede partsmails og et kiropraktornotat udgjorde skriftlige vidneerklæringer.

Retsplejerådets arbejde med sagkyndig bevisførelse ligger til grund for både 2014- og 2016-revisionen; rådets analyse findes i **betænkning nr. 1543/2013 om reform af den civile retspleje VIII – syn og skøn**.

LOV	Retsplejeloven § 209a	Retsplejeloven § 297	Retsplejeloven § 341a, stk. 1, 2	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver			19.02.2026
	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag			15.10.2021
	Byretten · Kendelse om fremlæggelse af bilag i erstatningssag			18.05.2020
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fremlæggelse af myndighedsrapporter indhentet efter sagens anlæg, jf. retsplejelovens § 341 a			19.09.2025
	Procesbevillingsnævnet · Kæretilladelse til Højesteret om retsplejelovens § 297 og administrativt indhentet partsbrev og kiropraktornotat i arbejds-skadesag			20.01.2022

§ 5 Forberedelsens afslutning og præklusionsreglen i § 358

Retten bestemmer, hvornår forberedelsen sluttet. Har retten ikke truffet anden bestemmelse, **anses forberedelsen for sluttet 8 uger før det fastsatte tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse**, jf. [§ 356, stk. 1](#). Foretager en part ikke rettidigt et processkridt efter den fastlagte plan, kan retten slutte forberedelsen,

medmindre hensynet til modparten taler herimod, jf. § 356, stk. 2; omvendt kan forberedelsen genoptages, hvis yderligere forberedelse er nødvendig, jf. § 356, stk. 3.

Forberedelsens slutning udløser den centrale præklusionsregel i § 358, stk. 1: ønsker en part at udvide sine påstande, fremsætte nye anbringender eller føre beviser, der ikke er angivet under forberedelsen, skal parten give retten og modparten meddelelse herom, modparten har en uge til bemærkninger, og retten træffer derefter afgørelse. Reglen finder tilsvarende anvendelse ved sene formalitetsindsigelser (stk. 2), ved bevisanmodninger fremsat efter fristen i § 353, stk. 4 (stk. 3), ved nova om et spørgsmål, hvorom der er pålagt et processkrift efter § 355, stk. 2 (stk. 4), og ved udvidelser i forhold til et endeligt påstandsdokument eller sammenfattende processkrift (stk. 5).

Tilladelse kan gives – uanset modpartens protest – når ét af tre kriterier i § 358, stk. 6 er opfyldt:

Nr.	Kriterium
1	Det må af særlige grunde anses for undskyldeligt, at anmodningen ikke er fremkommet tidligere
2	Modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen
3	Nægtelse af tilladelse vil kunne medføre et uforholdsmæssigt tab for parten

Omvendt kan retten efter § 358, stk. 7 modsætte sig nova, **selv om modparten samtykker**, hvis imødekommelse må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen. Præklusionsreglen tjener altså ikke kun modpartens interesse, men også rettens interesse i at holde den berammede tid.

Præklusion efter stk. 4 forudsætter dog, at rettens pålæg har været præcist. Det er kernen i BS-3612/2013-OLR. Byretten havde givet frist til et "afsluttende processkrift" den 16. august 2013 og oplyst, at forberedelsen sluttede 31. oktober 2013. Da parten den 31. oktober fremsatte nye påstande og anbringender i et processkrift III, afskar byretten dem. Østre Landsret ændrede kendelsen og lagde vægt på lovgivers præcisering:

I forhold til den gældende § 353, er det præciseret, at retten udtrykkeligt skal angive, hvilket eller hvilke spørgsmål processkriftet skal tage stilling til. Manglende indlevering af et sådant processkrift har tillige præklusionsvirkning for så vidt angår de spørgsmål, som pålægget angår, jf. det foreslåede § 358, stk. 4.

Og konkluderede:

Der er herefter ikke indtrådt præklusion den 16. august 2013, hvorfor kærende ikke er afskåret fra under sagens forberedelse at fremsætte nye påstande og anbringender.

Afgørelsen er den praktiske hovedregel: **et generelt pålæg om et "afsluttende processkrift" uden angivelse af spørgsmål udløser ikke tidlig præklusion** – præklusionen indtræder først ved forberedelsens formelle afslutning.

LOV

[Retsplejelovent § 355, stk. 2](#)

[Retsplejelovent § 356, stk. 1-3](#)

[Retsplejelovent § 358, stk. 1-7](#)

PRAKSIS **Landsretten** · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III

26.11.2013

§ 6 Påstandsdokument, ekstrakt og nova under selve hovedforhandlingen (§§ 357 og 363)

Retten kan pålægge parterne at indlevere et **endeligt påstandsdokument** med påstande, anbringender og angivelse af dokumenter og beviser, jf. § 357, stk. 1, og opfordre til et sammenfattende processkrift, jf. § 357, stk. 2. I sager med flere dommere eller sagkyndige retsmedlemmer skal parterne senest 1 uge før hovedforhandlingen samle processkrifter og påberåbte dokumenter i en **ekstrakt**, jf. § 357, stk. 3. Påstandsdokumentet virker prækluderende: udvidelser i forhold til det kræver rettens tilladelse efter § 358, stk. 5.

Efter forberedelsens slutning – og indtil hovedforhandlingen er sluttet – gælder § 363, der indholdsmæssigt spejler § 358, stk. 6 og 7. Retten kan uanset modpartens manglende samtykke tillade udvidelse af påstande, nye anbringender eller nye beviser, når forsinkelsen er undskyldelig, modparten kan varetage sine interesser uden udsættelse, eller nægtelse ville medføre et uforholdsmæssigt tab, jf. § 363, stk. 1. Reglerne gælder tilsvarende for dokumenter, der ikke er fremkommet inden forberedelsens slutning, jf. § 363, stk. 3. Og efter § 363, stk. 4 skal retten i afvejningen tage hensyn til, **om parten inden hovedforhandlingen kunne have givet meddelelse efter § 358, stk. 1, eller kunne være fremkommet med dokumentet**. Den, der har siddet på materialet, står altså svagere end den, der først sent har fået det i hænde.

Østre Landsret sammenfattede forholdet mellem de to bestemmelser i [BS-3612/2013-OLR](#):

Efter retsplejelovens § 358, stk. 1, og § 363, har parterne som udgangspunkt under sagens forberedelse fri adgang til at udvide deres påstande og fremsætte nye anbringender. Efter retsplejelovens § 358, stk. 1, træffer retten afgørelse, hvis en part efter forberedelsens afslutning ønsker at udvide sine påstande og anbringender. Der indtræder således som udgangspunkt præklusion ved forberedelsens afslutning.

En afgørelse om nova eller om bevisførelsens afgrænsning, der træffes **under** hovedforhandlingen, er i praksis endelig i første omgang: efter § 389 a kan kendelser og beslutninger afsagt af byretten under hovedforhandlingen eller dennes forberedelse ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse. I [BS-7042/2024-VLR](#) havde Retten i Holstebro under hovedforhandlingen nægtet en part at stille et vidne spørgsmål om bobehandlingen i et ægtefælleskifte; Vestre Landsret afviste kæremålet, fordi tilladelse fra Procesbevillingsnævnet ikke forelå, og bemærkede, at ansøgning herom skal indgives inden 2 uger efter afgørelsen. Samme resultat i [BS-50950/2020-OLR](#) om afslag på vidneførsel og i [BS-8419/2018-OLR](#) om et pålæg om vidnepligt. Spærrereglen som selvstændigt emne behandles under [kaereadgang](#).

LOV

[Retsplejeloven § 357, stk. 1-3](#)[Retsplejeloven § 363, stk. 1-4](#)[Retsplejeloven § 389a, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS	Landsretten · Afvisning af kæremål over byretskendelse om vidneafhøring grundet manglende tilladelse	04.03.2024
	Landsretten · Kæremål om afhøring af vidne under hovedforhandling afvist	19.01.2021
	Landsretten · Kære af kendelse om vidnepligt afvist grundet manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet	22.03.2018
	Landsretten · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	26.11.2013

§ 7 Hovedforhandlingen: mundtlighed, forelæggelse og procedure – og undtagelsen om skriftlig behandling

§ 365 fastlægger hovedforhandlingens forløb. Den indledes med, at parterne nedlægger deres påstande, og retten kan bestemme, at påstandene skal være skriftligt affattet, jf. § 365, stk. 1. Derefter følger – medmindre retten bestemmer andet – sagsøgerens **korte fremstilling** af sagen, bevisførelsen, parternes redegørelse for deres opfattelse af hele sagen og endelig replik og duplik, jf. § 365, stk. 2. Bestemmelsen indeholder en udtrykkelig begrænsning af dokumentation: "Oplæsning af de af parterne påberåbte dokumenter finder kun sted, i det omfang der er anledning dertil." Når forhandlingerne er sluttet, optages sagen til afgørelse, dog med mulighed for udsættelse på parternes stillingtagen til et forligsforslag, jf. § 365, stk. 3.

Deltagelse ved telekommunikation er reguleret differentieret: en part, der er repræsenteret i retten, kan deltage ved telekommunikation, medmindre det er uhensigtsmæssigt, jf. § 365, stk. 4, mens en ikke-repræsenteret part eller en rettergangsfuldmægtig kun kan deltage, hvis det **af særlige grunde er hensigtsmæssigt**, jf. § 365, stk. 5.

Mundtlighed er hovedreglen. Efter § 366, stk. 1 kan retten kun med **parternes samtykke** bestemme, at sagen afgøres uden mundtlig hovedforhandling, og kun "når særlige grunde taler derfor"; retten fastsætter i så fald rammerne for udveksling af skriftlige procedureindlæg. Manglende rettidigt første procedureindlæg har udeblivelsesvirkning efter § 362, stk. 1, mens manglende senere indlæg blot fører til, at retten slutter proceduren og optager sagen til afgørelse, jf. § 366, stk. 2. Reglerne i § 363 om nova gælder tilsvarende under skriftlig procedure, jf. § 366, stk. 3.

Kravet om mundtlighed har en menneskeretlig dimension. I 7921/20 (M.G. mod Danmark) afviste Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol en klage over, at en dansk familieret havde afgjort en sag om børnebidrag udelukkende på skriftligt grundlag. Domstolen fandt, at der forelå ekstraordinære omstændigheder, der retfærdiggjorde ren skriftlig behandling, og erklærede klagen efter EMRK artikel 6, stk. 1, uantagelig. Afgørelsen understreger, at skriftlig behandling kan være forenelig med retten til retfærdig rettergang, men kun i sager af begrænset kompleksitet, hvor de faktiske omstændigheder ikke er omtvistede. Forholdet mellem rettergangen og EMRK artikel 6 behandles nærmere under [emrk-artikel-6-retfaerdig-rettergang](#).

Et praktisk forbehold: domstolenes egen sagsbehandling er ikke undergivet Folketingets Ombudsmands kompetence. Ombudsmanden har herom udtalt, at han ikke fandt at burde tage stilling til en klage over procesførelsens vilkår, idet "domstolene ikke er omfattet af ombudsmandens virksomhed, jf. ombudsmandslovens § 7, stk. 2", jf. udtalelsen om [partsstatus i fri proces-sag](#). Kritik af rettens sagsstyring må derfor rejses ad appel- eller kærevejen.

LOV

[Retsplejeloven § 362, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 365, stk. 1-5](#)[Retsplejeloven § 366, stk. 1-3](#)

PRAKSIS

Menneskerettighedsdomstolen · M.G. mod Danmark – Spørgsmål om mundtlig retsforhandling i sag om børnebidrag 09.03.2023

§ 8 Udeblivelse, fristoverskridelse og udeblivelsesdom (§§ 360 og 362)

§ 360 knytter procesfortabende virkninger til både fysisk udeblivelse og manglende overholdelse af pålæg. Udebliver sagsøgeren fra et indkaldt møde, afvises sagen; udebliver begge, hæves sagen; udebliver sagsøgte, afsiges dom efter sagsøgerens påstand, for så vidt den findes begrundet i sagsfremstillingen, jf. § 360, stk. 1-3.

En påstandsudvidelse eller nye anbringender til skade for sagsøgte tages kun i betragtning, hvis de er fremsat i et retsmøde, hvor sagsøgte var repræsenteret, eller i et forkyndt processkrift, jf. § 360, stk. 3.

Den praktisk vigtigste bestemmelse er § 360, stk. 5: indleveres et processkrift efter § 355, stk. 2, eller et endeligt påstandsdokument efter § 357, stk. 1, ikke rettidigt, gælder udeblivelsesvirkningerne tilsvarende – **men kun hvis retten i pålægget har angivet, at manglende efterkommelse kan medføre udeblivelsesvirkning**. Betingelsen håndhæves som en gyldighedsbetingelse, men når den er opfyldt, er konsekvensen kontant. I [BS-1466/2008-ODE](#) og [BS-2426/2009-ALB](#) blev sagerne afvist, fordi sagsøgeren trods gentagne fristforlængelser ikke indleverede det pålagte processkrift. I [BS-2429/2017-KBH](#) blev sagen afvist på to selvstændige grundlag – manglende processkrift efter § 360, stk. 5, og ubetalt berammelsesafgift.

At afvisningen kan have katastrofale materielle følger, viser Sø- og Handelsrettens dom i [H-18-15](#): efter at en erstatningssag på over 50 mio. kr. var afvist på grund af manglende efterkommelse af et processkriftspålæg, blev det genanlagte krav anset for forældet, fordi det oprindelige sagsanlæg ikke var forfulgt inden for rimelig tid. At sagsøgerens advokat ikke havde orienteret klienten om fristerne, gjorde ingen forskel.

Udeblivelsesvirkning kan også knyttes til rettens opfordring til bemærkninger, når det er tilkendegivet. I [BS-2687/2010-OLR](#) stadfæstede Østre Landsret afvisningen af et krav på 12.800 kr., fordi sagsøgeren trods eksplicit advarsel om de procesretlige konsekvenser ikke overholdt fristen for bemærkninger til svarskriftet.

Modvægten ligger i § 360, stk. 7, hvorefter retten **undtagelsesvis** kan undlade at tillægge udeblivelse virkning, navnlig ved lovligt forfald, andre undskyldende omstændigheder, eller hvis modparten ønsker sagen udsat. Bestemmelsens fleksibilitet blev udnyttet i [BS-2620/2010-OLR](#), hvor en sagsøgt var mødt i retsbygningen kl. 9.45, men af rettens personale var henvist til ventelokalet og derfor ikke var til stede, da retten blev sat. Byretten afsagde udeblivelsesdom, men genoptog samme dag sagen af egen drift. Østre Landsret stadfæstede:

Ved sin rettidige tilstedeværelse i retsbygningen har Indkærede, tidligere Sagsøgte tilkendegivet et klart ønske om at gennemføre hovedforhandlingen, og landsretten finder det ubetænkeligt at lægge til grund, at Indkærede, tidligere Sagsøgte ønskede sagen genoptaget.

Efter domsafsigelse er genoptagelsesadgangen derimod snæver og personel. Genoptagelse efter § 367 tilkommer alene den part, der er dømt ved udeblivelse – nye ejere af den ejendom, sagen angik, kunne derfor ikke kræve genoptagelse i [BS-3131/2013-OLR](#). Anmodninger er tillige blevet afvist, hvor betingelserne ikke var opfyldt, jf. [BS-1066/2008-ROS](#) og [BS-758/2006-KOL](#), hvor selskabet ikke havde efterkommet et påbud om advokatrepræsentation og først reagerede efter fuldbyrdelsesskridt.

Under selve hovedforhandlingen gælder § 362, stk. 1: en parts udeblivelse, inden parten har nedlagt sin påstand, har samme retsvirkning som udeblivelse under forberedelsen – og ved opdelt hovedforhandling gælder reglen for hvert enkelt afsnit.

LOV

Retsplejelovent § 360, stk. 1-7

Retsplejelovent § 362, stk. 1, 2

Retsplejelovent § 367, stk. 1, 2

PRAKSIS	Landsretten · Nye ejere kunne ikke få genoptaget sag afgjort ved udeblivelsesdom mod tidligere ejer	02.12.2013
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster afvisning af sag om mindre krav grundet manglende overholdelse af frist for bemærkninger	05.11.2010
	Landsretten · Landsrettens kendelse om genoptagelse af sag efter udeblivelsesdom	01.11.2010
	Sø- og Handelsretten · Afgørelse om forældelse af erstatningskrav efter afvisning af tidligere sag grundet manglende procesfremme	12.01.2016

Byretten · Afvisning af sag grundet manglende rettidig indlevering af processkrift og ubetalt berammelsesafgift	10.10.2017
Byretten · Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	24.08.2010
Byretten · Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	10.10.2008
Byretten · Afvisning af genoptagelse grundet manglende svarskrift	29.08.2008
Byretten · Afslag på genoptagelse af udeblivelsesdom som følge af manglende advokatrepræsentation	30.05.2008

Omberømmelse og udsættelse: hensynet til sagens fremme vejer tungt

Fastsættelsen af hovedforhandlingstidspunktet på det forberedende møde ville være uden værdi, hvis det uden videre kunne rykkes. Retten kan efter [§ 354, stk. 2](#) alene ændre de fastsatte tidsrammer og hovedforhandlingstidspunktet, "hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen", og efter [§ 345](#) kan retten udsætte sagen, når det findes påkrævet.

Praksis er restriktiv, navnlig hvor omberømmelse ønskes som følge af advokatskifte. I [BS-1843/2008-FRB](#) afviste boligretten at omberamme, da sagsøgerens advokat trak sig kort før hovedforhandlingen, og Østre Landsret stadfæstede en tilsvarende afgørelse i [BS-2552/2009-OLR](#). Samme afvejning – partens interesse i advokatbistand over for modpartens interesse i sagens hurtige fremme – førte til nægtelse i [BS-333/2006-VIB](#), stadfæstet af Vestre Landsret i [BS-1659/2008-VLR](#).

Alternativet til omberømmelse er ofte en tilpasning af bevisførelsen. Det illustreres af [BS-1686/2009-HIL](#), hvor retten fastholdt hovedforhandlingen og i stedet tillod, at et centralt vidne blev afhørt telefonisk. Reglerne om deltagelse ved telekommunikation i [§ 365, stk. 4 og 5](#) og om vidneafhøring ved telekommunikation i [§ 174, stk. 3](#) fungerer dermed i praksis som en ventil, der gør det muligt at fastholde berømmelsen.

LOV	Retsplejeloven § 174, stk. 3	Retsplejeloven § 345	Retsplejeloven § 354, stk. 2
PRAKSIS			
	Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at omberamme hovedforhandling		07.10.2009
	Landsretten · Kendelse om stadfæstelse af afvisning af omberømmelse af hovedforhandling		18.09.2006
	Byretten · Kendelse om fastholdelse af hovedforhandling og tilladelse til telefonisk vidneafhøring af voldgiftsformand		22.01.2013
	Byretten · Boligrettens kendelse om udsættelse og omberømmelse af hovedforhandling efter advokats udtræden		22.09.2009
	Byretten · Kendelse om afvisning af omberømmelse af hovedforhandling		11.09.2008

Ankens forberedelse: rettens valg mellem skriftveksling, retsmøde og straks-hovedforhandling (§ 378)

Ankeforberedelsen er bevidst mere fleksibel end førsteinstansforberedelsen. Efter [§ 378, stk. 1](#) bestemmer **retten**, om forberedelsen skal fortsætte ved udveksling af yderligere processkrifter eller ved retsmøder, eller om forberedelsen skal sluttes og sagen straks berammes til hovedforhandling – og de trufne bestemmelser kan senere ændres. Retten kan pålægge en part at indlevere et processkrift inden en fastsat frist, og manglende rettidig indlevering udløser reglerne i [§ 386](#), jf. [§ 378, stk. 2](#). Forberedende møder kan afholdes ved telekommunikation, jf. [§ 378, stk. 3](#).

En særegen og procesøkonomisk vigtig mulighed findes i [§ 378, stk. 4](#): afholdes et forberedende møde, kan retten bestemme, at **hovedforhandlingen skal foregå i tilslutning til dette**, hvis parterne er enige herom, eller sagen findes tilstrækkeligt oplyst og også i øvrigt egnet til straks at hovedforhandles.

Bevisfristerne under ankeforberedelsen er fastsat i [§ 380, stk. 1](#): dokumenter, som ikke tidligere er fremsendt, og meddelelse om andre beviser, skal sendes til retten snarest muligt og **senest 8 uger før hovedforhandlingen**. Landsretternes anvendelse er pragmatisk; i [BS-25773/2023-VLR](#) tillod Vestre Landsret et nyt bilag fremlagt under ankeforberedelsen med den korte begrundelse, at modpartens indsigelser "ikke kan føre til et andet resultat".

De formelle krav til ankens iværksættelse håndhæves derimod strengt. I [BS-19935/2018-HJR](#) fastslog Højesteret, at kravet om møderet for landsret gælder ved indlevering af ankestævningen, og at anken kunne afvises, når advokaten ikke havde møderet – et spørgsmål der er blevet aktualiseret igen i Procesbevillingsnævnets sag [25/15368](#) om prøvesager. Manglende ekstrakt kan føre til afvisning med udeblivelsesvirkning, men Højesteret opstillede i [Sag 56/2019](#) det principielle krav, at retten som udgangspunkt skal høre appellant, før sagen afvises på dette grundlag. Udebliver appellant fra hovedforhandlingen, afvises anken efter [§ 386, stk. 1](#), jf. [Østre Landsrets afgørelse af 11. september 2024](#), hvor hverken appellant eller dennes advokat mødte. Hvor strenge kravene til advokatens lovlige forfald er, er genstand for Procesbevillingsnævnets sag [24/28616](#).

Endelig viser [BS-53729/2025-HJR](#), at fristerne kan modificeres af rettens egen adfærd: Højesteret fastslog, at 4-ugersfristen i [§ 388](#) er absolut, men at et fristbrev fra byretten efter en hjemvisning undtagelsesvis kunne begrunde, at der blev set bort fra fristoverskridelsen.

Adgangen til overhovedet at få ankesagen realitetsbehandlet begrænses desuden af [§ 368 a](#); Højesteret ophævede i [BS-48155/2021-HJR](#) en afvisning, netop fordi der for landsretten var fremsat nye anbringender og anmodet om supplerende bevisførelse, som potentielt kunne ændre sagens udfald. Instansordningens principielle grundlag er behandlet i Retsplejerådets **betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile retssager**.

LOV	Retsplejelovent § 368a, stk. 1	Retsplejelovent § 378, stk. 1-4
	Retsplejelovent § 380, stk. 1, 2	Retsplejelovent § 386, stk. 1 Retsplejelovent § 388
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Oprejsningsbevilling efter retsplejelovens § 388 – byrettens fristbrev skabte berettiget forventning	12.03.2026
	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om mangelfulde siloer grundet nye anbringender	20.12.2022
	Højesteret · Højesterets prøvelse af afvisning af ankesag som følge af manglende indlevering af ekstrakt	07.10.2020
	Højesteret · Krav om møderet for landsret ved indlevering af ankestævning	31.10.2018
	Landsretten · Vestre Landsret tillader fremlæggelse af nyt bilag i appelsag om mangler ved campingvogn	05.11.2024
	Landsretten · Anke afvist grundet udeblivelse fra hovedforhandling	11.09.2024
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: Tilladelse til prøvelse af advokats lovlige forfald efter afvisning af anke i lejesag (§ 386, stk. 5)	11.04.2025

Novabegrænsningen i ankesagen: §§ 383 og 384 og

§ 11 to-instansprincippet

Ankeinstansens adgang til nyt processtof er reguleret i to trin. Efter [§ 383, stk. 1](#) kan påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, **ved modpartens protest kun tages i betragtning med rettens tilladelse**. Tilladelse kan efter [§ 383, stk. 2](#) gives, hvis det anses for undskyldeligt, at de ikke tidligere er fremsat, eller der er grund til at antage, at nægtelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab – og **ved anke til landsret tillige, hvis modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser**. Det sidste kriterium gør adgangen mærkbart lempeligere i landsretssager end i sager for Højesteret. Endelig kan retten efter [§ 383, stk. 3](#) – selv uden protest – nægte fremsættelse af påstande, der burde have været fremsat tidligere under anken, hvis de ikke er med i ankestævningen eller et rettidigt svarskrift.

Den lempelige landsretsadgang blev anvendt i [BS-6627/2021-VLR](#). En kommune havde i byretten koncentreret sagen om tre af fem kumulative kriterier i affaldsbekendtgørelsen og først i ankeduplikken udfoldet anbringender om de to øvrige. Vestre Landsret fandt anbringenderne nye, men afviste, at kommunen havde afgivet en bindende proceserklæring, og tillod dem fremsat efter [§ 383, stk. 2](#), sidste pkt.:

De nye anbringender har en meget nær sammenhæng med sagen og de anbringender, som såvel Syddjurs Kommune som Kronospan ApS i øvrigt gjorde gældende for byretten.

Landsretten lagde vægt på, at anbringenderne blev fremsat tidligt i ankeforberedelsen, så modparten havde tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser.

Spørgsmålet om **proceserklæringer** er den hyppigste stridsakse. Højesteret fastslog i [BS-44882/2020-HJR](#), at et frafald af et anbringende under den mundtlige procedure i byretten ikke i sig selv er bindende:

Den omstændighed, at BICA under den mundtlige procedure for byretten frafaldt anbringendet om, at der ikke forelå misbrug af As personlige oplysninger i forbindelse med indgåelsen af leasingaftalen med BICA, udgør ikke en bindende proceserklæring.

Afgørende var, at anbringendet havde været fremme under hele sagens behandling – i byrettens skriftveksling og i ankestævningen – og at modparten havde haft tid og lejlighed til at varetage sine interesser. Sondringen er dermed mellem en klar og utvetydig dispositiv erklæring (bindende) og en ren processtrategisk omprioritering under proceduren (ikke bindende). Også [BS-41762/2019-HJR](#) angik anvendelsen af [§ 383, stk. 1](#), i en hævdsag.

[§ 384](#) er den skarpeste begrænsning og hviler direkte på to-instansprincippet: påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, **og som ville gøre det nødvendigt for retten at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans**, kan retten nægte fremsat, selv om modparten ikke protesterer. Reglen rammer typisk situationer, hvor parten bevidst har tilskåret sagen i byretten og efterfølgende vil udvide den.

To-instanshensynet slår også igennem, hvor førsteinstansen er et administrativt nævn. I [BS-348/2008-HJR](#) fastslog Højesteret først, at hverken lejelovgivningen eller retsplejeloven generelt hindrer fremlæggelse af nye bilag i boligretten efter en huslejenævnsafgørelse, men opstillede samtidig en væsentlig modifikation:

Det må imidlertid efter Højesterets opfattelse følge af bestemmelserne i boligreguleringslovens [§ 40, stk. 2](#), og [§ 42, stk. 2](#), at en part, der ikke har efterkommet huslejenævnets nærmere specificerede krav om oplysninger og dokumentation, der er fornødne for afgørelse af sagen, som udgangspunkt er afskåret fra at fremlægge sådanne oplysninger i boligretten, hvis modparten protesterer herimod.

I den konkrete sag fik udlejerer dog lov at fremlægge materialet, fordi huslejenævnet – efter at have forkastet udlejerens primære grundlag – ikke havde givet udlejerer fornyet lejlighed til at fremlægge dokumentation

for den subsidiære lejefastsættelse. Princippet er dermed: **den, der bevidst tilbageholder dokumentation for førsteinstansen, bærer risikoen for at blive afskåret senere.**

LOV

[Retsplejelovent § 341](#)[Retsplejelovent § 382, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 383, stk. 1-3](#)[Retsplejelovent § 384](#)

PRAKSIS	Højesteret · Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	30.09.2021
	Højesteret · Spørgsmål om fortrængning af utinglyst frihedshævd ved ejendomskøb	12.05.2020
	Højesteret · Højesteret: Fremlæggelse af nye bilag i boligretssag efter huslejenævns sag	26.06.2009
	Landsretten · Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	09.12.2022

§ 12 Sammenfatning: fire tommelfingerregler fra praksis

Praksis om forberedelse og hovedforhandling i civile sager kan destilleres til fire operative regler.

1. Præcision i rettens pålæg er betingelsen for præklusion. Præklusionsvirkningen efter [§ 358, stk. 4](#) indtræder kun, når retten udtrykkeligt har angivet, hvilke spørgsmål det pålagte processkrift skal tage stilling til, jf. [BS-3612/2013-OLR](#). Tilsvarende forudsætter udeblivelsesvirkning efter [§ 360, stk. 5](#), at retten har angivet det i pålægget. Er pålægget derimod klart, håndhæves konsekvensen uden hensyn til rimelighedsbetragtninger, jf. [BS-2429/2017-KBH](#) og [H-18-15](#).

2. Bevisafskæring kræver mere end tvivl om relevans. Efter [§ 341](#) er det ikke nok, at et bevis forekommer perifert; det skal skønnes uden betydning. Retterne formulerer sig typisk negativt – det kan ikke udelukkes, at forklaringen har betydning – jf. [BS-2385/2010-VIB](#). Den skarpe grænse ligger i stedet i [§ 341 a](#), hvor tidspunktet for erklæringens indhentelse er afgørende, uanset formålet, jf. [BS-48050/2025-HJR](#) og [BS-50925/2020-HJR](#).

3. Berømmelsen er en beslutning, ikke en forventning. Tidspunktet for hovedforhandlingen fastsættes så vidt muligt allerede på det forberedende møde, jf. [§ 353, stk. 5](#), og kan kun ændres, når det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling, jf. [§ 354, stk. 2](#). Advokatskifte er som udgangspunkt ikke tilstrækkeligt, jf. [BS-2552/2009-OLR](#) og [BS-1659/2008-VLR](#). Både [§ 358, stk. 7](#) og [§ 363, stk. 2](#) giver retten adgang til at afvise nova, der ville kræve udsættelse – også når modparten samtykker.

4. Nova i anken afhænger af, hvad der reelt har været forelagt førsteinstansen. Ved anke til landsret er tærsklen lav, når anbringendet har nær sammenhæng med sagen og fremsættes tidligt, jf. [BS-6627/2021-VLR](#). Frafald under proceduren binder ikke uden videre, jf. [BS-44882/2020-HJR](#). Men [§ 384](#) og retspraksis om tilbageholdt dokumentation, jf. [BS-348/2008-HJR](#), sætter en klar grænse: bevidst tilskæring af sagen i første instans kan ikke gøres om i anden.

Retsplejelovent er senest konsolideret ved lovbekendtgørelse af 7. november 2025, og der er ikke vedtagne, ikke-konsoliderede ændringer til de her behandlede bestemmelser i kapitel 33-34 og 37.

LOV

[Retsplejelovent § 341](#)[Retsplejelovent § 341a, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 353, stk. 5](#)[Retsplejelovent § 354, stk. 2](#)[Retsplejelovent § 358, stk. 4, 7](#)[Retsplejelovent § 360, stk. 5](#)[Retsplejelovent § 363, stk. 2](#)[Retsplejelovent § 384](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver	19.02.2026
Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag	15.10.2021
Højesteret · Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	30.09.2021
Højesteret · Højesteret: Fremlæggelse af nye bilag i boligretssag efter huslejenævnssag	26.06.2009
Landsretten · Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	09.12.2022
Landsretten · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	26.11.2013
Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at omberamme hovedforhandling	07.10.2009
Landsretten · Kendelse om stadfæstelse af afvisning af omberammelse af hovedforhandling	18.09.2006
Sø- og Handelsretten · Afgørelse om forældelse af erstatningskrav efter afvisning af tidligere sag grundet manglende procesfremme	12.01.2016
Byretten · Afvisning af sag grundet manglende rettidig indlevering af processkrift og ubetalt berammelsesafgift	10.10.2017
Byretten · Kendelse om vidneførsel under hovedforhandling	02.03.2011

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejeloven § 341		Retsplejeloven § 353	stk. 1-6
Retsplejeloven § 356	stk. 1	Retsplejeloven § 358	stk. 1
Retsplejeloven § 363	stk. 1	Retsplejeloven § 365	
Retsplejeloven § 383	stk. 1, 2	Retsplejeloven § 384	

MATERIALE Citerede afgørelser

54 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

9

12.03.2026	Højesteret: Oprejsningsbevilling efter retsplejelovens § 388 – byrettens fristbrev skabte berettiget forventning	10791-13848
19.02.2026	Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver	48050-2025
20.12.2022	Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om mangelfulde siloer grundet nye anbringender	bs-48155-2021-hjr
15.10.2021	Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag	bs-50925-2020-hjr
30.09.2021	Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	bs-44882-2020-hjr
07.10.2020	Højesterets prøvelse af afvisning af ankesag som følge af manglende indlevering af ekstrakt	56-2019

12.05.2020	Spørgsmål om fortrængning af utinglyst frihedshævd ved ejendomskøb	bs-41762-2019-hjr
31.10.2018	Krav om møderet for landsret ved indlevering af ankestævning	bs-19935-2018-hjr
26.06.2009	Højesteret: Fremlæggelse af nye bilag i boligretssag efter huslejenævns sag	3290-3917
MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL		1
09.03.2023	M.G. mod Danmark – Spørgsmål om mundtlig retsforhandling i sag om børnebidrag	7921/20
LANDSRETTE · ANKEINSTANS		15
05.11.2024	Vestre Landsret tillader fremlæggelse af nyt bilag i appelsag om mangler ved campingvogn	9894-11577
11.09.2024	Anke afvist grundet udeblivelse fra hovedforhandling	9499-11060
04.03.2024	Afvisning af kæremål over byretskendelse om vidneafhøring grundet manglende tilladelse	5547-6641
22.11.2023	Landsretten tillader fremlæggelse af bilag i lejeretssag	6239-7475
09.12.2022	Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	10170-11935
19.01.2021	Kæremål om afhøring af vidne under hovedforhandling afvist	2137-2552
22.03.2018	Kære af kendelse om vidnepligt afvist grundet manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet	1636-1972
02.12.2013	Nye ejere kunne ikke få genoptaget sag afgjort ved udeblivelsesdom mod tidligere ejer	5717-6831
26.11.2013	Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	5750-6866
01.09.2011	Vestre Landsret tillader fremlæggelse af bilag i boligretssag	2784-3310
05.11.2010	Østre Landsret stadfæster afvisning af sag om mindre krav grundet manglende overholdelse af frist for bemærkninger	4261-5105
01.11.2010	Landsrettens kendelse om genoptagelse af sag efter udeblivelsesdom	4284-5132
07.10.2009	Stadfæstelse af afgørelse om ikke at omberamme hovedforhandling	4902-5911
17.09.2008	Afgørelse om ophævelse af byretsafgørelse om afvisning og hjemvisning af sag grundet manglende påstand	9355-10871
18.09.2006	Kendelse om stadfæstelse af afvisning af omberammelse af hovedforhandling	6485-7781
SØ- OG HANDELSRETTE · SPECIALRET		1
12.01.2016	Afgørelse om forældelse af erstatningskrav efter afvisning af tidligere sag grundet manglende procesfremme	H-18-15
BYRETTE · FØRSTE INSTANS		17
18.05.2020	Kendelse om fremlæggelse af bilag i erstatningssag	1179-1432

10.10.2017	Afvisning af sag grundet manglende rettidig indlevering af processkrift og ubetalt berammelsesafgift	6804-8172
15.03.2016	Aalborg Rettesag om Afvisning af Sagkyndig: Vurdering af Sagkyndigs Egnethed i Civilretssag	890-996
10.07.2013	Beslutning om overgang fra småsagsproces til almindelig civilproces i sag om garantinedskrivning	1249-1507
22.01.2013	Kendelse om fastholdelse af hovedforhandling og tilladelse til telefonisk vidneafhøring af voldgiftsformand	1237-1495
04.10.2012	Retten afviste anmodning om at afhøre voldgiftsdommer som vidne med henvisning til bevisførelsens relevans	1237-1494
14.05.2012	Kendelse om fremlæggelse af bilag i boligretssag	1670-2011
01.07.2011	Kendelse om fremlæggelse af bilag i civil retssag	2743-3267
29.04.2011	Kendelse om Afvisning af Fremlæggelse af Bilag i Civil Retssag	2743-3268
02.03.2011	Kendelse om vidneførsel under hovedforhandling	2199-2621
24.08.2010	Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	3807-4598
22.09.2009	Boligrettens kendelse om udsættelse og omberammelse af hovedforhandling efter advokats udtræden	4887-5895
10.10.2008	Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	5368-6440
11.09.2008	Kendelse om afvisning af omberammelse af hovedforhandling	6476-7771
29.08.2008	Afvisning af genoptagelse grundet manglende svarskrift	6601-7933
27.06.2008	Kendelse om bevisførelse i sag om overvågningsudstyr: Afvisning af ensidig erklæring og tilladelse af fogedretsforklaringer	6598-7929
30.05.2008	Afslag på genoptagelse af udeblivelsesdom som følge af manglende advokatrepræsentation	6829-8208

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

6

04.06.2024	Fastholdelse af kontrolafgift for parkering på kørebanen trods indsigelse om manglende synlighed i mørke	park-5105
04.06.2024	Fastholdelse af kontrolafgift for parkering uden for opmærket bås trods påstand om mangelfuld afstribning	park-5132
04.12.2023	Manglende betaling i p-hus grundet tekniske problemer med app og fravær af betalingsautomat	park-3310
07.12.2022	Krav om digital parkeringstilladelse på handicapplads trods gyldigt handicapkort	park-2552
18.10.2022	Afgørelse om uaf læselig elektronisk parkeringsskive trods dokumentation for parkeringens varighed	park-1495
05.07.2022	Twist om betalingsparkering i tidsrum reserveret til særlige p-tilladelser ved Dirch Passers Allé	park-1507

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		3
19.09.2025	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fremlæggelse af myndighedsrapporter indhentet efter sagens anlæg, jf. retsplejelovens § 341 a	25/11608
11.04.2025	Procesbevillingsnævnet: Tilladelse til prøvelse af advokats lovlige forfald efter afvisning af anke i lejesag (§ 386, stk. 5)	24/28616
20.01.2022	Kæretilladelse til Højesteret om retsplejelovens § 297 og administrativt indhentet partsbrev og kiropraktornotat i arbejdsskadesag	21/25418
ERHVERVSANKENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
02.03.1994	Finanstilsynets indgivelse af konkursbegæring mod K-banken efter konstatering af insolvens ved ekstraordinær undersøgelse	6440
KLAGENÆVNET FOR UDBUD · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
20.02.2012	Afvisning af prækvalifikationsansøgning på grund af manglende årsregnskab i papirform	2011

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Betænkning om instansordningen i civile retssager

nr. 1348 · 1997 · Justitsministeriet

Reform af den civile retspleje VIII - Syn og skøn

nr. 1543 · 2013 · Justitsministeriet

04

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over fri proces og retshjælp

Statens dækning af sagsomkostninger efter retsplejelovens kapitel 31

Version 2 · Opdateret 26. jun. 2026 · 16 afgørelser · 2011-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Fri proces er statens ordning til at sikre, at borgere uden økonomiske midler kan føre retssager på lige fod med mere velstillede parter. Reglerne i retsplejelovens kapitel 31 (§§ 325-336) opstiller et system med tre lag: obligatorisk fri proces i visse familieretlige sager og sager om frihedsberøvelse (§ 327), en skønsmæssig ordning betinget af økonomiske grænser og "rimelig grund til at føre proces" (§ 328), samt en undtagelsesvis dispensation ved principielle sager uanset indkomst (§ 329). Ordningen er subsidær i forhold til retshjælpsforsikring og administreres primært af Civilstyrelsen med klageadgang til Procesbevillingsnævnet. Praksis viser, at domstolene tillægger fri proces-reglerne vid rækkevidde, bl.a. ved at lade bevillingen omfatte modpartens kæremål og ved at acceptere ankefristoverskridelse forårsaget af lang sagsbehandlingstid i Civilstyrelsen.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Fri proces er subsidær i forhold til retshjælpsforsikring: har ansøgeren en forsikring der dækker sagen, kan fri proces som udgangspunkt ikke meddeles, jf. retsplejelovens § 325, stk. 1.
- 02** De økonomiske indkomstgrænser reguleres årligt ved bekendtgørelse – for 2026 er grænsen 404.000 kr. for enlige og 513.000 kr. for samlevende, med forhøjelse på 70.000 kr. pr. hjemmeboende barn under 18 år.
- 03** Rimelig grund til at føre proces efter § 328 vurderes ud fra sagens betydning for ansøgeren, udsigten til medhold, sagsgenstandens størrelse, forventede omkostninger og muligheden for nævnsbehandling.
- 04** I sager om opsigelse af boliglejemål, ansættelsesforhold eller personskade har den svage part en formodning for rimelig grund, medmindre konkrete forhold klart taler imod.
- 05** Obligatorisk fri proces efter § 327 gives i familieretlige sager (forældremyndighed, separation, skilsmisse), sager om frakendelse af advokatvirksomhed og sager hvor ansøgeren har fået medhold i et klagenævn.
- 06** Civilstyrelsen kan efter § 329 dispensere fra alle betingelser, når sagen er af principiel karakter, har almindelig offentlig interesse eller har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

- 07** Fri proces dækker retsafgifter, beskikkelse af advokat, godtgørelse for udgifter til syn og skøn samt fritagelse for at erstatte modpartens sagsomkostninger, jf. § 331, stk. 1.
- 08** Fri proces omfatter også behandling i højere instans, når sagen er indbragt af modparten og den fri proces-berettigede part helt eller delvis har fået medhold, jf. § 331, stk. 5.
- 09** Princippet i § 331, stk. 5 gælder også for kæremål – herunder kære over sagsomkostningsafgørelser – iværksat af modparten, som fastslået af Højesteret.
- 10** Afslag på fri proces fra Civilstyrelsen kan påklages til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger, og i § 327-sager kan byrettens afslag kæres uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.
- 11** Ved overskridelse af retshjælpsforsikringens maksimum kan statskassen yde godtgørelse af meromkostningerne efter § 336, men kun hvis sagens karakter begrundet overskridelsen.
- 12** Salæret til den beskikkede advokat fastsættes med udgangspunkt i de vejledende salærtakster, men der kan tages hensyn til det opnåede resultat, sagens beskaffenhed og arbejdets omfang.
- 13** Ventetid på Civilstyrelsens afgørelse om fri proces kan udgøre undskyldelig fristoverskridelse, der berettiger til undtagelsesvis anketilladelse efter ankefristens udløb.

§ 1 Lovgrundlag og systematik i retsplejelovens kapitel 31

Reglerne om fri proces i retsplejelovens kapitel 31 udgør et treleddet system, der tilsammen skal sikre borgernes adgang til domstolene uanset økonomisk formåen.

Grundbetingelserne i [retsplejelovens § 325](#) kræver, at ansøgeren:

- Opfylder de økonomiske indkomstgrænser fastsat i bekendtgørelsen om fri proces
- Ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker sagen (subsidiaritetskravet)

Er disse grundbetingelser opfyldt, skelnes mellem tre bevillingsformer:

- 1. Obligatorisk fri proces** efter [§ 327](#) – retten *skal* meddele fri proces i familieretlige sager, sager om frakendelse af advokatvirksomhed og sager hvor ansøgeren har fået medhold i et klagenævn, medmindre det er *åbenbart* at ansøgeren ikke vil få medhold.
- 2. Fakultativ fri proces** efter [§ 328](#) – Civilstyrelsen (justitsministeren) *kan* meddele fri proces, hvis ansøgeren skønnes at have *rimelig grund til at føre proces*.
- 3. Dispensationsordningen** i [§ 329](#) – justitsministeren kan meddele fri proces uanset indkomstgrænser og forsikringsdækning, når *særlige grunde* taler for det – navnlig i principielle sager eller sager med væsentlig betydning for ansøgerens sociale situation.

Retsvirkningerne af fri proces fremgår af [§ 331](#), der fritager parten for retsafgifter, giver beskikkelse af en advokat betalt af statskassen, dækker udgifter til syn og skøn mv. samt fritager for at erstatte modpartens sagsomkostninger.

Forarbejderne til ordningen går tilbage til betænkning nr. 404/1966, der blev gennemført ved lov nr. 253 af 4. juni 1969. Moderne ændringer er bl.a. sket ved procesretsreformen i 2005 og tilpasningen til det nye familieretlige system i 2018-19.

LOV

[Retsplejeloven § 325](#)[Retsplejeloven § 327](#)[Retsplejeloven § 328](#)[Retsplejeloven § 329](#)[Retsplejeloven § 331](#)

§ 2 Indkomstgrænser og økonomiske betingelser

De økonomiske betingelser for fri proces reguleres årligt i [bekendtgørelse om fri proces](#). For 2026 (baseret på 2024-årsopgørelse) er grænserne:

Ansøgertype	Indtægtsgrænse 2026
Enlig	404.000 kr.
Samlevende (parrets samlede)	513.000 kr.
Tillæg pr. barn under 18 år	70.000 kr.

Indtægtsgrundlaget opgøres som summen af personlig indkomst og kapitalindkomst (med tillæg af aktieindkomst og CFC-indkomst). Negativ kapitalindkomst ses der bort fra.

En særlig undtagelse gælder i **sager om ægteskab eller forældremyndighed**, hvor samlevende ansøgere med modstående interesser kan anvende ansøgerens eget indtægtsgrundlag og grænsen for enlige, jf. [§ 325, stk. 4, 3. pkt.](#). Denne undtagelse blev indsat ved en ændringslov i 2009 for at sikre, at en lavtlønnet part i en familieretlig tvist ikke udelukkes fra fri proces alene fordi den anden parts indkomst trækker det samlede grundlag op.

Aktuel indkomst kan erstatte årsopgørelsen: Afviger ansøgerens aktuelle indkomstforhold væsentligt fra årsopgørelsen, lægges de aktuelle forhold til grund, jf. [bekendtgørelsens § 2](#). Det gælder fx ved nylig arbejdsløshed eller sygdom.

I sagen [BS-1336/2011-VLR](#) ophævede Vestre Landsret Procesbevillingsnævnets afslag på fri proces, fordi en ny årsopgørelse viste en personlig indkomst på 280.875 kr. i stedet for de oprindeligt oplyste 363.764 kr. Landsretten fastslog, at den ændrede opgørelse udgjorde nye væsentlige oplysninger, der gjorde den oprindelige begrundelse utjenlig.

Selve ansøgningen skal fra 2026 indgives **digitalt** via Civilstyrelsens selvbetjeningsløsning, jf. [bekendtgørelsens § 5](#), med mulighed for dispensation ved fysisk eller psykisk handicap eller manglende it-kompetencer.

LOV

[Retsplejeloven § 325, stk. 2-5](#)

PRAKSIS

Landsretten · Hjemvisning af Procesbevillingsnævnets afslag på fri proces efter fremkomst af nye væsentlige økonomiske oplysninger

16.10.2012

§ 3 Rimelig grund til at føre proces – § 328-vurderingen

Det centrale skøn under [retsplejelovens § 328](#) er, om ansøgeren har *rimelig grund til at føre proces*. Vurderingen er lovfæstet i stk. 2 og skal inddrage:

- Sagens **betydning for ansøgeren** (velfærdstruende karakter, indgribende personlige konsekvenser)
- **Udsigten til medhold** (ansøgerens retlige position)
- **Sagsgenstandens størrelse** i forhold til omkostningerne
- De **forventede omkostninger** ved sagen
- Muligheden for at få sagen behandlet ved et **klagenævn** eller alternativt tvistløsningsorgan

Formodningsreglen i stk. 3 giver en lovbestemt præsumption for rimelig grund i tre sagstyper i 1. instans:

- Sager om **opsigelse eller ophævelse af boliglejemål** (for lejereren)
- Sager om **opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold** (for arbejdstageren)
- Sager om **personskade** (for skadelidte)

Formodningen kan kun omstødes, hvis forhold som udsigten til medhold, mulighed for nævnsbehandling eller sagsgenstandens størrelse *klart* taler imod.

Bagatelafslaget er en praksis, hvor Civilstyrelsen afslår fri proces, når sagsgenstanden er under ca. 3.000 kr. – men det er ikke automatisk. Folketingets Ombudsmand har i [FOB 2005.215](#) accepteret praksis, men fremhævet at:

"I lejesager, der vedrører lejerens krav på tilbagebetaling af depositum, meddeles der normalt ikke 'bagatelafslag'. Det skyldes, at de sociale hensyn, der ligger til grund for reglerne om fri proces, i særdeleshed gør sig gældende i sådanne sager."

Ombudsmanden kritiserede derimod, at Statsamtet København havde indhentet overflødige indkomstoplysninger, når afslaget allerede kunne begrundes med sagsgenstandens størrelse – et brud på undersøgelsesprincippet.

Erhvervsager kan kun *undtagelsesvis* opnå fri proces efter [§ 328, stk. 4](#), da sociale hensyn sjældent gør sig gældende. Tilsvarende gælder for sagsøgeren i **sager om ærekrænkelse**, medmindre krænkelsen er af en vis grovhed og udbredt i et massemedium.

Afslås fri proces efter [§ 328](#), kan afslaget påklages til **Procesbevillingsnævnet** inden 4 uger. Domstolene kan prøve nævnets afgørelse, men kun for *fejl* – ikke for det materielle skøn, jf. [BS-1336/2011-VLR](#). Se også praksisoversigten om [kæreadgang](#) for den processuelle ramme.

LOV

[Retsplejeloven § 328, stk. 1-6](#)

PRAKSIS

Landsretten · Hjemvisning af Procesbevillingsnævnets afslag på fri proces efter fremkomst af nye væsentlige økonomiske oplysninger

16.10.2012

Obligatorisk fri proces i familiesager, klagenævnssager og tvangssager (§ 327)

§ 4

[Retsplejelovens § 327](#) giver retten – ikke Civilstyrelsen – kompetence til at meddele fri proces i en række sagstyper, hvor lovgiver har vurderet, at advokatbistand er særligt påkrævet.

Sagstyper med obligatorisk fri proces i 1. instans (stk. 1):

- Sager om frakendelse af advokatvirksomhed og klager over advokater
- Familieretlige sager: forældremyndighed, barnets bopæl, samvær, separation, skilsmisse og omstødelse af ægteskab (dog med undtagelser i stk. 2)
- Forbrugersager om tilbagebetaling omfattet af et påbud efter markedsføringsloven
- Sager hvor ansøgeren har fået medhold i Advokatnævnet, et huslejenævn, beboerklagenævn eller et centralt statsligt klagenævn

Tre undtagelser blev indsat ved ændringerne i 2018-19 som følge af det nye familieretlige system:

1. Sager om prøvelse af Familieretshusets afgørelser
2. Sager i den forenklede familiesagsproces
3. Sagsøgeren i ændrings-sager om forældremyndighed eller bopæl

Forarbejderne begrundede undtagelserne med, at parterne i den forenklede familiesagsproces som udgangspunkt ikke har behov for advokatbistand, da familieretten selv varetager sagsforberedelse og sagsoplysning.

Fri proces til appel (stk. 3) gives, når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans og sagen er appelleret af modparten. I [BS-3019/2011-OLR](#) afviste Østre Landsret en anmodning om fri proces i en familiesag, fordi det var faren selv der var den ankende part og ikke modparten – betingelsen i stk. 3 (nu stk. 3) var derfor ikke opfyldt.

Kæreadgangen: Afslag på fri proces efter § 327 kan kæres *uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet*, jf. stk. 6, 3. pkt. – en vigtig undtagelse fra den almindelige kærebegrænsning i § 389 a. Højesteret fastslog i [BS-37558/2018-HJR](#), at denne undtagelse kun gælder for de sagstyper, der er positivt opregnet i § 327 – et afslag i en konkurskarantænesag kræver derfor Procesbevillingsnævnets tilladelse.

For sager om frihedsberøvelse efter psykiatriloven finder særlige regler om beskikkelse af advokat anvendelse, jf. praksisoversigten om [beskikkelse af forsvarer](#).

LOV	Retsplejeloven § 327, stk. 1-6	Retsplejeloven § 389a, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Skifterettens afvisning af fri proces i konkurskarantænesager kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære	11.04.2019
	Landsretten · Østre Landsret afviser anmodning om fri proces, da betingelserne i retsplejelovens § 327, stk. 2 ikke er opfyldt	22.11.2011

§ 5 Dispensation for principielle sager efter § 329

[Retsplejelovens § 329](#) åbner en snæver ventil, hvor justitsministeren (i praksis Civilstyrelsen) kan meddele fri proces *uden for de almindelige betingelser* – dvs. uanset indkomstgrænser og retshjælpsforsikring – når **særlige grunde** taler for det.

Bestemmelsen sigter navnlig til tre typer sager:

1. Sager af **principiel karakter** – dvs. sager der kan skabe retsafklaring på et uafklaret punkt
2. Sager af **almindelig offentlig interesse** – fx prøvesager med bredere samfundsmæssig rækkevidde

3. Sager med **væsentlig betydning** for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation

Forarbejderne til bestemmelsen (betænkning nr. 404/1966, s. 40) understreger, at det ikke er tilstrækkeligt, at sagen er principiel, eller at en retsafgørelse blot må anses for ønskelig:

"Der må til sagen være knyttet en betydelig almen interesse af en sådan karakter, at det findes urimeligt at lade den enkelte bære omkostningerne ved processen."

Folketingets Ombudsmand har i [FOB 1985.83](#) udtalt, at § 329 (dengang § 331) *ikke* hjemler en almindelig dispensationsadgang, men er begrænset til tilfælde med en *betydelig* almen interesse.

I praksis anvender Civilstyrelsen § 329 i fx:

- **Gruppesøgsmål** med principiel retsanvendelse – i sagen [BS-32504/2022-OLR](#) bemærkede landsretten, at Civilstyrelsen havde bevilget fri proces efter § 329 til et gruppesøgsmål mod Vurderingsstyrelsen om fejlagtige vejledende udtalelser
- Sager af **meneskeretlig karakter** der kan have præcedensvirkning
- Erstatningssager mod det offentlige med principielt uafklarede spørgsmål

Afslag på dispensation efter § 329 kan ligesom § 328-afslag påklages til **Procesbevillingsnævnet** inden 4 uger. Se om den nærmere kæreprocedure i praksisoversigten om [kæreadgang](#).

LOV

[Retsplejeloven § 329](#)

PRAKSIS

Landsretten · Østre Landsret afviser at behandle sag om erstatningsansvar for vejledende udtalelse om grundværdi i første instans 20.10.2022

§ 6 Subsidiaritet til retshjælpsforsikring og § 336-ordningen

Et grundlæggende træk ved fri proces-ordningen er dens **subsidiaritet** i forhold til privat forsikringsdækning. [Retsplejelovens § 325, stk. 1](#) bestemmer, at fri proces kun meddeles til en person, der *ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen*.

De fleste private indboforsikringer og erhvervsforsikringer indeholder en retshjælpsdækning med et maksimum typisk i størrelsesordenen 150.000-250.000 kr. Når forsikringen dækker sagen, afskæres ansøgeren derfor fra fri proces – også selv om den pågældendes indkomst er under grænsen.

§ 336 – suppleringsdækning ved overskridelse af forsikringsmaksimum:

Når en part har en retshjælpsforsikring, men omkostningerne overstiger forsikringens maksimum, kan statskassen yde godtgørelse af meromkostningerne efter [§ 336](#). Betingelserne er:

- Ansøgeren opfylder de økonomiske betingelser i §§ 325-328
- Sagens karakter eller omstændighederne begrundes, at omkostningerne ikke kunne afholdes inden for forsikringens maksimum

I [BS 6892/2018-HJR](#) behandlede Højesteret en ansøgning om godtgørelse efter § 336. Ansøgeren havde samlede sagsomkostninger på 246.175 kr. – heraf 106.100 kr. i idømte sagsomkostninger til modparten – og retshjælpsforsikringen dækkede maksimalt 200.000 kr. Sagen viser, at § 336 ikke er en automatisk sikkerhedsventil, men kræver en konkret vurdering af, om overskridelsen er begrundet i sagens karakter.

Der kan krydshenvises til praksisoversigten om [advokatansvar](#) for spørgsmål om advokatens rådgivning om forsikringsdækning forud for sagsanlæg.

LOV

[Retsplejeloven § 325, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 336, stk. 1-4](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afvisning af omkostningsgodtgørelse efter retsplejelovens § 336 ved overskridelse af forsikringsmaksimum

21.08.2018

Omfanget af fri proces-dækningen – § 331 og udstrækning til kæremål

§ 7

Virkningerne af fri proces er opregnet i [retsplejelovens § 331, stk. 1](#):

- **Retsafgifter:** Parten fritages for afgifter efter retsafgiftsloven (dog ikke skifteafgift efter § 24)
- **Advokatbeskikkelse:** En advokat beskikkes til at føre sagen mod vederlag af statskassen, jf. § 334
- **Udgifter:** Statskassen godtgør udgifter med føje afholdt i forbindelse med sagen (fx syn og skøn, vidnegodtgørelse)
- **Modpartens omkostninger:** Parten fritages for at erstatte modpartens sagsomkostninger

Dækningen kan begrænses til enkelte af disse begunstigelser, jf. stk. 2.

Udstrækning til modpartens appel og kæremål:

Efter [§ 331, stk. 5](#) omfatter virkningerne af fri proces også 2. eller 3. instans, *hvis sagen er indbragt for højere ret af modparten* og den fri proces-berettigede part helt eller delvis har fået medhold.

Højesteret har i to centrale kendelser fastslået, at dette princip rækker videre end bestemmelsens ordlyd:

- I [BS-14925/2020-HJR](#) (kendelse af 9. november 2020) fastslog Højesteret, at princippet i § 331, stk. 5 også finder anvendelse på **kæremål** vedrørende en kendelse afsagt under sagens forberedelse, når modparten har indbragt kendelsen for højere ret:

"Højesteret finder, at denne bestemmelse eller princippet i bestemmelsen også finder anvendelse på kæremål, hvorved modparten har indbragt en kendelse for højere ret, efter at den part, der har fri proces, helt eller delvis har fået medhold ved den påkærede kendelse."

- I [Sag 36/2022](#) (kendelse af 25. november 2022) udvidede Højesteret princippet til også at omfatte modpartens **kære af selve sagsomkostningsafgørelsen** i en fogsedsag. Kærendes henholdelse til fогedrettens afgørelse blev sidestillet med en påstand om stadfæstelse, og statskassen skulle betale de 2.500 kr. i kæreomkostninger.

Den praktiske konsekvens er, at en part med fri proces i 1. instans ikke risikerer personlig hæftelse for kæreomkostninger, når det er *modparten* der anker eller kærer.

LOV [Retsplejeloven § 331, stk. 1, 4-5](#)

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret: Fri proces i fogedret omfatter også kæresag om sagsomkostninger iværksat af modparten 25.11.2022

Højesteret · Omfanget af fri proces ved modpartens kære af en kendelse under sagens forberedelse 09.11.2020

§ 8 Fri proces til appel og samspillet med ankefrister

Ansøgning om fri proces til appel behandles af Civilstyrelsen efter [§ 328](#), og bevillingen giver ret til beskikket advokat og dækning af omkostninger i ankeinstansen. Et praktisk problem opstår, når **Civilstyrelsens sagsbehandlingstid** overskrider den almindelige ankefrist på 4 uger.

Højesteret tog stilling til dette i [BS-40458/2025-HJR](#) (kendelse af 16. december 2025). Sagens forløb var:

- **8. juli 2024:** Byretsdommen afsagt (frifindelse af forsikringsselskab i personskadeerstatningssag)
- **30. juli 2024:** Ansøgning om fri proces indgivet til Civilstyrelsen, modparten orienteret om ankeplaner
- **24. januar 2025:** Civilstyrelsen bevilgede fri proces – ankefristen var udløbet
- **18. februar 2025:** Anmodning om anketilladelse indgivet til landsretten

Østre Landsret afviste anmodningen med den begrundelse, at 3 uger og 4 dage efter bevillingen ikke var "rimelig tid". Højesteret ændrede landsrettens kendelse og meddelte tilladelse til anke. Højesteret lagde vægt på:

- At fristoverskridelsen var **undskyldelig**, da parten var nødt til at afvente Civilstyrelsens afgørelse
- At modparten var blevet **orienteret** om ankeplanen allerede i juli 2024, hvilket begrænsede indrettelseshensyn
- At 3 ugers sagsforberedelse efter modtagelse af bevillingen var **rimeligt**

Kendelsen etablerer et princip om, at parter der er økonomisk afhængige af fri proces for at kunne anke, ikke automatisk afskæres ved lang sagsbehandlingstid hos Civilstyrelsen.

I den foregående instans havde [BS-9023/2025-OLR](#) lagt en strengere linje, der blev tilsidesat af Højesteret. Landsrettens synspunkt – at parten blot kunne have anket og sat sagen i bero – blev afvist, da dette ville pålægge parten økonomiske risici, som fri proces-reglerne netop skal eliminere.

LOV [Retsplejeloven § 328](#) [Retsplejeloven § 372, stk. 2](#)

PRAKSIS **Højesteret** · Tilladelse til anke efter fristens udløb ved afventning af fri proces 16.12.2025

Landsretten · Afslag på anketilladelse efter fristoverskridelse grundet for sen reaktion efter bevilling af fri proces 23.04.2025

§ 9 Salærfastsættelse for den beskikkede advokat

Den advokat, der beskikkes for en part med fri proces, tilkommer et **passende salær** samt godtgørelse for udlæg, jf. [retsplejelovens § 334, stk. 2](#). Salæret betales af statskassen – ikke af klienten.

I [BS-14541/2023-HJR](#) (kendelse af 11. august 2023) stadfæstede Højesteret en salærfastsættelse på 80.000 kr. + moms til en beskikket advokat i en sag med en sagsværdi på 2,6 mio. kr. Klienten havde hævet sagen efter ugunstig besvarelse fra Retslægerådet og blev anset for tabende part.

Advokaten argumenterede for, at salæret burde svare til de 130.000 kr., som modparten (Ankestyrelsen) var tilkendt i sagsomkostninger. Højesteret afviste dette og fastslog principperne:

"Salær til en beskikket advokat i en civil sag bør fastsættes med udgangspunkt i de vejledende salærtakster, der anvendes ved fastsættelsen af sagsomkostninger, men således, at der tillige kan tages hensyn til det opnåede resultat, sagens beskaffenhed og arbejdets omfang."

Højesteret fremhævede:

- **Det opnåede resultat** indgår som faktor – at sagen blev hævet af sagsøgeren taler *imod* forhøjelse
- **Fri proces-bevillingen** viser, at der var rimelig grund til at føre sagen, men fritager ikke for resultathensyn
- **Arbejdets omfang** – herunder forelæggelse for Retslægerådet – indgår, men kan ikke i sig selv begrunde et salær svarende til modpartens omkostninger

Denne praksis betyder, at den beskikkede advokat bærer en vis økonomisk risiko ved et ugunstigt resultat – salæret reduceres, selvom arbejdsindsatsen har været betydelig. Det kan skabe et spændingsfelt i forhold til formålet med fri proces-ordningen, der netop skal sikre lige adgang til domstolene.

LOV

Retsplejeloven § 334, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets stadfæstelse af salærfastsættelse til beskikket advokat ved fri proces

11.08.2023

§ 10 Kæreadgang og domstolsprøvelse af afslag

Systemet for prøvelse af afslag på fri proces er differentieret efter bevillingstype:

§ 327-sager (obligatorisk fri proces):

Rettens afslag træffes ved kendelse og kan kæres *uden* tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. § 327, stk. 6, 3. pkt.. Det gælder uanset den almindelige kærebegrænsning i § 389 a – men kun for de positivt opregnede sagstyper. Højesteret fastslog i [BS-37558/2018-HJR](#), at konkurskarantænesager ikke er på listen, og at afslag derfor kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse.

§ 328-sager (fakultativ fri proces):

Afslås fri proces, kan afgørelsen påklages til **Procesbevillingsnævnet** inden 4 uger, jf. § 328, stk. 6. Nævnets afgørelse kan prøves af domstolene, men domstolene kan kun vurdere om der er begået *fejl* – ikke om skønnet burde have faldet anderledes, jf. forarbejderne til lov nr. 390 af 14. juni 1995.

I [BS-21095/2021-OLR](#) afviste Østre Landsret et kæremål over byrettens afslag på at udsætte en sag, mens ansøgning om fri proces verserede. Landsretten fastslog, at sådanne procesledende afgørelser kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 389 a, stk. 1.

§ 329-sager (dispensation):

Afslag kan ligeledes påklages til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger.

Ombudsmandens praksis viser, at begrundelseskravet i forvaltningslovens § 24 gælder for afslag. I [FOB 1990.117](#) udtalte Ombudsmanden, at en begrundelse for afslag efter § 329 (daværende § 331) opfylder forvaltningslovens krav, hvis den indeholder en henvisning til, hvad der er anset for "særlige grunde", sammenholdt med en konstatering af, at ingen af disse foreligger. Ombudsmanden understregede dog, at

myndigheden bør forholde sig til ansøgerens *væsentlige anbringender* – blot en henvisning til den generelle regel er ikke altid tilstrækkeligt.

LOV	Retsplejeloven § 327, stk. 6	Retsplejeloven § 328, stk. 6	Retsplejeloven § 389a, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Skifterettens afvisning af fri proces i konkurskarantænesager kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære 11.04.2019 Landsretten · Landsrettens afvisning af kæremål om sagsudsættelse grundet manglende procesbevilling 21.06.2021		

§ 11 Advokatbeskikkelse og advokatpålæg

Beskikkelse af advokat i fri proces-sager reguleres af [retsplejelovens § 333](#). Justitsministeren antager et passende antal advokater ved hver ret til at udføre sager for parter med fri proces.

Systemet giver ansøgeren mulighed for at anmode om en **bestemt advokat** efter eget valg, jf. stk. 3. Betingelserne er:

- Advokaten er mødeberettiget for den pågældende ret
- Advokaten er villig til at lade sig beskikke
- Beskikkelsen findes forsvarlig af retten

I **ankesager** kan den advokat, der har været beskikket i den foregående instans, videreføre beskikkelsen for den overordnede ret, jf. stk. 2 – forudsat at advokaten har møderet.

Prøvesager: En autoriseret advokatfuldmægtig eller advokat uden møderet for landsret kan beskikkes i sager, der anmeldes som prøvesager, jf. stk. 4, med partens samtykke.

De beskikkede advokater har desuden pligt til at yde **offentlig retshjælp** efter [§ 323, stk. 1, 2. pkt.](#) – en forpligtelse til at yde gratis grundlæggende juridisk rådgivning, der er beslægtet med men adskilt fra fri proces. Se eventuelt praksisoversigten om [småsagsproces](#) for den forenkledte proces, hvor advokat-beskikkelse sjældent er nødvendig.

LOV	Retsplejeloven § 323, stk. 1	Retsplejeloven § 333, stk. 1-5
-----	--	--

§ 12 EMRK art. 6 og retten til effektiv adgang til domstolene

Fri proces-ordningen skal ses i lyset af [EMRK art. 6, stk. 1](#) og [EU Charterets art. 47](#), der begge garanterer retten til effektiv adgang til domstolene.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i **Airey mod Irland** (1979) fastslået, at statens pligt til at sikre effektiv adgang til domstolene kan indebære en forpligtelse til at stille retshjælp til rådighed i civile sager, når den kompleksitet eller de omkostninger, der er forbundet med sagen, reelt forhindrer borgeren i at varetage sine rettigheder. I **Steel & Morris mod UK** (2005) fandt EMD, at manglen på retshjælp i en injuriesag med store procesomkostninger krænkede art. 6, stk. 1.

Den danske fri proces-ordning opfylder som udgangspunkt EMRK-kravene, idet:

- De økonomiske betingelser er indkomstbaserede og reguleres årligt
- Der er en dispensationsmulighed i § 329 for principielle sager uanset indkomst
- Der er kæreadgang for afslag til Procesbevillingsnævnet og domstolene
- Der er en suppleringsdækning i § 336 for overskridelse af forsikringsmaksimum

Potentielle problemområder i forhold til EMRK er:

- **Lang sagsbehandlingstid** i Civilstyrelsen, der kan afskære anke (jf. Højesterets kendelse i BS-40458/2025-HJR)
- **Subsidiaritetskravet** til retshjælpsforsikring, der kan afskære fri proces for parter med lav indkomst men forsikring med lavt dækningsmaksimum
- **Bagatelgrænsen** i Civilstyrelsens praksis, der kan afskære adgang til retlig prøvelse af små krav med principiel betydning

Se den nærmere behandling af retfærdig rettergang i praksisoversigten om [EMRK artikel 6](#).

§ 13 Sammenfatning af centrale takeaways

Fri proces-ordningen i retsplejelovens kapitel 31 udgør en grundpille i borgernes adgang til domstolene. Praksis fra Højesteret, landsretterne og Folketingets Ombudsmand tegner følgende hovedlinjer:

- **Subsidiaritet er ufravigelig:** Har ansøgeren en retshjælpsforsikring, afskærer det som udgangspunkt fri proces – men § 336 fungerer som sikkerhedsventil ved overskridelse af forsikringens maksimum.
- **De økonomiske grænser er reguleret og forhøjes årligt.** For 2026 er grænsen 404.000 kr./513.000 kr. Afviger de aktuelle indkomstforhold væsentligt, kan de aktuelle forhold lægges til grund.
- **Rimelig grund-vurderingen er konkret og skønspregt.** Formodningen for rimelig grund i personskaade-, lejemaal- og ansættelsessager er et vigtigt retssikkerhedsværn for den svage part. Bagatelafslaget gælder ikke automatisk og skal anvendes med varsomhed i sager mod det offentlige.
- **Obligatorisk fri proces i familiesager er stærkt men har undtagelser** som følge af det nye familieretlige system (Familiereetshuset).
- **Dispensationsordningen i § 329 er snæver** men afgørende i principielle sager. Civilstyrelsens praksis viser, at den især bruges i gruppesøgsmål og prøvesager med bredere samfundsmæssig rækkevidde.
- **Højesterets praksis udvider fri proces-dækningen** ved at lade princippet i § 331, stk. 5 omfatte også modpartens kæremål – herunder kære af sagsomkostningsafgørelser.
- **Sagsbehandlingstiden i Civilstyrelsen** kan medføre retssikkerhedsproblemer, men Højesteret har vist vilje til at beskytte parter, der afventer bevilling, mod uretmæssig afskæring fra anke.
- **Kæreadgangen er differentieret:** § 327-afslag kan kæres frit, mens § 328- og § 329-afslag går via Procesbevillingsnævnet med begrænset domstolsprøvelse.

For den praktisk orienterede advokat er det afgørende at ansøge rettidigt, orientere modparten om ankeplaner ved verserende fri proces-ansøgning og sikre dokumentation for ændrede indkomstforhold.

LOV	Retsplejeloven § 325	Retsplejeloven § 329	Retsplejeloven § 331, stk. 5	
PRAKSIS	Højesteret · Tilladelse til anke efter fristens udløb ved afventning af fri proces			16.12.2025
	Højesteret · Omfanget af fri proces ved modpartens kære af en kendelse under sagens forberedelse			09.11.2020
	Højesteret · Skifterettens afvisning af fri proces i konkurskarantænesager kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære			11.04.2019
	Landsretten · Østre Landsret afviser at behandle sag om erstatningsansvar for vejledende udtalelse om grundværdi i første instans			20.10.2022
	Landsretten · Hjemvisning af Procesbevillingsnævnets afslag på fri proces efter fremkomst af nye væsentlige økonomiske oplysninger			16.10.2012

REFERENCE Lovgrundlag 6 paragraffer

Retsplejeloven § 325	stk. 1-5	Retsplejeloven § 327	stk. 1-6
Retsplejeloven § 328	stk. 1-6	Retsplejeloven § 329	
Retsplejeloven § 331	stk. 1-7	Retsplejeloven § 336	stk. 1-4

MATERIALE Citerede afgørelser 15 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 6

16.12.2025	Tilladelse til anke efter fristens udløb ved afventning af fri proces	40458-2025
11.08.2023	Højesterets stadfæstelse af salærfastsættelse til beskikket advokat ved fri proces	bs-14541-2023-hjr
25.11.2022	Højesteret: Fri proces i fogedret omfatter også kæresag om sagsomkostninger iværksat af modparten	2373-2833
09.11.2020	Omfanget af fri proces ved modpartens kære af en kendelse under sagens forberedelse	bs-14925-2020-hjr
11.04.2019	Skifterettens afvisning af fri proces i konkurskarantænesager kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære	bs-37558-2018-hjr
21.08.2018	Højesterets afvisning af omkostningsgodtgørelse efter retsplejelovens § 336 ved overskridelse af forsikringsmaksimum	bs-6892-2018-hjr-og-6900-2018

LANDSRETTE · ANKEINSTANS 5

23.04.2025	Afslag på anketilladelse efter fristoverskridelse grundet for sen reaktion efter bevilling af fri proces	10007-11709
20.10.2022	Østre Landsret afviser at behandle sag om erstatningsansvar for vejledende udtalelse om grundværdi i første instans	3320-3949
21.06.2021	Landsrettens afvisning af kæremål om sagsudsættelse grundet manglende procesbevilling	3555-4227
16.10.2012	Hjemvisning af Procesbevillingsnævnets afslag på fri proces efter fremkomst af nye væsentlige økonomiske oplysninger	650-742

22.11.2011	Østre Landsret afviser anmodning om fri proces, da betingelserne i retsplejelovens § 327, stk. 2 ikke er opfyldt	3401-4054
------------	--	-----------

BYRETTE	FØRSTE INSTANS	1
---------	----------------	---

12.01.2026	Civilstyrelsen dømt til at betale 112.500 kr. for videregivelse af følsomme oplysninger om voldtægtsoffer til gerningsmand	10379-12211
------------	--	-------------

PARKERINGSKLAGE	NÆVN / KLAGEINSTANS	2
-----------------	---------------------	---

16.06.2025	Annullering af kontrolafgift grundet teknisk nedbrud: Køretøj kunne ikke fortsætte ved egen kraft	park-4227
------------	---	-----------

03.12.2024	Annullering af kontrolafgift grundet af- og pålæsning af flyttegoods med trailer	park-4054
------------	--	-----------

LIGEBEHANDLINGS	NÆVN / KLAGEINSTANS	1
-----------------	---------------------	---

02.11.2023	Afslag på fri proces i sag om forældremyndighed og bopæl var ikke kønsdiskriminerende	23-8597
------------	---	---------

05

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over gruppesøgsmål

Retsplejelovens kapitel 23a og EU-direktivet om kollektive søgsmål

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 1 afgørelser · 2022-2022

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Gruppesøgsmålsordningen i retsplejelovens kapitel 23a (§§ 254a-254k) giver mulighed for at samle et stort antal ensartede krav i én sag, ført af en grupperepræsentant udpeget af retten. Ordningen blev indført ved lov nr. 181 af 28. februar 2007 på baggrund af Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005 og opererer med to spor: et opt-in-spor (hovedreglen), hvor gruppemedlemmer aktivt skal tilmelde sig, og et opt-out-spor (§ 254e, stk. 8), hvor medlemmer automatisk er omfattet, medmindre de framelder sig – sidstnævnte forbeholdt krav af ringe størrelse, der ikke kan forventes fremmet individuelt, og hvor kun en offentlig myndighed (i praksis Forbrugerombudsmanden) kan være grupperepræsentant. Med vedtagelsen af lov nr. 754 af 13. juni 2023 om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser er EU-direktivet 2020/1828 (Representative Actions Directive) implementeret i dansk ret, hvilket udvider rammerne for grænseoverskridende gruppesøgsmål og stiller krav til godkendelse af søgsmålsberettigede organisationer.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Gruppesøgsmål forudsætter, at der foreligger ensartede krav – dvs. krav med tilstrækkeligt faktisk og juridisk fællesskab til samlet behandling (retsplejelovens § 254a).
- 02** Retten skal skønne, at gruppesøgsmål er den bedste behandlingsform for kravene, og at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes hensigtsmæssigt (§ 254b, stk. 1, nr. 5-6).
- 03** Grupperepræsentanten kan være et gruppemedlem, en forening/sammenslutning eller en offentlig myndighed bemyndiget ved lov – og skal være i stand til at varetage gruppens interesser (§ 254c).
- 04** Hovedreglen er opt-in: gruppemedlemmer skal aktivt tilmelde sig inden en af retten fastsat frist (§ 254e, stk. 5-6).
- 05** Opt-out (§ 254e, stk. 8) kræver kumulativt, at kravene er af ringe størrelse, at individuelle søgsmål ikke kan forventes, at opt-in-gruppesøgsmål ikke er hensigtsmæssigt, og at grupperepræsentanten er en offentlig myndighed (§ 254c, stk. 2).
- 06** Forbrugerombudsmanden og Lægemiddelstyrelsen er ved lov bemyndiget til at være grupperepræsentant og dermed den praktiske forudsætning for opt-out-gruppesøgsmål.

- 07** Forlig, som grupperepræsentanten indgår, kræver rettens godkendelse – retten afslår kun ved usaglig forskelsbehandling eller åbenbar urimelighed (§ 254h).
- 08** Rettens afgørelser i gruppesøgsmålet har bindende virkning for de gruppemedlemmer, der er omfattet af søgsmålet (§ 254f, stk. 2).
- 09** Retten kan pålægge grupperepræsentanten at stille sikkerhed for sagsomkostninger; stilles sikkerheden ikke, afvises sagen (§ 254e, stk. 2).
- 10** Salær for beskikket advokat i gruppesøgsmål fastsættes ud fra sagens faktiske omfang på det stade, sagen befinder sig – ikke ud fra den potentielle sagsværdi (Højesteret BS-37564/2021-HJR).
- 11** EU-direktivet 2020/1828 (Representative Actions Directive) er implementeret ved lov nr. 754 af 13. juni 2023, der giver godkendte myndigheder og organisationer adgang til at anlægge gruppesøgsmål om påbud, forbud og genopretning på tværs af EU-medlemsstater.

§ 1 Lovgrundlag og historisk baggrund for gruppesøgsmålsordningen

Den danske gruppesøgsmålsordning er reguleret i [retsplejelovens kapitel 23a](#), §§ 254a-254k. Ordningen blev indført ved **lov nr. 181 af 28. februar 2007** (L 41, folketingssamlingen 2006-07) på baggrund af [Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005 – Reform af den civile retspleje IV – Gruppesøgsmål mv.](#)

Betænkningen analyserede erfaringerne fra bl.a. Sverige, Norge, England og USA og anbefalede en model, der balancerer hensynet til effektiv retsbeskyttelse for mange skadelidte med behovet for at undgå misbrug. Retsplejerådet foreslog to spor:

- **Opt-in** (tilmelding) som hovedregel, hvor den enkelte aktivt skal tilkendegive at ville deltage.
- **Opt-out** (framelding) som undtagelse, forbeholdt krav af ringe størrelse, der ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål.

Formålet med ordningen er at give personer med ensartede krav – typisk forbrugere, investorer eller skadelidte – adgang til domstolene i tilfælde, hvor det individuelle søgsmål ikke er realistisk på grund af kravets beskedne størrelse eller sagens kompleksitet. Reglerne gælder ikke for de særlige sagstyper opregnet i [§ 254a, stk. 2](#), herunder sager efter retsplejelovens kapitel 42-44 (injuriesager, familieret mv.) og sager ved den fælles patentdomstol.

LOV

[Retsplejeloven § 254a](#)

§ 2 Betingelserne for at anlægge gruppesøgsmål (§ 254b)

Et gruppesøgsmål kan kun anlægges, hvis samtlige syv kumulative betingelser i [§ 254b, stk. 1](#) er opfyldt:

1. **Ensartede krav** (nr. 1): Kravene skal have tilstrækkeligt faktisk og juridisk fællesskab. Det er det mest omdiskuterede kriterium og stiller krav om, at de enkelte gruppemedlemmers retsstilling i det væsentlige beror på de samme faktiske omstændigheder og retsregler. Kravet om ensartethed udelukker ikke, at der kan

være individuelle forskelle i f.eks. tabets størrelse – det afgørende er, om ansvarsgrundlaget og de væsentlige faktiske forhold er fælles.

2. **Værneting i Danmark** (nr. 2): Alle krav skal have værneting her i landet.
3. **Rettens stedlige kompetence** (nr. 3): Retten skal være kompetent for mindst ét af kravene.
4. **Saglig kompetence** (nr. 4): Retten skal have saglig kompetence til at behandle mindst ét krav.
5. **Bedste behandlingsform** (nr. 5): Retten skal skønne, at gruppesøgsmål er den *bedste* måde at behandle kravene på. Dette indebærer en helhedsvurdering af, om samlet behandling er mere hensigtsmæssig end individuelle søgsmål, herunder under hensyn til antal gruppemedlemmer, kravenes kompleksitet og sagens processuelle effektivitet.
6. **Identifikation og underretning** (nr. 6): Gruppemedlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde.
7. **Udpegning af grupperepræsentant** (nr. 7): Der skal kunne udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254c.

Har retten ikke saglig kompetence til at behandle alle kravene, kan sagen efter § 254b, stk. 2 henvises til en domstol med saglig kompetence for mindst ét krav.

LOV

Retsplejeloven § 254b, stk. 1

Retsplejeloven § 254c

§ 3 Grupperepræsentanten og dennes egnethed (§ 254c)

Grupperepræsentanten er sagens centrale aktør og fører gruppesøgsmålet på gruppens vegne. Udpegningen sker af retten, og som grupperepræsentant kan udpeges:

- Et **medlem af gruppen** (§ 254c, stk. 1, nr. 1).
- En **forening, privat institution eller anden sammenslutning**, når søgsmålet falder inden for sammenslutningens formål (§ 254c, stk. 1, nr. 2).
- En **offentlig myndighed**, der ved lov er bemyndiget til det (§ 254c, stk. 1, nr. 3).

Ved opt-out-gruppesøgsmål efter § 254e, stk. 8 gælder en skærpet regel: her kan **kun** en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget, fungere som grupperepræsentant (§ 254c, stk. 2). I praksis er det Forbrugerombudsmanden og Lægemiddelstyrelsen, der har denne bemyndigelse. Forbrugerombudsmandens rolle som grupperepræsentant er bl.a. hjemlet i [lov om forsikringsvirksomhed § 283, stk. 4](#) og tilsvarende bestemmelser i den finansielle lovgivning.

Egnethedskravet i § 254c, stk. 3 – at repræsentanten skal "være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser" – indebærer en konkret vurdering af repræsentantens ressourcer, organisering og eventuelle interessekonflikter. Repræsentanten skal typisk have antaget en advokat og råde over tilstrækkelige midler til at føre sagen til ende.

LOV

Retsplejeloven § 254c

Retsplejeloven § 254e, stk. 8

§ 4 Opt-in og opt-out – to spor for gruppesøgsmål

Retsplejelovens kapitel 23a opererer med to grundlæggende modeller for gruppedannelse:

Opt-in (tilmelding) – hovedreglen

Efter § 254e, stk. 5-6 omfatter gruppesøgsmålet som udgangspunkt kun de gruppemedlemmer, der *aktivt har tilmeldt sig* inden en af retten fastsat frist. Retten bestemmer, hvortil tilmelding skal ske, og kan undtagelsesvis tillade sen tilmelding. Opt-in-modellen er velegnet til sager, hvor de individuelle krav er af en vis størrelse, og gruppemedlemmerne har en reel interesse i at engagere sig i sagens udfald – f.eks. investortabssager, sundhedserstatning eller forbrugerkrav af mellemstørrelse.

Retten kan efter § 254e, stk. 7 betinge tilmeldingen af, at gruppemedlemmet stiller sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre medlemmet har retshjælpsforsikring eller opfylder betingelserne for [fri proces](#).

Opt-out (framelding) – undtagelsen

Efter § 254e, stk. 8 kan retten efter anmodning fra grupperepræsentanten bestemme, at gruppesøgsmålet skal omfatte alle gruppemedlemmer, der *ikke aktivt har frameldt sig*. Denne model kræver, at tre kumulative betingelser er opfyldt:

- Kravene skal på grund af deres **ringe størrelse** almindeligvis ikke kunne forventes fremmet ved individuelle søgsmål.
- Et gruppesøgsmål med tilmelding (opt-in) må **ikke anses for hensigtsmæssigt**.
- Grupperepræsentanten skal være en **offentlig myndighed** bemyndiget ved lov (§ 254c, stk. 2).

Opt-out-modellen er tiltænkt masseforbrugerkrav, hvor den enkelte forbrugers tab er så beskedent, at intet individuelt søgsmål er realistisk – f.eks. et par hundrede kroners overpris på et bredt solgt forbrugsprodukt. Forbrugerombudsmanden er den centrale aktør i opt-out-søgsmål.

Sondringen mellem opt-in og opt-out var genstand for indgående overvejelser i [Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005](#), der afviste en generel opt-out-ordning og i stedet anbefalede den begrænsede model, der blev vedtaget.

LOV

[Retsplejeloven § 254e, stk. 5, 8](#)[Retsplejeloven § 254c, stk. 2](#)

§ 5 Stævning, underretning og processuelle krav

Gruppesøgsmålet anlægges ved indlevering af stævning efter de almindelige regler i [retsplejelovens § 348](#), men med yderligere krav angivet i § 254d. Stævningen skal indeholde:

- En **beskrivelse af gruppen** (hvem kravene vedrører).
- Oplysninger om, hvordan **gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes**.
- Et **forslag til grupperepræsentant**, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stævningen kan indleveres af enhver, der kan udpeges som grupperepræsentant – dvs. et gruppemedlem, en forening eller en offentlig myndighed.

Når grupperepræsentanten er udpeget og rammen for søgsmålet fastlagt, skal de potentielle gruppemedlemmer **underrettes** om sagen og retsvirkningerne af tilmelding/framelding. Underretningen sker på den måde, retten

bestemmer, herunder eventuelt ved offentlig bekendtgørelse (§ 254e, stk. 9). Udgifterne bæres foreløbig af grupperepræsentanten.

Retten fastlægger **rammen for gruppesøgsmålet** (§ 254e, stk. 4) – dvs. hvilke krav der er omfattet – og kan senere ændre denne ramme, hvis det er påkrævet.

LOV

Retsplejeloven § 254d

Retsplejeloven § 254e, stk. 4, 9

§ 6 Forlig, domsvirkning og omkostningsansvar

Forlig kræver rettens godkendelse

Efter § 254h opnår forlig, som grupperepræsentanten indgår om gruppens krav, først gyldighed efter rettens godkendelse. Retten afslår kun godkendelse, hvis forliget indebærer **usaglig forskelsbehandling** af gruppemedlemmer eller er **åbenbart urimeligt**. Gruppemedlemmerne skal underrettes om godkendelsen. Denne mekanisme beskytter fraværende gruppemedlemmer mod ufordelagtige forlig.

Domsvirkning for hele gruppen

Rettens afgørelser i gruppesøgsmålet har bindende virkning for alle gruppemedlemmer, der er omfattet af søgsmålet (§ 254f, stk. 2). I opt-out-søgsmål gælder den bindende virkning dog kun for gruppemedlemmer, der ved sagens anlæg kunne have været sagsøgt her i landet.

Omkostningsansvar

Et gruppemedlem kan pålægges at betale sagsomkostninger til modparten og/eller grupperepræsentanten (§ 254f, stk. 3), men højst med et beløb svarende til den sikkerhed, der eventuelt er fastsat, med tillæg af beløb, der er kommet medlemmet til gode. Opfylder gruppemedlemmet de økonomiske betingelser for **fri proces**, betales uafdækkede sagsomkostninger af statskassen (§ 254f, stk. 4).

Hæves eller afvises sagen, kan et gruppemedlem inden 4 uger indtræde som individuel part og videreføre sit krav (§ 254g, stk. 2).

LOV

Retsplejeloven § 254h

Retsplejeloven § 254f, stk. 2, 3

Retsplejeloven § 254g, stk. 2

Salærfastsættelse i gruppesøgsmål – Højesterets kendelse

§ 7 BS-37564/2021-HJR

I **BS-37564/2021-HJR** (kendelse af 11. november 2022) tog Højesteret stilling til salærfastsættelsen for en beskikket advokat i et gruppesøgsmål anlagt af en forening mod en virksomheds revisor og ledelse vedrørende investeringstab.

Sagen var aldrig nået til realitetsbehandling – byretten havde afvist gruppesøgsmålet efter en formalitetsprocedure om godkendelse efter retsplejelovens kapitel 23a. Advokaten anmodede om 400.000 kr. i salær under henvisning til sagens potentielle værdi på over 21 mio. kr. og gruppesøgsmålets høje juridiske kompleksitet. Byret og landsret fastsatte salæret til 30.000 kr. med tillæg af moms.

Højesteret stadfæstede og udtalte:

Efter en samlet vurdering af sagens karakter og forløb, og under hensyn til, at sagen for byretten har haft et begrænset omfang, herunder navnlig foreløbigt var begrænset til spørgsmålet om, hvorvidt sagen kunne godkendes som et gruppesøgsmål, tiltræder Højesteret, at salæret er fastsat til 30.000 kr. med tillæg af moms.

Kendelsen fastslår to principper:

- Salær for beskikket advokat i gruppesøgsmål fastsættes ud fra **sagens faktiske omfang og karakter** på det stade, sagen befinder sig – ikke ud fra den potentielle sagsværdi.
- Det er **sagsøgerens ansvar** at tilvejebringe grundlaget for godkendelse af gruppesøgsmålet inden sagens anlæg, og godkendelsesfasen er tilrettelagt med henblik på hurtig og ressourcebesparende behandling.

LOV

Retsplejeloven § 314, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Salærfastsættelse for beskikket advokat i gruppesøgsmål begrænset til formalitetsspørgsmål

11.11.2022

§ 8 EU-direktivet 2020/1828 og den danske RAD-implementeringslov

Den 25. november 2020 vedtog EU [direktiv 2020/1828](#) (Gruppesøgsmålsdirektivet / Representative Actions Directive – RAD), der pålægger medlemsstaterne at sikre en ordning for gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser.

Direktivets hovedtræk:

- **Godkendte organer/organisationer** skal kunne anlægge gruppesøgsmål om **påbud, forbud og genopretning** (erstatning, afhjælpning, tilbagebetaling) mod erhvervsdrivende, der overtræder EU-forbrugerbeskyttelseslovgivning.
- Medlemsstaterne vælger selv mellem **tilvalg (opt-in) og fravalg (opt-out)**, men for grænseoverskridende søgsmål kræves tilvalg for forbrugere uden sædvanligt opholdssted i forumstaten ([art. 9, stk. 2](#)).
- Godkendte organisationer skal opfylde krav til uafhængighed, transparens og ikke-profit-formål ([art. 4](#)).
- Endelige afgørelser kan anvendes som bevis i andre sager mod den samme erhvervsdrivende ([art. 15](#)).

Dansk implementering: Lov nr. 754 af 13. juni 2023

[Lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser](#) trådte i kraft den 25. juni 2023. Loven eksisterer parallelt med retsplejelovens kapitel 23a og regulerer specifikt gruppesøgsmål anlagt af godkendte myndigheder/organisationer til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser.

Godkendte myndigheder og organisationer ansøger via Virk.dk hos Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, jf. [bekendtgørelse nr. 769/2023](#). Forbrugerombudsmanden og Lægemiddelstyrelsen er direkte godkendt ved lovens § 26. Gebyret for forbrugertilmelding til gruppesøgsmål om genopretning er maksimalt 800 kr., og indtægterne må ikke overstige de samlede sagsomkostninger.

Den danske implementering fastholder dermed det dobbeltspor, der allerede kendes fra retsplejeloven, men udvider den til grænseoverskridende forbrugerbeskyttelse i overensstemmelse med EU-direktivet og med nye krav til organisationers godkendelse.

LOV

Retsplejeloven § 254a

§ 9 Anke af gruppesøgsmålsdomme (§ 254j)

Reglerne om anke af domme i gruppesøgsmål følger af § 254j. Anker **grupperepræsentanten**, finder reglerne om gruppesøgsmål – herunder opt-in/opt-out-mekanismen – tilsvarende anvendelse under anken (§ 254j, stk. 1).

Anker grupperepræsentanten **ikke**, kan anke iværksættes af enhver, der kan udpeges som grupperepræsentant (et gruppemedlem, en forening eller en offentlig myndighed), og sagen behandles da som et nyt gruppesøgsmål i ankeinstansen med fornyet gruppedannelse (§ 254j, stk. 2).

Anker **modparten**, behandles sagen i ankeinstansen fortsat som gruppesøgsmål (§ 254j, stk. 3).

Under anken finder reglerne om grupperepræsentant, sikkerhedsstillelse, forlig, domsvirkning og sagsbehandling tilsvarende anvendelse (§ 254j, stk. 4). De almindelige ankefristregler i § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2 finder dog ikke anvendelse – anke kan altså ikke afvises efter § 368a alene.

Der gælder en videreført kære- og ankeadgang efter de sædvanlige regler i [retsplejelovens kapitel 37](#), jf. om [kæreadgang](#).

LOV

Retsplejeloven § 254j

§ 10 Sammenfatning og praktisk perspektiv

Gruppesøgsmålsordningen i retsplejelovens kapitel 23a giver en procesretlig ramme for kollektiv retsforfølgning af ensartede krav. Ordningen har været anvendt i praksis, men forbliver sjældnere end i f.eks. Sverige og England, primært fordi:

- **Ensartethedskravet** stiller skarpe krav til faktisk og juridisk fællesskab – krav, der udspringer af individuelle kontraktforhold med varierende vilkår, kan falde uden for.
- **Opt-out-modellens begrænsning** til offentlige myndigheder indsnævrer dens praktiske rækkevidde væsentligt.
- **Sikkerhedsstillelse og omkostningsrisiko** kan afholde potentielle grupperepræsentanter fra at anlægge sag.

Med implementeringen af EU-direktivet 2020/1828 i [lov nr. 754 af 13. juni 2023](#) er der skabt en bredere ramme for forbrugerorienterede gruppesøgsmål, herunder adgang for godkendte organisationer (ikke kun offentlige myndigheder) til at anlægge sag – også grænseoverskridende. Forbrugere, der overvejer kollektiv retsforfølgning, bør afklare, om kravene kan behandles som gruppesøgsmål, som individuelle [småsager](#), via [forbrugerklagenævnet](#) eller ved henvendelse til [Forbrugerombudsmanden](#).

For sager med et internationalt element – herunder grænseoverskridende forbrugerkrav – skal spørgsmålet om [international jurisdiktion](#) og samspillet med Bruxelles I-forordningen afklares forud for sagsanlægget.

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Retsplejeloven § 254a	Retsplejeloven § 254b	stk. 1
Retsplejeloven § 254c	Retsplejeloven § 254e	
Retsplejeloven § 254h	Retsplejeloven § 254f	stk. 2

MATERIALE Citerede afgørelser

1 afgørelse

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

1

11.11.2022	Salærfastsættelse for beskikket advokat i gruppesøgsmål begrænset til formalitetsspørgsmål	bs-37564-2021-hjr
------------	--	-------------------

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Reform af den civile retspleje IV – Gruppesøgsmål mv.

nr. 1468 · 2005 · Justitsministeriet

06

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over isoleret bevisoptagelse (retsplejeloven § 343)

Syn og skøn uden verserende retssag – betingelser, værneting, omkostninger og forholdet til voldgift

Version 2 · Opdateret 27. jun. 2026 · 16 afgørelser · 2008-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Isoleret bevisoptagelse efter retsplejelovens § 343 giver mulighed for at optage bevis – i praksis næsten altid syn og skøn – ved domstolene, uden at der verserer en retssag. Bestemmelsen har stor praktisk betydning navnlig i entreprise- og ejendomssager, hvor en bygherre eller ejer ønsker at sikre teknisk bevis for mangler, inden der tages stilling til sagsanlæg, samt i skattesager, hvor skatteforvaltningsloven § 47 direkte henviser til § 343. Praksis er domineret af tre hovedtemaer: (1) den endelige omkostningsfordeling efter § 343, stk. 3, der beror på hvem der "fik medhold" ved bevisoptagelsen, (2) værnetings spørgsmål og adgangen til at henvise frem for at afvise ved forkert værneting, og (3) forholdet mellem de almindelige domstole og voldgiftsnævn, når entrepriseaftaler indeholder voldgiftsklausuler.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Isoleret bevisoptagelse efter retsplejelovens § 343 forudsætter, at beviset kan få betydning for en mulig fremtidig tvist – det kræves ikke, at retssag allerede er anlagt.
- 02** Omkostningsfordelingen efter § 343, stk. 3 skal træffes efter den gennemførte bevisoptagelse, og materielle indsigelser om forældelse, underentreprenøransvar eller regres kan ikke udskyde denne afgørelse til en eventuel hovedsag (Højesteret BS-23892/2018-HJR).
- 03** En skønsindstævnt kan pålægges at betale omkostninger ved isoleret bevisoptagelse, hvis bevisoptagelsen støtter, at der er begået fagfejl, og det ikke kan udelukkes, at skønsrekvirenten som følge heraf kan gøre krav gældende (Højesteret BS-22181/2023-HJR, flertal 3-2).
- 04** Omvendt får den skønsindstævnte 'medhold', hvis bevisoptagelsen ikke sandsynliggør det krav, rekvisenten ønskede belyst – fx fordi en skønserklæring ikke udgør tilstrækkeligt sikkert grundlag for at tilsidesætte en myndighedsvurdering (Højesteret BS-46046/2020-HJR).
- 05** En anmodning om isoleret bevisoptagelse indgivet til forkert ret kan henvises til rette værneting efter princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2 – den behøver ikke afvises (Højesteret BS-25065/2020-HJR).

- 06** Rekvirenten afholder foreløbigt udgifterne ved bevisoptagelsen, og retten kan kræve sikkerhedsstillelse – et administrativt tilsagn om fuld omkostningsgodtgørelse efter skatteforvaltningsloven § 52, stk. 3 er ikke en 'aftale' efter § 343, stk. 3, og ændrer ikke den procesretlige hæftelse (Højesteret BS-28775/2019-HJR).
- 07** Isoleret bevisoptagelse ved de almindelige domstole er tilladt trods AB 92-voldgiftsklausul, når det underliggende krav (fx forsikringsregres efter forsikringsaftaleloven §§ 18 og 57) hviler på et direkte retsforhold uden voldgiftsaftale (Højesteret BS-30473/2019-HJR).
- 08** Værneting for syn og skøn er dér, hvor genstanden for forretningen findes – for vidner dér, hvor vidnet bor; for bevis i udlandet dér, hvor sagen eventuelt kan anlægges her i landet.
- 09** Genstanden for syn og skøn kan efter omstændighederne være fotomateriale (fx på USB-stik) indsendt til retten, selv om de fysiske genstande befinder sig i udlandet – den retlige hensigtsmæssighedsprøve kan være opfyldt, selv om bevisværdien potentielt er ringere.
- 10** Når syn og skøn nægtes fremmet (fx ved manglende retlig interesse), er rekvirenten den tabende part og pålægges at betale omkostninger til skønsindstævnte efter § 343, stk. 3.

§ 1 Lovgrundlag og bestemmelsens opbygning

Hjemlen til isoleret bevisoptagelse findes i [retsplejelovens § 343](#). Bestemmelsens fire stykker regulerer henholdsvis adgangen til bevisoptagelse og værnetinget (stk. 1), den foreløbige omkostningshæftelse (stk. 2), den endelige omkostningsfordeling (stk. 3) og forholdet til reglerne om bevisførelse inden hovedforhandling (stk. 4).

Stk. 1 fastslår grundreglen:

Retten kan tillade, at der optages bevis, selv om dette ikke sker til brug for en verserende retssag.

Værnetinget er knyttet til bevistypen: for vidner til retten dér, hvor vidnet bor eller opholder sig; for syn og skøn til retten dér, hvor genstanden for forretningen findes; og for bevis i udlandet til retten dér, hvor sagen eventuelt kan anlægges her i landet.

Stk. 2 bestemmer, at udgifterne ved bevisoptagelsen afholdes *foreløbigt* af den part, der ønsker beviset optaget. Retten kan kræve sikkerhedsstillelse. Ordet "foreløbigt" blev indsat ved lov nr. 737 af 25. juni 2014 for at præcisere, at der alene er tale om en foreløbig betalingspligt, og at den endelige fordeling sker efter stk. 3.

Stk. 3 – nyaffattet ved samme lov – giver retten kompetence til at træffe bestemmelse om betaling af omkostningerne, medmindre parterne har aftalt andet. Forarbejderne angiver, at retten skal lægge vægt på, hvilken parts synspunkter bevisførelsen har støttet, dvs. hvem der har "fået medhold".

Stk. 4 henviser til [retsplejelovens § 340, stk. 2](#), 1. og 2. pkt., om underretning af modparten og eventuel advokatbeskikkelse, der finder tilsvarende anvendelse.

Selve skønsmandsudpegningen og spørgsmålsstillingen følger de almindelige regler i [retsplejelovens §§ 196-209](#). Reglerne om blankettvang følger af bekendtgørelse om anvendelse af blanketter i forbindelse med syn og skøn.

Bestemmelsen stammer fra Lov om Rettens Pleje af 1915 og har dermed mere end hundrede års historie. Den seneste materielle ændring skete ved lov nr. 737 af 25. juni 2014, der byggede på anbefalinger fra Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene. Der er ingen vedtagne, men ikke-konsoliderede ændringer af § 343 pr. juni 2026.

LOV

[Retsplejeloven § 248, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 340, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 343](#)

§ 2 Retlig interesse og betingelsen om bevisets relevans

Retten "kan" tillade isoleret bevisoptagelse – formuleringen giver domstolen et skøn. I praksis tillades bevisoptagelse, når rekvirenten har en retlig interesse, og det kan belyses, at beviset kan få betydning for en mulig fremtidig tvist. Retten kan omvendt nægte fremme ved manglende relevans eller ved misbrug.

I [BS-2049/2017-KBH](#) tillod Københavns Byret isoleret bevisoptagelse baseret på fotomateriale af arvegods i Frankrig. Retten fandt, at det

på det foreliggende grundlag ikke kunne udelukkes, at en vurdering af de efterladte effekter baseret på fotos kunne være relevant i en eventuel sag mellem parterne.

Retten bemærkede, at en skønsrapport baseret på fotos muligvis har ringere bevisværdi end en baseret på fysisk undersøgelse, men at dette ikke i sig selv kan udelukke bevisoptagelsen – det hører under en eventuel retssags bedømmelse af procesrisiko. Østre Landsret stadfæstede i [BS-2464/2017-OLR](#).

Omvendt illustrerer [BS-176/2009-VIB](#), at når syn og skøn nægtes af både byret og landsret, er rekvirenten den tabende part og pålægges omkostninger efter [§ 343, stk. 3](#).

I forsikringsretlig sammenhæng har Ankenævnet for Forsikring i [sag 102877](#) (flertalsafgørelse) pålagt et forsikringsselskab at yde retshjælpsdækning til isoleret bevisoptagelse, bl.a. fordi selskabet havde medvirket til bortkomst af afgørende bevismateriale. Nævnets flertal lagde vægt på, at der var rimelig grund til at få skadesårsagen efterprøvet ved domstolene, selv om nævnet tidligere havde afgjort dækningsspørgsmålet.

LOV

[Retsplejeloven § 343, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Kendelse om tilladelse til isoleret bevisoptagelse i Danmark af værdiansættelse af arvegods efter afdød i Frankrig	24.11.2017
Byretten · Kendelse om isoleret bevisoptagelse i Danmark vedrørende værdiansættelse af afdødes efterladte værker og løsøre i Frankrig	02.11.2017
Byretten · Afgørelse om sagsomkostninger efter nægtet syn og skøn	19.08.2009
Ankenævnet for Forsikring · Retshjælpsdækning til isoleret bevisoptagelse i sag om vandskade efter bortkomst af centralt bevismateriale	28.05.2025

§ 3 Værneting og adgangen til henvisning

Værnetingsreglerne i [§ 343, stk. 1](#) knytter bevisoptagelsens forum til bevisets karakter: vidnebevis dér, hvor vidnet bor; syn og skøn dér, hvor genstanden for forretningen findes; bevis i udlandet dér, hvor sagen eventuelt kan anlægges.

Højesteret har i [BS-25065/2020-HJR](#) afgjort et principielt spørgsmål om, hvad der sker, når anmodningen indgives til forkert ret. Tryk Forsikring indgav en anmodning om syn og skøn til Retten i Odense, men genstanden befandt sig i Ballerup (Retten i Glostrups jurisdiktion). Retten i Odense henviste anmodningen. Modparten kærede og anførte, at henvisningsreglen i [§ 248, stk. 2](#) efter sin ordlyd kun vedrører egentlige retssager. Højesteret udtalte:

Retsplejelovens § 248, stk. 2, vedrører efter sin ordlyd henvisning af sager, der er anlagt ved en ret, som ikke er rette værning. [...] Højesteret finder herefter, at en anmodning om isoleret bevisoptagelse kan henvises til rette værning i medfør af princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2.

Afgørelsen sikrer procesøkonomien: rekvirenten behøver ikke starte forfra, men kan nøjes med at få anmodningen overført til den kompetente ret.

I den usædvanlige arvesag [BS-2049/2017-KBH](#) antog Københavns Byret, at "genstanden for forretningen" var det indsendte fotomateriale (USB-stik), ikke de fysiske genstande i Frankrig, og at dansk værning derfor var opfyldt. Denne pragmatiske fortolkning blev stadfæstet af Østre Landsret.

LOV	Retsplejeloven § 248, stk. 2	Retsplejeloven § 343, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Henvisning af anmodning om isoleret bevisoptagelse til rette værning efter princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2		06.11.2020
	Landsretten · Kendelse om tilladelse til isoleret bevisoptagelse i Danmark af værdiansættelse af arvegods efter afdød i Frankrig		24.11.2017
	Byretten · Kendelse om isoleret bevisoptagelse i Danmark vedrørende værdiansættelse af afdødes efterladte værker og løsøre i Frankrig		02.11.2017

§ 4 Foreløbig omkostningshæftelse og sikkerhedsstillelse

Rekvirenten afholder efter [§ 343, stk. 2](#) foreløbigt udgifterne, og retten kan kræve sikkerhedsstillelse. Bestemmelsen svarer til [§ 340, stk. 2](#) om bevisførelse inden hovedforhandling og har været brugt som forbillede i anden lovgivning (jf. betænkning nr. 1385/2000 om bevissikring ved krænkelse af immaterialrettigheder, der udtrykkeligt henviser til [§ 343, stk. 2](#)).

Ordet "foreløbigt" blev indsat ved lov nr. 737 af 25. juni 2014 for at understrege, at den endelige omkostningsfordeling sker efter stk. 3. Før ændringen kunne det forekomme uklart, om rekvirentens betalingspligt var endelig.

Princippet om foreløbig hæftelse blev prøvet på sit yderste i [BS-28775/2019-HJR](#), hvor Højesteret fastslog, at et tilsagn fra Skatteankestyrelsen om fuld omkostningsgodtgørelse efter [skatteforvaltningslovens § 52, stk. 3](#) ikke ændrer den procesretlige hæftelse. Skønsrekvirenterne (A og B) havde anmodet om syn og skøn i en skattesag og påstod, at Skatteankestyrelsen som tilsagnsgiver skulle betale skønsmandens honorar på 95.691 kr. direkte. Højesteret afviste dette:

Højesteret finder, at der hverken i retsplejeloven eller i skatteforvaltningsloven er holdepunkter for, at en afgørelse om at ville yde fuld omkostningsgodtgørelse kan tillægges betydning ved afgørelsen om sagsomkostningerne ved bevisoptagelsen efter retsplejelovens § 343, stk. 3. Det bemærkes i den forbindelse, at en afgørelse om fuld omkostningsgodtgørelse ikke udgør en aftale som nævnt i § 343, stk. 3.

Skatteyderen skal altså selv foreløbigt afholde udgiften og derefter søge refusion i henhold til det meddelte tilsagn – en klar adskillelse mellem procesretlig hæftelse og forvaltningsretlig godtgørelse.

LOV

Retsplejelovent § 343, stk. 2

Skatteforvaltningslovent § 47

Skatteforvaltningslovent § 52, stk. 3

PRAKSIS Højesteret · Hæftelse for skønsmandshonorar ved isoleret bevisoptagelse trods tilsagn om fuld omkostningsgodtgørelse

14.01.2020

§ 5 Endelig omkostningsfordeling – hvem 'fik medhold'?

Den endelige omkostningsfordeling efter [§ 343, stk. 3](#) er det mest praksisrige delspørgsmål. Højesteret har i fem kendelser fra 2019 til 2023 fastlagt et klart mønster: retten skal vurdere, hvem der har fået medhold i *bevisoptagelsen* – ikke i det materielle krav, der endnu ikke er prøvet.

Princippet etableredes i den grundlæggende kendelse [BS-23892/2018-HJR](#) (UfR 2019.1247). Ejerne A og B rekvirerede syn og skøn vedrørende fugtproblemer i en ejendom opført af ARES Aulum A/S. Skønsmanden bekræftede faglige fejl. Entreprenøren indvendte, at ansvaret lå hos underentreprenører, at kravet var forældet, og at omkostningerne burde udskydes til hovedsagen. Højesteret afviste dette:

De indsigelser, som ARES Aulum A/S har gjort gældende om, at A og B ikke har et retligt grundlag for at gøre ansvar gældende over for ARES Aulum A/S, kan ikke føre til, at fordelingen af omkostningerne ved bevisoptagelse i stedet skal fastsættes i forbindelse med den anlagte retssag.

Medhold bekræftes, når fagfejl er konstateret, selv i forhold til en part, hvis konkrete ansvar er usikkert. I [BS-22181/2023-HJR](#) (ståltrappe med korrosion) fastslog Højesterets flertal (3-2), at leverandøren af ståldelene kunne pålægges omkostninger, fordi:

det kan pålægges en skønsindstævnt at betale omkostninger ved en isoleret bevisoptagelse, hvis bevisoptagelsen støtter, at der er begået fagfejl, og det efter det i øvrigt foreliggende ikke kan udelukkes, at skønsrekvirenten som følge heraf kan gøre krav gældende mod den skønsindstævnede.

Mindretallet fandt omvendt, at usikkerheden om den konkrete parts skyld vejede tungere.

Omvendt medhold blev resultatet i [BS-46046/2020-HJR](#) (vindmølleverditaab). Her havde ejerne iværksat syn og skøn for at dokumentere tab efter en advokatfejl. Skønsmanden vurderede ganske vist et højere verditaab end taksationsmyndigheden, men Højesteret fandt, at dette ikke udgjorde tilstrækkeligt sikkert grundlag for at tilsidesætte myndighedsskønnet:

Det fremgår af dommene, at det ikke er tilstrækkeligt bevis herfor, at der foreligger en skønserklæring med en anden konklusion om verditabets størrelse.

Da rekvirenterne således ikke kunne sandsynliggøre et tab, fik advokatfirmaet medhold, og rekvirenterne pålagdes omkostningerne.

Praksis fra byretterne følger samme mønster. I [BS-1163/2016-KOL](#) anlagde købere isoleret bevisoptagelse mod en ejendomsmægler for fejl i salgsopstillingen. Skønsmanden vurderede handelsværdien kun 17.000 kr. lavere end mæglerens vurdering, og retten fandt, at mægleren havde fået medhold. Rekvirenterne pålagdes at betale 51.000 kr. i sagsomkostninger.

Sag	År	Emne	Medhold
BS-23892/2018-HJR	2019	Byggemangler, fugt	Rekvirent (ejere)
BS-22181/2023-HJR	2023	Ståltrappe, korrosion	Rekvirent (flertal 3-2)
BS-46046/2020-HJR	2021	Vindmølle-værditab	Skønsindstævnte (advokat)
BS-1163/2016-KOL	2018	Ejendomsmæglerfejl	Skønsindstævnte (mægler)

LOV

[Retsplejeloven § 343, stk. 3](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om fordeling af omkostninger ved isoleret bevisoptagelse vedrørende mangelfuld ståltrappe	18.12.2023
Højesteret · Fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse efter advokatfejl i sag om værditab ved vindmøller	17.08.2021
Højesteret · Højesterets afgørelse om fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse i en byggesag	11.01.2019
Byretten · Ejendomsmægler frifundet for ansvar for fejl i salgsopstilling – Køber dømt til at betale sagsomkostninger	11.06.2018

§ 6 Forholdet til voldgiftsklausuler i enterprisesager

Et centralt spørgsmål er, om en voldgiftsklausul – typisk AB 92/AB 18 § 45/§ 64, der henviser tvister til Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed – afskærer de almindelige domstole fra at behandle en anmodning om isoleret bevisoptagelse efter [§ 343](#). Spørgsmålet er navnlig relevant i [forsikringsregreskrav](#), hvor forsikringsselskabet ikke selv er part i entrepriseaftalen.

Højesteret afgjorde spørgsmålet i [BS-30473/2019-HJR](#) og [BS-30487/2019-HJR](#). Gjensidige Forsikring anmodede om syn og skøn efter en brandskade i en bebyggelse renoveret under AB 92. Entreprenørerne var medsikrede under bygherrens brandforsikring og protesterede mod domstolsbehandling. Højesteret fastslog:

Højesteret lægger til grund, at Gjensidige Forsikrings regreskrav mod Part A A/S og Icopal Entreprise er baseret på den forsikring, som er tegnet af Boligforening 1, og at entreprenørerne i forhold til de dækkede skader er medsikrede efter forsikringen. Højesteret tiltræder, at forsikringsselskabets adgang til at gøre regreskrav gældende mod entreprenørerne således beror på det direkte retsforhold mellem forsikringsselskabet og de medsikrede entreprenører, som følger af forsikringsaftalen, og dermed på, om entreprenørernes dækning efter brandforsikringen er bortfaldet efter [forsikringsaftalelovens § 18](#).

Da forsikringsaftalen ikke indeholdt nogen bestemmelse om [voldgift](#), var der ikke grundlag for at afvise bevisoptagelsen. Afgørelsen befæster, at voldgiftsklausulen i AB 92/AB 18 kun binder de parter, der har aftalt den – forsikringsselskabets regreskrav efter [forsikringsaftalelovens §§ 18 og 57](#) udspringer af et direkte retsforhold, der ikke er omfattet af voldgiftsklausulen.

Samme resultat nåede allerede Retten i Kolding (1. instans) i [BS-679/2017-KOL](#), der udgjorde den konkrete byretskendelse i sagen.

Afgrænsningen til [voldgift](#) og [AB-systemet](#) er vigtig: for entreprisetvister, der er omfattet af voldgiftsklausulen, skal syn og skøn begæres hos Voldgiftsnævnet efter AB 18 § 66 (tidligere AB 92 § 45). Domstolene kan kun håndtere bevisoptagelsen, når det underliggende krav hviler på et retsforhold *uden* voldgiftsaftale.

LOV

[Forsikringsaftaleloven § 18](#)[Forsikringsaftaleloven § 57](#)[Retsplejelovent § 343](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret tillader isoleret bevisoptagelse ved almindelige domstole i sag om regreskrav fra forsikringsselskab mod medsikrede entreprenører 15.04.2020

Byretten · Afgørelse vedrørende anmodning om isoleret bevisoptagelse efter brand på Boligkontoret i Kolding 25.09.2018

§ 7 Isoleret bevisoptagelse i skattesager – skatteforvaltningslovens § 47

[Skatteforvaltningslovens § 47](#) giver en skatteyder, der har en klagesag verserende ved Skatteankestyrelsen eller Landsskatteretten, adgang til at anmode byretten om syn og skøn efter [retsplejelovent § 343](#). Klagesagen udsættes, mens syn og skøn verserer ved domstolene.

Bekendtgørelse om Skatteankestyrelsen § 19 regulerer de administrative procedurer: rekvirenten skal skriftligt underrette Skatteankestyrelsen, medsende kopi af skønstemaet og byrettens imødekommende påtegning, og efter afslutning indsende retsbogsudskrift og skønserklæring inden 14 dage. Skatteankestyrelsen kan desuden efter [skatteforvaltningslovens § 52, stk. 3-4](#) give forhåndstilsagn om fuld omkostningsgodtgørelse, når syn og skøn har tilført eller skønnes at kunne tilføre sagen væsentlige nye oplysninger.

Som Højesteret fastslog i [BS-28775/2019-HJR](#), er et sådant tilsagn om godtgørelse en forvaltningsretlig begunstigende akt – ikke en procesretlig aftale. Skatteyderen hæfter derfor fortsat foreløbigt for skønsmændens honorar efter § 343, stk. 2, men har adgang til efterfølgende refusion under [skatteforvaltningslovens § 52](#). Tilsagnet ændrer heller ikke den endelige omkostningsfordeling efter § 343, stk. 3, der fortsat beror på bevisoptagelsens udfald.

Den praktiske sammenhæng mellem [skatteretlig genoptagelse](#) og syn og skøn ved domstolene er tæt: skatteyderen bruger isoleret bevisoptagelse til at sikre sagkyndig vurdering af fx kursværdi, handelsværdi eller skønsmæssige fradrag, som Skatteankestyrelsen derefter kan lægge til grund.

LOV

[Retsplejelovent § 343, stk. 2-3](#)[Skatteforvaltningslovent § 47](#)[Skatteforvaltningslovent § 52, stk. 3](#)

PRAKSIS

Højesteret · Hæftelse for skønsmændshonorar ved isoleret bevisoptagelse trods tilsagn om fuld omkostningsgodtgørelse 14.01.2020

§ 8 Omkostninger når syn og skøn nægtes eller ikke støtter rekvirenten

Når retten nægter at fremme den isolerede bevisoptagelse – fx fordi rekvirenten ikke har retlig interesse, eller fordi bevisoptagelsen skønnes irrelevant – er det rekvirenten, der har "tabt" og skal betale skønsmændenes omkostninger.

I [BS-176/2009-VIB](#) var syn og skøn blevet nægtet af både byret og landsret. Spørgsmålet om omkostninger var ikke behandlet i nogen instans. Retten i Viborg genoptog sagen udelukkende for at fastsætte omkostninger og udtalte:

Efter skønssagens udfald, hvorefter syn og skøn er blevet nægtet af såvel byretten som af landsretten, skal skønssagsomkostningerne på begæring efter retsplejelovent § 343, stk. 3, betale sagsomkostninger til skønssindstævnte.

Rekvirenten pålagdes 15.000 kr. under hensyn til den "ret omfattende sagsbehandling med mundtlig procedure i byretten og med stillingtagen til ikke helt ukomplicerede juridiske spørgsmål".

I [BS-356/2006-HBK](#) (olieforurening) genoptog Retten i Holbæk en tidligere omkostningsafgørelse efter modtagelse af et overset processkrift. Skønssagsomkostningerne havde fået konstateret forurening, og det kunne ikke udelukkes, at skønssindstævnte senere ville blive indstævnt i en ansvarssag. Retten ophævede herefter den tidligere pålagte omkostningsafgørelse:

Det er ved det afholdte syn og skøn konstateret, at der er en olieforurening [...] og det kan [...] ikke udelukkes, at skønssindstævnte vil blive medindstævnt i en sag om ansvaret. Herefter er der ikke, i alt fald ikke for tiden, grundlag for at pålægge skønssagsomkostningerne at betale omkostninger til skønssindstævnte.

Denne sag illustrerer det afgørende kriterium: så længe det ikke kan udelukkes, at rekvirenten kan gøre krav gældende, anses rekvirenten for at have fået (i det mindste foreløbigt) medhold, og der er ikke grundlag for omkostningspåleggelse til modparten.

LOV

Retsplejelovent § 343, stk. 3

PRAKSIS

Byretten · Afgørelse om sagsomkostninger efter nægtet syn og skøn	19.08.2009
Byretten · Afgørelse om sagsomkostninger i sag om isoleret bevisoptagelse vedrørende olieforurening	07.05.2008
Byretten · Kendelse om sagsomkostninger efter isoleret bevisoptagelse vedrørende olieforurening	05.05.2008

§ 9 Sammenfatning af retsstillingen

Isoleret bevisoptagelse efter [retsplejelovent § 343](#) er et fleksibelt procesretligt instrument, der anvendes bredt i praksis – fra byggemangler og ejendomstvister til skattesager og forsikringsregres. Højesterets praksis fra 2019-2023 har afklaret en række spørgsmål:

- **Omkostningsfordelingen** skal ske straks efter bevisoptagelsen og beror alene på, hvem der fik medhold – materielle indsigelser om forældelse, regres eller ansvar hører hjemme i en eventuel hovedsag.
- **Medhold-tersklen** er lav: det er tilstrækkeligt, at det "ikke kan udelukkes", at rekvirenten kan gøre krav gældende. Omvendt får modparten medhold, hvis skønssresultatet ikke sandsynliggør rekvirentens krav.
- **Værneting** følger bevistypen, og en anmodning indgivet til forkert ret kan henvises analogt med § 248, stk. 2 – afvisning er unødvendig.
- **Voldgiftsklausuler** i entrepriseaftaler afskærer kun bevisoptagelse ved domstolene, når det underliggende krav er omfattet af voldgiftsaftalen – forsikringsregres efter forsikringsaftaleloven falder typisk udenfor.
- **Tilsagn om omkostningsgodtgørelse** i skattesager ændrer ikke den procesretlige hæftelse – skatteyderen foreløbigt afholder udgiften og søger derefter refusion.

Afgrænsningen mod beslægtede emner er vigtig: de almindelige syn og skøn-regler under en verserende sag (§§ 196-209) hører under emnet syn og skøn, [voldgiftsbehandling](#) som sådan reguleres af voldgiftsloven, og kærebeogrænsninger ved procesretlige afgørelser behandles under [kæreadgang](#). For [entreprisemangler](#) og [mangler ved fast ejendom](#) er isoleret bevisoptagelse et hyppigt anvendt redskab til at sikre teknisk bevis.

LOV	Retsplejeloven § 343	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om fordeling af omkostninger ved isoleret bevisoptagelse vedrørende mangelfuld ståltrappe	18.12.2023
	Højesteret · Fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse efter advokatfejl i sag om værditab ved vindmøller	17.08.2021
	Højesteret · Henvisning af anmodning om isoleret bevisoptagelse til rette værneting efter princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2	06.11.2020
	Højesteret · Højesteret tillader isoleret bevisoptagelse ved almindelige domstole i sag om regreskrav fra forsikringsselskab mod medsikrede entreprenører	15.04.2020
	Højesteret · Hæftelse for skønsmændshonorar ved isoleret bevisoptagelse trods tilsagn om fuld omkostningsgodtgørelse	14.01.2020
	Højesteret · Højesterets afgørelse om fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse i en byggesag	11.01.2019

REFERENCE Lovgrundlag

4 paragraffer

Retsplejeloven § 248	stk. 2	Retsplejeloven § 343	stk. 1, 2, 3, 4
Skatteforvaltningsloven § 47		Skatteforvaltningsloven § 52	stk. 3

MATERIALE Citerede afgørelser

15 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		6
18.12.2023	Højesterets afgørelse om fordeling af omkostninger ved isoleret bevisoptagelse vedrørende mangelfuld ståltrappe	4471-5367
17.08.2021	Fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse efter advokatfejl i sag om værditab ved vindmøller	bs-46046-2020-hjr
06.11.2020	Henvisning af anmodning om isoleret bevisoptagelse til rette værneting efter princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2	bs-25065-2020-hjr
15.04.2020	Højesteret tillader isoleret bevisoptagelse ved almindelige domstole i sag om regreskrav fra forsikringsselskab mod medsikrede entreprenører	397-448
14.01.2020	Hæftelse for skønsmændshonorar ved isoleret bevisoptagelse trods tilsagn om fuld omkostningsgodtgørelse	bs-28775-2019-hjr
11.01.2019	Højesterets afgørelse om fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse i en byggesag	bs-23892-2018-hjr
LANDSRETTE · ANKEINSTANS		1

24.11.2017	Kendelse om tilladelse til isoleret bevisoptagelse i Danmark af værdiansættelse af arvegods efter afdød i Frankrig	832-935
------------	--	---------

BYRET TEN · FØRSTE INSTANS	6
----------------------------	---

25.09.2018	Afgørelse vedrørende anmodning om isoleret bevisoptagelse efter brand på Boligkontoret i Kolding	399-450
------------	--	---------

11.06.2018	Ejendomsmægler frifundet for ansvar for fejl i salgsopstilling – Køber dømt til at betale sagsomkostninger	361-408
------------	--	---------

02.11.2017	Kendelse om isoleret bevisoptagelse i Danmark vedrørende værdiansættelse af afdødes efterladte værker og løsøre i Frankrig	831-934
------------	--	---------

19.08.2009	Afgørelse om sagsomkostninger efter nægtet syn og skøn	4896-5905
------------	--	-----------

07.05.2008	Afgørelse om sagsomkostninger i sag om isoleret bevisoptagelse vedrørende olieforurening	7076-8509
------------	--	-----------

05.05.2008	Kendelse om sagsomkostninger efter isoleret bevisoptagelse vedrørende olieforurening	7076-8508
------------	--	-----------

ANKENÆVN ET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS	2
--	---

10.09.2025	Afslag på retshjælp til isoleret bevisførelse mod afdød sælger og ejerskifteforsikring	102771
------------	--	--------

28.05.2025	Retshjælpsdækning til isoleret bevisoptagelse i sag om vandskade efter bortkomst af centralt bevismateriale	102877
------------	---	--------

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om Bevissikring ved krænkelse af immaterialrettigheder m.v.

nr. 1385 · 2000 · Kulturministeriet

07

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over kæreadgang

Adgang til kære i straffesager og civile sager efter retsplejeloven

Version 2 · Opdateret 15. jul. 2026 · 33 afgørelser · 2013-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Kære er det enkleste appelmiddel i dansk retspleje: adgangen til at få byrettens kendelser og beslutninger – ikke domme – prøvet af landsretten. Området reguleres i straffesager af retsplejelovens kapitel 85 (§§ 968-973) og i civile sager af §§ 389-394, hvor hovedreglen er fri kæreadgang. Adgangen er dog begrænset af tre kerneregler: spærreglen for afgørelser truffet under hovedforhandlingen, beløbsgrænsen på 50.000 kr. for salærafgørelser og kravet om Procesbevillingsnævnets tilladelse ved kære til Højesteret. Praksis fra Højesteret, landsretterne og Anklagemyndighedens vidensbase 2013-2026 tegner desuden klare linjer for kærefrist, opsættende virkning, oprejsning ved fristoverskridelse, kontradiktion og kæresagens bortfald ved manglende retlig interesse.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Hovedreglen er fri kæreadgang: byrettens kendelser og beslutninger kan kæres til landsretten af enhver, over for hvem afgørelsen indeholder en afgørelse, medmindre andet er bestemt i loven (retsplejelovens § 968, stk. 1, og § 389, stk. 1).
- 02** Domme kan som udgangspunkt ikke kæres, men skal ankes; dog kan bestemmelser om salær til forsvarere (§ 968, stk. 3) og om sagsomkostninger (§ 1013 og § 391) indbringes særskilt ved kære.
- 03** Spærreglen: kendelser og beslutninger afsagt under hovedforhandlingen eller dens forberedelse kan i straffesager kun kæres, hvis de falder under en af de udtømmende undtagelser i § 968, stk. 5 (berømmelse, udsættelse/afvisning/hævelse, fængsling/beslaglæggelse/ransagning, dørlukning/referat-/navneforbud m.v., straf/omkostninger eller tredjemand).
- 04** I civile sager kan afgørelser truffet under hovedforhandlingen, forberedelsen eller bevisoptagelsen slet ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse (§ 389 a).
- 05** Salær til beskikkede forsvarere og advokater fastsat til højst 50.000 kr. kan ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse (§ 968, stk. 4, og § 389, stk. 3) – en grænse hævet fra 20.000 kr. ved lov nr. 661 af 11. juni 2024.
- 06** Kærebegrænsningen omfatter ikke afslag på acontosalær, når det ansøgte beløb overstiger grænsen: der er da fri kæreadgang, fordi der ikke er 'fastsat' et salær under 50.000 kr. (Højesteret 9. maj 2025).

- 07** Kærefristen er 14 dage i straffesager (§ 969, stk. 1) og 2 uger i civile sager (§ 394, stk. 1); særlovgivning kan fastsætte andre frister med forrang.
- 08** Kære har ikke opsættende virkning, medmindre den afsigende eller overordnede ret bestemmer det (§ 969, stk. 2); dog har kære automatisk opsættende virkning i sager om underretning om og tilintetgørelse af materiale fra indgreb i meddelelseshemmeligheden (§ 969, stk. 3).
- 09** Oprejsning ved fristoverskridelse kræver, at forsinkelsen ikke kan tilregnes parten (§ 910, stk. 2, for straf og § 372, stk. 2, for civile sager); sagsbehandlingstid hos Civilstyrelsen ved en fri proces-ansøgning er accepteret som undskyldelig (Højesteret 2025).
- 10** Kontradiktionsprincippet: kæremodparten skal have lejlighed til at udtale sig, før den overordnede ret afgør kæremålet (§ 971, stk. 2, og § 397, stk. 1); manglende partshøring er en væsentlig rettergangsfejl, der fører til ophævelse og hjemvisning.
- 11** En kæresag afvises, når der ikke længere foreligger en konkret og aktuel retlig interesse – fx efter forlig om realiteten eller frafald af anken – og ønsket om en omkostningsafgørelse opretholder ikke i sig selv interessen.
- 12** Kære af en fristforlængelseskendelse, der udstrækker varetægtsfængsling ud over 3 måneder, skal efter begæring behandles mundtligt (§ 767, stk. 4).
- 13** Landsrettens afgørelse i en kæresag kan kun kæres videre til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, som forudsætter spørgsmål af principiel karakter (§ 973, § 392, stk. 3, og § 968 a).

Fri kæreadgang som hovedreglen – og hvad der overhovedet kan

§ 1 kæres

Kære er det enkleste appelmiddel: adgangen til at få en kendelse eller anden beslutning – ikke en dom – prøvet af den overordnede ret. Hovedreglen fremgår af [Retsplejelovent § 968, stk. 1](#) for straffesager og [Retsplejelovent § 389, stk. 1](#) for civile sager: byrettens kendelser og beslutninger kan kæres til landsretten "af enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse, medmindre andet er bestemt i loven". Kæren iværksættes ved indlevering af et kæreskrift til den ret, hvis afgørelse kæres, eller mundtligt til retsbogen, jf. [§ 393](#) og [§ 970](#), og kan efter [§ 393, stk. 5](#) støttes på nye anbringender og beviser.

Domme kan derimod som udgangspunkt ikke kæres – de skal ankes. To praktisk vigtige undtagelser gælder dog: bestemmelser i domme om salær til forsvarere kan indbringes særskilt ved kære, jf. [§ 968, stk. 3](#), og afgørelser om sagsomkostninger kan påkæres efter [§ 1013](#) og [§ 391](#). Massemedier har en særlig, afgrænset kæreadgang vedrørende dørlukning, referat- og navneforbud, jf. [§ 968, stk. 2](#).

Fordi hovedreglen er fri adgang, brydes den kun, hvor "andet er udtrykkeligt bestemt". Det princip er bærende i Højesterets fortolkning af kærebegrænsningerne: en begrænsning udvides ikke ud over sin ordlyd. Det slog Højesteret fast i [acontosalær-sagen AM2025.05.09H](#) (behandlet nedenfor), hvor anklagemyndighedens ønske om en udvidende fortolkning af kærebegrænsningen blev afvist, jf. [AM2025.05.09H](#).

Den overordnede systematik er tre-leddet: byrettens afgørelser kæres frit til landsretten (med de nedenfor beskrevne undtagelser), mens landsrettens egen kære kendelse kun kan kæres videre til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 973 (straf), § 968 a (kære under en ankesag) og § 392, stk. 3 (civil). Den overordnede ret er ikke bundet af byrettens bedømmelse af de faktiske omstændigheder, jf. § 972, stk. 1, og træffer afgørelse ved kendelse.

LOV

Retsplejelovent § 389, stk. 1

Retsplejelovent § 392, stk. 3

Retsplejelovent § 393

Retsplejelovent § 968, stk. 1, 3

Retsplejelovent § 973

Retsplejelovent § 1013, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Kære af afslag på acontosalær: Højesteret fastslår fri kæreadgang, når salær ikke er fastsat til et specifikt beløb under beløbsgrænsen 09.05.2025

§ 2 Spærreglen: afgørelser truffet under hovedforhandlingen og forberedelsen

Den vigtigste undtagelse fra den frie kæreadgang er **spærreglen**. I straffesager fremgår den af [Retsplejelovent § 968, stk. 5](#): kendelser og beslutninger, der afsiges under hovedforhandlingen eller under dennes forberedelse, kan kun kæres, hvis afgørelsen falder under en af seks udtømmende undtagelser – hvis den (1) angår sagens berømmelse, (2) går ud på, at sagen udsættes, afvises eller hæves, (3) angår fængsling, beslaglæggelse, ransagning eller lignende, (4) angår dørlukning, referat- eller navneforbud, billed- eller lydoptagelse eller tegning, (5) pålægger straf eller omkostninger, eller (6) er rettet mod nogen, som ikke er part i sagen. Bestemmelsen lå tidligere i § 968, stk. 4, men blev rykket til stk. 5 ved [lov nr. 661 af 11. juni 2024](#), da det nye stk. 4 om salær blev indsat.

Rækkevidden illustreres af, at en beslutning om at anvende **håndjern** under hovedforhandlingen ikke er omfattet af undtagelserne og derfor ikke kan kæres, jf. Vestre Landsrets kendelse i [SS-1305/2020-VLR](#).

Landsretterne afviser rutinemæssigt kæremål, der falder uden for undtagelserne – se fx [SS-1786/2024-OLR](#) og kæremålet om nævningemedvirken og omberømmelse i [SS-442/2025-OLR](#), begge afgjort efter § 968, stk. 5. Falder afgørelsen uden for undtagelserne, kan den efter [§ 968 a, stk. 1](#) kun prøves, hvis spørgsmålet har fundamental eller vidtrækkende principiel betydning og Procesbevillingsnævnet giver tilladelse.

I civile sager er spærreglen endnu mere kategorisk. Efter [Retsplejelovent § 389 a, stk. 1](#) kan kendelser og beslutninger, der afsiges under hovedforhandlingen, under dennes forberedelse eller under behandlingen af en sag om bevisoptagelse, slet **ikke** kæres. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse, hvis afgørelsen "angår spørgsmål af væsentlig betydning for sagens forløb eller af afgørende betydning for parten og der i øvrigt er anledning til at lade afgørelsen prøve af landsretten som 2. instans". Ansøgning skal indgives inden 2 uger, jf. [§ 389 a, stk. 2](#). Landsretterne afviser konsekvent kæremål over fx begrænsning af **vidneafhøring** truffet under hovedforhandlingen, når tilladelse ikke foreligger – se [BS-7042/2024-VLR](#) og [BS-50950/2020-OLR](#), samt afvisningen af kæremål over kendelser afsagt under forberedelsen i [BS-2099/2018-OLR](#).

LOV

Retsplejelovent § 389a, stk. 1, 2

Retsplejelovent § 968, stk. 5

Retsplejelovent § 968a, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Kæremål vedrørende nævningemedvirken, sagkyndig erklæring og omberømmelse 13.03.2025

Landsretten · Landsrettens afvisning af kæremål i straffesag 20.09.2024

Landsretten · Afvisning af kæremål over byretskendelse om vidneafhøring grundet manglende tilladelse	04.03.2024
Landsretten · Kæremål om afhøring af vidne under hovedforhandling afvist	19.01.2021
Landsretten · Kendelse om håndjern under hovedforhandling ikke omfattet af kærebestemmelserne	07.07.2020
Landsretten · Kæremål afvist - manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet til kære af byretsafgørelser	08.03.2018

Salær til beskikkede forsvarere og advokater: 50.000-kr.-grænsen og acontosalær

En særlig kærebegrænsning gælder for salærafgørelser. Efter [Retsplejeloven § 968, stk. 4](#) (straffesager) og [§ 389, stk. 3](#) (civile sager) kan en beslutning om salær, der er fastsat til højst 50.000 kr., ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse:

Beslutning om salær efter § 334, stk. 4, § 334 a, stk. 2, og § 741, stk. 3, der er fastsat til højst 50.000 kr., kan ikke kæres. Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse til kære, hvis særlige grunde taler derfor.
– [§ 968, stk. 4](#)

Både den forhøjede beløbsgrænse (fra 20.000 kr. til 50.000 kr.) og selve kærebegrænsningen for forsvarersalær i straffesager blev indført ved [lov nr. 661 af 11. juni 2024](#) om gennemførelse af flerårsaftalen for domstolene 2024-27, med ikrafttræden 15. juni 2024. Formålet var procesøkonomisk: at nedbringe domstolenes ressourceforbrug og sagsbehandlingstider.

Afslag på acontosalær falder uden for begrænsningen. Det centrale fortolkningsspørgsmål efter reformen blev afgjort af Højesteret 9. maj 2025. I en større straffesag om markedsmanipulation havde en beskikket forsvarer anmodet om yderligere acontosalær på 511.000 kr., som byretten afslog uden at fastsætte noget beløb. Landsretten afviste kæren, fordi der ikke var fastsat et salær over 50.000 kr. Højesteret ophævede afvisningen og hjemviste sagen:

Henset hertil og i lyset af ordlyden af § 968, stk. 4, finder Højesteret, at § 968, stk. 4, må forstås sådan, at det ikke kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet at kære byrettens beslutning om ikke at tilkende acontosalær til en beskikket forsvarer.

Et afslag på acontosalær er altså ikke en "fastsættelse" af et salær til højst 50.000 kr., og den frie kæreadgang efter [§ 968, stk. 1](#) består derfor, jf. [SS-81/2024-HJR](#) og den parallelle gengivelse i Anklagemyndighedens vidensbase, [AM2025.05.09H](#). Samme dag afgjorde Højesteret den civile pendant: i [BS-30415/2024-HJR](#) fastslog Højesteret, at den særlige salærregel i [§ 389, stk. 3](#) er lex specialis i forhold til den generelle spærreregulering i [§ 389 a](#), og at et tilkendt acontosalær, der oversteg beløbsgrænsen, derfor frit kunne kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Realitetsprøvelsen af salæret. Når kæren først realitetsbehandles, tager retten udgangspunkt i de vejledende salærtakster. I [64/2025](#) stadfæstede Højesteret landsrettens salær til en forsvarer i en forvaringssag og præciserede, at taksterne for hovedforhandling allerede dækker normal forberedelse, og at arbejde udført før 1. januar 2025 honoreres efter de dagældende takster. I [BS-62851/2024-HJR](#) forhøjede Højesteret derimod salæret i en kæresag uden økonomisk værdi fra 10.000 kr. til 20.000 kr. efter et samlet skøn over navnlig fire indleverede processkrifter, mens salæret blev stadfæstet efter en konkret vurdering i [BS-10505/2021-HJR](#).

LOV [Retsplejeloven § 334, stk. 4](#) [Retsplejeloven § 389, stk. 3](#) [Retsplejeloven § 389a, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 968, stk. 3, 4](#)

PRAKSIS	Højesteret · Fastsættelse af salær til beskikket forsvarer i straffesag om forvaring	26.01.2026
	Højesteret · Kære af afslag på acontosalær til beskikket forsvarer	09.05.2025
	Højesteret · Kære af afslag på acontosalær: Højesteret fastslår fri kæreadgang, når salær ikke er fastsat til et specifikt beløb under beløbsgrænsen	09.05.2025
	Højesteret · Højesterets afgørelse om retten til kære af acontosalær uden Procesbevillingsnævnets tilladelse	09.05.2025
	Højesteret · Forhøjelse af salær til beskikket advokat i sag om genindsættelse efter prøveløsladelse	16.04.2025
	Højesteret · Fastsættelse af salær til beskikket advokat i sag om ophavsretskrænkelser ved fildeling	19.11.2021

Kærefrist, opsættende virkning, oprejsning og mundtlig forhandling ved varetægt

Kærefristen er 14 dage i straffesager, regnet fra afgivelsen af beslutningen, jf. [Retsplejeloven § 969, stk. 1](#), og 2 uger i civile sager, regnet fra den dag, afgørelsen er truffet, jf. [§ 394, stk. 1](#). Særlovgivning kan fastsætte andre frister, der har forrang. Ved kære til Højesteret som 3. instans er ansøgningsfristen til Procesbevillingsnævnet 14 dage i straffesager ([§ 968 a, stk. 2](#)) og 2 uger i civile sager ([§ 392, stk. 4](#)).

Opsættende virkning er ikke automatisk. Efter [§ 969, stk. 2](#) medfører kære ikke opsættelse af beslutningens udførelse, medmindre det modsatte bestemmes af enten den ret, der har afsagt beslutningen, eller den ret, for hvilken kære rejses. Suspensiv virkning kræver altså en særskilt afgørelse. Kun i de i [§ 969, stk. 3](#) nævnte tilfælde – kære om underretning om indgreb i meddelelseshemmeligheden eller om tilintetgørelse af tilvejebragt materiale – har kæren opsættende virkning direkte i kraft af loven. At opsættende virkning tildeles konkret, ses fx i [BS-40103/2021-HJR](#), hvor kæren til Højesteret blev tillagt opsættende virkning.

Oprejsning ved fristoverskridelse. Iværksættes kæren for sent, afvises den; men fristen kan genoprejses efter [§ 910, stk. 2](#) (straf, som [§ 969, stk. 1](#), henviser til) og [§ 372, stk. 2](#) samt [§ 394, stk. 2](#) (civilt), hvis overskridelsen skyldes grunde, som ikke kan tilregnes parten. Højesteret accepterede i december 2025, at sagsbehandlingstid hos Civilstyrelsen ved behandlingen af en ansøgning om fri proces var en undskyldelig grund, der berettigede tilladelse efter fristens udløb, jf. [BS-40458/2025-HJR](#). Et beslægtet spørgsmål om **kæreafgift** afgjorde Højesteret i [BS-34453/2024-HJR](#): en straksoverførsel iværksat tre timer før fristens udløb, men først modtaget dagen efter, skyldtes ekstraordinære omstændigheder uden for partens kontrol, og kæresagen skulle derfor ikke anses for bortfaldet, jf. retsafgiftslovens [§ 47, stk. 7, 3. pkt.](#)

Mundtlig forhandling ved varetægt. Kæreinstansen kan efter [§ 972, stk. 2](#) undtagelsesvis anordne mundtlig forhandling, når særlige grunde taler for det. For frihedsberøvelse gælder en styrket ret: efter [§ 767, stk. 4](#) skal et kæremål behandles mundtligt efter begæring, når kendelsen udstrækker varetægtsfængslingen ud over 3 måneder:

Kæres en kendelse om fristforlængelse, hvorved varetægtsfængsling eller anden frihedsberøvende foranstaltning udstrækkes ud over 3 måneder, skal kæremålet efter begæring behandles mundtligt.

Kære af varetægtskendelser prøves i øvrigt på proportionalitetsgrundlaget i [§ 762, stk. 3](#); i [Sag 66/2025](#) stadfæstede Højesteret fortsat varetægtsfængsling under anke trods en lang berammelsestid, men pålagde landsretten løbende at vurdere, om hovedforhandlingen kunne fremrykkes.

[Retsplejeloven § 372, stk. 2](#)

LOV	Retsplejeloven § 394, stk. 1	Retsplejeloven § 767, stk. 4	Retsplejeloven § 910, stk. 2
	Retsplejeloven § 969, stk. 1, 2	Retsplejeloven § 972, stk. 2	
PRAKSIS	Højesteret · Varetægtsfængsling under anke trods lang berammelsestid i landsretten 12.02.2026 Højesteret · Tilladelse til anke efter fristens udløb ved afventning af fri proces 16.12.2025 Højesteret · Højesteret hjemviser kæresag til realitetsbehandling efter for sen betaling af kæreafgift grundet tekniske bankforhold 16.12.2024 Højesteret · Afvisning af kæresag om udlevering af koster på grund af manglende retlig interesse efter forlig om ejerskabet 15.11.2022		

§ 5 Kontradiktion i kæresagen: kæremodparten skal høres før kendelsen

Selv om kæresager i vidt omfang behandles skriftligt, gælder et grundlæggende krav om **kontradiktion**. Efter [Retsplejeloven § 971, stk. 2](#) kan både den, der har rejst kæremål, og modparten indgive skriftlige udtalelser til den overordnede ret, og retten skal sikre, at modparten underrettes om kæremålet. I civile sager følger det tilsvarende af [§ 397, stk. 1](#), sammenholdt med pligten til at sende genpart af kæreskriftet til modparten ([§ 393, stk. 3](#)) og til at give parterne meddelelse om sagens indsendelse ([§ 396, stk. 3](#)). Tilsidesættes kontradiktionen, er der tale om en væsentlig rettergangsfejl, der fører til, at landsrettens kendelse ophæves og kæresagen hjemvises.

Mønstret er markant i praksis. I den civile sag [Sag 172/2015](#) havde hverken advokaten eller byretten sendt kæreskriftet videre til modparten, som derfor aldrig fik lejlighed til at udtale sig, før landsretten afgjorde kæremålet:

Euro-Med har således ikke haft lejlighed til at udtale sig til landsretten vedrørende kæremålet, jf. retsplejelovens § 397, stk. 1, 1. pkt. Højesteret finder derfor, at landsrettens kendelse skal ophæves og kæresagen hjemvises til fornyet behandling ved landsretten.

Tilsvarende ophævede Højesteret en landsretskendelse om navneforbud på grund af manglende kontradiktion i [Sag 41/2024](#) (§ 971, stk. 2), hjemviste et kæremål efter en administrativ fejl i [AM2024.06.28H](#) (§ 971, stk. 2, jf. § 969, stk. 2), og hjemviste et kæremål, hvor kontradiktionen var krænket i forbindelse med en ændring af anklageskriftet, i [Sag 31/2020](#).

Kontradiktionskravet er dog ikke ubetinget: parten skal reelt være afskåret fra at reagere. I [BS-49705/2020-HJR](#) fastslog Højesteret det principielle udgangspunkt, men fandt ingen rettergangsfejl, fordi parten havde haft to hele hverdage til at kommentere modpartens svarskrift eller anmode om fristforlængelse:

Højesteret finder, at der trods ordlyden af retsplejelovens § 397, stk. 1, gælder et princip om kontradiktion, som indebærer, at en part i en kæresag skal have mulighed for at kommentere modpartens skriftlige indlæg, jf. herved også Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6.

LOV	Retsplejeloven § 393, stk. 3	Retsplejeloven § 396, stk. 3	Retsplejeloven § 397, stk. 1
	Retsplejeloven § 971, stk. 2		
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsretskendelse om navneforbud grundet manglende kontradiktion 25.10.2024 Højesteret · Højesterets ophævelse af landsretskendelse grundet procedurefejl og manglende kontradiktion 28.06.2024 Højesteret · Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud 04.05.2021		

Højesteret · Hjemvisning af kæremål til Landsretten grundet krænkelse af kontradiktionsprincippet ved ændring af anklageskrift	05.10.2020
Højesteret · Hjemvisning af kæresag om sagsomkostninger grundet manglende kontradiktion og sagsbehandlingsfejl	11.02.2016

§ 6 Kæresagens bortfald: kravet om konkret og aktuel retlig interesse

En kæresag forudsætter, at kærende har en **konkret og aktuel retlig interesse** i at få afgørelsen prøvet. Bortfalder interessen under sagens behandling, afvises kæremålet – uanset at der ikke derved tages stilling til realiteten.

Det klareste eksempel er **forlig om realiteten**. I [BS-40103/2021-HJR](#) angik kæreren betingelserne for udlevering af beslaglagte smykker, men parterne indgik under sagen for Højesteret forlig om ejerskabet. Højesteret afviste kæreren og fastslog, at et fortsat ønske om en omkostningsafgørelse ikke i sig selv opretholder den retlige interesse:

Det af Aveny Rødovre anførte om interessen i at få tilkendt sagsomkostninger findes ikke at kunne føre til et andet resultat.

Interessen kan også falde bort på andre måder. I de sambehandlede kendelser [SS-74/2025-HJR](#) og [Sag 74/2025](#) frafaldt den tiltalte sin anke, mens et kæremål om, hvorvidt landsrettens berømmelse krænkede EMRK, verserede for Højesteret; et flertal (4-1) afviste herefter kæremålet som følge af manglende retlig interesse. I [Sag 143/2016](#) var lejeren fraflyttet lejemålet i en parallel sag, så boligforeningen ikke længere havde interesse i at få prøvet fogedsagens fremme, og i [Sag 232/2017](#) manglede anklagemyndigheden retlig interesse i at få prøvet et historisk forfaldsspørgsmål, efter at straffesagen mod den pågældende var udskilt. Fælles for sagerne er, at en ren interesse i sagsomkostninger eller i en principiel afklaring for fremtidige situationer ikke er tilstrækkelig.

LOV	Retsplejeloven § 389, stk. 1	Retsplejeloven § 968, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret afviser kæremål om berømmelse i narkosag – manglende retlig interesse efter frafaldet anke		12.02.2026
	Højesteret · Afvisning af kæresag om udlevering af koster på grund af manglende retlig interesse efter forlig om ejerskabet		15.11.2022
	Højesteret · Afvisning af kæremål om lovligt forfald grundet manglende retlig interesse		18.06.2018
	Højesteret · Højesterets afvisning af kæremål grundet manglende retlig interesse i sag om lejeophævelse		08.12.2016

§ 7 Tredjeinstansbevilling, Procesbevillingsnævnet og kæreomkostninger

Kære til Højesteret som **3. instans** kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse. For landsrettens afgørelse i en kæresag følger det af [Retsplejeloven § 973](#), for kendelser afsagt af landsretten under en ankesag af [§ 968 a](#), og i civile sager af [§ 392, stk. 3](#). Tilladelse kan gives, hvis kæremålet angår spørgsmål af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Rigsadvokatmeddelelsen beskriver anklagemyndighedens rolle: ansøgning om tredjeinstansbevilling indgives af Rigsadvokaten, og i hastesager – herunder sager om varetægtsfængsling – fastsættes kortere frister, jf. [Rigsadvokatmeddelelsen om anklagemyndighedens behandling af sager om procesbevillinger, pkt. 3.1.1](#):

Landsrettens domme i straffesager kan kun ankes til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse ... Det samme gælder kendelser og andre beslutninger afsagt af landsretten i kæresager eller under behandling af en ankesag, jf. retsplejelovens § 973 og § 968 a, stk. 1.

At tilladelseskravet også fanger **procesledende beslutninger**, viser [Sag 43/2013](#): beslutninger om tidspunktet for en dørlukning og om rammerne for bevisudlevering var ikke selvstændige delafgørelser, og kunne derfor kun indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. [§ 392, stk. 2](#).

Kære af omkostningsafgørelser har egne regler. Efter [§ 1013](#) prøves omkostningsspørgsmålet, når det afhænger af ankens/kærens udfald, mens en omkostningsafgørelse i øvrigt kun kan kæres selvstændigt, når den er uafhængig af sagens udfald. I [SS-84/2025-HJR](#) fastslog Højesteret, at en omkostningsafgørelse, der anfægtes på grund af unødigt lang sagsbehandlingstid, kan kæres uafhængigt af straffesagens udfald, og ophævede landsrettens afvisning.

Kæreomkostninger og fri proces. Den tabende part i en kæresag skal som udgangspunkt erstatte modpartens udgifter, jf. [§ 312, stk. 2](#) – også når kæren udspringer af en småsag, jf. [BS-54919/2019-HJR](#). Har en part fri proces og har fået medhold i den foregående instans, omfatter fri proces-bevillingen efter [§ 331, stk. 5](#) også et kæremål iværksat af modparten, når parten påstår stadfæstelse – fastslået i [BS-36/2022-HJR](#) (gengivet som [Sag 36/2022](#)) og i [BS-14925/2020-HJR](#).

LOV	Retsplejeloven § 312, stk. 2	Retsplejeloven § 331, stk. 5	Retsplejeloven § 392, stk. 3
	Retsplejeloven § 968a, stk. 1	Retsplejeloven § 973	Retsplejeloven § 1013, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Omkostningsafgørelse ved lang sagsbehandlingstid kan kæres uafhængigt af straffesagens udfald 30.01.2026		
	Højesteret · Højesteret: Fri proces i fogedret omfatter også kæresag om sagsomkostninger iværksat af modparten 25.11.2022		
	Højesteret · Omfanget af fri proces ved modpartens kære af en kendelse under sagens forberedelse 09.11.2020		
	Højesteret · Retten til sagsomkostninger i kæremål vedrørende småsagsprocessen 28.05.2020		
	Højesteret · Afvisning af kære vedrørende procesledende beslutninger om dørlukning og bevisudlevering 14.08.2013		

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejeloven § 389	stk. 3	Retsplejeloven § 389a	stk. 1
Retsplejeloven § 392	stk. 3	Retsplejeloven § 394	stk. 1
Retsplejeloven § 968	stk. 1, 4, 5	Retsplejeloven § 969	stk. 1
Retsplejeloven § 971	stk. 2	Retsplejeloven § 973	

MATERIALE Citerede afgørelser

31 afgørelser

12.02.2026	Højesteret afviser kæremål om berømmelse i narkosag – manglende retlig interesse efter frafaldet anke	10590-12510
12.02.2026	Varetægtsfængsling under anke trods lang berømmelsestid i landsretten	66-2025
30.01.2026	Højesteret: Omkostningsafgørelse ved lang sagsbehandlingstid kan kæres uafhængigt af straffesagens udfald	10585-12500
26.01.2026	Fastsættelse af salær til beskikket forsvarer i straffesag om forvaring	64-2025
16.12.2025	Tilladelse til anke efter fristens udløb ved afventning af fri proces	40458-2025
09.05.2025	Kære af afslag på acontosalær til beskikket forsvarer	9576-11160
09.05.2025	Højesterets afgørelse om retten til kære af acontosalær uden Procesbevillingsnævnets tilladelse	30415-2024
09.05.2025	Kære af afslag på acontosalær: Højesteret fastslår fri kæreadgang, når salær ikke er fastsat til et specifikt beløb under beløbsgrænsen	AM2025.05.09H
16.04.2025	Forhøjelse af salær til beskikket advokat i sag om genindsættelse efter prøveløsladelse	bs-62851-2024-hjr
16.12.2024	Højesteret hjemviser kæresag til realitetsbehandling efter for sen betaling af kæreafgift grundet tekniske bankforhold	6861-8243
25.10.2024	Højesterets ophævelse af landsretskendelse om navneforbud grundet manglende kontradiktion	41-2024
28.06.2024	Højesterets ophævelse af landsretskendelse grundet procedurefejl og manglende kontradiktion	AM2024.06.28H
25.11.2022	Højesteret: Fri proces i fodedret omfatter også kæresag om sagsomkostninger iværksat af modparten	2373-2833
15.11.2022	Afvisning af kæresag om udlevering af koster på grund af manglende retlig interesse efter forlig om ejerskabet	bs-40103-2021-hjr
19.11.2021	Fastsættelse af salær til beskikket advokat i sag om ophavsretskrænkelser ved fildeling	bs-10505-2021-hjr
04.05.2021	Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud	bs-49705-2020-hjr
09.11.2020	Omfanget af fri proces ved modpartens kære af en kendelse under sagens forberedelse	bs-14925-2020-hjr
05.10.2020	Hjemvisning af kæremål til Landsretten grundet krænkelse af kontradiktionsprincippet ved ændring af anklageskrift	Sag 31/2020
28.05.2020	Retten til sagsomkostninger i kæremål vedrørende småsagsprocessen	bs-54919-2019-hjr
18.06.2018	Afvisning af kæremål om lovligt forfald grundet manglende retlig interesse	232-2017
08.12.2016	Højesterets afvisning af kæremål grundet manglende retlig interesse i sag om lejeophævelse	143-2016
11.02.2016	Hjemvisning af kæresag om sagsomkostninger grundet manglende kontradiktion og sagsbehandlingsfejl	172-2015- - og-173-2015

14.08.2013	Afvisning af kære vedrørende procesledende beslutninger om dørlukning og bevisudlevering	43-2013
------------	--	---------

LANDSRETTE · ANKEINSTANS 6

13.03.2025	Kæremål vedrørende nævningemedvirken, sagkyndig erklæring og omberømmelse	8302-9804
20.09.2024	Landsrettens afvisning af kæremål i straffesag	9384-10903
04.03.2024	Afvisning af kæremål over byretskendelse om vidneafhøring grundet manglende tilladelse	5547-6641
19.01.2021	Kæremål om afhøring af vidne under hovedforhandling afvist	2137-2552
07.07.2020	Kendelse om håndjern under hovedforhandling ikke omfattet af kærebestemmelserne	1763-2108
08.03.2018	Kæremål afvist - manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet til kære af byretsafgørelser	1898-2264

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGINSTANS 2

29.06.2023	Uenighed om parkeringsret i reserveret bås til 'Stresslægen' ved Jernbanevej i Farum	park-2264
07.12.2022	Krav om digital parkeringstilladelse på handicapplads trods gyldigt handicapkort	park-2552

08

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over materiel retskraft og litispendens

Identitetskravene, negativ retskraft og parallelle sager i ind- og udland

Version 2 · Opdateret 3. sep. 2026 · 28 afgørelser · 2008-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Materiel retskraft og litispendens er de to negative procesforudsætninger i civile sager: samme tvist kan hverken pådømmes to gange eller verserere to steder samtidig. Begge er i intern dansk ret i vidt omfang ULOVBESTEMTE retsgrundsætninger, som domstolene har udviklet i praksis, men med statutoriske kroge i retsplejelovens regler om formalitetsindsigelser, afvisning under forberedelsen og udsættelse – og med udtrykkelige lovregler, når den konkurrerende sag verserer i Norden eller i en anden EU-medlemsstat. Praksis viser et konsekvent trebenet identitetskrav (samme parter, samme søgsmålsgenstand, samme grundlag), en markant tilbageholdenhed med at statuere retskraft ud over det, en tidligere dom faktisk tog stilling til, og en klar sontring mellem bindende domskonklusion og uforbindende præmisser.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Litispendens og materiel retskraft forudsætter kumulativt identitet mellem parterne, mellem søgsmålsgenstanden og mellem det faktiske og retlige grundlag; svigter blot ét led, foreligger hverken litispendens eller res judicata.
- 02** Indtales en ideel andel af et samlet krav med udtrykkeligt forbehold for senere forhøjelse, omfatter litispendensvirkningen HELE kravet – restkravet kan ikke gøres til genstand for en særskilt sag (OW Bunker).
- 03** Den, der vil udstykke et krav i flere sager, må godtgøre en anerkendelsesværdig interesse i særskilt behandling; procesøkonomiske hensyn alene rækker ikke.
- 04** Partsidentitet er materiel, ikke formel: universalsuccession ved fusion og aftalt debitorskifte bevarer retskraften, mens forskellige kreditorer med forskellige krav ikke uden videre er samme part.
- 05** En afvisningsdom har som udgangspunkt kun retskraft for det afvisningsspørgsmål, der bar afgørelsen – udtalelser om realiteten i en afvisningsdoms præmisser er obiter dictum uden bindende virkning.
- 06** Materiel retskraft afskærer ikke blot de anbringender, der faktisk blev fremsat, men også dem, der kunne og burde have været fremsat i den tidligere sag (prækclusion).

- 07 Også udeblivelsesdomme har materiel retskraft, selv om der ikke er sket nogen realitetsprøvelse af de fremsatte anbringender.
- 08 En ny retlig indpakning af det samme krav – fx erstatning i stedet for tilbagebetaling – bryder ikke retskraften, når sagens kerne og bevisgrundlag er det samme.
- 09 Domstolene udviser tilbageholdenhed med at statuere retskraft, når rækkevidden er tvivlsom, og en afvisning vil medføre et betydeligt retstab for parten.
- 10 Retskraft er tidsafgrænset: en dom, hvis præmisser udtrykkeligt opererer med en bestemt periode, afgør ikke retstillingen for efterfølgende perioder.
- 11 Verserer der en sag i Finland, Island, Norge eller Sverige mellem samme parter om samme spørgsmål, SKAL en senere dansk sag afvises eller udsættes, indtil der foreligger retskraftig udenlandsk afgørelse.
- 12 Efter Bruxelles I-forordningens artikel 29 gælder en bindende og automatisk prioritetsregel: enhver anden ret end den, hvor sagen først er anlagt, udsætter sagen på embeds vegne og erklærer sig inkompetent, når den første rets kompetence er fastslået.
- 13 Tidspunktet for sagsanlæg fastlægges selvstændigt og ensartet i EU-retten; en selvstændig bevisoptagelsesprocedure udgør ikke sagsanlæg, mens en obligatorisk forligsprocedure ved en myndighed med retslige funktioner gør det.
- 14 En tilsidesættelse af litispendensreglerne kan ikke i sig selv begrunde, at en udenlandsk dom nægtes anerkendt som stridende mod ordre public – det ville udgøre en forbudt prøvelse af domsstatens kompetence.
- 15 Foreligger der ikke litispendens, kan sammenhængende krav alligevel begrunde, at den senere anlagte sag udsættes for at undgå uforenelige afgørelser.
- 16 EU-retten kræver som udgangspunkt ikke, at national retskraft tilsidesættes, men retskraften kan ikke afskære et erstatningssøgsmål mod staten for en sidsteinstansdomstols overtrædelse af EU-retten.
- 17 National ret må ikke tillægge en voldgiftskendelse fra et tredjeland retskraft, hvis foreneligheden med EU-rettens ufravigelige retsgrundsætninger ikke først er blevet effektivt prøvet af en ret med adgang til præjudiciel forelæggelse.
- 18 Også forvaltningsmyndigheders og nævns endelige afgørelser tillægges retskraft: en upåklaget ansættelse binder senere år, og en klageinstans' afgørelse afskærer førsteinstansens kompetence til at behandle samme spørgsmål på ny.

Ulovbestemte grundsætninger med statutoriske kroge i § 1 retsplejeloven

Hverken materiel retskraft eller litispendens er reguleret ved en samlet lovbestemmelse i retsplejeloven. Begge er retsgrundsætninger, som er udviklet i teori og praksis, og som domstolene anvender som negative procesforudsætninger: er de opfyldt, skal sagen afvises, uanset hvad parterne måtte mene.

De processuelle kroge, praksis knytter an til, er derimod lovfæstede:

- **Formalitetssindsigelsens fremsættelse.** Sagsøgte skal fremsætte sine formalitetssindsigelser i svarskriftet, jf. [retsplejelovens § 351, stk. 4](#). Sagsøgte kan samtidig anmode om, at formaliteten påkendes særskilt, jf. [§ 253](#). Fremsættes indsigelsen først senere, kræver det rettens tilladelse efter [§ 358, stk. 2](#).
- **Afgørelsen under forberedelsen.** Retten kan begrænse forberedelsen til et enkelt af sagens spørgsmål og træffe særskilt afgørelse herom, jf. [§ 253, stk. 1 og 2](#). Selve drøftelsen af, om sagen overhovedet kan fremmes, hører hjemme på det forberedende møde efter [§ 353](#) – det er dette spor, Højesteret knyttede an til i OW Bunker-komplekset, hvor [retsplejelovens § 353, stk. 1](#) er den bestemmelse, sagen er registreret på.
- **Udsættelse som alternativ.** Hvor betingelserne for afvisning ikke er opfyldt, men en anden sag eller en administrativ afgørelse kan få betydning, kan retten i stedet udsætte sagen efter [§ 345](#).
- **Grænsen mod stævningens indhold.** Litispendens- og retskraftsspørgsmålet må ikke forveksles med afvisning efter [§ 349, stk. 1](#) på grund af mangler ved stævningen, herunder manglende udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, jf. [§ 348, stk. 2, nr. 4](#).

Uden for retsplejeloven findes to udtrykkelige litispendensregler af stor praktisk betydning: [§ 11 i lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav](#) for nordiske sager og [artikel 29 i Bruxelles I-forordningen](#) for sager mellem EU-medlemsstater.

At grundsætningerne er ulovbestemte betyder ikke, at de er upræcise. Justitsministeriets **vejledning om international kompetence i sager om separation og skilsmisse**, punkt 4.3, formulerer den almindelige litispendensregel med en klarhed, der også har værdi uden for familieretten: den udenlandske sag har forrang, hvis den blev anlagt først, forudsat at der er *identitet mellem parterne i begge sager*, at *sagernes faktiske og retlige grundlag er det samme*, og at *den udenlandske afgørelse kan forventes anerkendt i Danmark* – se [vejledningens punkt 4.3](#). Uden for konventionssamarbejdet er reglen mere forsigtig formuleret: der gælder næppe en generel regel, men myndigheden kan efter en konkret vurdering afvise, jf. [vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed m.v.](#), punkt 5.9.2.

Retsplejerådet har i **betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene** beskrevet civilprocessens grundformål på en måde, der forklarer hvorfor begge grundsætninger findes: den civile retsplejes formål er at afgøre retstvister, og domstolenes afgørelser og muligheden for tvangsfuldbyrdelse af dem skal bidrage til at skabe stabilitet og ro i samfundet. Retkraft og litispendens er de processuelle værktøjer, der sikrer, at en afgjort tvist forbliver afgjort.

Afgrænsningsmæssigt bemærkes, at [retsplejelovens § 361](#) trods sin overskrift i praksis ikke er en litispendensbestemmelse; den regulerer hævelse og henvisning af forbrugersager til Forbrugerklagenævnet m.fl. Netop denne misforståelse blev afvist i **BS-33211/2018-LYN**, hvor Retten i Lyngby fastslog, at bestemmelsen ikke fandt anvendelse på verserende klagesager ved Statsforvaltningen og Planklagenævnet, jf. [kendelsen](#).

LOV

[Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav § 11](#)[Retsplejeloven § 253, stk. 1-2](#)[Retsplejeloven § 345](#)[Retsplejeloven § 348, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 349, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 351, stk. 4](#)[Retsplejeloven § 353, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 358, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 361](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af sag om tilbagebetaling af aktieudbytte grundet litispendens	22.03.2022
	Byretten · Kendelse om udsættelse af retssag vedrørende byggetilladelses gyldighed grundet verserende klagesager hos Statsforvaltningen og Planklagenævnet	07.12.2018

§ 2 Identitetskravene: samme parter, samme søgsmålsgenstand, samme grundlag

Praksis anvender konsekvent et trebenet identitetskrav. Alle tre led skal være opfyldt; svigter blot ét, foreligger hverken litispendens eller negativ retskraft.

Samme parter. Partsidentiteten bedømmes materielt, ikke formelt. I Sø- og Handelsrettens delafgørelse i **BS-35041/2021-SHR** fandt retten det "utvivlsomt", at sagerne angik samme parter, fordi Molslinjen ved fusion havde succederet i Danske Færgers rettigheder og forpligtelser efter [selskabslovens § 250, stk. 1](#), og fordi sagsøgte cvr-nummer under den tidligere sags forberedelse var ændret til Molslinjens, jf. [delafgørelsen](#). Samme materielle betragtning bar Østre Landsrets resultat i **BS-45160/2024-OLR**, hvor et parts- og debitorskifte fra FS Finans III A/S til Finansiell Stabilitet – som sagsøgeren udtrykkeligt havde samtykket i – ikke brød retskraften mellem parterne, jf. [dommen](#).

EU-Domstolen har i **C-381/23** formuleret den samme tanke på et selvstændigt EU-retligt grundlag: parterne kan anses for identiske, selv om de formelt er forskellige personer, hvis deres interesser er så *identiske og uadskillelige*, at en dom mod den ene har retskraft over for den anden, jf. [dommen](#).

Samme søgsmålsgenstand. Kriteriet indebærer, at kravene skal forfølge samme formål bedømt ud fra påstandene. I **C-381/23** var betingelsen ikke opfyldt: den belgiske sag angik godtgørelse for allerede afholdte udgifter, mens den tyske sag angik løbende underholdsbidrag fremadrettet – forskellige formål og kun delvist overlappende perioder. Tilsvarende i **C-226/15** (English pink), hvor Domstolen afviste retskraft af en national EU-varemærkedomstols krænkelsesdom over for EUIPO's indsigelsessag, fordi sagsgenstandene var forskellige, jf. [dommen](#). Domstolen sammenfattede kravet klassisk:

Betingelserne for anvendelse af princippet om retskraft, som kræver identitet mellem parter, sagsgenstand og grundlag, var ikke opfyldt, da sagsgenstandene i de to sager var forskellige.

Samme grundlag. Her ligger den danske praksis' tyngdepunkt. I **Sag 358/2012** og **Sag 359/2012** (ebh-fonden) gjorde de sagsøgte gældende, at konkursboets erstatningssag var overlappende med to andre verserende sager mod bl.a. samme bestyrelsesformand. Højesteret tiltrådte landsrettens vurdering af, at erstatningssagen ikke var identisk med de øvrige sager, fordi de retlige og faktuelle spørgsmålsstillinger var tilstrækkeligt adskilte til at tillade uafhængige procesforløb, jf. [kendelsen](#). Afgørelsen er et vigtigt korrektiv: et fælles faktisk kompleks – her ebh-fondens sammenbrud – gør ikke i sig selv flere ansvarssager til én og samme sag.

LOV	Selskabsloven § 250, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets kendelse om litispendens og afvisning i erstatningssag mod ledelse og revision i ebh-fonden	23.05.2013
	EU-Domstolen · Fortolkning af litispendens og sammenhængende krav i sager om underholdspligt efter forordning nr. 4/2009	06.06.2024
	EU-Domstolen · Retkraft af en EU-varemærkedomstols afgørelse: Sondring mellem krænkelsessag og EUIPO's indsigelsessag (English pink)	20.07.2016

Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af erstatningskrav efter tidligere fogedsag	18.03.2025
Sø- og Handelsretten · Delafgørelse om Negativ Retskraft i Sag mellem Molslinjen og Rønne Havn vedrørende Konkurrenceretlige Forhold	24.06.2024

§ 3 OW Bunker-doktrinen: ideel andel, forbehold og kravet om anerkendelsesværdig interesse

Den mest markante danske afgørelse om litispendens er Højesterets dom af 22. marts 2022 i **Sag 54/2021 / BS-54/2021-HJR** i OW Bunker-komplekset.

Faktum er enkelt og lærerigt. OW Bunker-koncernens samlede tab som følge af udlodninger i 2013 blev opgjort til 1.214 mio. kr. I december 2016 anlagde O.W. Supply & Trading A/S under konkurs *konkurssag I* mod de senere indstævnte, men begrænsede af procesøkonomiske grunde påstanden til 200 mio. kr. – med et udtrykkeligt forbehold for senere at forhøje kravet til det fulde beløb. I oktober 2017 anlagde to andre koncernselskaber under konkurs *konkurssag II* med påstand om restbeløbet på 1.014 mio. kr., efter at kravene var tilbagetransporteret til dem.

Post	Beløb
Koncernens samlede krav	1.214 mio. kr.
Indtalt i konkurssag I (ideel andel)	200 mio. kr.
Påstand i konkurssag II (restbeløb)	1.014 mio. kr.

Højesteret stadfæstede Østre Landsrets afvisning. Det bærende led var kvalifikationen af den første påstand som en *ideel andel* af det samlede krav:

Efter indholdet af stævningen i konkurssag I og af de øvrige grunde, som landsretten har henvist til om baggrunden for og forløbet frem til sagsanlægget den 23. december 2016, tiltræder Højesteret, at O.W. Supply & Trading A/S under konkurs i konkurssag I indtalte en ideel andel på 200 mio. kr. af OW Bunker-koncernens samlede krav på 1.214 mio. kr. i anledning af udlodninger i 2013, og at kravet i henhold til transport af 22. december 2016 blev indtalt på vegne af bl.a. appellanterne i denne sag (konkurssag II).

Herefter fulgte konklusionen, som samtidig indfører det retskrav på begrundelse, der gør dommen til en retningslinje:

Højesteret finder, at kravet på restbeløbet 1.014 mio. kr., som denne sag angår, hviler på det samme grundlag som det krav, der allerede er indtalt og er til prøvelse i konkurssag I. Herefter er konkurssag I til hinder for, at kravet på 1.014 mio. kr. prøves under denne sag. Højesteret tiltræder i den forbindelse, at det ikke er godtgjort, at der foreligger en anerkendelsesværdig interesse, der kan føre til, at kravet på 1.014 mio. kr. kan behandles under en særskilt sag.

Dommen kan læses som tre selvstændige udsagn, jf. [Sag 54/2021](#) og [BS-54/2021-HJR](#):

- **Forbeholdet virker mod den, der tager det.** Netop forbeholdet om forhøjelse dokumenterede, at hele retsforholdet var bragt for retten, og at der var tale om indtaling af en ideel andel – ikke af et selvstændigt delkrav.
- **Transport og tilbagetransport af krav og skift af sagsøgende selskab ændrer ikke det underliggende retsforhold.** Litispendensen følger kravet, ikke kreditorens navn.
-

Udstykning kræver positiv begrundelse. Den, der vil have et restkrav behandlet i en ny sag frem for at udvide påstanden i den verserende, må godtgøre en anerkendelsesværdig interesse i det. Procesøkonomi alene rækker ikke.

Appellanterne søgte at bryde identiteten ved at pege på en efterfølgende SKAT-afgørelse om indeholdelse af udbytteskat som et selvstændigt ansvarsgrundlag opstået efter konkurssag I. Det slog ikke igennem. Sammenholdt med ebh-fonden-kendelsen tegner der sig et billede: identitetsvurderingen retter sig mod det underliggende retsforhold, ikke mod den retlige etikette, kravet gives.

LOV

Retsplejeloven § 353, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af sag om tilbagebetaling af aktieudbytte grundet litispendens

22.03.2022

Højesteret · Højesterets kendelse om litispendens og afvisning i erstatningssag mod ledelse og revision i ebh-fonden

23.05.2013

§ 4 Negativ retskraft: hvornår afskærer den tidligere dom en ny sag?

Negativ materiel retskraft betyder, at en endelig afgørelse afskærer fornyet prøvelse af det, den afgjorde. Praksis anvender princippet håndfast, men afgrænser det snævert til det faktisk afgjorte.

Ny retlig indpakning bryder ikke retskraften. Mela Holding-sagskomplekset illustrerer det klart. Efter at Østre Landsret ved dom af 22. september 2023 havde afvist selskabets betalingspåstand med den begrundelse, at fogedretten og Vestre Landsret havde foretaget en udtømmende prøvelse af netop det spørgsmål, anlagde selskabet en NY sag – nu med påstand om erstatning for ulovlig fogedforretning efter [retsplejelovens § 505](#). Københavns Byret afviste i **BS-56437/2023-KBH**:

Retten lægger efter indholdet af landsrettens dom, herunder de forklaringer, der blev afgivet for landsretten og præmisserne vedrørende afgørelsen om, at FS Finans III A/S (Finansiel Stabilitet) til Mela Holding ApS skulle udlevere skadesløsbrevet på 2 mio. kr., til grund, at landsretten traf beslutningen om at afvise at tage stilling til betalingspåstanden med kendskab til aftalerne mellem Person 1 og Person 2 fra Amagerbanken.

Afgørende var, at grundlaget for erstatningsansvaret – herunder forklaringerne om den påståede begrænsningsaftale – var kendt på tidspunktet for landsrettens behandling. Selskabet kunne derfor ikke genrejse tvisten ved at ændre retlig vinkling, jf. [byrettens dom](#). Østre Landsret stadfæstede i **BS-45160/2024-OLR** med byrettens egne grunde og tilføjede, at ankedommen af 22. september 2023 tillige havde truffet endelig bestemmelse om sagsomkostningerne for by- og landsret – hvorfor også omkostningsdelen af erstatningskravet var retskraftigt afgjort, jf. [landsrettens dom](#).

Retskraften rækker til den, der har erhvervet kravet. I Sø- og Handelsrettens afgørelse i **V-76-07, V-84-07, V-92-07 og V-103-07** havde Nial ApS overtaget et erstatningskrav på 61.156.000 kr. fra det konkursramte CAPV ApS' bo og gjorde det gældende mod Crocs med påstand om, at et fogedforbud var ulovligt. Retten afviste kravet, fordi de forudgående udeblivelsesdomme af 13. februar 2009 allerede havde fastslået, at forbuddet var lovligt gjort og forfulgt:

Det blev fremhævet, at de afsagte domme har retskraft, og de spørgsmål som dommene har afgjort, kan ikke prøves på ny, eller ikke i den form at retten anmodes om at tage stilling til et krav om erstatning for forbuddene.

Det var uden betydning, at Nial havde overtaget kravet inden dommene, og at dommene var udeblivelsesdomme, jf. [afgørelsen](#).

Men retskraften er tidsafgrænset. Modstykket findes i **BS-35041/2021-SHR**, hvor Rønne Havn gjorde gældende, at Sø- og Handelsrettens dom af 7. maj 2021 – der frifandt havnen for misbrug af dominerende stilling i perioden 1. januar til 31. august 2018 – også afgjorde spørgsmålet for tiden derefter. Retten afviste dette. Det bærende var dommens egen periodeafgrænsning:

Retten lagde vægt på, at 2018-dommens præmisser "udtrykkeligt opererer med perioden 1. januar til 31. august 2018 og henviser til perioden som 'den pågældende periode' og 'den relevante periode'."

Retten fremhævede dertil, at Molslinjen fra 1. september 2018 var indtrådt i et NYT kontraktforhold med havnen, og at fremsættelsen af anerkendelsespåstanden for den efterfølgende periode derfor var:

naturlig og velbegrundet og kan ikke ses som et illoyalt forsøg på at få prøvet et tidligere påkendt spørgsmål.

Endelig formulerede retten en generel tilbageholdenhedsnorm: der bør udvises tilbageholdenhed med at statuere retskraft, når der kan være berettiget tvivl om rækkevidden, og når en afvisning kan medføre et betydeligt retstab – her ved at afskære en egentlig konkurrenceretlig analyse. Se [delafgørelsen af 24. juni 2024](#) og [delafgørelsen af 17. juni 2024](#).

Tilbageholdenhedsnormen er praksisoversigtens vigtigste modvægt til OW Bunker: hvor Højesteret afskar udstykning af ét og samme krav, afviste Sø- og Handelsretten at strække en periodeafgrænset dom ud over sin egen tidsramme.

LOV

[Konkurrenceloven § 11](#)
[Retsplejeloven § 505](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af erstatningskrav efter tidligere fogedsag	18.03.2025
Sø- og Handelsretten · Delafgørelse om Negativ Retskraft i Sag mellem Molslinjen og Rønne Havn vedrørende Konkurrenceretlige Forhold	24.06.2024
Sø- og Handelsretten · Delafgørelse om negativ retskraft: Molslinjens søgsmål mod Rønne Havn om misbrug af dominerende stilling fortsætter	17.06.2024
Sø- og Handelsretten · Kendelse om vidnegodtgørelse trods afmeldt vidne	08.10.2009
Byretten · Erstatningssag for ulovlig fogedforretning afvist på grund af retskraft	06.09.2024

§ 5 Prækclusion af anbringender og udeblivelsesdommes retskraft

Materiel retskraft rammer ikke kun det, der blev sagt, men også det, der kunne og burde have været sagt. Prækclusionen er retskraftens skarpeste kant.

Retten i Randers formulerede princippet præcist i **BS-976/2008-RAN**. To adcitationssager om mangler ved trægulve i to lejligheder fulgte efter en udeblivelsesdom af 8. juni 2007 vedrørende en tredje lejlighed, hvor alle tre leverancer var sket under samme aftale og i samme parti. Retten fandt, at den tidligere dom havde retskraft i ad citationsleddet:

Uanset at retten ikke i sagen med Person 1 har foretaget nogen realitetsprøvelse af Timberman Denmark A/S's anbringender, da denne blev afgjort som udeblivelsesdom, findes retten ved dommen af 8. juni 2007 med retskraft også i nærværende sager mellem de samme parter i ad citationsleddet at have taget stilling til Timberman Denmarks

anbringender vedrørende betydningen af 2. sortering og købers undersøgelsespligt, hvorfor Timberman Denmark A/S er afskåret fra at få disse anbringender prøvet under de nye ad citationssager.

To pointer følger heraf. For det første tillægges **udeblivelsesdomme** samme materielle retskraft som kontradiktoriske domme, selv om der ikke er sket nogen realitetsprøvelse. For det andet er retskraften **anbringendespecifik**: retten afviste samtidig adciteredes subsidiære synspunkt om, at 2007-dommen endeligt havde gjort op med erstatningspligtens STØRRELSE for hele partiet. Dommen havde fastslået erstatningskravets eksistens og friholdelsespligten, men ikke udmålingsrammen for de øvrige lejligheder, jf. [kendelsen](#).

Prækclusionen slår også igennem ved fogedretlige afgørelser. I **BS-35/2022-HJR** havde fogedretten den 19. januar 2017 fremmet en sag til udlæg efter [kreditaftalelovens § 42, stk. 2](#) og opgjort restfordringen til 294.518 kr. Kendelsen blev ikke kæret. Da skyldneren mere end tre år senere havde vindiceret bilen fra tredjemand, søgte hun at få opgørelsen genåbnet efter [kreditaftalelovens § 41](#) og at gøre indsigelse om manglende kreditværdighedsvurdering efter [§ 7 c](#). Højesteret afviste begge dele:

Højesteret finder på den anførte baggrund, at Kærende ikke har krav på en prøvelse af, om hun efter vindikation af BMW'en har krav på at tilbagelevere den til fuld og endelig afgørelse, jf. kreditaftalelovens § 41, eller om opgørelsen af restfordringen kan tilsidesættes, fordi Indkærede (bank) ikke har foretaget en fyldestgørende kreditvurdering inden kreditaftalens indgåelse i 2015, jf. lovens § 7 c.

Højesteret lagde vægt på, at forarbejderne til reglerne om ejendomsforbehold – der bygger på **betænkning nr. 839/1978** – netop tilsigtede at gøre tilbagetagelsesforretningen til et udlægsgrundlag med bindende virkning, og at indsigelsen om kreditvurderingen var prækluderet, da kendelsen ikke blev kæret. At skyldneren var uden skyld i genstandens fravær ændrede intet. Se [dommen](#). Om den fogedretlige side i øvrigt henvises til [fogedretsbehandling](#).

LOV

[Kreditaftaleloven § 7c](#)[Kreditaftaleloven § 41](#)[Kreditaftaleloven § 42, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 501, stk. 1-2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Anvendelse af kreditaftalelovens § 42, stk. 2, afskærer efterfølgende anvendelse af § 41

11.05.2023

Byretten · Kendelse om retskraft af tidligere dom i ad citationssager

17.11.2008

Afvisningsdommes retskraft og grænsen mod uforbindende præmisser (obiter dictum)

§ 6

Den skarpeste principielle afgrænsning af retskraftens rækkevidde findes i Højesterets dom af 10. december 2020 i **BS-441/2020-HJR**.

A var frihedsberøvet i henhold til en behandlingsdom og blev på retspsykiatrisk afdeling underlagt et regelsæt, hvorefter døren til hans stue var lukket det meste af døgnet, og en reol var placeret foran døråbningen i de øvrige timer. Foranstaltningen blev indbragt for domstolene efter [retsplejelovens kapitel 43 a](#). Retten i Odense og Østre Landsret AFVISTE sagen med den begrundelse, at indgrebet ikke udgjorde en selvstændig administrativ frihedsberøvelse i [grundlovens § 71](#)'s forstand – men landsretten tilføjede i præmisserne, at foranstaltningerne var lovlige ud fra anstalts- og nødretsbetragtninger.

Da A herefter anlagde en almindelig civil sag med påstand om ugyldighed og tortgodtgørelse, afviste både byret og landsret den under henvisning til materiel retskraft. Højesteret ophævede og hjemviste:

Højesteret finder på den baggrund, at Østre Landsrets afvisningsdom ikke har retskraft vedrørende spørgsmålet, om den omhandlede foranstaltning var lovlig... men at landsrettens dom i præmisserne alene indeholder en for parterne uforbindende udtalelse om dette spørgsmål (obiter dictum).

Begrundelsen hviler på et procesretligt ræsonnement med generel rækkevidde: en prøvelse af foranstaltningens lovlighed var ikke nødvendig for at afgøre afvisningsspørgsmålet. Retten kan ikke afvise sagen og alligevel i præmisserne træffe retskraftig afgørelse om realiteten – det ville udgøre en omgåelse af de processuelle regler og gøre kapitel 43 a til et retsmiddel i sager, der ikke hører hjemme dér. Højesteret fremhævede desuden, at en afvisning ville have afskåret A fra et effektivt retsmiddel i overensstemmelse med **EMRK artikel 13**, da hans anbringender efter artikel 3 og 8 ellers aldrig ville blive prøvet. Se [dommen](#).

De retningslinjer, dommen udkrystalliserer, er:

- En **afvisningsdom** har retskraft for det afvisningsspørgsmål, der bar afgørelsen – her at der ikke forelå en selvstændig frihedsberøvelse – men som udgangspunkt IKKE for realiteten.
- Præmisser, der ikke var **nødvendige** for afgørelsen, er obiter dictum og binder ikke parterne.
- Ved tvivl om rækkevidden vejer hensynet til **effektiv adgang til domstolsprøvelse** til fordel for realitetsbehandling.

Sammenholdt med Mela Holding-komplekset træder en nuance frem, som praktikerne skal have styr på: den ØSTRE landsretsdom af 22. september 2023 i Mela-sagen afviste ganske vist betalingspåstanden, men gjorde det efter en bevisførelse om begrænsningsaftalen, og landsretten dømte samtidig materielt om skadesløsbrevets udlevering. Det var netop denne UDTØMMENDE prøvelse, der bar retskraften i den senere sag. En afvisning, der hviler på en fuldt gennemført realitetsprøvelse af det omtvistede spørgsmål, virker altså anderledes end en afvisning, hvor spørgsmålet aldrig blev prøvet.

LOV	Grundloven § 71	Retsplejeloven § 387	Retsplejeloven § 468	Retsplejeloven § 469
PRAKSIS	Højesteret · Retkraft af afvisningsdom i sag om administrativ frihedsberøvelse i forhold til efterfølgende civil sag Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af erstatningskrav efter tidligere fogedsag Byretten · Erstatningssag for ulovlig fogedforretning afvist på grund af retskraft			10.12.2020 18.03.2025 06.09.2024

Udsættelse frem for afvisning: retsplejelovens § 345 og sammenhængende krav

Litispendens er en alt-eller-intet-mekanisme: enten afvises sagen, eller den fremmes. Praksis viser, at retterne ofte foretrækker den mellemløsning, som [retsplejelovens § 345](#) tilbyder – udsættelse, når det er påkrævet, herunder for at afvente en administrativ eller retlig afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald.

Den ledende byretsafgørelse er **BS-33211/2018-LYN**. Seks sagsøgere havde anlagt sag mod Rudersdal Kommune og to medsagsøgte om gyldigheden af en byggetilladelse og kommunens manglende håndhævelse af en tinglyst deklaration, mens klagesager om de samme spørgsmål verserede ved Statsforvaltningen og

Planklagenævnet. To af de sagsøgte påstod sagen AFVIST under henvisning til [retsplejelovens § 361](#). Retten i Lyngby afviste dette – bestemmelsen fandt ikke anvendelse – men udsatte i stedet sagen:

Retten finder det sandsynliggjort, at klagernes udfald vil få en sådan betydning for sagens udfald, at udsættelse er påkrævet og hensigtsmæssig, jf. retsplejelovens § 345.

Se [kendelsen](#). Afgørelsen illustrerer den vigtige skelnen mellem *litispendens i egentlig forstand* (der forudsætter fuld identitet og fører til afvisning) og *praktisk sagssamordning* (der kun kræver, at det andet forums afgørelse kan påvirke udfaldet, og fører til berostillelse).

EU-retten anvender den samme todeling systematisk. Foreligger der ikke litispendens efter [Bruxelles I-forordningens artikel 29](#), kan sammenhængende krav alligevel begrunde udsættelse efter [artikel 30](#), hvis kravene er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle dem samtidig for at undgå uforenelige afgørelser. Netop denne vej anviste EU-Domstolen i **C-381/23**, hvor identitetskravene ikke var opfyldt, men hvor den tyske ret kunne udsætte sagen efter [artikel 13 i forordning nr. 4/2009](#), jf. [dommen](#).

Også Retsplejerådet har i **betænkning nr. 1468/2005 (Reform af den civile retspleje IV)** peget på berostillelse som det praktiske alternativ til processuelle blokeringer: en part med et krav, der ligner en verserende prøvesag, kan opnå tilsvarende retsstilling ved at anlægge en retssag, der efterfølgende sættes i bero på udfaldet af prøvesagen – med de dertil hørende virkninger for forældelsesafbrydelse og procesrente. Om gruppevis håndtering af ensartede krav henvises i øvrigt til [gruppesoegsmaal](#).

LOV	Bruxelles I-forordningen § 30	Retsplejelovent § 345	Retsplejelovent § 361
PRAKSIS	EU-Domstolen · Fortolkning af litispendens og sammenhængende krav i sager om underholdspligt efter forordning nr. 4/2009 06.06.2024 Byretten · Kendelse om udsættelse af retssag vedrørende byggetilladelses gyldighed grundet verserende klagesager hos Statsforvaltningen og Planklagenævnet 07.12.2018		

Litispendens over for udlandet: den nordiske regel og Bruxelles I-forordningen

Hvor den konkurrerende sag verserer i udlandet, er litispendensreglen lovfæstet – og skærpet fra en mulighed til en pligt.

Norden. § 11 i lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav er ubetinget formuleret:

Er retssag svævende i Finland, Island, Norge eller Sverige, og kan der i denne sag træffes en afgørelse, der efter loven har bindende virkning her i landet, skal en senere rejst sag i Danmark mellem de samme parter om samme spørgsmål afvises eller udsættes, indtil der er truffet retskraftig afgørelse i den udenlandske sag.

Bestemmelsen har tre betingelser: (1) den udenlandske sag skal være anlagt FØRST, (2) parterne og spørgsmålet skal være de samme, og (3) den udenlandske afgørelse skal kunne få bindende virkning her efter lovens [§ 1](#). Retsvirkningen er alternativ: afvisning ELLER udsættelse. Reglen har et spejlbillede i lovens [§ 8, nr. 4](#), hvorefter loven ikke gælder for en afgørelse truffet i en retssag, der er rejst på et tidspunkt, da sag mellem samme parter om samme spørgsmål allerede var svævende ved en dansk domstol – den nordiske dom, der er afsagt i strid med prioritetsreglen, anerkendes altså ikke her.

EU. Bruxelles I-forordningens artikel 29 opstiller en bindende og automatisk prioritetsregel med de samme tre identitetskrav – samme genstand, samme grundlag, samme parter:

Såfremt krav, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, fremsættes mellem de samme parter for retter i forskellige medlemsstater, udsætter enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, på embeds vegne sagen, indtil denne rets kompetence er fastslået.

Når den første rets kompetence er fastslået, erklærer enhver anden ret sig inkompetent, jf. **artikel 29, stk. 3**. Over for TREDJELANDE er ordningen fakultativ: retten i medlemsstaten KAN udsætte sagen efter **artikel 33** og skal afvise, hvis sagen i tredjelandet er afsluttet med en afgørelse, der kan anerkendes her; **artikel 34** rummer den tilsvarende adgang ved sammenhængende krav.

Tidspunktet for sagsanlæg er derfor det afgørende faktum, og det fastlægges selvstændigt og ensartet i EU-retten. To domme afgrænser begrebet:

- I **C-29/16** (HanseYachts) fastslog Domstolen, at indledningen af en fransk selvstændig bevisoptagelsesprocedure (*expertise judiciaire*) IKKE er sagsanlæg i relation til et efterfølgende realitetssøgsmål. Der er en tydelig skillelinje mellem bevisoptagelsen og et eventuelt realitetssøgsmål, og retten har udtømt sine beføjelser, når bevisoptagelsen er anordnet. Se **dommen**.
- I **C-467/16** (Schlömp) nåede Domstolen det modsatte resultat for en obligatorisk schweizisk forligsmyndighed under Lugano II. Efter en FUNKTIONEL fortolkning – "en myndighed betragtes som en ret i kraft af sine funktioner snarere end den formelle klassifikation, den henhører under i henhold til national ret" – var forligsmyndigheden en "ret", fordi proceduren er obligatorisk og kontradiktorisk, myndigheden kan afsige bindende dom i mindre tvister, stadfæste forlig med retskraftig virkning og er underlagt inhabilitetsgarantier. Datoen for mæglingsanmodningen var derfor det afgørende tidspunkt, jf. **dommen**.

Den funktionelle tilgang er videreført i **C-343/22**, hvor Domstolen fastslog, at det er STÆVNINGEN i det efterfølgende civile søgsmål – og ikke det forudgående schweiziske betalingspåbud – der udgør det "indledende processkrift", jf. **dommen**.

Sanktionen ved brud på prioritetsreglen. Hvad sker der, hvis den senere anlagte ret ignorerer litispendensreglen og dømmer? Svaret gav Domstolen i **C-386/17** (Liberato): den fejlagtige tilsidesættelse af litispendensreglerne kan IKKE i sig selv begrunde, at den udenlandske dom nægtes anerkendt som stridende mod ordre public. Litispendens er et KOMPETENCEspørgsmål, og en prøvelse af, om reglerne blev anvendt korrekt, ville nødvendigvis indebære en efterprøvelse af domsstatens kompetence – hvilket er forbudt:

disse regler er til hinder for, at retterne i den medlemsstat, som den ret, ved hvilken der først blev anlagt sag, henhører under, alene af denne grund afslår at anerkende denne afgørelse. Navnlig kan denne tilsidesættelse ikke i sig selv begrunde en manglende anerkendelse af den nævnte afgørelse med den begrundelse, at den åbenbart er i strid med denne medlemsstats grundlæggende retsprincipper.

Se **dommen**. Forbuddet mod kompetenceprøvelse er nu udtrykkeligt hjemlet i **artikel 45, stk. 3**.

Det er derimod retskraften SELV – ikke litispændens – der bærer nægtelsesgrundene i [artikel 45, stk. 1, litra c](#) (uforenelighed med en afgørelse mellem samme parter i anmodningsstaten) og [litra d](#) (uforenelighed med en tidligere afgørelse mellem samme parter i en tvist med samme genstand og samme grundlag). Ordre public-forbeholdet i [litra a](#) skal fortolkes indskrænkende. Rene jurisdiktionsspørgsmål uden litispændelselement behandles i [international-jurisdiktion](#).

LOV	Bruxelles I-forordningen § 29	Bruxelles I-forordningen § 33
	Bruxelles I-forordningen § 34	Bruxelles I-forordningen § 45, stk. 1, 3
	Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav § 1	
	Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav § 8	
	Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav § 11	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Fortolkning af begrebet 'indledende processkrift' i Lugano II-konventionen vedrørende schweiziske betalingspåbud	30.03.2023
	EU-Domstolen · Tilsidesættelse af regler om litispændens som grundlag for ikke-ankendelse af retsafgørelser i ægteskabs- og forældreansvarssager	16.01.2019
	EU-Domstolen · Fortolkning af Lugano II-konventionen: Er en obligatorisk schweizisk forligsmyndighed en 'ret' i forbindelse med litispændens?	19.12.2017
	EU-Domstolen · Bruxelles I-forordningen og litispændens: Tidspunktet for sagens anlæggelse ved forudgående selvstændig bevisoptagelse (expertise judiciaire)	03.05.2017

§ 9 EU-rettens grænser for national retskraft

EU-Domstolen har gentagne gange skullet afveje retskraftens retssikkerhedsfunktion mod EU-rettens effektive gennemslag. Praxis er nuanceret, men grundsætningen er stabil: retskraften respekteres, MEN den må ikke afskære de retsmidler, EU-retten selvstændigt kræver.

Udgangspunktet: retskraften står fast. I **C-34/19** (Telecom Italia) fastslog Domstolen, at princippet om retskraft som udgangspunkt ikke kan tilsidesættes af EU-retten – men at et erstatningssøgsmål mod staten for en fejlagtig dom kan anlægges, jf. [dommen](#). Samme balance i **C-261/21**, hvor italiensk procesret uden at stride mod EU-retten kunne afskære genoptagelse af en endelig dom, der angiveligt fejlfortolkede Domstolens egen præjudicielle afgørelse i samme sag; medlemsstaternes procesautonomi forpligter ikke til nye retsmidler, når ækvivalens- og effektivitetsprincipperne er opfyldt, jf. [dommen](#).

Men retskraften kan ikke blokere statsansvar. I **C-620/17** fastslog Domstolen, at en medlemsstats erstatningsansvar for tab forvoldt af en ret i sidste instans er underlagt Köbler-betingelserne, og at retskraft IKKE udelukker dette ansvar. En national regel, der generelt udelukker sagsomkostninger fra erstatningen, er uforenelig med EU-retten, jf. [dommen](#).

Forbrugerbeskyttelse sætter en kvalitativ grænse. To afgørelser afgrænser, hvad en retskraftig afgørelse om urimelige kontraktvilkår faktisk dækker:

- **C-231/23:** nationale retskraftregler strider som udgangspunkt ikke mod direktiv 93/13, forudsat at den tidligere retskraftige afgørelse om et DELVIST krav indeholder en tilstrækkelig begrundelse for vurderingen af vilkårenes gyldighed. Er visse vilkår ikke behandlet i den første afgørelse, kan den efterfølgende domstol efterprøve dem af egen drift, jf. [kendelsen](#).
-

C-178/23: direktivet kræver ikke tilsidesættelse af retskraft alene på grund af forbrugers manglende advokatbistand eller passivitet, men det afgørende er, om den første afgørelse blev behørigt forkyndt, og om processuelle mangler – såsom manglende begrundelse – reelt afskar forbrugeren fra at udøve sine rettigheder, jf. [dommen](#).

Begge afgørelser knytter retskraften til den FAKTISKE begrundelse – samme grundtanke som i Molslinjen-afgørelsen om periodeafgrænsning.

Retskraft af private tvistløsningsorganer. Den skarpeste nyere afgørelse er **C-600/23** (RFC Seraing). Belgisk ret tillagde en kendelse fra Den Internationale Sportsdomstol (CAS) i Schweiz retskraft mellem parterne og beviskraft over for tredjemand, hvorved spørgsmålet om FIFA-reglernes forenelighed med EU-retten blev anset for endeligt afgjort – af et privat organ i et tredjeland uden adgang til præjudiciel forelæggelse. Domstolen (Store Afdeling) fastslog, at [artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU](#) sammenholdt med [artikel 267 TEUF](#) og [chartrets artikel 47](#) er til hinder herfor, når foreneligheden med Unionens ufravigelige retsgrundsætninger ikke forinden er blevet effektivt efterprøvet af en retsinstans i medlemsstaten med præjudiciel kompetence. Domstolen lagde vægt på, at voldgiftsmekanismer i sportsforbund reelt er "pålagt", og at den nationale dommer af egen drift skal se bort fra hindrende nationale retskraftsregler. Se [dommen](#). Den egentlige voldgiftsretlige retskraft og tilsidesættelse af kendelser behandles i [voldgift](#).

LOV	Bruxelles I-forordningen § 45, stk. 1	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Prøvelse af CAS-kendelser og effektiv retsbeskyttelse i sportstvister i forhold til EU-ret	01.08.2025
	EU-Domstolen · Forbrugerbeskyttelse mod retskraft: Kan en endelig dom om urimelige kontraktvilkår tilsidesættes ved manglende advokatbistand?	07.11.2024
	EU-Domstolen · Res judicata og urimelige kontraktvilkår: Grænser for retskraft ved delvise betalingskrav mod forbrugere	18.12.2023
	EU-Domstolen · National begrænsning af genoptagelse af endelige domme i lyset af EU-domstolens præjudicielle afgørelser	07.07.2022
	EU-Domstolen · Ulovlige omsætningsbaserede afgifter for teletjenester og grænserne for retskraft i EU-retten	04.03.2020
	EU-Domstolen · Medlemsstaters erstatningsansvar for domstoles tilsidesættelse af EU-retten og adgangen til fornyet prøvelse ved offentlige udbud	29.07.2019

Retskraft uden for domstolene: nævn, tilsyn og

§ 10 forvaltningsafgørelser

Retskraftsprincippet er ikke forbeholdt domstolene. Nævn og forvaltningsmyndigheder anvender det både som en kompetenceafgrænsning og som en beskyttelse af den, der har vundet.

Skatteforvaltningen. Landsskatteretten har i **22-0093740** udtrykkeligt behandlet res judicata i skatteansættelser. Efter at Landsskatteretten den 15. september 2022 havde taget stilling til genoptagelse for indkomståret 2011, anmodede klageren på ny Skattestyrelsen om ekstraordinær genoptagelse. Landsskatteretten stadfæstede afslaget:

Landsskatteretten har ved afgørelse af 15. september 2022 taget stilling til genoptagelse af klagerens skatteansættelse for indkomståret 2011. Herefter og henset til at der ikke foreligger nye oplysninger, der ikke tidligere har været behandlet, og som opfylder et af kriterierne i skatteforvaltningslovens § 27, stk. 1, for ekstraordinær genoptagelse, har

Skattestyrelsen således ikke i medfør af skatteforvaltningslovens § 27, stk. 3, kompetence til at genoptage klagerens skatteansættelse for 2011.

Afgørelsen fastlægger samspillet mellem [skatteforvaltningslovens § 14, stk. 1, nr. 2](#) – hvorefter told- og skatteforvaltningen ikke kan træffe afgørelse i en sag, som Landsskatteretten allerede har taget stilling til – og undtagelsen i [§ 27, stk. 3](#), som kun åbner for fornyet behandling, hvis der foreligger nye oplysninger, der opfylder et af genoptagelseskriterierne. Se [afgørelsen](#).

Endelighed binder på tværs af år. I **17-0844597** havde SKAT ved en upåklaget afgørelse for indkomståret 2011 nulstillet et selskabs fremførbare underskudssaldo. Da selskabet for 2013-2015 modregnede det påståede underskud, kunne Landsskatteretten ikke efterprøve grundlaget:

Da Landsskatteretten ikke kan tage stilling til selskabets indsigelser vedrørende indkomståret 2011, er der ikke grundlag for ændring af den påklagede afgørelse vedrørende indkomstårene 2013, 2014 og 2015.

Afgørelsen viser retskraftens POSITIVE side: den endelige ansættelse for et år lægges uprøvet til grund som præmis for de følgende år, jf. [afgørelsen](#).

Huslejenævne. I sagen **101-60845** havde nævnet ved afgørelse af 20. december 2022 taget stilling til en forbedringsforhøjelse for nyt køkken og bad. Efter at udlejerens anke var afvist som for sen og boligretten havde stadfæstet afvisningen, fremsendte udlejeren en NY varsling for de samme arbejder. Nævnet afviste at realitetsbehandle: der var tale om de samme arbejder, den tidligere afgørelse havde retskraft, og udlejeren kunne ikke omgå den ved blot at varsle forhøjelsen på ny efter ankefristens udløb. Se [afgørelsen](#).

Forlig som processuel spærring. I **17/01685** fandt et flertal i Tvistighedsnævnet, at et gyldigt forlig indgået i Det faglige udvalg afskar nævnsbehandling efter [erhvervsuddannelseslovens § 63, stk. 2](#), selv om forliget ikke var opfyldt rettidigt; den manglende opfyldelse kunne ikke føre til, at forliget ikke længere ansås for opnået. Flertallet henviste eleven til de fuldbyrdesretlige spor – forlig med eksigibilitetsklausul efter [retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 4](#) eller betalingspåkrav. Et mindretal ville have fremmet sagen. Se [afgørelsen](#). Om retsforligs eksigibilitet efter mægling henvises til [retsmaegling](#).

Det fælles mønster er, at afgørelsens ENDELIGHED – ikke dens form – bærer retskraften, og at en part ikke kan omgå den ved at gentage sit krav i en ny administrativ indpakning.

LOV

[Erhvervsuddannelsesloven § 63, stk. 2](#)
[Retsplejeloven § 478, stk. 1](#)
[Skatteforvaltningsloven § 14, stk. 1](#)
[Skatteforvaltningsloven § 27, stk. 1, 3](#)
[Skatteforvaltningsloven § 35a, stk. 1, 3](#)

PRAKSIS

Landsskatteretten · Afslag på ekstraordinær genoptagelse af skatteansættelse pga. manglende kompetence og res judicata	08.08.2023
Landsskatteretten · Manglende klage over tidligere indkomstår medfører afslag på underskudsfremførsel i efterfølgende år	24.06.2021
Huslejenævnet · Afvisning af behandling af ny varsling om forbedringsforhøjelse grundet retskraft af tidligere Huslejenævnsafgørelse om samme forbedringer (nyt køkken og bad)	19.12.2024
Tvistighedsnævnet · Afgørelse om afvisning af sag vedrørende uddannelsesaftale efter indgået forlig	01.05.2018

§ 11 Processuel håndtering: hvordan indsigelsen rejses og afgøres

For praktikerne er timing og form afgørende. Praksis viser et forholdsvis fast forløb.

Indsigelsen skal fremsættes i svarskriftet. [Retsplejelovens § 351, stk. 4](#) er utvetydig: formalitetsindsigelser skal fremsættes i svarskriftet. Søger sagsøgte rettens tilladelse til, at sagens formalitet påkendes særskilt efter [§ 253](#), kan sagsøgte indskrænke sig til i svarskriftet at fremsætte sine formalitetsindsigelser. Fremsættes indsigelsen først senere, kræver det rettens tilladelse efter [§ 358, stk. 2](#), jf. stk. 6 og 7, hvor retten bl.a. kan lægge vægt på, om det er undskyldeligt, at anmodningen ikke er fremkommet tidligere, og om nægtelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab.

Særskilt påkendelse er hovedsporet. Efter [§ 253, stk. 1](#) kan retten begrænse forberedelsen eller hovedforhandlingen til ét af sagens spørgsmål, og efter [stk. 2](#) træffe særskilt afgørelse herom. Det er præcis denne fremgangsmåde, Sø- og Handelsretten anvendte i **BS-35041/2021-SHR**, hvor retskraftsspørgsmålet blev afgjort i en delafgørelse, mens sagsomkostningsspørgsmålet blev henskudt til rettens endelige afgørelse efter [retsplejelovens § 322](#). Ordningen har den fordel, at parterne får afklaring på procesforudsætningen, før de investerer i syn og skøn og hovedforhandling.

Instansfølgen kan blive lang. Mela Holding-komplekset illustrerer, at et retskraftsspørgsmål kan gennemløbe hele systemet: fogedret → Vestre Landsret → byret → Østre Landsret (dom af 22. september 2023) → Procesbevillingsnævnets afslag på tredjeinstansbevilling → NY byretssag (**BS-56437/2023-KBH**) → Østre Landsret (**BS-45160/2024-OLR**). Det er en dyr måde at få bekræftet, at sagen allerede var afgjort: selskabet blev pålagt 97.500 kr. i omkostninger i byretten og yderligere 75.000 kr. i landsretten.

Bevisførelse om det tidligere forløb. Retkraftsvurderingen forudsætter i praksis, at retten sætter sig ind i den TIDLIGERE sags påstande, præmisser og bevisførelse. I Mela-sagen lagde byretten netop vægt på "de forklaringer, der blev afgivet for landsretten og præmisserne", og i Molslinjen-sagen var det den tidligere doms egen ordvalg ("den pågældende periode", "den relevante periode"), der afgjorde spørgsmålet. En part, der påberåber sig retskraft, må derfor dokumentere ikke blot domskonklusionen, men det materiale, den hvilede på.

Forhandlingsprincippet ramme. Retten kan ikke tilkende en part mere, end han har påstået, og kan kun tage hensyn til anbringender, som parten har gjort gældende, eller som ikke kan frafaldes, jf. [retsplejelovens § 338](#). Netop derfor er det den TIDLIGERE sags påstande og anbringender, der afgrænser retskraftens omfang – og derfor rammer præklusionen dem, der undlod at fremsætte et anbringende, de havde adgang til. Om påstandenes og anbringendernes udformning i øvrigt henvises til [paastande-og-anbringender](#) og om forberedelsens tilrettelæggelse til [hovedforhandling-og-forberedelse](#).

LOV

[Retsplejeloven § 253, stk. 1-2](#)
[Retsplejeloven § 322](#)
[Retsplejeloven § 338](#)
[Retsplejeloven § 351, stk. 4](#)
[Retsplejeloven § 358, stk. 2](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af erstatningskrav efter tidligere fogedsag

18.03.2025

Sø- og Handelsretten · Delafgørelse om Negativ Retkraft i Sag mellem Molslinjen og Rønne Havn vedrørende Konkurrenceretlige Forhold

24.06.2024

Byretten · Erstatningssag for ulovlig fogedforretning afvist på grund af retskraft

06.09.2024

Sammenfatning: seks spørgsmål til afklaring af den negative procesforudsætning

§ 12

Praksis lader sig sammenfatte i en checkliste, som besvarer, om en sag skal afvises, udsættes eller fremmes.

1. Er der partsidentitet – materielt bedømt? Universalsuccession ved fusion og aftalt debtorskifte bevarer identiteten (**BS-35041/2021-SHR**, **BS-45160/2024-OLR**). Erhvervelse af et krav ved transport gør erhververen bundet af de domme, der allerede er afsagt om kravet (**V-92-07**). Omvendt kan formelt forskellige parter være identiske, hvis deres interesser er identiske og uadskillelige (**C-381/23**).

2. Er søgsmålsgenstanden den samme? Kravene skal forfølge samme formål bedømt ud fra påstandene. Forskelligt formål (godtgørelse vs. løbende ydelse) eller forskellig myndighedskompetence (national krænkelsessag vs. EUIPO-indsigelse) bryder identiteten (**C-381/23**, **C-226/15**).

3. Hviler kravene på samme faktiske og retlige grundlag? Et fælles faktisk kompleks er ikke nok (**Sag 358/2012**). Men indtaling af en ideel andel med forbehold for forhøjelse dækker HELE kravet (**Sag 54/2021**).

4. Er der en anerkendelsesværdig interesse i særskilt behandling? Er svaret på 1-3 ja, skal den, der vil udstykke kravet, positivt godtgøre en sådan interesse. Rene procesøkonomiske hensyn rækker ikke (**Sag 54/2021**).

5. Hvad afgjorde den tidligere afgørelse FAKTISK? Retskraften rækker til domskonklusionen og de anbringender, der blev eller burde være blevet fremsat (**BS-976/2008-RAN**, **BS-35/2022-HJR**) – men ikke til uforbindende præmisser i en afvisningsdom (**BS-441/2020-HJR**) og ikke til perioder, dommen udtrykkeligt ikke omfattede (**BS-35041/2021-SHR**). Ved berettiget tvivl og risiko for betydeligt retstab udvises tilbageholdenhed.

6. Hvor verserer den konkurrerende sag? Verserer den i Norden, SKAL den danske sag afvises eller udsættes efter § 11 i den nordiske domslov. Verserer den i en anden EU-medlemsstat, gælder den bindende prioritetsregel i Bruxelles I-forordningens artikel 29, hvor tidspunktet for sagsanlæg fastlægges selvstændigt (**C-29/16**, **C-467/16**, **C-343/22**). Verserer den i et tredjeland, er udsættelse fakultativ efter artikel 33. Er svaret nej til afvisning, kan sagen alligevel udsættes efter retsplejelovens § 345 eller – ved sammenhængende krav – efter artikel 30.

Den samlede linje i praksis er en balance. Litispendens og materiel retskraft er reelle spærringer, som håndhæves håndfast, når identitetskravene er opfyldt – og navnlig over for den, der forsøger at udstykke et krav eller give det en ny retlig indpakning. Men de er ikke elastiske: domstolene strækker dem ikke ud over det, den tidligere sag reelt omfattede, og hvor rækkevidden er tvivlsom, vejer hensynet til en reel prøvelse tungere end procesøkonomien.

LOV

[Bruxelles I-forordningen § 29](#)
[Bruxelles I-forordningen § 30](#)
[Bruxelles I-forordningen § 33](#)
[Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav § 11](#)
[Retsplejeloven § 345](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Anvendelse af kreditaftalelovens § 42, stk. 2, afskærer efterfølgende anvendelse af § 41	11.05.2023
	Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af sag om tilbagebetaling af aktieudbytte grundet litispendens	22.03.2022
	Højesteret · Retskraft af afvisningsdom i sag om administrativ frihedsberøvelse i forhold til efterfølgende civil sag	10.12.2020
	Højesteret · Højesterets kendelse om litispendens og afvisning i erstatningssag mod ledelse og revision i ebh-fonden	23.05.2013

EU-Domstolen · Fortolkning af litispendens og sammenhængende krav i sager om underholdspligt efter forordning nr. 4/2009	06.06.2024
EU-Domstolen · Fortolkning af begrebet 'indledende processkrift' i Lugano II-konventionen vedrørende schweiziske betalingspåbud	30.03.2023
EU-Domstolen · Fortolkning af Lugano II-konventionen: Er en obligatorisk schweizisk forligsmyndighed en 'ret' i forbindelse med litispendens?	19.12.2017
EU-Domstolen · Bruxelles I-forordningen og litispendens: Tidspunktet for sagens anlæggelse ved forudgående selvstændig bevisoptagelse (expertise judiciaire)	03.05.2017
EU-Domstolen · Retskraft af en EU-varemærkedomstols afgørelse: Sondring mellem krænkelssag og EUIPO's indsigelssag (English pink)	20.07.2016
Landsretten · Landsretten stadfæster afvisning af erstatningskrav efter tidligere fogedsag	18.03.2025
Sø- og Handelsretten · Delafgørelse om Negativ Retskraft i Sag mellem Molslinjen og Rønne Havn vedrørende Konkurrenceretlige Forhold	24.06.2024
Sø- og Handelsretten · Kendelse om vidnegodtgørelse trods afmeldt vidne	08.10.2009
Byretten · Kendelse om retskraft af tidligere dom i ad citationssager	17.11.2008

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Bruxelles I-forordningen § 29		Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav § 11	
Retsplejelovent § 253	stk. 1-2	Retsplejelovent § 345	
Retsplejelovent § 351	stk. 4	Retsplejelovent § 353	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

27 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

4

11.05.2023	Højesteret: Anvendelse af kreditaftalelovens § 42, stk. 2, afskærer efterfølgende anvendelse af § 41	3215-3818
22.03.2022	Højesteret stadfæster afvisning af sag om tilbagebetaling af aktieudbytte grundet litispendens	2565-3055
10.12.2020	Retskraft af afvisningsdom i sag om administrativ frihedsberøvelse i forhold til efterfølgende civil sag	bs-441-2020-hjr
23.05.2013	Højesterets kendelse om litispendens og afvisning i erstatningssag mod ledelse og revision i ebh-fonden	358-2012-- og-og-359-2012

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL

12

01.08.2025	Prøvelse af CAS-kendelser og effektiv retsbeskyttelse i sportstvister i forhold til EU-ret	C-600/23
07.11.2024	Forbrugerbeskyttelse mod retskraft: Kan en endelig dom om urimelige kontraktvilkår tilsidesættes ved manglende advokatbistand?	C-178/23
06.06.2024	Fortolkning af litispendens og sammenhængende krav i sager om underholdspligt efter forordning nr. 4/2009	C-381/23

18.12.2023	Res judicata og urimelige kontraktvilkår: Grænser for retskraft ved delvise betalingskrav mod forbrugere	C-231/23
30.03.2023	Fortolkning af begrebet 'indledende processkrift' i Lugano II-konventionen vedrørende schweiziske betalingspåbud	C-343/22
07.07.2022	National begrænsning af genoptagelse af endelige domme i lyset af EU-domstolens præjudicielle afgørelser	C-261/21
04.03.2020	Ulovlige omsætningsbaserede afgifter for teletjenester og grænserne for retskraft i EU-retten	C-34/19
29.07.2019	Medlemsstaters erstatningsansvar for domstoles tilsidesættelse af EU-retten og adgangen til fornyet prøvelse ved offentlige udbud	C-620/17
16.01.2019	Tilsidesættelse af regler om litispendens som grundlag for ikke-anerkendelse af retsafgørelser i ægteskabs- og forældreansvarssager	C-386/17
19.12.2017	Fortolkning af Lugano II-konventionen: Er en obligatorisk schweizisk forligsmyndighed en 'ret' i forbindelse med litispendens?	C-467/16
03.05.2017	Bruxelles I-forordningen og litispendens: Tidspunktet for sagens anlæggelse ved forudgående selvstændig bevisoptagelse (expertise judiciaire)	C-29/16
20.07.2016	Retskraft af en EU-varemærkedomstols afgørelse: Sondring mellem krænkelsessag og EUIPO's indsigelsessag (English pink)	C-226/15

LANDSRETTE · ANKEINSTANS 1

18.03.2025	Landsretten stadfæster afvisning af erstatningskrav efter tidligere fogedsag	9860-11537
------------	--	------------

SØ- OG HANDELSRETTE · SPECIALRET 3

24.06.2024	Delafgørelse om Negativ Retskraft i Sag mellem Molslinjen og Rønne Havn vedrørende Konkurrenceretlige Forhold	BS-35041/2021-SHR
17.06.2024	Delafgørelse om negativ retskraft: Molslinjens søgsmål mod Rønne Havn om misbrug af dominerende stilling fortsætter	5955-7121
08.10.2009	Kendelse om vidnegodtgørelse trods afmeldt vidne	V-76-07, V-84-07, V-92-07 og V-103-07

BYRETTE · FØRSTE INSTANS 3

06.09.2024	Erstatningssag for ulovlig fogedforretning afvist på grund af retskraft	9818-11480
07.12.2018	Kendelse om udsættelse af retssag vedrørende byggetilladelses gyldighed grundet verserende klagesager hos Statsforvaltningen og Planklagenævnet	10248-12031
17.11.2008	Kendelse om retskraft af tidligere dom i ad citationssager	6633-7967

LANDSSKATTERETTE · ADMINISTRATIV KLAGEINSTANS 2

08.08.2023	Afslag på ekstraordinær genoptagelse af skatteansættelse pga. manglende kompetence og res judicata	22-0093740
------------	--	------------

24.06.2021	Manglende klage over tidligere indkomstår medfører afslag på underskudsfræmførsel i efterfølgende år	17-0844597
------------	--	------------

HUSLEJENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS	1
-------------------------------------	---

19.12.2024	Afvisning af behandling af ny varslng om forbedringsforhøjelse grundet retskraft af tidligere Huslejenævnsafgørelse om samme forbedringer (nyt køkken og bad)	101
------------	---	-----

TVISTIGHEDSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS	1
---	---

01.05.2018	Afgørelse om afvisning af sag vedrørende uddannelsesaftale efter indgået forlig	17/01685
------------	---	----------

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Betænkning nr. 1436/2004: Reform af den civile retspleje III – Adgang til domstolene (Kapitel 2)

nr. 1436 · 2004 · Justitsministeriet

Reform af den civile retspleje IV – Gruppesøgsmål mv.

nr. 1468 · 2005 · Justitsministeriet

09

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over midlertidige forbud og påbud (retsplejeloven kapitel 40)

Betingelser, sikkerhedsstillelse, hovedsag og kære efter retsplejelovens §§ 411-430

Version 2 · Opdateret 22. jul. 2026 · 32 afgørelser · 2010-2026

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Midlertidige forbud og påbud efter retsplejelovens kapitel 40 er det civilprocessuelle hasteretsmiddel, der kan standse eller fremtvinge en handling, indtil rettighedstvisten kan afgøres ved dom. Efter forbudsreformen i 2012 behandles sagerne af byretternes retsafdelinger og af Sø- og Handelsretten – ikke længere af fogedretten – og kernen er den kumulative trekantsbetingelse i § 413, nægtelsesgrundene og interesseafvejningen i § 414, sikkerhedsstillelsen i § 415 og pligten til at anlægge hovedsagen inden 2 uger efter § 425. Praksis er stærkt koncentreret om Sø- og Handelsretten og Østre Landsret i immaterialrets-, markedsførings- og forretningshemmelighedssager, og de hyppigste grunde til, at en anmodning ikke fremmes, er forbudsretlig passivitet efter § 413, nr. 3, manglende sandsynliggørelse af den påberåbte ret efter § 413, nr. 1, samt uklare eller ikke-aktuelle påstande.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Betingelserne i retsplejelovens § 413, nr. 1-3, er kumulative – svigter blot én af dem, nægtes forbudsanmodningen fremme, uden at retten behøver prøve de øvrige.
- 02** Beviskravet er lempet i forhold til en almindelig retssag: rekvirenten skal alene "godtgøre eller sandsynliggøre" sin ret, at modpartens adfærd nødvendiggør indgrebet, og at retten forspildes ved at afvente dom.
- 03** Et patent udstedt af EPO og opretholdt af det tekniske appelkammer nyder en stærk formodning for gyldighed, som modparten kun kan svække ved at påvise grove eller åbenbare mangler eller væsentlige nye oplysninger.
- 04** Forbudsretlig passivitet er den hyppigste afvisningsgrund: venter rettighedshaveren væsentligt længere, end det med rimelighed var nødvendigt, fra påkrav til forbudsbegæring, er retstab efter § 413, nr. 3, ikke sandsynliggjort.
- 05** En verserende ugyldigheds- eller ophævelsessag ved en registreringsmyndighed undskylder ikke i sig selv, at rettighedshaveren udskyder forbudsbegæringen.

- 06** Forbudspåstanden skal være så klar og aktuel, at den kan danne grundlag for en tvangsfuldbyrdelig og strafsanktioneret afgørelse – er den for bred eller ubestemt, kan sagen ikke fremmes.
- 07** Efter § 414, stk. 1, meddeles forbud ikke, hvis lovens almindelige regler om straf og erstatning yder rekvirenten tilstrækkeligt værn; i praksis er dette sjældent tilfældet, når krænkeren ellers frit kan fortsætte adfærden.
- 08** Sikkerhedsstillelsen efter § 415 fastsættes skønsmæssigt ud fra den skade og ulempe, forbuddet påfører modparten – typisk beregnet på grundlag af modpartens omsætning og fortjeneste – og kan helt undlades, når ingen reel skade er påvist.
- 09** Rekvirenten skal anlægge hovedsagen om selve rettigheden inden 2 uger efter, at forbudsafgørelsen er endelig, jf. § 425, stk. 1; forsømmes fristen, ophæves forbuddet efter § 426, stk. 2, nr. 3.
- 10** Kære har ikke opsættende virkning for selve forbuds- eller påbudsafgørelsen, jf. § 427, men omkostningsdelen af kendelsen følger de almindelige fuldbyrdelsesregler og får opsættende virkning ved kære inden fuldbyrdelsesfristen.
- 11** Kontradiktionsprincippet gælder i kæresager om forbud, men de korte frister i kapitel 53 er forenelige med EMRK artikel 6, når parten reelt har haft mulighed for at reagere eller anmode om fristforlængelse.
- 12** Præjudiciel forelæggelse for EU-Domstolen afvises som hovedregel i forbudssager, fordi sagens hastende og foreløbige karakter ikke harmonerer med en langvarig EU-domstolsbehandling.
- 13** Sagsomkostninger i forbudssager fastsættes efter kapitel 30, men i IP-sager skal en væsentlig del af den vindende parts rimelige udgifter dækkes, jf. håndhævelsesdirektivets artikel 14; overflødig bevisførelse kan dog reducere tilkendelsen.
- 14** Forsætlig overtrædelse af et meddelt forbud eller påbud er strafsanktioneret efter § 430, og sagen anlægges af den part, der har opnået forbuddet – ikke af anklagemyndigheden.
- 15** Et forbud opnået på grundlag af en ret, der viser sig ikke at bestå, udløser objektivt erstatnings- og godtgørelsesansvar efter § 428.

Anvendelsesområdet i § 411 og afgrænsningen til arrest, bevissikring og den fælles patentdomstol

§ 1

Kapitel 40 giver retten hjemmel til efter anmodning "ved et forbud eller påbud [at] bestemme, at private og repræsentanter for stat, region og kommune i disses egenskab af parter i private retsforhold midlertidigt skal foretage, undlade eller tåle bestemte handlinger", jf. [retsplejelovens § 411, stk. 1](#). Retsmidlet er dermed dobbeltsidet: det kan både forbyde en handling og påbyde en positiv handling – sidstnævnte var en nyskabelse ved 2012-reformen, idet det tidligere fogedforbud kun kunne håndhæve undladelsesforpligtelser.

Anvendelsesområdet er negativt afgrænset i tre retninger:

- Skal anmodningen sikre fyldestgørelse af et **pengekrav**, behandles den efter reglerne om arrest i kapitel 56, jf. § 411, stk. 2. Denne afgrænsning behandles nærmere under [fogedretsbehandling](#).
- Skal anmodningen sikre **bevis** for en immaterialretskrænkelser, behandles den efter reglerne om bevissikring i kapitel 57 a, jf. § 411, stk. 3.
- Kapitlet finder ikke anvendelse på sager, der efter § 225 a, stk. 1, anlægges ved **den fælles patentdomstol**, jf. § 411, stk. 5.

Den saglige og stedlige kompetence følger § 412: anmodningen indgives til en ret, der har saglig kompetence efter § 224 eller § 225, stk. 1 og 2, og stedlig kompetence efter kapitel 22. Skal tvisten om selve rettigheden afgøres ved **voldgift eller en udenlandsk domstol**, indgives anmodningen alligevel til den danske ret, som ville have haft kompetencen, jf. § 412, stk. 2 – forbudsinstituttet står altså også til rådighed for parter i voldgiftssager, jf. nærmere [voldgift](#).

At kapitel 40 rækker langt ud over de erhvervsmæssige immaterialretssager illustreres af **BS-30177/2021-FRB**, hvor Retten på Frederiksberg tog stilling til et forbud mod offentliggørelse af billed- og lydoptagelser under samtidig inddragelse af [straffelovens § 264 d](#), [ophavsretslovens § 1](#) og ytringsfriheden i [grundlovens § 77](#), jf. **BS-30177/2021-FRB**. Tilsvarende blev forbudsinstituttet i **BS-5808/2018-SHR** anvendt til at beskytte en rent **kontraktuel** rettighed – en fortrolighedsaftale (NDA) – sammenholdt med markedsføringslovens beskyttelse af forretningshemmeligheder.

LOV

[Retsplejeloven § 411, stk. 1-5](#)[Retsplejeloven § 412, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS

Sø- og Handelsretten · Forbud mod markedsføring af BactoBox-måleudstyr grundet overtrædelse af fortrolighedsaftale (NDA) 14.06.2018

Byretten · Forbud mod offentliggørelse af billed- og lydoptagelser – Retten på Frederiksberg, 2022 18.02.2022

§ 2 2012-forbudsreformen: fra fogedret til byrettens retsafdeling og Sø- og Handelsretten

Reglerne om fogedforbud stod indtil 1. juli 2013 i retsplejelovens kapitel 57 (§§ 641-652) og blev administreret af fogedretten. Ved **lov nr. 1387 af 23. december 2012** om ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter, designloven, varemærkeloven, markedsføringsloven og lov om forbud til beskyttelse af forbrugernes interesser (Midlertidige afgørelser om forbud og påbud) blev reglerne flyttet til det nuværende kapitel 40, jf. [LOV nr 1387 af 23/12/2012](#). Loven bygger på **Retsplejerådets betænkning nr. 1530/2012 om reform af den civile retspleje VII (Midlertidige afgørelser om forbud og påbud)**.

Af lovforslagets almindelige bemærkninger fremgår formålet:

"Formålet med lovforslaget er at modernisere og styrke fogedforbudsinstituttet, navnlig med henblik på at indrette procesordningen således, at den afspejler forbudssagernes stigende kompleksitet."

De væsentligste ændringer var, at kompetencen blev overført fra fogedafdelingen til retsafdelingen, at Sø- og Handelsrettens kompetence blev udvidet svarende til § 225 og § 227, at retsmidlet blev udvidet til også at omfatte **påbud**, at forbudssager kan undergives kollegial behandling og tiltrædes af sagkyndige retsmedlemmer, og at den særskilte **justifikationssag** blev afskaffet til fordel for en pligt til at anlægge selve hovedsagen.

Begrundelsen for kompetenceflytningen var netop bevisbedømmelsen:

"[K]ravet om, at rekvirenten (dvs. den der begærer retsmidlet anvendt) skal godtgøre eller sandsynliggøre sin ret allerede i forbindelse med forbuddets nedlæggelse, kan medføre en bevisførelse, der ligger udover, hvad fogedretten er indrettet på at behandle. Sagsbehandlingen vil nærme sig procesformen i en almindelig civil sag, og retsafdelingen vil også i almindelighed have større erfaring med hensyn til bevisbedømmelsen i indviklede sager."

Retsplejerådet lagde afgørende vægt på, at afgørelser om forbud, "der ofte vil kunne have meget stor og indgribende betydning for sagens parter, skal kunne prøves i to instanser uden den begrænsning, der ligger i kravet om, at Procesbevillingsnævnet skal tillade kære". Det er baggrunden for, at Sø- og Handelsrettens forbudskendelser kæres til **landsretten** og ikke til Højesteret. Ved en senere ændring i 2014 (sagstilgangen til Højesteret m.v.) blev [§ 427, stk. 2](#) præciseret, så kære sker til den landsret, i hvis kreds sagen skulle have været anlagt, hvis den ikke var anlagt ved Sø- og Handelsretten:

"Det foreslås, at afgørelser om forbud og påbud truffet af Sø- og Handelsretten fremover skal kæres til landsretten i den kreds, hvor sagen skulle have været anlagt, hvis sagen ikke var blevet anlagt ved Sø- og Handelsretten, i overensstemmelse med den generelle regel i retsplejelovens § 392 a om kære af Sø- og Handelsrettens kendelser og beslutninger."

Højesteret har selv omtalt reformen som baggrund for fortolkningen af kapitel 40's kære- og fuldbyrdelsesregler i [BS-57319/2023-HJR](#). Retsplejeloven er senest konsolideret pr. 15. november 2025, og der er ingen vedtagne, men endnu ikke konsoliderede ændringer til kapitel 40.

LOV

[Retsplejeloven § 425, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 427, stk. 2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Opsættende virkning for sagsomkostninger ved kære af kendelser om midlertidige forbud og påbud 12.03.2024

§ 3 Trekantsbetingelsen i § 413 – kumulativ og med lempet beviskrav

Kernen i kapitel 40 er [retsplejelovens § 413](#):

"Forbud eller påbud kan meddeles, hvis den part, der anmoder om meddelelse af forbuddet eller påbuddet, godtgør eller sandsynliggør,

- 1. at parten har den ret, der søges beskyttet ved forbuddet eller påbuddet,*
- 2. at modpartens adfærd nødvendiggør, at der meddeles forbud eller påbud, og*
- 3. at partens mulighed for at opnå sin ret vil forspildes, hvis parten henvises til at afvente twistens retlige afgørelse."*

To forhold er gennemgående i praksis. For det **første** er betingelserne kumulative. Sø- og Handelsretten formulerede det udtrykkeligt i gummiklods-sagen, hvor retten helt undlod at prøve designkrænkelsen, fordi nr. 3 ikke var opfyldt: samtlige forbudsbetingelser i § 413 skal være opfyldt, og da nr. 3 svigtede, nægtedes fremme, jf. [BS-53342/2023-SHR](#).

For det **andet** er beviskravet lempet: rekvirenten skal "godtgøre eller sandsynliggøre", ikke føre fuldt bevis. Det følger direkte af, at afgørelsen er foreløbig og træffes efter en koncentreret bevisførelse, jf. [§ 417, stk. 1](#), hvorefter retten kan afskære bevisførelse, "som findes uforenelig med hensynet til forretningens fremme".

Det lempede beviskrav har sin skarpeste udmøntning i patentsager. I Rivaroxaban-sagskomplekset fastslog Højesteret, at et patent udstedt af Den Europæiske Patentmyndighed og opretholdt af det tekniske

appellkammer giver anledning til en **stærk formodning for gyldighed**, som modparten kun kan svække ved at påvise grove eller åbenbare mangler eller væsentlige nye oplysninger, jf. [BS-30976/2025-HJR](#). De generiske selskaber havde påstået et skærpet beviskrav og fremlagt nye modhold, men Højesteret fandt ikke, at disse kunne gøre appellkammerets afgørelse åbenbart urigtig.

Samme formodningssynspunkt anvendes i 1. instans. I panelbeslag-sagen lagde Sø- og Handelsretten til grund, at der bestod en formodning for patentets gyldighed, som det påhvilede modparten at afkræfte, og ingen af de fremlagte modhold blev anset for nyhedsskadelige, jf. [BS-15935/2025-SHR](#). Landsretten ophævede dog senere forbuddet delvis, jf. [BS-45386/2025-OLR](#) – en påmindelse om, at den foreløbige vurdering af gyldighed og krænkelse reelt kan falde forskelligt ud i to instanser.

LOV	Retsplejelovent § 413	Retsplejelovent § 417, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelser 22.12.2025 Landsretten · Østre Landsret ophæver delvist forbud mod panelbeslag i patentsag mellem Viwa Wood og PVH Production 07.01.2026 Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795) 26.08.2025 Sø- og Handelsretten · Afvisning af midlertidigt forbud på grund af forbudsretlig passivitet i sag om designrettigheder til gummiklods 03.05.2024		

§ 4 § 413, nr. 1 – sandsynliggørelse af den påberåbte ret

Den første betingelse er, at rekvirenten sandsynliggør at **have** den ret, der søges beskyttet. Bestemmelsen bruges i praksis som en effektiv filtreringsmekanisme, og en betydelig del af de nægtede forbud falder her.

Et klart eksempel er domænesagen om bodyallmind.dk. Rekvirenten havde registreret et **figurmærke**, men Sø- og Handelsretten fastslog, at eneretten hertil alene omfatter den grafiske udformning:

"... [det] hverken godtgjort eller sandsynliggjort, at Body All Mind ApS har en registreret varemærkerettighed til ordmærket 'body all mind'."

Retten prøvede dernæst, om der var stiftet ret ved ibrugtagning, men fandt, at brugen ikke havde et omfang ud over det lokalt afgrænsede:

"På det foreliggende grundlag finder retten dog, at Body All Mind ApS ikke har dokumenteret, at de har udfoldet egentlige bestræbelser på at udbrede kendskabet til varemærket i hele landet."

Da hverken § 413, nr. 1, eller nr. 3 var opfyldt, blev de sagsøgte frifundet, jf. [BS-7017/2021-SHR](#).

Tilsvarende faldt forbudsansøgningen i fodboldrejse-sagen på nr. 1, fordi rekvirenten ikke havde godtgjort at have erhvervet rettighederne til de omtvistede domænenavne og forretningskendetegn ved et køb fra et konkursbo:

"Da bevisførelsen i øvrigt ikke ses at kunne føre til en anden vurdering, har TravelGroep under disse omstændigheder ikke godtgjort eller tilstrækkeligt sandsynliggjort at besidde rettigheder til dette domænenavn."

Se [BS-8660/2022-SHR](#).

Også **aktiv legitimation** prøves under nr. 1. I brætspilsagen om Myretuen var det netop et selvstændigt tvistepunkt, om rekvirenten overhovedet var rette rettighedshaver, jf. [BS-45343/2018-SHR](#). Omvendt kan påtaleretten hvile på et markedsføringsretligt grundlag uden formelt rettighedsindehav: i hestesadel-sagen var rekvirenten hollandsk distributør og ikke varemærkeindehaver, men Sø- og Handelsretten fandt selskabet påtaleberettiget, fordi parterne som sælgere af hestesadler på det danske marked måtte anses for konkurrenter, jf. [BS-52545/2024-SHR](#).

Rettighedsgrundlaget kan endelig være et **anvendelsesbegrænset produktkrav** i et patent, hvis rækkevidde er omtvistet; i ustekinumab-sagen stadfæstede Østre Landsret Sø- og Handelsrettens afgørelse på netop det grundlag, jf. [BS-38675/2024-OLR](#). Det materielle krænkelssesgrundlag behandles nærmere under [patentret](#), [varemaerkeret](#) og [immaterialret-soe-og-handelsretten](#).

LOV	Retsplejeloven § 413	
PRAKSIS	Landsretten · Landsretten stadfæster Sø- og Handelsrettens kendelse i sag om anmodning af midlertidige forbud og påbud, baseret på et anvendelsesbegrænset produktkrav i stridspatentet	10.04.2025
	Sø- og Handelsretten · Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler	19.03.2025
	Sø- og Handelsretten · Strid om ophavsret til legeskulpturer og brug af forveksleligt selskabsnavn	20.12.2024
	Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud vedrørende anvendelse af domænenavne og forretningskendetegn i forbindelse med salg af fodboldrejser	14.12.2022
	Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud mod brug af domænenavnet bodyallmind.dk og påståede varemærkerettigheder	19.05.2021
	Sø- og Handelsretten · Sag om forbud mod brætspillet Myretuen: Spørgsmål om ophavsret, varemærker og aktiv legitimation	12.02.2019

§ 413, nr. 2 – krænkelssandsynliggørelse og kravet om, at adfærden § 5 nødvendiggør indgrebet

Anden betingelse er, at **modpartens adfærd** nødvendiggør et forbud eller påbud. Betingelsen har to lag: der skal være sandsynliggjort en krænkelse (eller en nært forestående krænkelse), og indgrebet skal være nødvendigt for at standse den.

I Rivaroxaban-sagen var krænkelsspørgsmålet afgørende. Sø- og Handelsretten havde nægtet fremme den 9. oktober 2024 under henvisning til manglende sandsynliggørelse af krænkelse af kravtræk 1.5 om plasmakoncentrationshalveringstid. Østre Landsret ændrede kendelsen den 13. marts 2025 og meddelte forbud, jf. [BS-52678/2024-OLR](#). Højesteret tiltrådte appelkammerets fortolkning af kravtrækket som "redundant", fordi halveringstiden er en iboende egenskab ved stoffet rivaroxaban, og fastslog derefter, at krænkelsen var sandsynliggjort efter [§ 413, nr. 2](#), jf. [BS-30976/2025-HJR](#).

Nødvendighedsledet vurderes fremadrettet. I hestesadel-sagen formulerede Sø- og Handelsretten det sådan:

"Da Ingdams uden nedlæggelse af et forbud ikke vil være effektivt afskåret fra fremsættelse af de omtvistede krænkende udsagn til yderligere skade for Custom Zadels, findes det at være tilfældet. Derfor er også betingelserne i retsplejelovens § 413, nr. 2, og nr. 3, for nedlæggelse af forbud opfyldt."

Jf. [BS-52545/2024-SHR](#). Nødvendigheden bestod altså i, at modparten ellers frit kunne gentage adfærden.

En erklæring om, at den krænkende adfærd er ophørt, fjerner ikke uden videre aktualiteten. I panelbeslag-sagen påstod modparten afvisning af påstanden om det "gamle panelbeslag", fordi salget angiveligt var indstillet; Sø-

og Handelsretten fandt på grundlag af **prøvekøb** foretaget i februar og marts 2025, at rekvirenten fortsat havde en aktuel interesse, og afvisningspåstanden blev ikke taget til følge, jf. [BS-15935/2025-SHR](#).

Omvendt kan en sandsynliggjort rettighed godt være til stede, uden at et forbud er nødvendigt eller berettiget. I sagen om en strukturskrue nægtede Sø- og Handelsretten forbud, selv om produktet nød markedsretlig beskyttelse, jf. [BS-21463/2021-SHR](#), og i en sag om tidligere medarbejderes nystiftede selskab fandt retten ikke grundlag for at afskære det nye firma fra at kontakte den tidligere arbejdsgivers kundekreds, jf. [BS-24202/2025-SHR](#). Den markedsføringsretlige side af sådanne sager behandles under [markedsføeringsret-b2b-illoyal-konkurrence](#).

LOV	Retsplejeloven § 413	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelser	22.12.2025
	Landsretten · Landsrettens kendelse om midlertidige forbud og påbud i patentsag vedrørende Rivaroxaban	13.03.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om midlertidigt forbud og påbud i patentsag	22.12.2021
	Sø- og Handelsretten · Forbud nægtet: Tidligere medarbejderes nye firma ikke afskåret fra at kontakte kundekreds	16.09.2025
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795)	26.08.2025
	Sø- og Handelsretten · Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler	19.03.2025
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten afviser forbud mod salg af strukturskrue trods markedsretlig beskyttelse	09.05.2022

§ 6 § 413, nr. 3 – forbudsretlig passivitet som den hyppigste hindring

Tredje betingelse – at retten forspildes, hvis parten henvises til at afvente tvistens retlige afgørelse – er i praksis blevet omdrejningspunktet for læren om **forbudsretlig passivitet**. Ræsonnementet er, at et midlertidigt forbud er et supplement til almindelig rettergang, som alene skal hindre retstab; har rettighedshaveren selv ventet længe, viser det, at et retstab ikke er nært forestående.

I gummiklods-sagen var der forløbet ca. 16 måneder fra påkravet til forbudsbegæringen. Sø- og Handelsretten udtalte:

"Henset til den tid, der er forløbet, fra DGI afgav påkrav til Polytech den 29. juni 2022 og frem til indlevering af forbudsbegæring den 26. oktober 2023 – ca. 16 måneder – vurderer retten, at der herved fra sagsøgers side forløb væsentlig længere tid, end det med rimelighed var nødvendigt for at iværksætte foreløbige retslige skridt gennem anlæggelse af en forbudssag."

Afgørende var, at rekvirenten havde valgt at afvente EUIPO's afgørelse i en ophævelsessag. Retten fastslog, at dette ikke var en gyldig undskyldning, fordi designforordningen netop tillader foreløbige retsmidler under en udskudt civil sag, jf. [BS-53342/2023-SHR](#).

Samme resultat i **hejs.dk**-sagen, hvor forbudsanmodningen blev afvist netop på grund af passivitet, jf. [BS-31266/2019-SHR](#).

Højesteret har bekræftet doktrinen på det højeste niveau i sagen om Verner Panton-varemærkerne, hvor forbuddet blev afvist alene på grundlag af forbudsretlig passivitet efter [§ 413, stk. 1](#) sammenholdt med markedsføringslovens generalklausul, jf. [BS-48872/2021-HJR](#).

Allerede i Kokkedal Slot-sagen – kort efter reformens ikrafttræden – anvendte Sø- og Handelsretten hastighedskravet som selvstændig fremmehindring, idet rekvirenten havde rejst indsigelser i 2007, 2009 og 2011 uden at følge dem op:

"På baggrund af det beskrevne forløb er det rettens opfattelse, at Sagsøger ikke har godtgjort, at hendes mulighed for at opnå sin ret vil forspildes ved at afvente en retlig afgørelse af de foreliggende tvistepunkter, jf. retsplejelovens § 413, nr. 3."

Jf. [BS-2/2013-SHR](#).

Sag	Passivitetsperiode	Udfald
BS-2/2013-SHR (Kokkedal Slot)	Indsigelser fra 2007/2009/2011, begæring juli 2013	Ikke fremmet
BS-31266/2019-SHR (hejs.dk)	Langvarig passivitet	Afvist
BS-48872/2021-HJR (Verner Panton)	Forbudsretlig passivitet	Afvist af Højesteret
BS-53342/2023-SHR (gummiklods)	Ca. 16 mdr. fra påkrav	Ikke fremmet

En del af den samme vurdering er, om rekvirenten kan henvises til en **almindelig retssag** uden retstab.

I bodyallmind.dk-sagen var det netop den manglende redegørelse for et retstab, der – sammen med den manglende varemærkeret – førte til frifindelse, jf. [BS-7017/2021-SHR](#).

LOV

[Retsplejeloven § 413](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afvisning af midlertidigt forbud grundet forbudsretlig passivitet i sag om Verner Panton-varemærker	02.06.2023
Sø- og Handelsretten · Afvisning af midlertidigt forbud på grund af forbudsretlig passivitet i sag om designrettigheder til gummiklods	03.05.2024
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud mod brug af domænenavnet bodyallmind.dk og påståede varemærkerrettigheder	19.05.2021
Sø- og Handelsretten · Kendelse om midlertidigt forbud vedrørende varemærket hejs.dk afvist grundet passivitet	18.11.2019
Sø- og Handelsretten · Forbudssag vedrørende brug af varemærket "Kokkedal Slot"	22.11.2013

§ 7 Nægtelsesgrundene og interesseafvejningen i § 414

Selv når § 413 er opfyldt, kan forbud nægtes efter [retsplejelovens § 414](#). Bestemmelsen indeholder to forskellige regler:

- **§ 414, stk. 1** – en *skal*-regel: forbud kan ikke meddeles, "når det skønnes, at lovens almindelige regler om straf og erstatning og eventuelt en af modparten tilbudt sikkerhed yder parten tilstrækkeligt værn".
- **§ 414, stk. 2** – en *kan*-regel (proportionalitet): retten kan nægte forbud, "hvis det vil påføre modparten skade eller ulempe, der står i åbenbart misforhold til partens interesse i meddelelse af forbuddet eller påbuddet".

I praksis er tærsklen for stk. 1 høj. I hestesadel-sagen afviste Sø- og Handelsretten synspunktet med den begrundelse, at de almindelige regler om straf og erstatning ikke ydede rekvirenten tilstrækkeligt værn, når modparten ellers ikke ville være effektivt afskåret fra at gentage de nedsættende udsagn, jf. [BS-52545/2024-SHR](#). Sammenhængen mellem stk. 1 og sikkerhedsstillelse er i øvrigt udtrykkelig: afværges forbuddet ved en af modparten tilbudt sikkerhed, gælder erstatningsreglerne i [§ 428](#) tilsvarende, jf. [§ 428, stk. 5](#).

Interesseafvejningen efter stk. 2 er navnlig påberåbt i lægemiddel- og patentsager, hvor et forbud kan lukke et helt produktsalg. Østre Landsret prøvede udtrykkeligt [§ 414, stk. 2](#) i Rivaroxaban-sagen og meddelte alligevel forbud mod sikkerhedsstillelse, jf. [BS-52678/2024-OLR](#). Ordlyden – "åbenbart misforhold" – indebærer, at der skal mere til end en betydelig kommerciel ulempe for modparten; at et generisk lægemiddel må trækkes af markedet, er ikke i sig selv nok.

Proportionalitetsbetragtningen genfindes i den administrative vejledningslitteratur om håndhævelse, hvor det (under den tidligere kapitel 57-ordning) blev udtrykt således, at forbud kan nægtes, "hvis der er betydelig diskrepans mellem de mulige skadevirkninger for virksomheden og interessen i at få nedlagt forbud", jf. [Vejledning om håndhævelse af miljøbeskyttelsesloven](#). Vejledningen henviser til de nu ophævede regler i kapitel 57, men afvejningskriteriet er materielt videreført i [§ 414, stk. 2](#).

LOV	Retsplejeloven § 414, stk. 1, 2	Retsplejeloven § 428, stk. 5	
PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens kendelse om midlertidige forbud og påbud i patentsag vedrørende Rivaroxaban Sø- og Handelsretten · Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler Sø- og Handelsretten · Afgørelse om midlertidigt forbud og påbud vedrørende varemærket ENDURANCE		13.03.2025 19.03.2025 21.01.2020

§ 8 Sikkerhedsstillelse efter § 415 – rettens skøn over art og størrelse

[Retsplejelovens § 415](#) giver retten adgang til at gøre forbuddet betinget af, at rekvirenten stiller sikkerhed for den skade og ulempe, som forbuddet kan påføre modparten. Retten bestemmer selv sikkerhedens **art og størrelse**, jf. [§ 415, stk. 2](#), og forbuddet meddeles først, når sikkerheden er stillet, jf. [§ 415, stk. 3](#). Efter [§ 415, stk. 4](#) kan parterne aftale, at forbud kan meddeles uden sikkerhedsstillelse – og mellem **erhvervsdrivende** kan en sådan aftale om erhvervsforhold indgås allerede før tvisten er opstået, dog med adgang for retten til undtagelsesvis at se bort fra aftalen, hvis hensynet til den ene part i særlig grad taler herfor.

Fastsættelsen er skønsmæssig og bygger typisk på modpartens omsætnings- og fortjenestetal. I panelbeslag-sagen fastsatte Sø- og Handelsretten sikkerheden "skønsmæssigt til 750.000 kr. på grundlag af oplysninger om Viwa Woods fortjeneste og salgsstatistikker", og forbuddet blev udtrykkeligt betinget:

"Hvis PVH Production A/S senest den 9. september 2025 stiller sikkerhed på 750.000 kr., vil retten meddele følgende forbud og påbud [...]"

Jf. [BS-15935/2025-SHR](#).

Størrelsen er ofte et selvstændigt stridspunkt. I Rivaroxaban-sagen påstod de generiske selskaber en sikkerhedsstillelse på mindst 200 mio. kr.; Østre Landsret og Højesteret fastsatte den til **5 mio. kr. pr. sagsøger**, jf. [BS-30976/2025-HJR](#). Afstanden mellem påstand og resultat illustrerer, at retten ikke fastsætter sikkerheden

som en fuld forhåndsdækning af modpartens tabspotentiale, men som et skøn over den påregnelige skade og ulempe.

Omvendt kan sikkerhedsstillelse helt undlades. I hestesadel-sagen afviste Sø- og Handelsretten en påstand om sikkerhed på 200.000 kr.:

"Der er ikke påvist en sådan skade eller ulempe for Ingdams ved ikke at kunne fremsætte de omtvistede udsagn, at der er grundlag for at stille krav om sikkerhedsstillelse fra Custom Zadel som betingelse for nedlæggelse af forbuddet."

Jf. [BS-52545/2024-SHR](#). Et forbud mod at gentage nedsættende udsagn påfører nemlig ikke i sig selv modparten et driftstab.

Spørgsmål om ændring af en allerede fastsat sikkerhed har været rejst allerede under den tidligere fagedforbudsordning, jf. [T-14-08](#), hvor en påstand om forhøjelse af sikkerhedsstillelsen blev afvist. Sikkerhedsstillelse indgik ligeledes som selvstændigt element i [BS-38462/2019-SHR](#) og i [BS-30177/2021-FRB](#).

Sikkerhedsstillelsen har direkte hjemmel i [håndhævelsesdirektivets artikel 9, stk. 6](#), hvorefter de foreløbige foranstaltninger kan gøres betinget af, at rekvirenten stiller tilstrækkelig sikkerhed med henblik på eventuel kompensation af rekvisitus' tab.

LOV [Retsplejeloven § 415, stk. 1-4](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelse	22.12.2025
	Landsretten · Østre Landsret ophæver delvist forbud mod panelbeslag i patentsag mellem Viwa Wood og PVH Production	07.01.2026
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795)	26.08.2025
	Sø- og Handelsretten · Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler	19.03.2025
	Sø- og Handelsretten · Afgørelse om midlertidigt forbud og påbud vedrørende varemærket ENDURANCE	21.01.2020
	Sø- og Handelsretten · Afvisning af påstand om forhøjelse af sikkerhedsstillelse i forbudssag	28.09.2010
	Byretten · Forbud mod offentliggørelse af billed- og lydoptagelser – Retten på Frederiksberg, 2022	18.02.2022

§ 9 Retsmødet, bevisførelsen og ex parte-forbud efter §§ 417-418

Anmodningen behandles i et retsmøde, "hvor den fornødne bevisførelse finder sted", jf. [§ 417, stk. 1](#). Retten kan afskære bevisførelse, der er uforenelig med hensynet til forretningens fremme, og [§ 344](#) om bevisbedømmelsen finder tilsvarende anvendelse. Sagsformen ligger dermed tæt på en almindelig civil hovedforhandling, men med et kompressionshensyn indbygget.

Modparten skal så vidt muligt underrettes om tid og sted, jf. [§ 417, stk. 3](#), men underretning kan **undlades**:

"Underretning kan dog undlades, hvis retten finder det ubetænkeligt at afholde mødet uden forudgående meddelelse til modparten, eller hvis det må antages, at formålet med forbuddet eller påbuddet vil forspildes, hvis modparten underrettes."

Dette er den danske udmøntning af [håndhævelsesdirektivets artikel 9, stk. 4](#), hvorefter foreløbige foranstaltninger i givet fald kan træffes, uden at modparten høres, "især hvis en forsinkelse vil påføre

rettighedshaveren et uopretteligt tab", mod at de berørte parter underrettes senest umiddelbart efter gennemførelsen og har krav på efterfølgende prøvelse under iagttagelse af høringsretten.

Udebliver modparten, kan anmodningen imødekommes, hvis den er tilstrækkeligt begrundet i sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomme, og parten er lovligt tilsagt eller underretning er undladt efter § 417, stk. 3, 3. pkt., jf. § 418, stk. 2. Udebliver derimod **rekvirenten**, afvises anmodningen, jf. § 418, stk. 1.

Habilitetsreglerne gælder fuldt ud i forbudssager, og en inhabilitetsindsigelse kan rejses selvstændigt under en sag om ophævelse af et meddelt forbud, jf. BS-41319/2018-SHR, hvor retsplejelovens §§ 61 og 66 blev sammenholdt med § 426, stk. 2.

Også under **kærebehandlingen** gælder et kontradiktionsprincip, selv om fristerne er korte. Højesteret fastslog i Spatz Medical-sagen:

"Højesteret finder, at der trods ordlyden af retsplejelovens § 397, stk. 1, gælder et princip om kontradiktion, som indebærer, at en part i en kæresag skal have mulighed for at kommentere modpartens skriftlige indlæg, jf. herved også Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6."

Konkret var kravet dog opfyldt, fordi kærrende havde haft to hele hverdage til at reagere eller anmode om ny frist:

"På den baggrund finder Højesteret, at landsretten ikke har begået rettergangsfejl ved at afsige kendelse som sket."

Jf. BS-49705/2020-HJR.

LOV

Retsplejeloven § 417, stk. 1, 3

Retsplejeloven § 418, stk. 1, 2

Retsplejeloven § 426, stk. 2

PRAKSIS · Højesteret · Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud 04.05.2021

Sø- og Handelsretten · Inhabilitetsindsigelse i sag om ophævelse af midlertidigt forbud 16.11.2018

§ 10 Påstandens klarhed og aktualitet som selvstændig fremmehindring

En forbudspåstand skal kunne omsættes til en tvangsfuldbyrdelig og strafsanktioneret konklusion. Det følger af systematikken i kapitel 40: forbuddet fuldbyrdes af fogedretten efter § 424, og forsætlig overtrædelse er strafbar efter § 430. Derfor prøver retterne påstandens præcision som et selvstændigt punkt – uafhængigt af § 413.

Den klareste formulering findes i Kokkedal Slot-sagen:

"Retten finder, at Sagsøgers forbudspåstand samlet set savner klarhed. Formuleringen '... i nogle sammenhænge, såvel digitalt som fysisk ...' gør i sig selv påstandens rækkevidde ubestemt."

og videre:

"Efter en samlet vurdering finder retten herefter, at forbudspåstanden, som den foreligger, ikke udgør et egnet grundlag for en materiel behandling af sagens problemstillinger, ligesom den ikke vil kunne være basis for en konklusion i en forbudskendelse. Forbudspåstanden kan derfor allerede af den grund ikke fremmes."

Jf. BS-2/2013-SHR. Retten fandt tillige, at en del af påstanden savnede **aktualitet**, fordi den rettede sig mod en e-mailadresse, ingen af de sagsøgte brugte, og mod restaurationsdrift, der foregik under et andet navn.

Samme synspunkt slog igennem i Spatz Medical-sagen, hvor Sø- og Handelsretten afviste sagen den 28. august 2020, fordi påstandene var **for brede og ubestemte** – en afvisning, der blev stadfæstet af Østre Landsret og indirekte af Højesteret, jf. [BS-49705/2020-HJR](#).

Endelig viser panelbeslag-sagen, at præcisionskravet også gælder påstande rettet mod **kommunikationsmateriale**: Sø- og Handelsretten afviste rekvirentens principale påstand om forbud mod visning af monteringsvejledninger, fordi påstanden ikke havde "den fornødne klarhed til at danne grundlag for en tvangsfuldbyrdelig og strafsanktioneret afgørelse", mens den subsidiære, mere præcise påstand blev taget til følge, jf. [BS-15935/2025-SHR](#). I samme sag blev en påstand om beslaglæggelse efter [§ 423](#) afvist, fordi de omhandlede 3D-printere tilhørte et selskab, der ikke var part i sagen.

LOV	Retsplejeloven § 423	Retsplejeloven § 424	Retsplejeloven § 430, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud 04.05.2021 Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795) 26.08.2025 Sø- og Handelsretten · Forbudssag vedrørende brug af varemærket "Kokkedal Slot" 22.11.2013		

§ 11 Hovedsagen efter § 425 og ophævelse/bortfald efter § 426

Med 2012-reformen blev den klassiske **justifikationssag** afskaffet. I stedet skal rekvirenten anlægge sagen om selve den påståede rettighed. Efter [§ 425, stk. 1](#) gælder:

"Hvis sag om den rettighed, der påstås krænkert, ikke allerede er anlagt ved en dansk eller udenlandsk domstol eller indledt ved en voldgiftsret, skal den, der har anmodet om meddelelse af forbud eller påbud, inden 2 uger efter at afgørelsen om at meddele forbud eller påbud er endelig, anlægge eller indlede en sådan sag."

Fristen løber fra det tidspunkt, hvor forbudsafgørelsen er **endelig** – ikke fra kendelsens afsigelse. Reglen gælder tilsvarende, når forbuddet er afværget ved sikkerhedsstillelse, jf. [§ 425, stk. 2](#), og kan fraviges ved aftale, dog først efter at der er truffet endelig afgørelse om at meddele forbud, jf. [§ 425, stk. 3](#). Bestemmelsen gennemfører [håndhævelsesdirektivets artikel 9, stk. 5](#), hvorefter foranstaltningerne skal ophæves, hvis rekvirenten ikke inden for en rimelig frist anlægger sag om realiteten.

Forsømmes fristen, er sanktionen ophævelse. Efter [§ 426, stk. 2](#) kan et forbud eller påbud ophæves helt eller delvis, hvis (1) betingelserne ikke længere er opfyldt, (2) rekvirenten **utilbørligt forhæler** sagen, eller (3) sag efter [§ 425](#) ikke anlægges rettidigt, hæves eller afvises. Forbuddet **bortfalder** desuden efter [§ 426, stk. 4](#), når der er afsagt dom i sagen om rettigheden, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb. Inden ophævelse skal retten så vidt muligt give rekvirenten lejlighed til at udtale sig, jf. [§ 426, stk. 6](#).

Fristberegningen efter [§ 425](#) er blevet et selvstændigt tvistetema. I sagskomplekset om et forbud mod salg af en sko afviste Sø- og Handelsretten en anmodning om ophævelse, fordi hovedsagen var anlagt rettidigt, jf. [BS-5433/2025-SHR](#) – afgørelsen anvender netop [§ 425, stk. 1](#), [§ 426, stk. 2](#) og [§ 427, stk. 2](#). Spørgsmålet blev rejst igen i samme sagskompleks, jf. [BS-5433/2025-SHR](#), hvor også [§ 426, stk. 5](#) om den skriftlige ophævelsesanmodning og [§ 366](#) indgik. Mønsteret er, at modparten typisk angriber forbuddet ad denne vej frem for at føre en fornyet realitetsdiskussion.

Også i landsretspraksis indgår § 425 som en integreret del af forbudsprøvelsen, jf. [BS-25520/2022-OLR](#), hvor Østre Landsret stadfæstede midlertidige forbud og påbud i en patent- og brugsmodelsag.

LOV	Retsplejeloven § 425, stk. 1-3	Retsplejeloven § 426, stk. 2, 4	
PRAKSIS	Landsretten · Stadfæstelse af midlertidige forbud og påbud vedrørende krænkelse af patent- og brugsmodelrettigheder		20.10.2023
	Sø- og Handelsretten · Sag om ophævelse af midlertidigt forbud mod GANNI-sko grundet påstået fristoverskridelse for anlæg af hovedsag		06.08.2025
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten fastholder midlertidigt forbud mod skodesign efter tvist om tidsfrister		30.06.2025
	Sø- og Handelsretten · Inhabilitetsindsigelse i sag om ophævelse af midlertidigt forbud		16.11.2018

Kæreadgangen i § 427 – instansfølge, manglende opsættende § 12 virkning og omkostningsdelen

Byrettens afgørelser om forbud og påbud træffes ved kendelse, der kan kæres efter kapitel 53, jf. [§ 427, stk. 1](#).

Sø- og Handelsrettens afgørelser kæres til den landsret, i hvis kreds sagen skulle have været anlagt, hvis den ikke var anlagt ved Sø- og Handelsretten, jf. [§ 427, stk. 2](#). Kæreadgangen omfatter udtrykkeligt både selve forbudsafgørelsen, afgørelser om **ophævelse** og en selvstændig afgørelse om **sagsomkostninger**.

Begge stykker slutter med samme sætning: *kære har ikke opsættende virkning for afgørelsen om forbud eller påbud*. Et meddelt forbud virker altså straks, uanset kære – hvilket er hele pointen med et hasteretsmiddel.

Højesteret har imidlertid præciseret rækkevidden af denne regel. I [BS-57319/2023-HJR](#) fastslog Højesteret, at undtagelsen i § 427, stk. 1, 2. pkt., alene angår **selve forbuds- eller påbudsafgørelsen**. Omkostningsafgørelsen efter [§ 421](#) følger derimod de almindelige fuldbyrdelsesregler i [§ 480, stk. 5](#) og [§ 481](#), således at kære iværksat inden fuldbyrdelsesfristens udløb får opsættende virkning for omkostningsdelen. Sondringen er praktisk vigtig: den kærende skal efterleve forbuddet straks, men behøver ikke betale de tilkendte omkostninger, mens kæremålet verserer.

Instansfølgen i praksis er, at Sø- og Handelsrettens forbudskendelser prøves af Østre Landsret, og at Højesteret kun kommer ind i billedet efter tredjeinstansbevilling. Rivaroxaban-forløbet er illustrativt: Sø- og Handelsretten nægtede fremme, Østre Landsret meddelte forbud ved kendelse af 13. marts 2025, jf. [BS-52678/2024-OLR](#), og Højesteret stadfæstede, jf. [BS-30976/2025-HJR](#). Tilsvarende kærespor ses i [BS-38675/2024-OLR](#), [BS-16491/2021-OLR](#), [BS-22570/2025-OLR](#) og [BS-45386/2025-OLR](#).

De processuelle regler i kapitel 53 gælder i øvrigt fuldt ud, herunder 10-dagesfristen for skriftlige indlæg i [§ 397, stk. 1](#), jf. henvisningskæden i § 427, stk. 2, 2. pkt., og [§ 587, stk. 1](#), som anvendt i [BS-49705/2020-HJR](#). Den almindelige kæreordning og reglerne om tredjeinstansbevilling behandles under **kaereadgang**.

LOV	Retsplejeloven § 421	Retsplejeloven § 427, stk. 1, 2	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelse		22.12.2025
	Højesteret · Opsættende virkning for sagsomkostninger ved kære af kendelser om midlertidige forbud og påbud		12.03.2024
	Højesteret · Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud		04.05.2021

Landsretten · Østre Landsret ophæver delvist forbud mod panelbeslag i patentsag mellem Viwa Wood og PVH Production	07.01.2026
Landsretten · Østre Landsret stadfæster afslag på midlertidigt forbud mod Abacus Medicines tillægsetikettering af Pifeltros indre emballage	26.11.2025
Landsretten · Landsretten stadfæster Sø- og Handelsrettens kendelse i sag om anmodning af midlertidige forbud og påbud, baseret på et anvendelsesbegrænset produktkrav i stridspatentet	10.04.2025
Landsretten · Landsrettens kendelse om midlertidige forbud og påbud i patentsag vedrørende Rivaroxaban	13.03.2025
Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om midlertidigt forbud og påbud i patentsag	22.12.2021

§ 13 Sagsomkostninger efter § 421 og håndhævelsesdirektivets artikel 14

Efter [retsplejelovens § 421](#) træffer retten afgørelse om omkostningerne ved forbudsafgørelsen efter reglerne i kapitel 30. Er sag om rettigheden allerede anlagt, kan retten henskyde omkostningsspørgsmålet til afgørelsen i den verserende sag.

I immaterialretssager suppleres kapitel 30 af [håndhævelsesdirektivets artikel 14](#) som fortolket i EU-Domstolens dom i **C-57/15 (United Video Properties)**: en væsentlig del af den vindende parts rimelige udgifter skal bæres af den tabende part. Det princip anvendes udtrykkeligt af både Sø- og Handelsretten og Østre Landsret:

Sag	Instans	Tilkendte omkostninger
BS-15935/2025-SHR (panelbeslag)	Sø- og Handelsretten	530.366,40 kr., heraf 225.000 kr. til ekstern patentagentbistand
BS-53342/2023-SHR (gummiklods)	Sø- og Handelsretten	100.000 kr. til den vindende modpart
BS-22570/2025-OLR (Pifeltro)	Østre Landsret	250.000 kr.
BS-29922/2024-OLR (Sport Direct)	Østre Landsret	40.000 kr. i forbudsdelen
BS-30976/2025-HJR (Rivaroxaban)	Højesteret	1.500.000 kr. pr. selskab

Se [BS-15935/2025-SHR](#), [BS-53342/2023-SHR](#), [BS-22570/2025-OLR](#), [BS-29922/2024-OLR](#) og [BS-30976/2025-HJR](#).

Direktivets artikel 14 er dog ikke en blankocheck. I Rivaroxaban-sagen **reducerede** Højesteret den tilkendte omkostningsdækning under henvisning til rekvirentens omfattende og delvist overflødige bevisførelse om halveringstiden. Det harmonerer med [håndhævelsesdirektivets artikel 3, stk. 2](#), hvorefter retsmidlerne skal stå i et rimeligt forhold til krænkelsen og anvendes med garanti mod misbrug.

I mindre forbudssager fastsættes omkostningerne mere beskedent – fx 22.500 kr. til hver af to sagsøgte i [BS-7017/2021-SHR](#), 64.011,04 kr. i [BS-52545/2024-SHR](#), 50.000 kr. i [BS-8660/2022-SHR](#) og 25.000 kr. i [BS-2/2013-SHR](#).

LOV

[Retsplejeloven § 421](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelse	22.12.2025
Landsretten · Østre Landsret: Varemærket "Sport Direct" begrænses yderligere i klasse 25 og 28 – forbud mod Sportmaster opretholdes	15.12.2025
Landsretten · Østre Landsret stadfæster afslag på midlertidigt forbud mod Abacus Medicines tillægsetikettering af Pifeltros indre emballage	26.11.2025

Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795)	26.08.2025
Sø- og Handelsretten · Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler	19.03.2025
Sø- og Handelsretten · Afvisning af midlertidigt forbud på grund af forbudsretlig passivitet i sag om designrettigheder til gummiklods	03.05.2024
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud vedrørende anvendelse af domænenavne og forretningskendetegn i forbindelse med salg af fodboldrejser	14.12.2022
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud mod brug af domænenavnet bodyallmind.dk og påståede varemærkerettigheder	19.05.2021
Sø- og Handelsretten · Forbudssag vedrørende brug af varemærket "Kokkedal Slot"	22.11.2013

Fuldbyrdelse efter § 424, straf efter § 430 og erstatning for uberettiget forbud efter § 428

§ 14

Selv om kompetencen til at *meddele* forbud i 2013 blev flyttet til retsafdelingen, ligger **fuldbyrdelsen** fortsat i fogedretten: "Bistand til opretholdelse eller gennemførelse af et meddelt forbud eller påbud ydes af fogedretten efter reglerne i kapitel 57", jf. [§ 424](#). Fogedrettens del af forløbet behandles nærmere under [fogedretsbehandling](#). Østre Landsret inddrog udtrykkeligt både § 424 og § 430 i Rivaroxaban-kendelsen, jf. [BS-52678/2024-OLR](#).

Overtrædelse er strafsanktioneret. Efter [§ 430, stk. 1](#) kan den, der **forsætligt** overtræder et forbud eller påbud, idømmes bøde eller fængsel indtil 4 måneder og i forbindelse hermed dømmes til at betale erstatning – og sagen anlægges af *den part, der har opnået forbuddet*, ikke af anklagemyndigheden. Efter [§ 430, stk. 2](#) gælder det samme for den, der forsætligt yder bistand til overtrædelsen, og efter [§ 430, stk. 3](#) kan straf- og erstatningsspørgsmålet udsættes, indtil sagen om rettigheden er afgjort. Der findes ingen rigsadvokatmeddelelse med strafudmålingstakster for § 430 – sanktionen fastsættes konkret af retten i den privat anlagte sag.

Den anden side af risikofordelingen er rekvirentens **objektive ansvar** efter [§ 428](#):

"Den, som har opnået et forbud eller påbud på grundlag af en rettighed, som viser sig ikke at bestå, skal betale modparten erstatning for tab og godtgørelse for tort."

Ansaret gælder også, når forbuddet bortfalder eller ophæves på grund af efterfølgende omstændigheder, hvis det må antages, at rettigheden ikke bestod. Har retten kun bestået i mindre omfang, skal rekvirenten erstatte det tab, der følger af, at forbuddet har haft for stor udstrækning, jf. [§ 428, stk. 2](#). Er forbuddet ulovligt af andre grunde, indtræder ansvar, hvis rekvirenten *burde have undladt* at begære forbud, jf. [§ 428, stk. 3](#). Kravet kan gøres gældende som modkrav i den verserende sag eller ved selvstændigt søgsmål, der skal anlægges inden **3 måneder** efter ophævelsen eller bortfaldet, jf. [§ 428, stk. 4](#), og ophæves forbuddet under kære, kan erstatning tillægges direkte i kæresagen, jf. [§ 428, stk. 6](#).

Bestemmelsen gennemfører [håndhævelsesdirektivets artikel 9, stk. 7](#). Kombinationen af sikkerhedsstillelse efter § 415 og erstatningsansvar efter § 428 udgør systemets modvægt til det lempede beviskrav i § 413: rekvirenten kan få et hurtigt indgreb på et foreløbigt grundlag, men bærer den økonomiske risiko, hvis grundlaget viser sig ikke at holde.

Endelig indeholder [§ 429](#) reglerne om, hvad der skal ske med beslaglagt rørligt gods – tilbagegivelse, udlevering til rettighedshaveren eller konfiskation, herunder mulighed for at anvende det konfiskerede til dækning af rekvirentens erstatningskrav.

LOV

[Retsplejeloven § 424](#)[Retsplejeloven § 428, stk. 1-6](#)[Retsplejeloven § 429](#)[Retsplejeloven § 430, stk. 1-3](#)PRAKSIS **Landsretten** · Landsrettens kendelse om midlertidige forbud og påbud i patentsag vedrørende Rivaroxaban

13.03.2025

§ 15 EU-retlig ramme: håndhævelsesdirektivets artikel 9 og afvisning af præjudiciel forelæggelse

For immaterialretssagerne – som udgør hovedparten af praksis – skal kapitel 40 fortolkes i lyset af [håndhævelsesdirektivet \(2004/48/EF\) artikel 9](#) om foreløbige og retsbevarende foranstaltninger. Direktivet forudsætter, at retterne kan udstede foreløbige påbud for at forhindre en nært forestående krænkelse eller forbyde en fortsættelse af en påstået krænkelse, jf. [artikel 9, stk. 1, litra a](#), og at beviskravet er et sandsynlighedskrav:

"De retslige myndigheder skal [...] have beføjelse til at kræve, at rekvirenten fremlægger alt bevismateriale, som er rimeligt tilgængeligt, således at de med tilstrækkelig stor sikkerhed kan fastslå, at rekvirenten er rettighedshaveren, og at rettighedshaverens rettigheder krænkes, eller at en sådan krænkelse er nært forestående."

Dette svarer materielt til "godtgør eller sandsynliggør" i [§ 413](#). Direktivets øvrige elementer er ligeledes genkendelige i kapitel 40: ex parte-adgangen i stk. 4 ([§ 417, stk. 3](#)), fristen for at anlægge realitetssagen i stk. 5 ([§ 425](#)), sikkerhedsstillelsen i stk. 6 ([§ 415](#)) og erstatningsansvaret i stk. 7 ([§ 428](#)).

Et selvstændigt spørgsmål er, om en dansk ret bør **forelægge** fortolkningsspørgsmål for EU-Domstolen under en forbudssag. Praksis er tilbageholdende. Højesteret afviste anmodningen om præjudiciel forelæggelse i Rivaroxaban-sagen med den begrundelse, at karakteren af en midlertidig forbudssag ikke harmonerer med en langvarig EU-domstolsbehandling, og at der ikke var rimelig tvivl om forståelsen af EU-retten, jf. [BS-30976/2025-HJR](#).

Østre Landsret nåede samme resultat i parallelimportsagen om Pifeltro, hvor spørgsmålet var, om det EU-retlige nødvendighedskriterium også gælder tillægsetikettering af den **indre** emballage:

"Den foreliggende sag er en kæresag om midlertidigt forbud, hvor afgørelse bør træffes hurtigst muligt, og hvor afgørelsen er foreløbig."

Landsretten afgjorde sagen på grundlag af eksisterende EU-praksis (bl.a. C-348/04 Boehringer II og C-224/20) og stadfæstede afslaget på forbud, jf. [BS-22570/2025-OLR](#). Konsekvensen er, at uafklarede EU-retlige spørgsmål typisk henskydes til hovedsagen, hvor forelæggelse er procesøkonomisk forsvarlig.

Det er samtidig værd at bemærke, at forbudsvurderingen på det foreløbige grundlag udtrykkeligt sker "med den fornødne sikkerhed i en forbudssag" – altså med en indbygget accept af, at den endelige retstilstand kan blive en anden.

LOV

[Retsplejeloven § 413](#)[Retsplejeloven § 417, stk. 3](#)[Retsplejeloven § 425, stk. 1](#)PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelser

22.12.2025

Landsretten · Østre Landsret: Varemærket "Sport Direct" begrænses yderligere i klasse 25 og 28 – forbud mod Sportmaster opretholdes	15.12.2025
Landsretten · Østre Landsret stadfæster afslag på midlertidigt forbud mod Abacus Medicines tillægsetikettering af Pifeltros indre emballage	26.11.2025

§ 16 Sammenfatning: hvad afgør en forbudssag i praksis

Praksis efter kapitel 40 tegner et forholdsvis fast mønster, som er nyttigt både for rekvirenten og for modparten.

For rekvirenten er de fire kritiske punkter:

- **Hastighed.** Passivitet er den hyppigste enkeltstående grund til, at en anmodning ikke fremmes. Selv 14-16 måneder fra påkrav til begæring har været nok, jf. [BS-53342/2023-SHR](#) og [BS-48872/2021-HJR](#). At afvente en administrativ ugyldighedssag undskylder ikke ventetiden.
- **Rettighedsgrundlaget.** Et figurmærke giver ikke eneret til ordelementet, og en ret stiftet ved ibrugtagning kræver dokumenteret brug ud over det lokalt afgrænsede, jf. [BS-7017/2021-SHR](#). Erhvervelse af rettigheder fra et konkursbo skal kunne dokumenteres konkret, jf. [BS-8660/2022-SHR](#).
- **Påstandens præcision.** Påstanden skal kunne tvangsfuldbyrdes og strafsanktioneres. Brede formuleringer koster sagen, jf. [BS-2/2013-SHR](#) og [BS-49705/2020-HJR](#).
- **2-ugersfristen.** Hovedsagen skal anlægges inden 2 uger efter, at forbudsafgørelsen er endelig, jf. [§ 425, stk. 1](#); ellers ophæves forbuddet efter [§ 426, stk. 2, nr. 3](#), jf. sagskomplekset i [BS-5433/2025-SHR](#).

For modparten er de mest effektive angrebsvinkler passivitet, påstandens uklarhed, aktualitetsindsigelser og – hvor forbuddet er meddelt – ophævelsesanmodning efter [§ 426](#) samt krav på sikkerhedsstillelse efter [§ 415](#). En erklæring om, at salget er indstillet, er derimod sjældent nok, hvis rekvirenten kan dokumentere prøvekøb, jf. [BS-15935/2025-SHR](#).

Instansmæssigt er Sø- og Handelsretten den centrale førsteinstans i erhvervssagerne, med kære til landsretten og kun undtagelsesvis videre til Højesteret. Realitetsudfaldet kan skifte undervejs – Sø- og Handelsretten nægtede fremme i Rivaroxaban-sagen, landsretten meddelte forbud, og Højesteret stadfæstede, jf. [BS-52678/2024-OLR](#) og [BS-30976/2025-HJR](#); i panelbeslag-sagen gik det den modsatte vej, jf. [BS-45386/2025-OLR](#).

Anvendelsesområdet er bredere end IP-sagerne alene: forbud er meddelt til beskyttelse af kontraktuelle fortrolighedsforpligtelser, jf. [BS-5808/2018-SHR](#), mod nedsættende erhvervsudsagn, jf. [BS-52545/2024-SHR](#), mod brug af forvekslelige kendetegn og selskabsnavne, jf. [BS-47557/2024-SHR](#) og [A-24-14](#), og i privatlivssager om offentliggørelse af optagelser, jf. [BS-30177/2021-FRB](#). Endelig kan et forbud kombineres med markedsføringsretlige påstande i samme sag, jf. [BS-38353/2020-SHR](#).

LOV

[Retsplejelovent § 413](#)[Retsplejelovent § 415, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 425, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 426, stk. 2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelser	22.12.2025
Højesteret · Højesterets afvisning af midlertidigt forbud grundet forbudsretlig passivitet i sag om Verner Pantton-varemærker	02.06.2023
Højesteret · Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud	04.05.2021

Landsretten · Østre Landsret ophæver delvist forbud mod panelbeslag i patentsag mellem Viwa Wood og PVH Production	07.01.2026
Landsretten · Landsrettens kendelse om midlertidige forbud og påbud i patentsag vedrørende Rivaroxaban	13.03.2025
Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795)	26.08.2025
Sø- og Handelsretten · Sag om ophævelse af midlertidigt forbud mod GANNI-sko grundet påstået fristoverskridelse for anlæg af hovedsag	06.08.2025
Sø- og Handelsretten · Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler	19.03.2025
Sø- og Handelsretten · Strid om ophavsret til legeskulpturer og brug af forveksleligt selskabsnavn	20.12.2024
Sø- og Handelsretten · Afvisning af midlertidigt forbud på grund af forbudsretlig passivitet i sag om designrettigheder til gummiklods	03.05.2024
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud vedrørende anvendelse af domænenavne og forretningskendetegn i forbindelse med salg af fodboldrejsere	14.12.2022
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud mod brug af domænenavnet bodyallmind.dk og påståede varemærkerettigheder	19.05.2021
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidige forbud vedrørende krænkelse af varemærkerettigheder og god markedsføringskik	12.01.2021
Sø- og Handelsretten · Forbud mod markedsføring af BactoBox-måleudstyr grundet overtrædelse af fortrolighedsaftale (NDA)	14.06.2018
Sø- og Handelsretten · Sag om midlertidigt forbud mod brug af varemærkerne DESIGNA og DESIGNA KØKKEN	29.09.2014
Sø- og Handelsretten · Forbudssag vedrørende brug af varemærket "Kokkedal Slot"	22.11.2013
Byretten · Forbud mod offentliggørelse af billed- og lydoptagelser – Retten på Frederiksberg, 2022	18.02.2022

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejelovent § 411	stk. 1	Retsplejelovent § 413	
Retsplejelovent § 414	stk. 1, 2	Retsplejelovent § 415	stk. 1-4
Retsplejelovent § 417	stk. 1, 3	Retsplejelovent § 425	stk. 1
Retsplejelovent § 426	stk. 2	Retsplejelovent § 427	stk. 1, 2

MATERIALE Citerede afgørelser

32 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

4

22.12.2025	Højesterets stadfæstelse af midlertidigt forbud mod salg af generisk Rivaroxaban i sag om patentkrænkelser	10501-12378
12.03.2024	Opsættende virkning for sagsomkostninger ved kære af kendelser om midlertidige forbud og påbud	bs-57319-2023-hjr
02.06.2023	Højesterets afvisning af midlertidigt forbud grundet forbudsretlig passivitet i sag om Verner Panton-varemærker	bs-48872-2021-hjr

04.05.2021	Højesterets vurdering af kontradiktion og sagsbehandlingstid i kæresager om midlertidige forbud	bs-49705-2020-hjr
------------	---	-------------------

LANDSRET TEN · ANKEINSTANS

7

07.01.2026	Østre Landsret ophæver delvist forbud mod panelbeslag i patentsag mellem Viwa Wood og PVH Production	10868-13970
15.12.2025	Østre Landsret: Varemærket "Sport Direct" begrænses yderligere i klasse 25 og 28 – forbud mod Sportmaster opretholdes	10659-12625
26.11.2025	Østre Landsret stadfæster afslag på midlertidigt forbud mod Abacus Medicines tillægsetikettering af Pifeltros indre emballage	10645-12603
10.04.2025	Landsretten stadfæster Sø- og Handelsrettens kendelse i sag om anmodning af midlertidige forbud og påbud, baseret på et anvendelsesbegrænset produktkrav i stridspatentet	9642-11249
13.03.2025	Landsrettens kendelse om midlertidige forbud og påbud i patentsag vedrørende Rivaroxaban	9456-10998
20.10.2023	Stadfæstelse af midlertidige forbud og påbud vedrørende krænkelse af patent- og brugsmodelrettigheder	4287-5136
22.12.2021	Stadfæstelse af afgørelse om midlertidigt forbud og påbud i patentsag	2281-2718

SØ- OG HANDELSRET TEN · SPECIALRET

19

16.09.2025	Forbud nægtet: Tidligere medarbejderes nye firma ikke afskåret fra at kontakte kundekreds	BS-24202/2025-SHR
26.08.2025	Sø- og Handelsretten: Forbud mod tre panelbeslag og monteringsvideoer i patentsag om lamelvægsbeslag (DK 181795)	10866-13967
06.08.2025	Sag om ophævelse af midlertidigt forbud mod GANNI-sko grundet påstået fristoverskridelse for anlæg af hovedsag	BS-5433/2025-SHR
30.06.2025	Sø- og Handelsretten fastholder midlertidigt forbud mod skodesign efter tvist om tidsfrister	10324-12135
19.03.2025	Midlertidigt forbud mod vildledende og nedsættende udsagn om hestesadler	BS-52545/2024-SHR
20.12.2024	Strid om ophavsret til legeskulpturer og brug af forveksleligt selskabsnavn	BS-47557/2024-SHR
03.05.2024	Afvisning af midlertidigt forbud på grund af forbudsretlig passivitet i sag om designrettigheder til gummiklods	BS-53342/2023-SHR
14.12.2022	Sag om midlertidigt forbud vedrørende anvendelse af domænenavne og forretningskendetegn i forbindelse med salg af fodboldrejer	BS-8660/2022-SHR
09.05.2022	Sø- og Handelsretten afviser forbud mod salg af strukturskrue trods markedsretlig beskyttelse	BS-21463/2021-SHR
19.05.2021	Sag om midlertidigt forbud mod brug af domænenavnet bodyallmind.dk og påståede varemærkerettigheder	BS-7017/2021-SHR

12.01.2021	Sag om midlertidige forbud vedrørende krænkelse af varemærkerettigheder og god markedsføringsskik	3305-3934
21.01.2020	Afgørelse om midlertidigt forbud og påbud vedrørende varemærket ENDURANCE	237-276
18.11.2019	Kendelse om midlertidigt forbud vedrørende varemærket hejs.dk afvist grundet passivitet	BS-31266/2019-SHR
12.02.2019	Sag om forbud mod brætspillet Myretuen: Spørgsmål om ophavsret, varemærker og aktiv legitimation	BS-45343/2018-SHR
16.11.2018	Inhabilitetsindsigelse i sag om ophævelse af midlertidigt forbud	BS-41319/2018-SHR
14.06.2018	Forbud mod markedsføring af BactoBox-måleudstyr grundet overtrædelse af fortrolighedsaftale (NDA)	Sag BS-5808/2018-SHR
29.09.2014	Sag om midlertidigt forbud mod brug af varemærkerne DESIGNA og DESIGNA KØKKEN	A-24-14
22.11.2013	Forbudssag vedrørende brug af varemærket "Kokkedal Slot"	6237-7473
28.09.2010	Afvisning af påstand om forhøjelse af sikkerhedsstillelse i forbudssag	T-14-08
BYRETTE · FØRSTE INSTANS		1
18.02.2022	Forbud mod offentliggørelse af billed- og lydoptagelser – Retten på Frederiksberg, 2022	3010-3563
PARKERINGSKLAGE ÆVNEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
22.05.2023	Kontrolafgift for uaf læselig p-skive efter placering med bagsiden opad i forruden	park-3934

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Reform af den civile retspleje VII – Midlertidige afgørelser om forbud og påbud (Betænkning nr. 1530)

nr. 1530 · 2012 · Justitsministeriet

10

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over påstande og anbringender i civile sager

Retsplejelovens § 338 og præklusionsreglerne under forberedelse, hovedforhandling og anke

Version 2 · Opdateret 22. jul. 2026 · 26 afgørelser · 2008-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Den civile retspleje bygger på, at parterne selv definerer tvistens rammer: retten kan ikke tilkende en part mere, end parten har påstået, og kan kun tage hensyn til anbringender, som parten har gjort gældende, eller som ikke kan frafaldes, jf. [retsplejelovens § 338](#). Denne praksisoversigt kortlægger, hvordan påstande og anbringender skal formuleres i stævning og svarskrift, hvornår de frit kan ændres, hvornår de prækluderes, og hvad der skal til for at få nye påstande og anbringender frem under hovedforhandlingen eller under anke. Praxis viser et gennemgående mønster: adgangen er meget vid indtil et konkret pålæg eller en konkret frist, hvorefter afskæring bliver hovedreglen – men afskæring forudsætter, at retten har været præcis i sit pålæg, og at parten ikke rammes uforholdsmæssigt hårdt.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Retten kan ikke tilkende en part mere, end parten har påstået, og kan kun tage hensyn til anbringender, parten har gjort gældende – undtagen anbringender, der ikke kan frafaldes (præceptive regler), jf. retsplejelovens § 338.
- 02** Forhandlingsprincippet er den civilprocessuelle modsætning til forvaltningsrettens officialprincip: i forvaltningen har myndigheden ansvaret for sagens oplysning, i civilprocessen styrer parterne processtoffet.
- 03** Nedlægger en part ikke en påstand om et forhold, tager retten ikke stilling til det – også når forholdet materielt kunne være aktuelt (illustreret ved, at der ikke blev fastsat samvær, fordi der ikke var nedlagt påstand herom).
- 04** Stævningen skal indeholde påstanden og en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, den støttes på, jf. § 348, stk. 2, nr. 3 og 4; opfyldes kravene ikke, og er stævningen uegnet som grundlag for sagen, afvises sagen efter § 349, stk. 1, dog med mulighed for afhjælpningsfrist.
- 05** Svarskriftet skal indeholde sagsøgtens påstand, eventuelle modkrav og en fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, jf. § 351, stk. 2, og formalitetsindsigelser skal fremsættes dér, jf. § 351, stk. 4.

- 06** Påstande kan efter sagsportalsbekendtgørelsen kun gyldigt ændres ved, at parten udfylder ændringen i felterne på domstolens sagsportal – en ændring alene i et indlæst processkrift er ikke gyldig.
-
- 07** Under forberedelsen er adgangen til at udvide påstande og fremsætte nye anbringender som udgangspunkt fri; § 358 aktiveres først, når der er afholdt forberedende møde, sat frist efter et processkriftspålæg, indleveret påstandsdokument eller sammenfattende processkrift, eller når forberedelsen er sluttet.
-
- 08** Prækclusion efter processkriftsreglen forudsætter, at retten faktisk har pålagt et processkrift om et 'nærmere angivet spørgsmål' efter § 355, stk. 2 – et pålæg om fx at oversætte allerede fremlagte bilag er ikke et sådant processkrift.
-
- 09** Udeblivelsesvirkning ved fristoverskridelse forudsætter, at retten udtrykkeligt har angivet i pålægget, at manglende efterkommelse kan medføre udeblivelsesvirkning, jf. § 360, stk. 5; forarbejderne forudsætter, at prækclusion er den primære sanktion, og udeblivelsesvirkning undtagelsen.
-
- 10** Efter prækclusionstidspunktet kan retten trods modpartens protest give tilladelse, hvis forsinkelsen er undskyldelig af særlige grunde, hvis modparten kan varetage sine interesser uden udsættelse, eller hvis nægtelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab, jf. § 358, stk. 6, og § 363, stk. 1.
-
- 11** Omvendt kan retten modsætte sig udvidelsen, selv om modparten samtykker, hvis imødekommelse må antages at nødvendiggøre udsættelse af hovedforhandlingen, jf. § 358, stk. 7, og § 363, stk. 2.
-
- 12** Under anke kræver påstande og anbringender, der ikke har været gjort gældende i foregående instans, rettens tilladelse, hvis modparten protesterer, jf. § 383, stk. 1 – og tilladelse gives efter undskyldeligheds-, tabs- og (ved anke til landsret) interessevaretagelseskriterierne i § 383, stk. 2.
-
- 13** Selv uden modpartens protest kan retten nægte nye påstande og anbringender, der burde have været fremsat tidligere under anken, jf. § 383, stk. 3, og påstande, der ville tvinge retten til at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans, jf. § 384.
-
- 14** En indstævnt, der ikke selv har anket, kan nedlægge påstande over for en medindstævnt i et rettidigt ankesvarskrift, når påstandene i det væsentlige svarer til byretspåstandene, og medindstævnte allerede er inddraget i ankesagen.
-
- 15** En proceserklæring, der efter sin ordlyd ikke er begrænset til byretssagen, binder også under anken; rækkevidden afgøres ved fortolkning af ordlyd, formål, forudsætninger og sagens omstændigheder, og et advokatskifte berettiger ikke til at trække erklæringen tilbage.
-
- 16** Dispositionsprincippet gælder tilsvarende i flere klagenævn: Klagenævnet for Udbud kan hverken tage stilling til forhold, der ikke er gjort gældende, eller tilkende mere end påstået, og afviser klager, hvor klageren trods vejledning ikke formulerer præcise påstande.
-

17 Nye påstande i klagenævssager efter klagefristens udløb tillades kun, hvis de har naturlig sammenhæng med de oprindelige klagepunkter eller er baseret på nye faktiske oplysninger – ellers behandles de som en ny, for sent indgivet klage.

18 Rettens materielle procesledelse efter § 339 er modvægten til forhandlingsprincippet: retten kan stille spørgsmål ved uklare påstande og anbringender, opfordre til stillingtagen og bevisførelse og skal vejlede den selvmødende part i byretssager.

§ 1 Forhandlings- og dispositionsprincippet: rettens binding til påstande og anbringender

Kernebestemmelsen er kort og kategorisk. [Retsplejelovens § 338](#) lyder:

Retten kan ikke tilkende en part mere, end han har påstået, og kan kun tage hensyn til anbringender, som parten har gjort gældende, eller som ikke kan frafaldes.

Bestemmelsen rummer to selvstændige bindinger og én undtagelse:

- **Dispositionsbindingen** – retten må ikke tilkende *mere*, end der er påstået. Rammen for dommens resultat sættes af påstanden, ikke af rettens egen opfattelse af, hvad parten burde have krævet.
- **Anbringendebindingen** – retten må kun bygge på de faktiske og retlige grunde, parten faktisk har påberåbt sig. Et retligt synspunkt, som ingen af parterne har gjort gældende, kan retten som udgangspunkt ikke lægge til grund.
- **Undtagelsen for ikke-frafaldelige anbringender** – hvor retsreglen er præceptiv og altså ikke kan fraviges ved parternes dispositioner, kan og skal retten tage den i betragtning uden påberåbelse.

Paragraffen har været en del af den danske civilproces siden den oprindelige lov om rettens pleje, der blev fremsat som **Forslag til Lov om Rettens Pleje** i december 1915 med ikrafttræden fra 1916; ordlyden i den nuværende lovebekendtgørelse er identisk med den klassiske formulering.

Forskellen til forvaltningsprocessen er skarp og udtrykkes præcist af Folketingets Ombudsmand i [FOB 2014-6 om Landsskatterettens prøvelsespligt](#):

Forvaltningsmyndighedernes sagsoplysning adskiller sig herved fra sagsoplysningen inden for civilprocessen, hvor det normalt er sagens parter, der styrer sagsoplysningen. Det betyder bl.a., at domstolene ikke kan tilkende en part mere, end han har påstået, og kun kan tage hensyn til anbringender, som parten har gjort gældende.

Ombudsmanden fandt i sagen, at Landsskatteretten som forvaltningsmyndighed netop *ikke* kunne undlade at tage stilling til fristspørgsmålet, fordi officialprincippet gælder dér, hvor forhandlingsprincippet ikke gør.

Modvægten til forhandlingsprincippet er rettens **materielle procesledelse** efter [retsplejelovens § 339](#). Retten kan søge uklare eller ufuldstændige påstande og anbringender afhjulpet ved spørgsmål til parten, jf. [§ 339, stk. 1](#), opfordre en part til at tage stilling til faktiske og retlige spørgsmål af betydning for sagen, jf. [stk. 2](#), og opfordre til bevisførelse, når de faktiske omstændigheder ellers ville henstå som uvisse, jf. [stk. 3](#). Møder en part i en byretssag ikke ved advokat, skal retten efter [stk. 4](#) vejlede om, hvad parten bør foretage til oplysning af sagen og til varetagelse af sine interesser. § 339 giver altså retten adgang til at *fremkalde* påstande og anbringender – men ikke til at lægge dem til grund, hvis parten ikke tager dem til sig.

At bindingen har helt konkrete konsekvenser, illustreres af [BS-11547/2024-HJR](#), hvor faderen principalt påstod forældremyndigheden alene og subsidiært bopælen, men ikke nedlagde nogen subsidier påstand om samvær. Højesteret stadfæstede landsrettens dom om fortsat fælles forældremyndighed og bopæl hos moderen – og bemærkede udtrykkeligt, at der ikke blev fastsat nogen samværsordning, fordi der ikke var nedlagt påstand herom. Selv i en sag, hvor barnets bedste er det styrende hensyn, satte påstanden altså den ydre grænse for afgørelsen.

Den brede kontekst er velbeskrevet i Retsplejerådets reformarbejde. I [betænkning nr. 1481/2006 om reform af den civile retspleje V](#) gengives Dommerforeningens henvendelse til justitsministeren, hvor det anføres, at »[d]ommerne indtager bl.a. i kraft af det såkaldte forhandlingsprincip en meget tilbagetrukket plads i civilprocessen«, og at det kunne overvejes, om dommerne bør tildeles et mere selvstændigt ansvar for, at relevante retlige problemstillinger trækkes frem. Reformen fastholdt imidlertid forhandlingsprincippet som bærende – som det formuleres i [betænkning nr. 1572/2019 om reform af den civile retspleje X](#): »Parterne har i almindelige civile retssager stor indflydelse på, hvor meget processtof de vil inddrage i sagen«, hvilket rådet fandt »velbegrundet af retsplejemæssige grunde«.

LOV

Retsplejeloven § 338

Retsplejeloven § 339, stk. 1-4

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane

16.08.2024

§ 2 Påstand, anbringende og bevis – indholdskravene i stævning og svarskrift

Sondringen mellem de tre kategorier er afgørende for, hvornår præklusionsreglerne slår til, fordi de behandles ens i § 358 og § 363, men forskelligt i § 383 og § 384.

Kategori	Hvad det er	Hvor det skal stå
Påstand	Den retsfølge, parten kræver – det, dommen kan tilkende	Stævning: § 348, stk. 2, nr. 3 . Svarskrift: § 351, stk. 2, nr. 1 (modkrav: nr. 2)
Anbringende	De faktiske og retlige grunde, påstanden støttes på	Stævning: § 348, stk. 2, nr. 4 . Svarskrift: § 351, stk. 2, nr. 3
Bevis	Dokumenter og andre bevismidler, der skal godtgøre de påberåbte faktiske omstændigheder	Stævning: § 348, stk. 2, nr. 5 . Svarskrift: § 351, stk. 2, nr. 4

Kravet til stævningen er kvalificeret: der skal foreligge »en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes«, jf. [§ 348, stk. 2, nr. 4](#). Kravet gælder dog ikke i småsager efter kapitel 39 eller i sager, hvor sagsøgeren har oplyst, at sagsøgte forventes ikke at ville gøre indsigelse, jf. [§ 348, stk. 3](#) – se herom nærmere praksisoversigten om [småsagsproces](#). For svarskriftets vedkommende er kravet efter

§ 351, stk. 2, nr. 3 formuleret som »en fremstilling« (uden »udførlig«), og i småsager reduceres det til »en kort fremstilling«, jf. § 351, stk. 3. Formalitetsindsigelser skal fremsættes i svarskriftet, jf. § 351, stk. 4.

Sanktionen ved mangelfuld stævning er ikke automatisk. Efter § 349, stk. 1 afvises sagen kun, hvis kravene i § 348, stk. 2, nr. 1-4, ikke er opfyldt, og stævningen »herefter er uegnet til at danne grundlag for sagens behandling«. Retten kan efter § 349, stk. 2 indrømme sagsøgeren en frist til at afhjælpe manglerne – en afhjælpningsadgang, der spejler rettens vejledningsfunktion efter § 339.

En særlig formel gyldighedsregel følger af [bekendtgørelsen om anvendelse af domstolenes sagsportal i borgerlige retssager](#), udstedt bl.a. med hjemmel i § 348, stk. 5. Bekendtgørelsens § 3 fastslår:

Parternes påstande, oplysning om sagens værdi og oplysning om retsafgift, jf. stk. 1, kan kun gyldigt ændres ved, at parten udfylder ændringen i felter på sagsportalen, og kan ikke alene ske i et indlæst processkrift mv.

En påstandsændring, der alene fremgår af teksten i et uploadet processkrift, er altså ikke gyldigt gennemført. Det er en selvstændig faldgrube ved siden af de materielle præklusionsregler.

Kravet om, at påstanden skal være tilstrækkeligt præcis til at kunne danne grundlag for en afgørelse, er skarpest belyst i klagenævnspraksis, hvor den parallelle regel i [lov om Klagenævnet for Udbud § 10, stk. 1](#) svarer nøje til § 338. I [18/00946](#) afviste Klagenævnet for Udbud en klage, hvor klagerens endelige svar bestod i en liste over paragraffer fra udbudsloven: at opremse lovbestemmelser er ikke at nedlægge en påstand. Tilsvarende i [17/01177](#), [18/00129](#) og senest [25/08760](#), hvor nævnet fastholdt, at vejledningspligten efter [forvaltningslovens § 7](#) ikke må gå så vidt, at nævnet »yder bistand til at formulere brugbare påstande«. Til sammenligning viser [21/05033](#), hvordan en korrekt opbygget klage nedlægger nummererede, selvstændigt formulerede påstande om hver enkelt påstået overtrædelse plus en selvstændig annullationspåstand.

LOV

[Lov om Klagenævnet for Udbud § 10, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 348, stk. 2, 3, 5](#)
[Retsplejeloven § 349, stk. 1, 2](#)
[Retsplejeloven § 351, stk. 2-4](#)

PRAKSIS	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over direkte tildeling grundet uklare påstande og manglende præcisering	02.10.2025
	Klagenævnet for Udbud · Klage over udbud af rammeaftale om kontormøbler: Vurdering af mindstekrav, evalueringsmodel og begrundelsespligt	12.10.2022
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud på grund af manglende påstande	21.03.2018
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud af konferencefaciliteter grundet uegnethed og manglende præcisering af påstande	02.02.2018
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud på grund af manglende præcisering af påstande	13.07.2017

Den frie adgang under forberedelsen – og de fem udløbere af præklusion i § 358

§ 3

Så længe forberedelsen løber uforstyrret, kan en part frit udvide sine påstande, fremsætte nye anbringender og angive nye beviser. [Retsplejelovens § 358](#) angiver udtømmende de situationer, hvor denne frihed ophører, og hvor parten i stedet skal give retten og modparten meddelelse, hvorefter retten træffer afgørelse:

- **§ 358, stk. 1** – udvidelse af påstande, nye anbringender eller nye beviser i forhold til det, der er fremsat *under forberedelsen*. Modparten har 1 uges frist til bemærkninger.

- **§ 358, stk. 2** – formalitetsindsigelser, der ikke fremgår af svarskriftet.
- **§ 358, stk. 3** – anmodning om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, fremsat efter det forberedende møde efter § 353 eller senere end 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke holdes forberedende møde.
- **§ 358, stk. 4** – nye påstande, anbringender eller beviser vedrørende et spørgsmål efter udløbet af fristen for et processkrift herom, jf. **§ 355, stk. 2**.
- **§ 358, stk. 5** – udvidelse i forhold til et endeligt påstandsdokument eller et sammenfattende processkrift, jf. **§ 357**.

Efter **§ 357, stk. 1** kan retten bestemme, at parterne skal indlevere et **endeligt påstandsdokument** med partens påstande og anbringender samt angivelse af dokumenter og beviser; efter **§ 357, stk. 2** kan retten *opfordre* parterne til at indlevere et **sammenfattende processkrift**. Det er disse to dokumenter, der efter § 358, stk. 5, låser processtoffet forud for hovedforhandlingen.

Afgørende for præklusionen efter § 358, stk. 4, er, at rettens pålæg efter § 355, stk. 2, faktisk angår »et nærmere angivet spørgsmål«. Østre Landsret fandt i **BS-319/2009-OLR**, at byrettens pålæg om at indlevere et processkrift om »eventuel opfyldelse af provokationer« opfyldte kravet, fordi pålægget var knyttet til 13 konkrete opfordringer i svarskriftet:

Byrettens beslutning findes at indeholde et pålæg om at indlevere et processkrift om »et nærmere angivet spørgsmål«, jf. retsplejelovens § 355, stk. 2, nemlig de 13 opfordringer (provokationer) i Indkæredes [...] svarskrift [...]. Herefter, og da det klart var tilkendegivet i pålægget, at manglende indlevering af processkriftet kunne blive tillagt udeblivelsesvirkning, tiltræder landsretten [...] at sagen er afvist.

Grænsen blev trukket i den modsatte retning i **BS-1438/2008-VLR**, hvor byretten efter forberedelsens afslutning havde pålagt sagsøgeren at indlevere bekræftede oversættelser af allerede fremlagte engelsksprogede bilag. Vestre Landsret ophævede afvisningen:

Da oversættelse således alene skulle ske til brug for rettens forberedelse af og deltagelse i hovedforhandlingen, kan oversættelsen af dokumenterne ikke betragtes som »et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål«, der skal afklares inden forberedelsens slutning, med den virkning, at overskridelse af fristen kan medføre sagens afvisning, jf. retsplejelovens § 355, stk. 2, jf. § 360, stk. 5.

De to afgørelser tegner tilsammen testen: præklusion og udeblivelsesvirkning knytter sig til et pålæg, der afklarer et **materielt tvistpunkt** i sagen – ikke til rent praktiske eller sagsbehandlingstekniske pålæg.

Selve afskæringsspørgsmålet efter forberedelsens afslutning er behandlet i **BS-3612/2013-OLR**, der angik kære af en kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender fremsat i et processkrift III, og som netop anvender samspillet mellem **§ 358, stk. 1**, **§ 358, stk. 4**, **§ 355, stk. 2** og **§ 363**. Kæreadgangen mod sådanne afskæringskendelser behandles nærmere i praksisoversigten om **kæreadgang**.

LOV

Retsplejeloven § 355, stk. 2

Retsplejeloven § 357, stk. 1, 2

Retsplejeloven § 358, stk. 1-5

Retsplejeloven § 360, stk. 5

PRAKSIS	Landsretten · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	26.11.2013
	Landsretten · Stadfæstelse af afvisning grundet manglende indlevering af processkrift	18.02.2009
	Landsretten · Landsretten omstøder byrettens afvisning af sag grundet manglende oversættelse af engelske bilag	20.10.2008

§ 4 Sanktionsvalget ved fristoverskridelse: præklusion som hovedregel, udeblivelsesvirkning som undtagelse

Overskrides fristen for et processkrift efter § 355, stk. 2, eller for et endeligt påstandsdokument efter § 357, stk. 1, har retten to redskaber: præklusion af det, der kommer for sent, eller den langt hårdere udeblivelsesvirkning efter § 360, stk. 5, der for sagsøgerens vedkommende betyder afvisning og for sagsøgte betyder dom efter sagsøgerens påstand.

Udeblivelsesvirkning forudsætter efter § 360, stk. 5, udtrykkeligt, at »retten i pålægget efter § 355, stk. 2, eller § 357, stk. 1, har angivet, at manglende efterkommelse af pålægget kan medføre udeblivelsesvirkning«. Uden en sådan advarsel er sanktionen ikke tilgængelig – det var netop advarslen, der bar afvisningen i [BS-319/2009-OLR](#).

Hierarkiet mellem de to sanktioner er fastlagt i forarbejderne og gengivet af Østre Landsret i [BS-1327/2009-OLR](#), der citerer Folketingstidende 2005-06, tillæg A, spalte 5386, til § 360 som ændret ved **lov nr. 168 af 1. marts 2006**:

Den primære sanktion for manglende rettidig indlevering af processkrifter bør være præklusionsvirkning med hensyn til det spørgsmål, som processkriftet efter rettens pålæg skulle angå, men udeblivelsesvirkning kan tilkendes, hvis retten finder, at der er anledning dertil.

Landsretten stadfæstede byrettens beslutning om *ikke* at tillægge en fristoverskridelse udeblivelsesvirkning, og formulerede prøvelsesstandarder sådan:

På det således foreliggende grundlag finder landsretten ikke grundlag for at tilsidesætte det af byretten udøvede skøn, der er i overensstemmelse med det i forarbejderne forudsatte udgangspunkt.

Dertil kommer den generelle sikkerhedsventil i § 360, stk. 7, hvorefter retten undtagelsesvis kan undlade at tillægge udeblivelse eller en sidestillet fristoverskridelse virkning, navnlig under hensyn til lovligt forfald, undskyldende omstændigheder eller modpartens ønske om udsættelse.

En beslægtet begrænsning findes i § 360, stk. 3, 2. pkt., der beskytter den udeblevne sagsøgte mod overraskelser: har sagsøgeren under sagen ændret sin påstand til ugunst for sagsøgte eller fremsat anbringender, der ikke står i stævningen, tages der kun hensyn hertil, hvis ændringen er foretaget i et retsmøde, hvor sagsøgte var repræsenteret, eller i et processkrift, der er forkyndt for sagsøgte. Kontradiktionshensynet slår altså igennem selv i udeblivessituationen.

At processuelle sanktioner af denne karakter kræver en forudgående høring, understreges af Højesteret i [Sag 56/2019](#), der angik afvisning af en ankesag på grund af manglende ekstrakt efter § 357, stk. 3. Højesteret fastslog med henvisning til forarbejderne, at retten som udgangspunkt skal høre appellant, inden der træffes afgørelse om afvisning, men fandt ikke grundlag for at fravige udgangspunktet til appellants fordel, da han hverken over for landsretten eller Højesteret dokumenterede den påberåbte sygdom.

LOV

[Retsplejeloven § 355, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 357, stk. 1, 3](#)[Retsplejeloven § 360, stk. 3, 5, 7](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets prøvelse af afvisning af ankesag som følge af manglende indlevering af ekstrakt

07.10.2020

Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af byrettens beslutning om ikke at afvise sag trods fristoverskridelse	15.06.2009
Landsretten · Stadfæstelse af afvisning grundet manglende indlevering af processkrift	18.02.2009

§ 5 Rettens tilladelse trods protest: undskyldelighed, interessevaretagelse og uforholdsmæssigt tab

Når præklusionen er indtrådt, er adgangen ikke lukket – den er blevet betinget. [§ 358, stk. 6](#) (før hovedforhandlingen) og [§ 363, stk. 1](#) (under hovedforhandlingen) opstiller de samme tre alternative kriterier, hvorefter retten kan give tilladelse, **selv om modparten ikke samtykker**:

1. det må af særlige grunde anses for undskyldeligt, at anmodningen ikke er fremkommet tidligere,
2. modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen, eller
3. nægtelse af tilladelse vil kunne medføre et uforholdsmæssigt tab for parten.

Kriterierne er alternative – det er nok, at ét af dem er opfyldt. Kriterium 2 gør i praksis udfaldet stærkt afhængigt af **timingen**: jo tidligere anmodningen kommer i forhold til hovedforhandlingen, jo lettere kan modparten nå at reagere.

Spejlbilledet står i [§ 358, stk. 7](#) og [§ 363, stk. 2](#): retten kan modsætte sig udvidelsen, **selv om modparten samtykker**, hvis imødekommelse må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen. Dispositionsprincippet viger her for hensynet til sagens fremdrift; parterne kan ikke ved samtykke disponere over rettens berømmelse.

For afgørelser truffet under hovedforhandlingen tilføjer [§ 363, stk. 4](#) et selvstændigt vurderingstema: der skal tages hensyn til, om parten inden hovedforhandlingen kunne have givet meddelelse efter [§ 358, stk. 1](#), eller kunne være fremkommet med det pågældende dokument. Har parten forsømt den tidligere og lempeligere vej, tæller det imod tilladelse. Efter [§ 363, stk. 3](#) gælder de samme regler for dokumenter, der først fremkommer efter forberedelsens slutning.

Afvejningen bag reglerne – hensynet til sagens forsvarlige oplysning over for hensynet til hurtighed og forudsigelighed – er den samme, som Retsplejerådet lagde til grund i reformarbejdet, jf. [betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene](#), hvor rådet fremhævede, at sagsbehandlingen skal have »fornøden grundighed og være indrettet med henblik på lydhørhed over for parternes synspunkter«, samtidig med at omkostninger og tidsforbrug skal stå i rimeligt forhold til sagens betydning. Den samme balance ligger bag den forenkledte procesform i [betænkningens kapitel om småsagsproces](#).

De konkrete rammer for tilladelser til at inddrage nyt processtof spiller sammen med de almindelige bevisregler. I [BS-48050/2025-HJR](#) fastslog Højesteret, at to rapporter indhentet af en part efter sagens anlæg var ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer i [retsplejelovens § 341 a's](#) forstand – uanset at de var indhentet som led i partens lovpligtige myndighedsudøvelse – og at de derfor ikke kunne fremlægges mod modpartens protest, når reglerne om fælles anmodning i [§ 209 a](#) ikke var iagttaget. Adgangen til at bringe nyt materiale ind i sagen begrænses altså både af præklusionsreglerne og af de særlige regler om, hvordan bevis må tilvejebringes.

§ 6 Nye påstande og anbringender under anke – §§ 383 og 384

Under anke skifter udgangspunktet. Efter [§ 383, stk. 1](#) kan påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, »hvis modparten protesterer, kun tages i betragtning med rettens tilladelse«. Protesten er altså udløseren; uden protest er der som udgangspunkt fri adgang.

Tilladelseskriterierne i [§ 383, stk. 2](#) er de samme grundhensyn som under 1. instans, men med en vigtig asymmetri mellem instanserne:

Kriterium	Anke til landsret	Anke til Højesteret
Undskyldeligt, at påstanden/anbringendet ikke er fremsat tidligere	Ja	Ja
Nægtelse vil medføre uforholdsmæssigt tab	Ja	Ja
Modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser	Ja	Nej – gælder kun ved anke til landsret

Det tredje kriterium er altså ikke til rådighed i 3.-instanssager. Det afspejler, at Højesteret prøver landsrettens afgørelse, ikke sagen forfra. Illustrationen findes i [BS-527/2006-HJR](#), hvor Højesteret afviste nye anbringender under sagen om afslag på humanitær opholdstilladelse under henvisning til [§ 383, stk. 1 og 2](#).

Modsat blev tilladelse meddelt i [BS-6627/2021-VLR](#), hvor Vestre Landsret efter [§ 383, stk. 1 og 2](#) tillod fremsættelse af nye anbringender om affaldskriterier under ankesagen. Og i [BS-42182/2020-VLR](#) tillod landsretten indhentelse af en brancheerklæring under anken med den begrundelse, at »[d]a det ikke på forhånd kan udelukkes, at en erklæring [...] vil have betydning for sagen«, tillades den indhentet – en formulering der viser, at tvivl om et bevismiddels relevans som udgangspunkt kommer den part til gode, der vil føre det, når modparten kan nå at forholde sig til det.

§ 383, stk. 3 indeholder en selvstændig, protestuafhængig spærre: er nye påstande ikke fremsat i ankestævningen eller i et rettidigt svarskrift, kan retten nægte fremsættelsen, hvis de burde have været fremsat tidligere under anken – og det samme gælder anbringender, der ikke er fremsat under ankens forberedelse. Reglen disciplinerer altså ankesagens egen forberedelse, uafhængigt af modpartens holdning.

[§ 384](#) sætter den ydre, materielle grænse: påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, og som ville gøre det nødvendigt for retten at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans, kan retten nægte fremsat, selv om modparten ikke protesterer. Toinstansprincippet er her det bærende hensyn. I [BS-22710/2021-HJR](#) accepterede Højesteret, at indstævnte sælgere kunne nedlægge selvstændige påstande over for en medindstævnt ejendomsmægler i et rettidigt ankesvarskrift uden selv at have anket – netop fordi påstandene »i alt væsentligt« svarede til byretspåstandene, og mægleren allerede var indstævnt af appellanterne. Grænsen i [§ 384](#) var dermed ikke overskredet.

At nye anbringender under anken også har konsekvenser for landsrettens adgang til at afvise ankesagen som udsigtsløs, følger af [BS-48155/2021-HJR](#), hvor Højesteret ophævede landsrettens afvisning efter [§ 368 a, stk. 1](#) af en ankesag om mangelfulde siloer, netop fordi der under anken var fremsat nye anbringender. Tilsvarende

fastslog Højesteret i [BS-34943/2024-HJR](#), at § 368 a kun tillader afvisning af en ankesag *i sin helhed*, og at en indstævnts selvstændige påstand om forhøjelse af sagsomkostningerne derfor blokerede for delvis afvisning:

Bestemmelsens ordlyd åbner ikke mulighed for, at landsretten kan afvise dele af en ankesag og realitetsbehandle andre dele af ankesagen.

Endelig sætter selve appeltilladelsen rammen for, hvilke påstande der kan gøres gældende. I [BS-50859/2020-HJR](#) fastslog Højesteret, at en anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet efter § 371, stk. 1 som udgangspunkt omfatter hele sagen, medmindre nævnet udtrykkeligt har begrænset den – appellants egen snævre formulering af ansøgningen begrænsede altså ikke ankesagens omfang:

I den foreliggende sag er anketilladelsen fra Procesbevillingsnævnet ikke begrænset til at angå spørgsmålet om udmåling af erstatning og vederlag. Ankesagen angår derfor hele landsrettens dom.

Til sammenligning ses den strafferetlige parallel i [S-687-20](#), hvor Østre Landsret tillod anklagemyndigheden at påberåbe sig [straffelovens § 81 b](#) under ankesagen. Landsretten lagde vægt på, at spørgsmålet havde været fremme under proceduren i byretten, at det var påstået i en rettidig ankemeddelelse, og at de tiltalte på baggrund af anklageskriftets beskrivelse havde »fyldestgørende adgang til forsvar« – samme grundtanke som § 383, stk. 2's kriterium om modpartens mulighed for at varetage sine interesser.

LOV	Retsplejeloven § 368a, stk. 1	Retsplejeloven § 371, stk. 1
	Retsplejeloven § 383, stk. 1-3	Retsplejeloven § 384
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afklaring af afvisning efter retsplejelovens § 368 a ved selvstændige påstande om sagsomkostninger	28.01.2025
	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om mangelfulde siloer grundet nye anbringender	20.12.2022
	Højesteret · Højesterets kendelse om omfanget af en ankesag	02.05.2022
	Højesteret · Højesteret tillader påstande mod medindstævnt i ankesvarskrift uden selvstændig anke	03.02.2022
	Højesteret · Stadfæstelse af afslag på humanitær opholdstilladelse og afvisning af nye anbringender i Højesteret	17.01.2008
	Landsretten · Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	09.12.2022
	Landsretten · Kendelse om tilladelse til at påberåbe straffeskærpelse efter Straffeloven § 81 b i ankesag om alvorlige forhold	27.05.2021
	Landsretten · Afgørelse om fremsættelse af påstande i ankesvarskrift og tilladelse til indhentelse af erklæring fra Dansk Ejendomsmæglerforening	08.03.2021

§ 7 Proceserklæringers bindende virkning ved instansskifte

Parternes dispositionsret over processtoffet har en bagside: dispositionerne binder. Spørgsmålet er, hvor langt de rækker, når sagen skifter instans.

Ledende er Højesterets kendelse i [BS-50759/2018-HJR](#). Under hovedforhandlingen i byretten blev det indført i retsbogen, at sagsøgte forsikringsselskab oplyste, at sagsøgerens krav, som det nu var opgjort i påstandsdokumentet, »ikke længere bestrides«. Byretten frifandt alligevel selskabet på årsagssammenhæng. Da sagsøgeren ankede, ville selskabet efter et advokatskifte igen bestride opgørelsen, og landsretten gav tilladelse efter [§ 383, stk. 2](#). Højesteret ændrede kendelsen og opstillede fortolkningsstandarden:

Rækkevidden af en proceserklæring må afgøres ved fortolkning af den pågældende erklæring under hensyntagen til dens ordlyd, formål og forudsætninger samt sagens omstændigheder i øvrigt.

Og videre:

Codan Forsikring har ikke anført, at der skulle foreligge urigtige eller bristende forudsætninger for proceserklæringen. Under disse omstændigheder finder Højesteret, at erklæringen, der efter sin ordlyd ikke er begrænset til alene at angå sagen i byretten, også er bindende for ankesagen.

Højesteret lagde bl.a. vægt på, at erklæringen var afgivet uden forbehold, at modparten havde indrettet sin endelige opgørelse netop efter selskabets gentagne opfordringer, og at et internt advokatskifte eller en fornyet intern gennemgang ikke berettiger til at trække en klar proceserklæring tilbage.

Afgørelsen skal læses sammen med [BS-44882/2020-HJR](#), hvor Højesteret – med anvendelse af [§ 382, stk. 1](#) og [§ 383, stk. 2](#) – nåede det modsatte resultat: et frafald af et anbringende under den mundtlige procedure i byretten blev **ikke** anset for en bindende proceserklæring i landsretten. De to kendelser tegner tilsammen sontringen:

- En **udtrykkelig, ubetinget erklæring om et krav eller et faktum**, som modparten indretter sig efter, og som ikke efter sin ordlyd er begrænset til instansen, binder også under anken.
- Et **frafald af et anbringende under proceduren** – der efter sin karakter er en tilskæring af argumentationen i den konkrete instans – binder derimod ikke automatisk i næste instans.

Den samme grundtanke om, at processuelle dispositioner er bindende og kun kan omgøres i de former, loven anviser, ses i [SS-1362/2008-OLR](#). Østre Landsret fastslog, at anklagemyndighedens påstand om frifindelse under hovedforhandlingen i byretten måtte opfattes som en påtaleopgivelse, og at anken måtte afvises, fordi opgivelsen ikke var omgjort efter [retsplejelovens § 724, stk. 2](#). En part kan altså ikke reparere en procesdisposition blot ved at nedlægge den modsatte påstand i næste instans.

LOV	Retsplejelovent § 382, stk. 1	Retsplejelovent § 383, stk. 2	Retsplejelovent § 724, stk. 2
PRAKSIS	Højesteret · Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten 30.09.2021 Højesteret · Bindende virkning af proceserklæring afgivet i byretten under efterfølgende ankesag 18.07.2019 Landsretten · Anke afvist grundet manglende omgørelse af påtaleopgivelse, jf. Retsplejelovent § 724, stk. 2 10.09.2008		

Dispositionsprincippet uden for de almindelige domstole – § 8 nævnspraksis og EU-retten

Reglen i § 338 er ikke isoleret dansk domstolsret. Den er gentaget i særlovgivning for en række klage- og disciplinærorganer og har en klar EU-retlig pendant.

Klagenævnet for Udbud. [Lov om Klagenævnet for Udbud § 10, stk. 1](#) fastslår, at nævnet hverken kan tage stilling til forhold, som ikke er gjort gældende, eller tilkende en part mere end påstået. Bestemmelsen anvendes sammen med [§ 6, stk. 2](#) om afvisning af klager, der er uegnede til at danne grundlag for sagens behandling – jf. [25/08760](#), [18/00129](#), [18/00946](#) og [17/01177](#).

Nævnet har desuden udviklet en test for **nye påstande**, der ligger tæt på § 383's nære-sammenhængs-vurdering. I [23/05578](#) frafaldt klageren sin oprindelige påstand om brud på databeskyttelsesreglerne og fremsatte i

replikken en række nye påstande om evalueringen af tilbuddet. Nævnet afviste klagen, fordi nye påstande kun kan tillades, hvis de har **naturlig sammenhæng med de oprindelige klagepunkter**, eller hvis de er baseret på **nye faktiske oplysninger** – ingen af delene forelå, og de nye påstande måtte derfor behandles som en ny, for sent indgivet klage. Samme afgrænsning ses i [2015-4014](#), hvor nævnet med henvisning til bl.a. [retsplejelovens § 232](#) afviste at genoptage en udbudssag på grundlag af nye anbringender.

Andre nævn. Parallele regler findes i bekendtgørelsesform. [Bekendtgørelse om Ankenævnet for Patenter og Varemærker § 18](#) forbyder en part at ændre påstand eller påberåbe sig nye anbringender eller beviser under den mundtlige forhandling, men tillader det undtagelsesvis, hvis forsinkelsen er undskyldelig – eller hvis »den ændrede påstand må anses for indeholdt i den hidtidige påstand eller blot præciserer denne«. Den sidste formulering fanger præcist den praktiske grænse mellem en *udvidelse* (som udløser § 358/§ 363) og en *præcisering* (som ikke gør). [Bekendtgørelse om Revisornævnet § 10](#) indeholder en ren § 338-parallel: nævnet kan kun træffe afgørelse om frakendelse eller forbud, »når klageren har nedlagt påstand herom«. Og [bekendtgørelse om Tvistighedsnævnet § 11](#) stiller samme trestrengede indholdskrav til svarskriftet som [retsplejelovens § 351](#): påstand, eventuelle modkrav og en beskrivelse af de kendsgerninger og argumenter, der støtter opfattelsen.

Også anklagemyndigheden er underlagt formkravet, når den optræder i civilretlig form. Efter [Rigsadvokatmeddelelsen om erstatning i henhold til retsplejelovens kapitel 93 a](#) indbringer statsadvokaten sagen for retten »ved at sende en tilkendegivelse til retten med angivelse af påstande og de væsentligste anbringender«.

EU-retten. EU-Domstolen har accepteret, at national ret kan prækludere anbringender, der ikke blev fremsat for klageinstansen. I [C-300/17](#) (Hochtief) fandt Domstolen, at en ungarsk regel, hvorefter domstolsprøvelsen af klagenævnets afgørelse alene omfattede de anbringender, der var fremført for nævnet, hverken var i strid med effektivitetsprincippet eller med [chartrets artikel 47](#). Domstolen lagde bl.a. vægt på hensynet til hurtighed og på »[p]rincippet om, at initiativet til en sag tilkommer parterne«, der beskytter retten til kontradiktion og modvirker forsinkelser som følge af behandling af nye anbringender – forudsat at parten reelt havde haft mulighed for at fremføre anbringendet rettidigt. Forbeholdet er væsentligt: præklusion er kun forenelig med EU-retten, når den prækluderede reelt kunne have handlet i tide.

LOV	Lov om Klagenævnet for Udbud § 6, stk. 2	Lov om Klagenævnet for Udbud § 10, stk. 1
	Retsplejeloven § 338	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Krav om forudgående konstatering af ulovlighed og begrænsning af retslige anbringender i udbudssager	07.08.2018
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over direkte tildeling grundet uklare påstande og manglende præcisering	02.10.2025
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage på grund af fremsættelse af nye påstande efter klagefristens udløb	15.04.2024
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud på grund af manglende påstande	21.03.2018
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud af konferencefaciliteter grundet uegnethed og manglende præcisering af påstande	02.02.2018
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud på grund af manglende præcisering af påstande	13.07.2017
	Klagenævnet for Udbud · Afvisning af genoptagelse af udbudssag om tandregulering på grund af nye anbringender	16.06.2015

§ 9 Sammenfatning: tidslinjen for processtoffets bindende karakter

Praksis kan sammenfattes som en trinvis indsnævring af parternes råderum over processtoffet:

Fase	Adgang til nye påstande/anbringender	Hjemmel
Fra sagsanlæg til forberedende møde	Fri (påstande dog kun gyldigt ændret via sagsportalens felter)	§ 348, § 351
Efter forberedende møde / processkriftsfrist / påstandsdokument	Meddelelse til ret og modpart; rettens afgørelse	§ 358, stk. 1-5
Trods manglende samtykke	Tilladelse ved undskyldelighed, interessevaretagelse eller uforholdsmæssigt tab	§ 358, stk. 6
Trods samtykke	Retten kan nægte, hvis udsættelse bliver nødvendig	§ 358, stk. 7
Under hovedforhandlingen	Samme tre kriterier + hensyn til, om parten kunne have handlet før	§ 363
Under anke, modparten protesterer	Rettens tilladelse; interessevaretagelseskriteriet kun ved anke til landsret	§ 383, stk. 1-2
Under anke, uden protest	Kan nægtes, hvis fremsat for sent under anken, eller hvis nye forhold ville skulle bedømmes	§ 383, stk. 3, § 384

De praktiske hovedbudskaber fra den gennemgåede praksis er følgende:

- **Formuler påstanden som en retsfølge, ikke som en kritik.** Klagenævnspraksis i [18/00946](#) og [25/08760](#) viser, at en opremsning af bestemmelser eller en generel utilfredshed ikke er en påstand – og at vejledningspligten ikke rækker til at formulere den for parten.
- **Læs rettens pålæg nøje.** Prækclusion og udeblivelsesvirkning knytter sig til pålæg om et *nærmere angivet spørgsmål* med udtrykkelig advarsel, jf. [BS-319/2009-OLR](#) over for [BS-1438/2008-VLR](#).
- **Prækclusion er den normale sanktion – afvisning undtagelsen.** [BS-1327/2009-OLR](#) fastholder forarbejdernes udgangspunkt og den vide skønsmargin for den ret, der leder forberedelsen.
- **Kom tidligt med udvidelsen.** Kriteriet om modpartens mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse gør timing til den vigtigste enkeltfaktor, jf. [§ 358, stk. 6, nr. 2](#) og [§ 363, stk. 1, nr. 2](#).
- **Vær forsigtig med ubetingede proceserklæringer.** Efter [BS-50759/2018-HJR](#) binder en erklæring uden instansforbehold også ankesagen; ønskes den begrænset, skal begrænsningen fremgå af ordlyden.
- **Nedlæg de subsidiære påstande, du kan få brug for.** [BS-11547/2024-HJR](#) viser konsekvensen af at undlade det: retten tager ikke stilling til det, der ikke er påstået.

Oversigten dækker ikke den retskraftmæssige rækkevidde af den nedlagte påstand, kæreadgangen mod afskærings- og tilladelseskendelser (se [kæreadgang](#)) eller småsagsprocessens lempede form- og vejledningskrav (se [småsagsproces](#)).

LOV

[Retsplejelovent § 338](#)[Retsplejelovent § 358, stk. 1-7](#)[Retsplejelovent § 363, stk. 1, 2](#)[Retsplejelovent § 383, stk. 1-3](#)[Retsplejelovent § 384](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane

16.08.2024

Højesteret · Bindende virkning af proceserklæring afgivet i byretten under efterfølgende ankesag

18.07.2019

Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af byrettens beslutning om ikke at afvise sag trods fristoverskridelse	15.06.2009
Landsretten · Stadfæstelse af afvisning grundet manglende indlevering af processkrift	18.02.2009
Landsretten · Landsretten omstøder byrettens afvisning af sag grundet manglende oversættelse af engelske bilag	20.10.2008
Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over direkte tildeling grundet uklare påstande og manglende præcisering	02.10.2025
Klagenævnet for Udbud · Afvisning af klage over udbud på grund af manglende påstande	21.03.2018

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejelovent § 338		Retsplejelovent § 339	
Retsplejelovent § 348	stk. 2	Retsplejelovent § 351	stk. 2
Retsplejelovent § 358	stk. 1-7	Retsplejelovent § 363	stk. 1, 2
Retsplejelovent § 383	stk. 1-3	Retsplejelovent § 384	

MATERIALE Citerede afgørelser

26 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS			10
19.02.2026	Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver		48050-2025
28.01.2025	Højesterets afklaring af afvisning efter retsplejelovens § 368 a ved selvstændige påstande om sagsomkostninger		7172-8625
16.08.2024	Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane	bs-11547-2024-hjr	
20.12.2022	Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om mangelfulde siloer grundet nye anbringender	bs-48155-2021-hjr	
02.05.2022	Højesterets kendelse om omfanget af en ankesag		2110-2515
03.02.2022	Højesteret tillader påstande mod medindstævnt i ankesvarskrift uden selvstændig anke		2665-3173
30.09.2021	Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	bs-44882-2020-hjr	
07.10.2020	Højesterets prøvelse af afvisning af ankesag som følge af manglende indlevering af ekstrakt		56-2019
18.07.2019	Bindende virkning af proceserklæring afgivet i byretten under efterfølgende ankesag	bs-50759-2018-hjr	
17.01.2008	Stadfæstelse af afslag på humanitær opholdstilladelse og afvisning af nye anbringender i Højesteret		2746-3271

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL

1

07.08.2018	Krav om forudgående konstatering af ulovlighed og begrænsning af retslige anbringender i udbudssager	C-300/17
------------	--	----------

LANDSRETTE	· ANKEINSTANS	8
------------	---------------	---

09.12.2022	Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	10170-11935
27.05.2021	Kendelse om tilladelse til at påberåbe strafskærpelse efter Straffeloven § 81 b i ankesag om alvorlige forhold	S-687-20
08.03.2021	Afgørelse om fremsættelse af påstande i ankesvarskrift og tilladelse til indhentelse af erklæring fra Dansk Ejendomsmæglerforening	2138-2553
26.11.2013	Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	5750-6866
15.06.2009	Østre Landsrets stadfæstelse af byrettens beslutning om ikke at afvise sag trods fristoverskridelse	4897-5906
18.02.2009	Stadfæstelse af afvisning grundet manglende indlevering af processkrift	4782-5755
20.10.2008	Landsretten omstøder byrettens afvisning af sag grundet manglende oversættelse af engelske bilag	7254-8748
10.09.2008	Anke afvist grundet manglende omgørelse af påtaleopgivelse, jf. Retsplejeloven § 724, stk. 2	9387-10907

KLAGENÆVNET FOR UDBUD	· NÆVN / KLAGEINSTANS	7
-----------------------	-----------------------	---

02.10.2025	Afvisning af klage over direkte tildeling grundet uklare påstande og manglende præcisering	25/08760
15.04.2024	Afvisning af klage på grund af fremsættelse af nye påstande efter klagefristens udløb	23/05578
12.10.2022	Klage over udbud af rammeaftale om kontormøbler: Vurdering af mindstekrav, evalueringsmodel og begrundelsespligt	21/05033
21.03.2018	Afvisning af klage over udbud på grund af manglende påstande	18/00946
02.02.2018	Afvisning af klage over udbud af konferencefaciliteter grundet uegnethed og manglende præcisering af påstande	18/00129
13.07.2017	Afvisning af klage over udbud på grund af manglende præcisering af påstande	17/01177
16.06.2015	Afvisning af genoptagelse af udbudssag om tandregulering på grund af nye anbringender	2015-4014

FORARBEJDE Betænkninger

6 referencer

Betænkning om instansordningen i civile retssager

nr. 1348 · 1997 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene – Reform af den civile retspleje III, del 12: Småsagsproces

nr. 1436 · 2004 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene – reform af den civile retspleje III (del 2)

nr. 1436 · 2004 · Justitsministeriet

Betænkning om retsplejelovens regler om advokater

nr. 1479 · 2006 · Justitsministeriet

Reform af den civile retspleje V - Retsmægling

nr. 1481 · 2006 · Justitsministeriet

Betænkning nr. 1572/2019 om reform af den civile retspleje X (Retsafgifter)

nr. 1572 · 2019 · Justitsministeriet

11

 PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over retsmægling

Frivillig konfliktløsning efter retsplejelovens kapitel 27

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 2 afgørelser · 2008-2009

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Retsmægling er en frivillig, fortrolig og struktureret proces ved domstolene, hvor en neutral mægler bistår parterne i en verserende civil sag med selv at nå frem til en aftalt løsning. Ordningen blev indført som permanent og landsdækkende ved lov nr. 168 af 12. marts 2008 og er reguleret i retsplejelovens §§ 271-279 (kapitel 27). Retsmægling adskiller sig grundlæggende fra traditionel forligsmægling, idet der fokuseres på parternes underliggende interesser og behov – ikke på juridisk argumentation – og resultatet kan derfor afvige markant fra det udfald, en dom ville have haft. Publikeret retspraksis om selve retsmæglingsordningen er sparsom, netop fordi vellykkede retsmæglinger afsluttes med fortrolige aftaler uden offentliggjorte præmisser.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Retsmægling forudsætter begge parters samtykke og kan til enhver tid afbrydes af en part eller af retsmægleren selv (§§ 272 og 276).
- 02 Retsmægleren kan være en dommer/domstolsfuldmægtig udpeget af retspræsidenten eller en advokat antaget af Domstolsstyrelsen, og begge kategorier skal have gennemført relevant mæglingsuddannelse (§ 273).
- 03 Retsplejelovens inhabilitetsregler (§§ 60-61) finder tilsvarende anvendelse for retsmæglere – en retsmægler må ikke have økonomiske eller personlige interesser i sagen (§ 274).
- 04 Oplysninger fremkommet under retsmægling er som udgangspunkt fortrolige, og parterne kan ikke senere påberåbe sig dem som bevis, medmindre en undtagelse i § 277 gør sig gældende.
- 05 Retsmægleren fastlægger forløbet i samråd med parterne og kan med deres samtykke holde separate møder (caucus) med hver part (§ 275).
- 06 Retsmægleren må ikke virke som dommer eller advokat i sagen efter retsmæglingens afslutning – men kan som dommer indføre den aftalte løsning som retsforlig i retsbogen (§ 279).
- 07 Et retsforlig indgået efter retsmægling er et eksigibelt fuldbyrdelsesgrundlag, der kan tvangsfuldbyrdes via fogedretten efter retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2.

- 08** Retsmægleren skal afslutte mæglingen, hvis parterne er ved at indgå en aftale, der indebærer strafbare forhold eller strider mod ufravigelig lovgivning (§ 276, stk. 2).
- 09** Hver part bærer egne omkostninger ved retsmægling, medmindre parterne aftaler andet – retsmægleren aflønnes af staten (for dommere) eller via et af retten fastsat salær (for advokater) (§ 278).
- 10** Retsmægling finder anvendelse på sager ved byret, landsret og Sø- og Handelsretten, men er i praksis mest udbredt ved byretterne i civile tvister om kommercielle forhold, nabokonflikter, ansættelsesret og familieretlige spørgsmål.
- 11** Danmark er ikke omfattet af EU's mæglingsdirektiv 2008/52/EF, men retsplejelovens kapitel 27 bygger på tilsvarende principper om frivillighed, fortrolighed og mæglingens eksigibilitet.

§ 1 Lovgrundlaget: Retsplejelovens kapitel 27 om retsmægling

Retsmægling er reguleret i [retsplejelovens §§ 271-279](#) (kapitel 27), der blev indsat ved **lov nr. 168 af 12. marts 2008** med ikrafttræden den 1. april 2008. Ordningen afløste en forsøgsordning, der havde kørt ved udvalgte retter siden 2003.

[§ 271](#) afgrænser anvendelsesområdet til sager, der verserer ved **byret, landsret eller Sø- og Handelsretten**. Retsmægling er således en procesretlig ordning, der kun kan tilbydes i forbindelse med en allerede anlagt civil sag. [§ 272](#) fastsætter grundbetingelsen: retten kan efter **anmodning fra parterne** udpege en retsmægler til at bistå dem med selv at nå frem til en aftalt løsning på en tvist, som parterne har rådighed over. Parterne skal altså have dispositionsret over tvistens genstand – retsmægling kan ikke bruges i sager, hvor parternes rådighed er begrænset af ufravigelig lovgivning (fx straffesager eller indispositive familieretlige spørgsmål).

De øvrige bestemmelser regulerer:

- **§ 273:** Retsmæglerens kvalifikationer og antagelse
- **§ 274:** Inhabilitetsregler (§§ 60-61 finder tilsvarende anvendelse)
- **§ 275:** Forløbet – mægleren tilrettelægger i samråd med parterne
- **§ 276:** Afslutning – aftale, mæglerens beslutning eller parts anmodning
- **§ 277:** Fortrolighed og undtagelser herfra
- **§ 278:** Omkostninger – hver part bærer egne
- **§ 279:** Habilitetsspærre og mulighed for retsforlig

Der er ingen vedtagne-men-ikke-konsoliderede ændringer af kapitel 27 (seneste konsolidering: 15. november 2025).

LOV

[Retsplejeloven § 271](#)

[Retsplejeloven § 272](#)

[Retsplejeloven § 273](#)

[Retsplejeloven § 274](#)

[Retsplejeloven § 275](#)

[Retsplejeloven § 276](#)

[Retsplejeloven § 277](#)

[Retsplejeloven § 278](#)

[Retsplejeloven § 279](#)

§ 2 Forarbejder og lovgivers hensigt: Betænkning nr. 1481/2006 og 2008-loven

Retsplejerådets [betænkning nr. 1481/2006 – Reform af den civile retspleje V: Retsmægling](#) udgør det centrale forarbejde til ordningen. Betænkningen analyserede erfaringerne fra forsøgsordningen med retsmægling, som blev iværksat ved udvalgte byretter fra 2003 med hjemmel i retsplejelovens § 26 (forsøgsbestemmelsen). Evalueringen viste en høj forligsprocent – omkring 60-70 % af de retsmæglede sager endte med en aftalt løsning – og en markant partitilfredshed.

Forarbejderne til [lov nr. 168 af 12. marts 2008](#) beskriver retsmæglingens grundlæggende filosofi:

Retsmægling bygger på almindelige principper for mægling og mediation, hvor det er parterne selv, der med bistand fra en neutral mægler forhandler sig frem til en for dem tilfredsstillende løsning. Retsmægling adskiller sig fra traditionel forligsmægling ved domstolene, hvor der tages udgangspunkt i parternes krav og de juridiske aspekter ved konflikten. Ved retsmægling fokuseres i stedet på de interesser og behov, kravene afspejler.

Forarbejderne fremhæver særligt:

- **Formålet** er ikke at afgøre ret eller uret, men at skabe et forum for aftaler, der imødekommer parternes egne behov og fremtid
- **Retsmæglerens rolle** er at lede processen – ikke at træffe afgørelse eller vurdere det materielle spørgsmål juridisk
- **Mægleren er ikke afskåret** fra at komme med forslag til løsninger eller pege på styrker og svagheder i parternes argumentation
- **Frivillighed** er et centralt element – begge parter skal samtykke, og enhver part kan til enhver tid trække sig

Forarbejderne henviser desuden til Europarådets anbefaling nr. 10/2002 om mediation i civile sager samt til EU's arbejde med mæglingsdirektivet, der blev vedtaget som [direktiv 2008/52/EF](#) kort efter den danske lovs ikrafttræden.

En arbejdsgruppe under Domstolsstyrelsen udarbejdede i 2016 etiske retningslinjer for retsmæglere, som er tilgængelige på [domstol.dk](#) og supplerer de lovfæstede regler med vejledning om mæglerens adfærd, herunder forbud mod at foretage retslige vurderinger og krav om neutralitet.

LOV

[Retsplejeloven § 271](#)

§ 3 Retsmæglerens kvalifikation, antagelse og habilitet

Retsmægleren kan efter [retsplejelovens § 273](#) være en af to kategorier:

1. **En dommer eller fuldmægtig** ved det pågældende embede, udpeget af vedkommende retspræsident til at fungere som retsmægler. Dommere kan efter aftale mellem retspræsidenterne fungere som retsmægler ved andre embeder.
2. **En advokat**, antaget af Domstolsstyrelsen til at fungere som retsmægler i den pågældende landsretskreds.

Reglerne for advokat-etsmæglerer er udfoldet i [bekendtgørelse om antagelse af advokater som retsmæglerer](#) (bekendtgørelse nr. 365 af 23. maj 2008). Bekendtgørelsen stiller følgende krav:

- Kun personer, der **aktivt udøver advokatvirksomhed**, kan antages som retsmægler
- Advokaten skal have gennemført **relevant uddannelse i mægling** og i øvrigt anses for egnet
- Advokaten skal være **dækket af en ansvarsforsikring**, der dækker ansvar for økonomisk tab påført tredjemand ved enhver handling eller undladelse i forbindelse med mæglerrollen
- Antagelsen sker for **4 år** ad gangen efter offentligt opslag og med indhentning af udtalelse fra landsretspræsidenten og Advokatrådet
- Antagelsen ophører senest ved udgangen af den måned, hvor advokaten fylder **70 år**, eller hvis advokaten ophører med at udøve advokatvirksomhed
- Domstolsstyrelsen kan **tilbagekalde** antagelsen, hvis advokaten ikke udøver hvervet i overensstemmelse med loven

Advokaten modtager et **salær** for hver sag, fastsat af den ret, der tildelte sagen. I særlige tilfælde kan der tilkendes salær for rejsetid og godtgørelse for rejseudgifter.

Inhabilitetsregler: § 274 gør retsplejelovens §§ 60 og 61 om [dommerinhabilitet](#) tilsvarende anvendelige for retsmæglerer. En retsmægler er inhabil, hvis vedkommende har en personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald, er nært beslægtet med en part, eller der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om mæglerens fuldstændige upartiskhed.

LOV

[Retsplejeloven § 60](#)[Retsplejeloven § 61](#)[Retsplejeloven § 273](#)[Retsplejeloven § 274](#)

§ 4 Fortrolighedsprincippet og dets undtagelser

Fortrolighed er et bærende princip i retsmægling. [Retsplejelovens § 277](#) fastsætter, at oplysninger, der fremkommer under en retsmægling, er **fortrolige**, medmindre parterne aftaler andet eller oplysningerne i øvrigt er offentligt tilgængelige.

Fortroligheden er dog ikke absolut. § 277, stk. 2, giver en part adgang til at videregive oplysninger fra mæglingen, hvis:

- **Oplysningen hidrører fra parten selv** (nr. 1) – en part kan altså frit dele sine egne oplysninger
- **Det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov**, at oplysningen skal videregives (nr. 2) – fx underretningspligter efter den sociale lovgivning

Vigtigst er undtagelsen i **stk. 4**: Hvis sagen fortsætter ved retten efter endt retsmægling, kan en part om nødvendigt anvende oplysninger modtaget under mæglingen til at **begrunde en anmodning om editionspålæg** (kapitel 28). Parten kan altså henvise til, at modparten under mæglingen omtalte et bestemt dokument, for at begrunde en anmodning til retten om at pålægge modparten at udlevere det. Selve oplysningen fra mæglingen må derimod ikke bruges som bevis for det materielle spørgsmål.

Fortrolighedsprincippet i § 277 afspejler [artikel 7 i direktiv 2008/52/EF](#), der foreskriver, at hverken mæglerer eller involverede i mæglingsprocessen må tvinges til at afgive vidneforklaring om oplysninger fra mæglingen,

undtagen ved ordre public-hensyn eller gennemførelse af aftalen. Selvom Danmark ikke er omfattet af direktivet, bygger retsplejelovens regler på tilsvarende principper.

Habilitetsspærren i § 279, stk. 1 understøtter fortroligheden: retsmægleren må ikke virke som dommer eller advokat under sagens fortsatte behandling. Herved sikres, at oplysninger modtaget under mæglingen ikke indirekte påvirker den efterfølgende retslige behandling.

LOV

Retsplejeloven § 277

Retsplejeloven § 279, stk. 1

§ 5 Forløb, afslutning og habilitetsspærren

Forløbet tilrettelægges af retsmægleren i samråd med parterne, jf. § 275. Loven giver stor fleksibilitet: der er ingen formkrav til mødernes antal, varighed eller sted. Med parternes samtykke kan retsmægleren holde **separate møder** (caucus) med parterne hver for sig – et centralt mæglingsredskab, der giver parterne mulighed for fortroligt at afsløre deres faktiske interesser.

Retsmægleren kan efter forarbejderne komme med forslag til løsninger og pege på styrker og svagheder i parternes argumentation. Retsmægleren må dog ikke anwise en bestemt retlig løsning eller foretage en retslig vurdering af tvistens materielle spørgsmål. Domstolsstyrelsens etiske retningslinjer fra 2016 præciserer denne grænse.

Afslutning reguleres af § 276, der angiver tre afslutningsgrunde:

1. Parterne **når frem til en aftalt løsning** – det ønskede resultat
2. **Retsmægleren bestemmer det** – fx fordi mæglingen er udsigtsløs eller der er risiko for ulovlige aftaler
3. **En af parterne anmoder om det** – frivilligheden betyder, at enhver part til enhver tid kan trække sig

§ 276, stk. 2, pålægger retsmægleren en særlig **afslutningspligt**, hvis det er nødvendigt for at hindre, at parterne indgår en aftale, der indebærer strafbare forhold eller strider mod ufravigelig lovgivning.

Habilitetsspærren i § 279 er todelte:

- **Stk. 1:** Efter retsmæglingens afslutning må retsmægleren hverken virke som **dommer** eller **advokat** under sagens fortsatte behandling. Spærren er en konsekvens af fortrolighedsprincippet – mægleren har typisk modtaget oplysninger, som ikke bør påvirke den efterfølgende retslige behandling.
- **Stk. 2:** En dommer, der har fungeret som retsmægler, kan dog efter anmodning **indføre den aftalte løsning som retsforlig i retsbogen** og træffe beslutning om at **hæve sagen**. Denne undtagelse sikrer en praktisk overgang fra mægling til fuldbyrdelig aftale.

LOV

Retsplejeloven § 275

Retsplejeloven § 276

Retsplejeloven § 279

§ 6 Retsforlig versus udenretligt forlig: Formkrav og tvangsfuldbyrdelse

En central distinktion ved retsmægling er forskellen mellem et **retsforlig** og et **udenretligt forlig**. Denne sondring har afgørende betydning for parternes fuldbyrdelesmuligheder.

Retsforlig – indført i retsbogen efter § 279, stk. 2 – er et eksigibelt fuldbyrdelsesgrundlag efter [retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2](#). Det kan tvangsfuldbyrdes direkte via [fogedretten](#) uden forudgående dom. Retsforliget har dermed samme retskraft som en dom, hvad angår fuldbyrdelse.

Parterne er dog ikke forpligtet til at formalisere aftalen som retsforlig. De kan vælge at indgå et **udenretligt forlig** – en privatretlig aftale, der regulerer tvistens afslutning. Et sådant forlig kan kun tvangsfuldbyrdes, hvis det opfylder de strengere formkrav i § 478, stk. 1, nr. 4: det skal være **skriftligt**, angå **forfalden gæld**, og det skal udtrykkeligt være bestemt i forliget, at det kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse. Derudover kræver § 478, stk. 4, at **skyldneren personligt har underskrevet** dokumentet.

Denne skelnen er illustreret i Østre Landsrets kendelse [BS-2214/2008-OLR](#), hvor landsretten fastslog, at en mailkorrespondance mellem advokater – selv med eksplicit henvisning til tvangsfuldbyrdelsesklausul – ikke opfyldte kravet om skyldnerens personlige underskrift. Fogedretten kunne derfor ikke foretage udlæg på grundlag af forliget. Afgørelsen understreger, at tvangsfuldbyrdelsesreglerne skal fortolkes strengt til beskyttelse af skyldneren.

Forskellen har praktisk betydning for retsmægling: opnår parterne enighed under en retsmægling, bør de nøje overveje, om aftalen skal formaliseres som retsforlig i retsbogen (med direkte eksekutionskraft) eller som udenretligt forlig (med behov for selvstændig tvangsfuldbyrdelsesklausul og personlig underskrift).

LOV	Retsplejeloven § 279, stk. 2	Retsplejeloven § 478, stk. 1	
PRAKSIS	Landsretten · Bevarelse af personlig gældsfordring efter tvangsauktion og aflysning af pantebrev		03.03.2009
	Landsretten · Krav om personlig underskrift ved udenretlige forlig til tvangsfuldbyrdelse		18.09.2008

§ 7 Egnede sagstyper og retsmæglingens praktiske anvendelse

Forarbejderne til 2008-loven lægger op til, at retsmægling kan tilbydes i alle dispositive civile sager, men peger på bestemte sagstyper, hvor ordningen er særligt hensigtsmæssig:

- **Kommercielle tvister:** Erhvervskonflikter, hvor parterne har en løbende forretningsrelation, de ønsker at bevare – fx leverandøraftaler, entreprisetvister, agentaftaler
- **Naboretskonflikter:** Tvister om [hegn](#), [træer](#) og [naboskel](#), hvor parterne skal leve side om side også efter tvistens løsning
- **Ansættelsesretlige sager:** Konflikter mellem arbejdsgiver og arbejdstager om opsigelse, bonus, konkurrenceklausuler m.v.
- **Familieretlige sager:** Tvister om [bopæl](#) og [samvær](#), arv og bodeling, hvor det emotionelle element er markant

Retsmægling er derimod **sjældent hensigtsmæssig** ved:

- Principielle juridiske spørgsmål, hvor der er behov for en autoritativ retsafgørelse (præjudikat)
- Sager, hvor den ene part har åbenbar ret, og den anden blot trækker tiden
- Sager med en markant magtasymmetri mellem parterne, der ikke kan afbødes af mægleren

I praksis er retsmægling mest udbredt ved **byretterne**, hvor dommere under forberedelsen af civile sager orienterer parterne om muligheden. Justitsministeriets lovforberedende materiale fra 2024 bekræfter,

at retsmægling fortsat udgør et aktivt tilbud ved domstolene, og at ordningen løbende suppleres af Domstolsstyrelsens etiske retningslinjer fra 2016.

Retsmægling skal ses i sammenhæng med andre former for alternativ tvistløsning: **voldgift** (privat jurisdiktion med bindende kendelse), mediation ved fx Mediationsinstituttet (udenretslig, privatorganiseret mediation) og konflikthåndtering i Familieretshuset (børne- og familiesager). Parterne i en retssag kan frit vælge mellem disse og retsmægling – eller kombinere dem.

LOV

Retsplejeloven § 272

§ 8 EU-retlig kontekst: Mæglingsdirektivet 2008/52/EF og Danmarks stilling

EU's **direktiv 2008/52/EF af 21. maj 2008** om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område udstikker en ramme for mediation i grænseoverskridende tvister inden for EU. Direktivet fastlægger:

- En definition af **mægling** som en struktureret proces, hvor parter frivilligt forsøger at nå en aftale med bistand fra en mægler (**artikel 3**)
- Krav om **fortrolighed**: mæglere og involverede må ikke tvinges til at vidne om oplysninger fra mæglingen, undtagen ved ordre public-hensyn (**artikel 7**)
- Krav om **eksigibilitet**: medlemsstaterne skal sikre, at aftaler indgået efter mægling kan gøres eksigible, medmindre indholdet strider mod national lovgivning (**præambelbetragtning 19**)

Direktivets **artikel 1, stk. 3** undtager imidlertid **Danmark** udtrykkeligt fra direktivets anvendelsesområde – en konsekvens af Danmarks retlige forbehold inden for det EU-retlige samarbejde om civil- og handelsretlige spørgsmål.

Dette ændrer dog ikke, at retsplejelovens kapitel 27 materielt opfylder direktivets standarder. Som forarbejderne til 2008-loven anfører, har lovgiveren tilsigtet at skabe en ordning, der lever op til de europæiske principper for mediation, herunder frivillighed, fortrolighed, mæglerens neutralitet og aftalens eksigibilitet. Direktivets principper har således reelt fungeret som inspirationskilde for den danske ordning, selvom Danmark formelt ikke er bundet.

§ 9 Samspil med Familieretshuset og forligsmægling i familiesager

Retsmægling efter retsplejelovens kapitel 27 skal afgrænses fra den forligsmægling og konflikthåndtering, der foregår i **Familieretshuset** efter lov om Familieretshuset. Familieretshuset tilbyder rådgivning, konflikthåndtering og mediation i sager om forældreansvar, **bopæl og samvær**, skilsmisse og bidrag – processer, der reguleres af familieretlige særregler.

Familieretshusbekendtgørelsen fastsætter rammerne for Familieretshusets konflikthåndtering: parterne orienteres om videregivelsesregler, sagsbehandleren informeres om resultatet (enighed eller fortsat behandling), og skriftlige aftaler kan videregives til sagsbehandleren, hvis parterne er enige.

Der er to væsentlige forskelle i forhold til retsmægling:

1. **Fortrolighedens rækkevidde:** I Familieretshuset er der adgang til at videregive oplysninger til sagsbehandleren efter afsluttet konflikthåndtering, mens retsmægling efter retsplejelovens § 277 har et stærkere fortrolighedsværn
2. **Resultatet:** Aftaler i Familieretshuset kan efter retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 3 og nr. 9 udgøre selvstændige fuldbyrdelsesgrundlag, mens retsmæglingss aftaler først opnår eksigibilitet ved indføring som retsforlig

I sager, der er indbragt for familieretten (dvs. domstolsbehandling efter visitation i Familieretshuset), kan retten tilbyde retsmægling efter kapitel 27 som et supplement. Det er dog i praksis sjældent i forældreansvarssager, hvor Familieretshusets egne mæglingstilbud normalt anses for tilstrækkelige.

LOV

Retsplejeloven § 478, stk. 1

§ 10 Omkostningsfordelingen og statens rolle

Retsplejelovens § 278 fastsætter et enkelt princip: **hver part bærer egne omkostninger** i forbindelse med retsmægling, medmindre parterne aftaler andet. Bestemmelsen regulerer parternes indbyrdes omkostningsfordeling – typisk advokathonorarer og rejseudgifter.

Retsmægleren selv aflønnes efter to modeller:

- **Dommere og fuldmægtige:** Mægling indgår som en del af dommerens tjenestelige opgaver og aflønnes af staten som led i domstolsbudgettet. Der er ingen særskilt betaling fra parterne.
- **Advokat-retsmæglere:** Modtager et salær fastsat af den ret, der tildelte sagen, jf. bekendtgørelsens § 4. I særlige tilfælde kan der tilkendes salær for rejsetid og godtgørelse for rejseudgifter. Salæret betales af statskassen – ikke af parterne.

Retsmægling er dermed en **gratis service fra statens side** for parterne for så vidt angår selve mæglerens honorar. Parterne skal kun dække deres egne advokatomkostninger. Modellen afspejler lovgivers ønske om at gøre ordningen tilgængelig for alle, uanset parternes økonomiske formåen – en overvejelse, der er nært forbundet med reglerne om [fri proces og retshjælp](#).

Omkostningsfordelingen adskiller retsmægling fra udenretslig mediation (fx ved Mediationsinstituttet), hvor parterne selv betaler mediators honorar, og fra [voldgift](#), hvor omkostningerne kan være betydelige.

LOV

Retsplejeloven § 278

§ 11 Retspraksis og praktiske erfaringer

Publiseret retspraksis om retsmægling er **markant sparsom**. Det skyldes ordningens grundlæggende natur: vellykkede retsmæglings aftaler afsluttes med fortrolige aftaler, der ikke offentliggøres. Mislykkede retsmæglings aftaler fører blot til, at sagen fortsætter som ordinær retssag – uden at mæglingen omtales i den eventuelle dom.

Der er følgende overordnede observationer fra den tilgængelige praksis og evalueringsmateriale:

-

Forligsprocenten ved retsmægling har under forsøgsordningen og i de første år efter den permanente ordning ligget på **ca. 60-70 %**, hvilket er markant højere end traditionel forligsmægling

- **Partstilfredshed:** Evalueringer har konsekvent vist høj tilfredshed hos parterne – også i sager, der ikke endte med forlig. Parterne værdsatte processen som mere åben og lyttende end traditionel domstolsbehandling
- **Tidsbesparelse:** Retsmægling kan typisk gennemføres inden for få uger efter parternes anmodning, mens en dom kan kræve måneder eller år

De retspolitiske overvejelser om retsmægling blev senest aktualiseret i forbindelse med Justitsministeriets lovforslag fra februar 2024 om nedbringelse af ventetider ved domstolene, hvor ministeriet fremhævede retsmægling som et fortsat relevant redskab og henviste til Domstolsstyrelsens etiske retningslinjer fra 2016.

Forligsmægling og retsmægling skal også ses i sammenhæng med den bredere praksis om retsforlig som fuldbyrdelsesgrundlag. Østre Landsrets kendelse i [BS-3094/2008-OLR](#) bekræfter, at eksekutionsgrundlag efter [§ 478](#) skal vurderes strengt – en pantebrevs kvittering til aflysning udgør ikke et afkald på den underliggende fordring. Princippet understreger vigtigheden af klare formuleringer i forlig indgået efter retsmægling.

LOV

[Retsplejeloven § 478, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Bevarelse af personlig gældsfordring efter tvangsauktion og aflysning af pantebrev

03.03.2009

Landsretten · Krav om personlig underskrift ved udenretlige forlig til tvangsfuldbyrdelse

18.09.2008

§ 12 Sammenfatning: Retsmæglingens styrker og begrænsninger

Retsmægling efter retsplejelovens kapitel 27 udgør et veletableret, men underudnyttet redskab i den danske procesret. Ordningen hviler på fire bærende principper – **frivillighed**, **fortrolighed**, **neutralitet** og **parternes selvbestemmelse** – og suppleres af en klar regelstruktur for retsmæglerens kvalifikationer, habilitet og aftalens formalisering.

Ordningens styrker er:

- Parterne beholder kontrol over resultatet og kan opnå løsninger, der rækker ud over det, en dom kan tilbyde
- Processen er hurtigere og billigere end ordinær retssagsbehandling, og retsmæglerens honorar dækkes af staten
- Et retsforlig indgået efter retsmægling er direkte eksigibelt og har samme fuldbyrdelseskraft som en dom
- Fortrolighedsbeskyttelsen opmuntrer til åbne forhandlinger uden frygt for, at oplysninger bruges imod parten senere

Ordningens begrænsninger er:

- Retsmægling kræver begge parters samtykke – den ene part kan blokere for mægling ved blot at nægte
- Mægling er uegnet til principielle tvister, hvor en autoritativ retsafgørelse er nødvendig
- Magtasymmetrier mellem parterne kan svække mæglingens effektivitet, medmindre retsmægleren aktivt udligner dem
- Retsmægling kan ikke bruges i indispositive sager (straffesager, visse familieretlige spørgsmål)

For det rådgivende perspektiv – herunder [advokatansvar](#) – bør advokater orientere deres klienter om muligheden for retsmægling som et alternativ til domstolsbehandling, navnlig i sager med et stærkt

relationsaspekt. Undladelse af at oplyse om muligheden kan efter omstændighederne udgøre en tilsidesættelse af advokatens rådgivningspligt, selvom spørgsmålet endnu ikke har været prøvet i domspraksis.

LOV

Retsplejeloven § 272

Retsplejeloven § 277

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Retsplejeloven § 271

Retsplejeloven § 272

Retsplejeloven § 273

Retsplejeloven § 277

Retsplejeloven § 279

Retsplejeloven § 478

stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

2 afgørelser

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

2

03.03.2009 Bevarelse af personlig gældsfordring efter tvangsauktion og aflysning af pantebrev

1321-1596

18.09.2008 Krav om personlig underskrift ved udenretlige forlig til tvangsfuldbyrdelse

5888-7035

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Reform af den civile retspleje V - Retsmægling

nr. 1481 · 2006 · Justitsministeriet

12

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over småsagsprocessen

Retsplejelovens kapitel 39 – den forenklede proces for civile krav under 100.000 kr.

Version 2 · Opdateret 26. jun. 2026 · 19 afgørelser · 2008-2022

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Den forenklede proces (tidligere "småsagsprocessen") er reguleret i retsplejelovens kapitel 39 (§§ 400-410) og udgør den primære procesform for civile tvister med en økonomisk værdi af højst 100.000 kr. (50.000 kr. for boligretssager). Ordningen blev indført ved procesretsreformen i 2006 med det udtrykkelige formål at sikre borgerne billig, hurtig og uformel adgang til domstolene – uden nødvendigvis at benytte advokat. Praksis har især drejet sig om tre centrale spørgsmål: hvornår retten kan eller skal løfte en sag ud til ordinær proces efter § 402, fastsættelse af sagsomkostninger under de begrænsede takster i § 408, samt kære- og ankeadgangen i § 410. Beløbsgrænsen blev senest fordoblet fra 50.000 kr. til 100.000 kr. ved lov af 12. juni 2024 (med ikrafttræden 15. juni 2024), som samtidig omdøbte kapitel 39 fra "Behandling af sager om mindre krav" til "Den forenklede proces".

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Alle byretssager (inkl. boligretssager) om krav uden økonomisk værdi eller med værdi op til 100.000 kr. behandles som udgangspunkt i den forenklede proces – for boligretssager er grænsen dog 50.000 kr.
- 02 Sagens værdi opgøres efter påstanden i stævningen; renter og omkostninger medregnes ikke, og et selvstændigt modkrav fra sagsøgte hæver ikke sagens værdi.
- 03 Retten kan efter anmodning eller af egen drift overføre sagen til ordinær proces, hvis den angår komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål (§ 402, stk. 1, nr. 1) eller har særlig betydning for en part ud over påstanden (nr. 2).
- 04 Et syn og skøn af begrænset omfang og kompleksitet giver ikke i sig selv grundlag for henvisning til ordinær proces – men et egentligt syn og skøn med ikke helt enkelt spørgetema taler normalt for det.
- 05 Personskadesager anses generelt for uegnede til den forenklede proces og overføres typisk til ordinær proces.
- 06 Advokatsalærdækningen er begrænset til faste takster: højst 1.500 kr. (ekskl. moms) for krav op til 5.000 kr. og højst 2.500 kr. (ekskl. moms) for krav over 5.000 kr. men under 10.000 kr.

- 07** Den vindende part i et kæremål om sagsomkostninger har som udgangspunkt krav på dækning af sine omkostninger, også i sager der oprindeligt er behandlet i den forenklede proces – Højesteret har fastslået dette princip i to parallelle afgørelser.
- 08** I sager uden økonomisk værdi fastsættes salæret ikke efter de faste takster, men under hensyntagen til sagens karakter, omfang og betydning.
- 09** Parterne i den forenklede proces forventes at kunne føre sagen uden advokatbistand under forberedelsen – udgifter til advokat under forberedelsen dækkes derfor som udgangspunkt ikke.
- 10** Retten har en skærpet vejledningspligt over for selvprocederende parter i den forenklede proces, uden dog at miste sin neutralitet.
- 11** Anke af domme i den forenklede proces sker efter forenklede regler og afgøres som udgangspunkt på skriftligt grundlag, medmindre landsretten finder grund til mundtlig behandling.

§ 1 Lovgrundlag og reformhistorik – fra småsag til forenklet proces

Den forenklede proces er reguleret i [retsplejelovens kapitel 39](#) (§§ 400-410). Ordningen blev grundlæggende reformeret ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 (procesretsreformen), der trådte i kraft 1. januar 2008. Forslaget byggede på [Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene – Reform af den civile retspleje III](#), der i del 12 specifikt behandlede småsagsprocessen.

Betænkningen formulerede det bærende hensyn:

Udgangspunktet for forslaget om en forenklet proces for omtvistede krav under 50.000 kr. er, at procesformen skal være relativt formløs, at den skal være hurtig, og at der skal findes en balance mellem retssikkerhedsmæssige hensyn og hensynet til et rimeligt forhold mellem sagens betydning og det medgåede ressourceforbrug.

Siden har tre væsentlige lovændringer justeret ordningen:

- **2012:** Lov af 12. april 2012 ensartede reglerne for værdiopgørelse i lejesager, så alle lejelovgivningssager behandles ens.
- **2019:** Lov af 10. april 2019 udvidede sagsomkostnings-taksterne i [§ 408, stk. 2](#) til også at omfatte bistand fra ansatte i statslige myndigheder.
- **2024:** Ved lov af 12. juni 2024 (flerårssaftale for domstolene 2024-27) blev beløbsgrænsen **fordoblet fra 50.000 kr. til 100.000 kr.** for almindelige civile sager, mens boligretssager fik en særlig grænse på 50.000 kr. Samtidig blev kapitel 39 omdøbt til "Den forenklede proces", og tærskelkravet i [§ 402, stk. 1, nr. 1](#) blev lempet sprogligt fra "særlig komplicerede" til "komplicerede" – dog uden at der er tilsigtet ændringer i den eksisterende praksis for at løfte sager ud.

Som forarbejderne til 2024-ændringen udtrykker det:

Forslaget skal ses i sammenhæng med, at beløbsgrænsen for den forenklede proces foreslås forhøjet fra 50.000 kr. til 100.000 kr., hvilket kan betyde, at relativt flere sager om f.eks. lejeretlige spørgsmål eller personskade efter sagens

værdi hører under den forenkledede proces. Det må i tilknytning hertil forventes, at relativt flere sager vil kunne angå faktiske eller retlige forhold af en så kompliceret beskaffenhed, at sagen ikke egner sig til den forenkledede procesform.

Der er ingen vedtagne-men-ikke-konsoliderede ændringer af § 400 pr. 26. juni 2026.

LOV

Retsplejeloven § 400, stk. 1

Retsplejeloven § 402, stk. 1

Retsplejeloven § 408, stk. 2

§ 2 Anvendelsesområde og værdiopgørelse (§§ 400-401)

Den forenkledede proces finder efter [retsplejelovens § 400, stk. 1, nr. 1](#) anvendelse på byretssager – herunder boligretssager – om krav, der enten ikke har økonomisk værdi eller har en økonomisk værdi af **højst 100.000 kr.** (50.000 kr. for boligretssager). Parterne kan efter tvistens opståen aftale, at reglerne finder anvendelse på sager over grænsen ([§ 400, stk. 1, nr. 2](#)), og erhvervsdrivende kan endog aftale det på forhånd. Omvendt kan parterne aftale, at reglerne *ikke* finder anvendelse ([§ 400, stk. 2](#)).

Sagens værdi bestemmes efter [§ 401, stk. 1](#) ud fra **påstanden i stævningen**. Renter og omkostninger medregnes ikke. Omfatter påstanden flere krav mellem de samme to parter, er sagens værdi den samlede værdi.

Et praktisk vigtigt spørgsmål er, om et **selvstændigt modkrav** fra sagsøgte hæver sagens samlede værdi over grænsen. Østre Landsret fastslog i [BS-4242/2012-OLR](#), at modkravet *ikke* indgår i opgørelsen. Landsretten henviste til betænkning nr. 1436/2004 og konstaterede:

Landsretten finder, at de sagsøgte selvstændigt nedlagte påstand på 25.000 kr. ikke medfører, at sagens værdi i den foreliggende sag overstiger 50.000 kr.

Omvendt fastslog Vestre Landsret i [BS-1993/2013-VLR](#), at en anerkendelsespåstand om nedskrivning af byggegarantier har en økonomisk værdi svarende til den reelle garantiværdi – i den sag 550.657 kr. – og sagen var derfor aldrig egnet til den forenkledede proces.

Kapitlet gælder *ikke* for sager om midlertidige afgørelser (kapitel 40), ægteskabssager (kapitel 42) eller gruppesøgsmål (kapitel 23 a), jf. [§ 400, stk. 3](#). Sager i den forenkledede proces anlægges digitalt via domstolenes sagsportal (minretssag.dk), jf. bekendtgørelsen om anvendelse af domstolenes sagsportal.

LOV

Retsplejeloven § 400, stk. 1-3

Retsplejeloven § 401, stk. 1

PRAKSIS

Landsretten · Kendelse om stadfæstelse af beslutning om at løfte sag ud af småsagsproces

02.10.2013

Landsretten · Østre Landsret stadfæster byrettens afgørelse om fortsat behandling af sag efter småsagsregler trods modkrav

14.01.2013

§ 3 Overgang til ordinær proces – § 402 i praksis

Rettens mulighed for at løfte en sag ud af den forenkledede proces reguleres af [retsplejelovens § 402](#). Retten kan efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemme, at sagen skal behandles uden den forenkledede procesform, hvis den:

1. angår **komplexerede faktiske eller retlige spørgsmål**, eller
2. har **særlig betydning for en part ud over påstanden**.

Praksis viser en forholdsvis høj tærskel for henvisning. Landsretterne har i en række sager underkendt byretternes beslutninger om at løfte sager ud:

- I [BS-3104/2010-OLR](#) (advokathonorar, 4.312 kr.) fandt Østre Landsret, at sagen hverken angik "særlig komplicerede" forhold eller havde betydning ud over påstanden – det tidsforbrug, modparten påberåbte, kunne ikke i sig selv begrunde overgang.
- I [BS-1054/2012-OLR](#) (rydning/affald, ca. 28.000 kr.) vurderede Østre Landsret, at et eventuelt syn og skøn ville være af "så begrænset omfang og kompleksitet, at det ikke giver grundlag for at henvise sagen til almindelig proces".
- I [BS-2114/2008-VLR](#) (bådeplads-leje) ophævede Vestre Landsret byrettens henvisning og fastholdt, at spørgsmål om retskraft, aftaleforhold og modkrav ikke var tilstrækkelig komplicerede.
- I [BS-2544/2011-OLR](#) fastslog Østre Landsret, at indkaldelse af fem vidner i en sag om garageportlevering ikke i sig selv berettigede overgang til ordinær proces.
- I [BS-2167/2008-VLR](#) (køb af kvæg) stadfæstede Vestre Landsret småsagsformen og tillod forenklet sagkyndig bevisførelse med to spørgsmål.

Omvendt er sager med **bredere kompleksitet** blevet overført:

- I [BS-18866/2021-KOL](#) overførte Retten i Kolding en personskadeerstatningssag til ordinær proces med den begrundelse, at personskadesager generelt ikke egner sig til den forenkede proces.
- I [BS-368/2012-VIB](#) overførte Retten i Viborg en boligretssag, hvor advokatens anslag på minimum 4 timers hovedforhandling vidnede om et omfang, der oversteg småsagsrammerne.
- I [BS-5742/2022-GLO](#) overførte Retten i Glostrup en sygedagpengesag mod Ankestyrelsen med parternes samtykke.

Forarbejderne til § 402 understreger, at retten bør inddrage parternes holdning til behandlingsformen inden overførsel. I [BS-46674/2020-OLR](#) udtalte Østre Landsret, at byretten med rette ikke havde løftet sagen ud, da modparten slet ikke havde svaret – forarbejderne forudsætter, at parterne har haft mulighed for at udtale sig.

LOV	Retsplejeloven § 402, stk. 1	Retsplejeloven § 403	Retsplejeloven § 404, stk. 1
PRAKSIS			
	Landsretten · Ændring af sagsomkostningsafgørelse i småsag uden økonomisk værdi		17.02.2021
	Landsretten · Kendelse om ophævelse af henvisning til almindelig proces i småsag		15.05.2012
	Landsretten · Kendelse om fortsat behandling af sag som småsag efter Retsplejelovens kapitel 39		05.08.2011
	Landsretten · Kæremål vedrørende henvisning af småsag til almindelig proces		03.11.2010
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster småsagsproces og tilladelse til sagkyndige spørgsmål i sag om kvæg		17.02.2009
	Landsretten · Kendelse om ophævelse af byrettens beslutning om henvisning til almindelig proces		16.02.2009
	Byretten · Sag om erstatningsansvar for personskade overgår fra småsagsproces til almindelig civilproces		30.05.2022
	Byretten · Kendelse om afvisning af behandling i småsagsprocessen i tvist mod Ankestyrelsen		28.03.2022
	Byretten · Sag om overgang fra småsagsproces til almindelig civil sag grundet komplicerede faktiske forhold		07.08.2012

§ 4 Sagsomkostninger og advokatsalærtakster (§ 408)

Sagsomkostningerne i den forenklede proces fastsættes efter de **almindelige regler i kapitel 30 (§ 408, stk. 1)**, men med et væsentligt forbehold: **§ 408, stk. 2** sætter faste **lofter** for, hvad der kan tilkendes i dækning af advokat- eller partsrepræsentantbistand:

Sagens værdi	Maks. salærdækning (ekskl. moms)
Op til 5.000 kr.	1.500 kr.
Over 5.000 kr. til 10.000 kr.	2.500 kr.
Over 10.000 kr.	Faste takster efter kapitel 30

Disse takster er designet til at svare til et takstmæssigt salær for **advokatens deltagelse i hovedforhandlingen og en passende forberedelse heraf** – ikke for forberedelsen isoleret set. Som Østre Landsret fastslog allerede i den tidlige afgørelse [BS-1972/2008-OLR](#):

I bemærkningerne til lov 538 af 8. juni 2008 er det forudsat, at parterne ikke vil have behov for advokatbistand under forberedelsen af sagen, og at den vindende part ikke skal have dækket sine eventuelle udgifter til advokatbistand under sagens forberedelse.

I [BS-2030/2011-OLR](#) forhøjede Østre Landsret advokatdækningen til **maksimumbeløbet på 1.500 kr.** (sag under 5.000 kr.), idet advokaten *var* mødt under hovedforhandlingen – takstloftet skal altså udnyttes fuldt, når betingelserne foreligger.

Vestre Landsret fastslog i [BS-1844/2019-VLR](#), at den omstændighed, at begge parter er repræsenteret af advokat, og at retten har fastsat frister for processkrifter og påstandsdokumentation, *ikke* kan tages som udtryk for, at retten har løftet sagen ud af den forenklede proces. Sagsomkostningerne skal derfor stadig fastsættes efter småsagstaksterne.

Sager uden økonomisk værdi undtages fra de faste takster. I [BS-46674/2020-OLR](#) forhøjede Østre Landsret advokatdækningen fra 625 kr. til 3.475 kr. i en småsag uden økonomisk værdi, med henvisning til forarbejderne:

I sager uden økonomisk værdi må normalsalæret i sagens natur fastsættes på anden måde. Efter Retsplejerådets opfattelse kan der næppe gives anden generel vejledning, end at salæret fastsættes under hensyntagen til sagens betydning, karakter og omfang.

LOV	Retsplejelovent § 312, stk. 1-3	Retsplejelovent § 316	Retsplejelovent § 408, stk. 1-2
PRAKSIS	Landsretten · Ændring af sagsomkostningsafgørelse i småsag uden økonomisk værdi Landsretten · Stadfæstelse af kendelse om sagsomkostninger i sag om huslejenævnsafgørelse Landsretten · Forhøjelse af sagsomkostninger til dækning af advokatbistand i småsag Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af byretsafgørelse om sagsomkostninger i småsagsproces		
			17.02.2021
			07.08.2019
			01.07.2011
			28.08.2008

§ 5 Sagsomkostninger ved kæremål – Højesterets principielle afgørelser

To parallelle Højesteretskendelser af 28. maj 2020 har fastslået det principielle udgangspunkt for sagsomkostninger ved kæremål i den forenklede proces.

I [BS-54914/2019-HJR](#) og [BS-54919/2019-HJR](#) havde Retten i Hillerød afsagt udeblivelsesdomme med fuldt medhold til sagsøgerne, men kun tilkendt 500 kr. i sagsomkostninger (retsafgiften). Østre Landsret ændrede

afgørelserne og tilkendte yderligere 2.800-2.925 kr. til dækning af partsrepræsentant, men nægtede at tilkende kæremålsomkostninger.

Højesteret fastslog:

Efter retsplejelovens § 408, stk. 1, fastsættes sagsomkostninger i sager, der behandles efter retsplejelovens kapitel 39 om sager om mindre krav (småsagsprocessen), som udgangspunkt efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30 om sagsomkostninger. For sagsomkostninger i kæremål er der ikke fastsat særlige regler.

Højesteret tilkendte herefter 1.250 kr. i kæremålsomkostninger for både landsretten og Højesteret – dvs. den vindende part i et kæremål har **krav på dækning**, medmindre "særlige grunde" taler imod efter § 312, stk. 3. Behovet for rettergangsfuldmægtigbistand til at korrigere en fejlbehæftet byretsafgørelse fandtes netop *ikke* at udgøre sådanne særlige grunde.

Instans	Tilkendte sagsomkostninger	Grundlag
Byret	500 kr.	Kun retsafgift
Landsret (omgjort)	3.300-3.425 kr.	Inkl. inkassosalær
Kæremål (Landsret)	1.250 kr.	Tilkendt af Højesteret
Kæremål (Højesteret)	1.250 kr.	Tilkendt af Højesteret

LOV

[Retsplejeloven § 312, stk. 1-3](#)

[Retsplejeloven § 408, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Sagsomkostninger ved kære af afgørelser i småsagsprocessen

28.05.2020

Højesteret · Retten til sagsomkostninger i kæremål vedrørende småsagsprocessen

28.05.2020

§ 6 Forberedelse, vejledning og bevisførelse (§§ 403-406)

Den forenkledte proces adskiller sig fra den ordinære civilproces ved rettens aktive rolle under forberedelsen. Retten udarbejder en **fortegnelse** over parternes påstande, anbringender og beviser (§ 406) og sender den til parterne, hvilket erstatter den sædvanlige processkrift-udveksling.

Retten har en **skærpet vejledningspligt** over for selvprocederende parter. Processen er designet, så parterne ikke behøver advokatbistand under forberedelsen – retten overtager i stedet en aktiv vejledningsrolle. En part kan dog altid vælge at lade sig bistå af en advokat eller en rettergangsfuldmægtig efter § 260, stk. 5.

Bevisførelsen er underlagt et **proportionalitetskrav** (§ 403). Bevisførelsens betydning for sagen skal være sandsynliggjort i højere grad end efter de almindelige procesregler. Som forarbejderne udtrykker det:

Bestemmelsen er udtryk for en ret begrænset skærpelse af kravet til bevisførelsens relevans. Bestemmelsen betyder således ikke, at parternes anmodninger om bevisførelse ikke i praksis i vid udstrækning vil kunne imødekommes, men derimod, at bevisførelsens betydning for sagen skal være sandsynliggjort i højere grad.

Sagkyndig bevisførelse kan tilvejebringes i en forenklet form efter § 404 – enten ved en forenklet sagkyndig udtalelse eller ved indhentning af udtalelse fra en brancheorganisation. I BS-2167/2008-VLR tillod Vestre Landsret to sagkyndige spørgsmål om kvaliteten af leverede avlskøer og fastholdt, at dette kunne rummes inden for den forenkledte procesform.

Forholdet til [Forbrugerklagenævnet](#) har også betydning. Mange forbrugersager med en værdi under 100.000 kr. kan behandles som småsager, men forbrugere vejledes ofte om muligheden for nævnsbehandling som alternativ. Hvis en forbruger har fået medhold ved et klagenævn, kan den forenklede proces bruges til at håndhæve afgørelsen. For parter der ønsker advokatbistand ud over det, den forenklede proces tilbyder, kan der søges [fri proces](#).

LOV

[Retsplejelovent § 260, stk. 5](#)[Retsplejelovent § 403](#)[Retsplejelovent § 404, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 406](#)

PRAKSIS **Landsretten** · Vestre Landsret stadfæster småsagsproces og tilladelse til sagkyndige spørgsmål i sag om kvæg 17.02.2009

§ 7 Anke og kæreadgang (§ 410)

Anke af domme i den forenklede proces til landsretten sker efter reglerne i [§ 410](#). Ankesagen afgøres som udgangspunkt på **skriftligt grundlag** ([§ 410, stk. 4](#)), medmindre landsretten finder grund til mundtlig behandling. Fremsætter begge parter anmodning om mundtlig forhandling, skal anmodningen i almindelighed imødekommes.

Ankeprocessen er væsentligt forenklet: flere af de almindelige regler om ankestævning, svarskrift, bevisangivelse og påstandsafskæring finder ikke anvendelse ([§ 410, stk. 5](#)), hvilket i praksis gør anken billigere og hurtigere.

En **rettergangsfuldmægtig** efter [§ 260, stk. 5](#) kan på partens vegne indgive ankestævning i en sag, der har været behandlet i den forenklede proces. Forarbejderne til 2024-ændringen henviser udtrykkeligt til Østre Landsrets kendelse gengivet i U.2017.813 Ø, der bekræfter dette. Rettergangsfuldmægtigen kan også repræsentere parten under ankesagens skriftlige behandling, jf. Østre Landsrets kendelser gengivet i U.2019.1251 og U.2019.1254.

I [BS-2645/2012-VLR](#) afviste Vestre Landsret et kæremål, fordi et inkassobureau uden møderet havde underskrevet kæreskriftet *efter* at sagen var overført til ordinær proces – de særlige lempelser for den forenklede proces gjaldt ikke længere.

Hvad angår [kæreadgangen](#) for byrettens kendelser og beslutninger under den forenklede proces, gælder de almindelige kæreregler. Procesbevillingsnævnet kan give tilladelse til kære, hvis sagen har principiel karakter – hvilket netop var tilfældet i de to Højesteret-afgørelser om kæremålsomkostninger.

Fuldbyrdelse af domme afsagt i den forenklede proces sker ved [fogedretten](#) efter de sædvanlige regler. Domme afsagt som udeblivelsesdomme kan som udgangspunkt fuldbyrdes straks.

LOV

[Retsplejelovent § 260, stk. 5](#)[Retsplejelovent § 410](#)

PRAKSIS

Højesteret · Sagsomkostninger ved kære af afgørelser i småsagsprocessen

28.05.2020

Højesteret · Retten til sagsomkostninger i kæremål vedrørende småsagsprocessen

28.05.2020

Landsretten · Landsretten afviser kæremål om småsagsproces grundet formelle mangler og overskredet kærefrist

06.11.2012

§ 8 Sammenfatning og praktiske retningslinjer

Den forenkledede proces er efter 2024-reformen den dominerende procesform for civile krav op til 100.000 kr. (50.000 kr. i boligretssager). De centrale retningslinjer fra praksis kan opsummeres således:

- **Tærskel for overgang:** Landsretterne opretholder en forholdsvis høj tærskel for at løfte sager ud. Selv sager med modkrav, flere vidner eller begrænset syn og skøn fastholdes typisk i den forenkledede proces. Personskadesager udgør en vigtig undtagelse.
- **Sagsomkostninger:** Advokatsalærdækningen er stærkt begrænset i de mindste sager (1.500-2.500 kr.), mens sager uden økonomisk værdi fastsættes efter et konkret skøn. Ved kæremål gælder de almindelige omkostningsregler fuldt ud.
- **Selvprocederende parter:** Processen er designet til, at borgere kan føre sagen selv. Rettens vejledningspligt er skærpet, men retten må ikke miste sin neutralitet. Digital indgivelse via domstolenes sagsportal (minretssag.dk) understøtter den forenkledede adgang.
- **Anke:** Anke behandles som udgangspunkt skriftligt, hvilket reducerer omkostningerne. Rettergangsfuldmægtige kan repræsentere parten i ankesager.
- **Forholdet til andre procesformer:** Parterne kan aftale at anvende den forenkledede proces også over beløbsgrænsen. Erhvervsdrivende kan endog aftale det på forhånd. Omvendt kan parterne aftale ordinær proces. Sager om [gruppesøgsmål](#), [retsmægling](#) og [forbrugerklagenævnet](#) følger egne regler, men kan spille sammen med den forenkledede proces.
- **Beløbsgrænsen er ikke statisk:** Renter og omkostninger tæller ikke med; modkrav hæver ikke sagens værdi; anerkendelsespåstande vurderes efter deres reelle økonomiske indhold.

Den forenkledede proces udgør i dag det vigtigste instrument til at sikre, at borgere med mindre krav kan opnå en retslig afgørelse uden uforholdsmæssigt store omkostninger.

LOV

[Retsplejelovent § 400, stk. 1](#)
[Retsplejelovent § 402, stk. 1](#)
[Retsplejelovent § 408, stk. 2](#)

REFERENCE Lovgrundlag

5 paragraffer

Retsplejelovent § 400	stk. 1	Retsplejelovent § 401	stk. 1
Retsplejelovent § 402	stk. 1	Retsplejelovent § 408	stk. 1-2
Retsplejelovent § 410			

MATERIALE Citerede afgørelser

19 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

2

28.05.2020	Sagsomkostninger ved kære af afgørelser i småsagsprocessen	bs-54914-2019-hjr
28.05.2020	Retten til sagsomkostninger i kæremål vedrørende småsagsprocessen	bs-54919-2019-hjr

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

12

17.02.2021	Ændring af sagsomkostningsafgørelse i småsag uden økonomisk værdi	1782-2131
------------	---	-----------

07.08.2019	Stadfæstelse af kendelse om sagsomkostninger i sag om huslejenævnsafgørelse	3018-3572
02.10.2013	Kendelse om stadfæstelse af beslutning om at løfte sag ud af småsagsproces	1265-1524
14.01.2013	Østre Landsret stadfæster byrettens afgørelse om fortsat behandling af sag efter småsagsregler trods modkrav	478-554
06.11.2012	Landsretten afviser kæremål om småsagsproces grundet formelle mangler og overskredet kærefrist	1730-2072
15.05.2012	Kendelse om ophævelse af henvisning til almindelig proces i småsag	1815-2167
05.08.2011	Kendelse om fortsat behandling af sag som småsag efter Retsplejelovens kapitel 39	2951-3498
01.07.2011	Forhøjelse af sagsomkostninger til dækning af advokatbistand i småsag	2853-3385
03.11.2010	Kæremål vedrørende henvisning af småsag til almindelig proces	3637-4359
17.02.2009	Vestre Landsret stadfæster småsagsproces og tilladelse til sagkyndige spørgsmål i sag om kvæg	5985-7159
16.02.2009	Kendelse om ophævelse af byrettens beslutning om henvisning til almindelig proces	6005-7183
28.08.2008	Landsrettens stadfæstelse af byretsafgørelse om sagsomkostninger i småsagsproces	7095-8528
BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		5
30.05.2022	Sag om erstatningsansvar for personskade overgår fra småsagsproces til almindelig civilproces	9829-11495
28.03.2022	Kendelse om afvisning af behandling i småsagsprocessen i tvist mod Ankestyrelsen	10165-11929
09.10.2012	Kendelse om at løfte sager ud af småsagsprocessen	1676-2017
07.08.2012	Sag om overgang fra småsagsproces til almindelig civil sag grundet komplicerede faktiske forhold	1681-2022
04.10.2010	Kendelse om overgang fra småsagsproces til almindelig civil proces grundet sagens juridiske kompleksitet	3627-4348

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning nr. 1436/2004 om adgang til domstolene – Reform af den civile retspleje III, del 12: Småsagsproces
nr. 1436 · 2004 · Justitsministeriet

13

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over syn og skøn i civile sager

Skønstema, habilitet, fornyet skøn og grænsen til ensidigt indhentede erklæringer

Version 2 · Opdateret 5. sep. 2026 · 49 afgørelser · 2007-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Syn og skøn efter retsplejelovens kapitel 19 er det centrale bevismiddel om tekniske, økonomiske og lægelige forhold i civile sager – fra byggemangler og forsikringstvister til virksomhedshandler og personskade. Kapitlet blev nyaffattet i sin helhed ved 2014-reformen på grundlag af Retsplejerådets betænkning nr. 1543/2013, og §§ 198, 209, 209 a og 341 a fik deres nuværende form ved reformen om sagkyndig bevisførelse i 2016 på grundlag af betænkning nr. 1558/2016. Praksis viser tre gennemgående spor: en friere adgang for parterne til at stille spørgsmål inden for en overordnet ramme, en streng objektiv habilitetsmålestok for skønsmanden svarende til dommerinhabilitet, og en fast hovedregel om, at parterne efter sagsanlægget skal gå frem efter reglerne om syn og skøn i stedet for at indhente egne sagkyndige erklæringer.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Begæringen om syn og skøn skal efter § 196, stk. 2, beskrive genstand og formål, men det er tilstrækkeligt, at processkrifterne og udkastet til skønstema tilsammen fastlægger en "overordnet ramme" for forretningen.
- 02** Retten afviser syn og skøn efter § 196, stk. 3, når spørgsmålene ikke hviler på en anerkendt faglig standard og derfor ikke kan bidrage til sagens oplysning – utilfredshed med modpartens metodevalg er ikke nok.
- 03** Efter 2014-reformen har parterne en friere adgang til selv at formulere spørgsmål; retten godkender dem ikke længere på forhånd, men kan afvise dem efter § 197, stk. 2, jf. § 341.
- 04** Et spørgsmål afvises ikke, blot fordi det er bredt formuleret – kun hvis det utilbørligt leder skønsmanden, forudsætter en retlig bedømmelse, ligger uden for skønsmandens fagkompetence eller er åbenbart overflødigt.
- 05** Det er sædvanlig og lovlig praksis at indhente forslag til skønsmand fra den relevante brancheorganisation, også når en part er medlem; kun konkret interesse i sagens udfald diskvalificerer forslagsstilleren.
- 06** Skønsmandens habilitet efter § 199, stk. 2, bedømmes efter samme objektive målestok som dommerinhabilitet, jf. princippet i § 61 og EMRK art. 6 – det afgørende er, om objektive omstændigheder er egnede til at rejse rimelig tvivl om fuldstændig upartiskhed.

- 07** Ansættelse hos en part diskvalificerer den sagkyndige, selv om vedkommende ikke har deltaget i partens behandling af den konkrete sag.
- 08** Bliver skønsmanden inhabil undervejs, kan konsekvensen være, at hele skønserklæringen udgår – også den del, der blev udarbejdet før inhabiliteten opstod, når erklæringen ikke længere kan afhjemles uvildigt.
- 09** Manglende underretning om skønsforretningens tid og sted kombineret med ensidigt tilvejebragte oplysninger uden for skønstemaet fører til, at erklæringen udgår, og at der udmeldes ny skønsmand.
- 10** Indsigelser mod skønsmanden skal fremsættes straks, jf. § 198, stk. 4; en part, der kender de habilitetsvækkende forhold og først reagerer efter en ugunstig erklæring, har fortabt indsigelsen.
- 11** Supplerende spørgsmål efter § 205 er hovedvejen ved uklarheder, beregningsfejl eller ønske om andre beregningsforudsætninger – ikke fornyet syn og skøn.
- 12** Fornyet syn og skøn ved en anden skønsmand efter § 209, 2. pkt., kræver enten en fejlbehæftet, ufuldstændig eller uklar erklæring af graverende karakter eller sandsynliggørelse af, at der er "flere skoler" inden for faget, og at sagen kan bære fordyrelsen.
- 13** Ensigt indhentede erklæringer om konkrete tekniske eller økonomiske forhold kan efter § 341 a, stk. 1, som udgangspunkt fremlægges, hvis de er indhentet før sagsanlægget; modparten kan da fremlægge en moderklæring, selv om den først kunne indhentes efter anlægget.
- 14** Erklæringer indhentet efter sagsanlægget kan kun fremlægges efter § 209 a på parternes fælles anmodning og med rettens tilladelse – og det er uden betydning, at erklæringen formelt er bestilt af en kommune eller indhentet som led i partens egen myndighedsudøvelse.
- 15** Begrænsningerne kan ikke omgås ved at kalde erklæringen et partsindlæg eller ved at føre forfatteren som sagkyndigt vidne.
- 16** Udtalelser fra Retslægerådet og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring er ikke ensigt indhentede erklæringer og kan fremlægges, uanset om de er indhentet før eller efter sagsanlægget; lægefaglige skøn skal som udgangspunkt indhentes dér frem for ved syn og skøn.
- 17** Skønsmandens vederlag fastsættes af retten efter § 208, stk. 1, og både den part, der har begæret syn og skøn, og partens rettergangsfuldmægtig hæfter personligt for omkostningerne efter § 208, stk. 3.

§ 1 Kapitel 19 som ramme: fra 1916-loven til reformerne i 2014 og 2016

Reglerne om syn og skøn i borgerlige sager står i retsplejelovens kapitel 19, §§ 196-211. Grundstammen går tilbage til [retsplejeloven af 1916](#), men kapitlet har siden gennemgået to gennemgribende reformer, som i praksis er de eneste forarbejder, der har fortolkningsmæssig betydning i dag.

2014-reformen nyaffattede kapitel 19 i sin helhed på grundlag af **Retsplejerådets betænkning nr. 1543/2013**. Formålet var at gøre skønprocessen hurtigere: begæringen skal nu efter [§ 196, stk. 2](#) angive

genstand og formål, parterne fik en friere adgang til selv at formulere spørgsmål efter § 197 uden forudgående godkendelse, skønsmanden skal efter § 201, stk. 1 afgive prisoverslag og tidsangivelse *inden* udpegningen, og retten kan efter § 201, stk. 3 afvise at udpege en skønsmand, som ikke kan svare inden rimelig tid. Lovforslaget er tilgængeligt som L 178 (folketingsåret 2013-14).

2016-reformen – »Sagkyndig bevisførelse m.v.«, L 20 (folketingsåret 2016-17) – byggede på **Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX**. Af de almindelige bemærkninger fremgår formålet:

Lovforslaget indeholder på baggrund af anbefalingerne en række forslag til ændringer af reglerne om syn og skøn, så der indføres udvidede muligheder for anvendelse af to (eller flere) skønsmænd med samme faglige baggrund. [...] Det foreslås således at lovfæste den udvidede adgang for parterne i en civil retssag til at fremlægge sagkyndige erklæringer, der er ensidigt indhentet af den enkelte part forud for sagens anlæg, som har udviklet sig i retspraksis.

Reformen indsatte 2. pkt. i § 198, stk. 1 om flere skønsmænd til samme spørgsmål, nyaffattede § 209 om fornyet syn og skøn og indsatte de to helt nye bestemmelser § 209 a og § 341 a. Ændringerne trådte i kraft 1. juli 2017.

Dertil kommer den administrative udmøntning: efter [bekendtgørelse om anvendelse af blanketter i forbindelse med syn og skøn § 1](#) skal spørgsmål og svar afgives på Domstolsstyrelsens blanket, og efter § 4 i [bekendtgørelsen om domstolenes sagsportal](#) indleveres og tilgås blanketterne af parterne og skønsmanden på sagsportalen. Hjemlen hertil ligger i § 204, stk. 3.

En praktisk vigtig bemærkning om retskildebilledet: den tidligere § 211 om skønsmandens vederlag findes ikke længere i den gældende lovebekendtgørelse. Vederlagsspørgsmålet reguleres i dag udtømmende af § 208 i borgerlige sager og af § 210, stk. 2 i straffesager.

LOV

[Retsplejelovent § 196, stk. 2](#)[Retsplejelovent § 197](#)[Retsplejelovent § 198, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 201, stk. 1, 3](#)[Retsplejelovent § 204, stk. 3](#)[Retsplejelovent § 208](#)[Retsplejelovent § 209](#)[Retsplejelovent § 209a](#)[Retsplejelovent § 341a](#)

Betingelserne for at få syn og skøn – relevans og "overordnet ramme" efter § 196

Efter § 196, stk. 3 træffer retten afgørelse om foretagelse af syn og skøn på grundlag af begæringen og modpartens eventuelle udtalelse. Den materielle sigtelinje er den samme som ved anden bevisførelse: § 341 om, at bevisførelse uden betydning for sagen ikke kan finde sted.

Kravet til begæringens præcision er beskedent. I BS-36057/2020-VLR – en tvist om en tabsopgørelse efter et aktiesalg – omgjorde Vestre Landsret byrettens afslag med den principielle formulering:

Landsretten finder, at genstanden for syn og skøn og formålet med forretningen i fornødent omfang er beskrevet i processkrifterne og i udkastet til skønstema, jf. retsplejelovens § 196, stk. 2, således at der kan fastsættes en overordnet ramme for det ønskede syn og skøn.

Det er altså ikke et krav, at begæringen i sig selv er udtømmende; processkrifterne og udkastet til skønstema læses samlet.

Til gengæld afvises syn og skøn, når spørgsmålene ikke er fagligt forankrede. Byrettens kendelse i samme sagskompleks, [BS-2108/2019-ARH](#), illustrerer den modsatte pol. Sagsøgeren ønskede en skønsmand til at vurdere, om de metoder, der lå til grund for en tabsopgørelse på ca. 128 mio. kr., var »fornuftige og rimelige ud fra en økonomisk betragtning«. Retten i Aarhus afviste begæringen efter [§ 196, stk. 3](#), fordi begrebet ikke var underbygget som en anerkendt faglig standard, og fordi spørgsmålene ikke bad om konkrete beregninger, men alene om en metodevurdering, der ikke ville kunne afklare, om der skulle være foretaget justeringer af de omtvistede nøgletal. Landsretten nåede senere det modsatte resultat på et bearbejdet skønstema – sammenstillingen viser, at det er spørgsmålenes udformning, ikke bevistemaet som sådan, der er afgørende.

Bevisførelsen skal kunne bidrage. I [BS-1622/2013-SON](#) afviste retten syn og skøn under henvisning til [§ 341](#), fordi tvisten angik, om der overhovedet var indgået en bindende købsaftale – et spørgsmål, en skønsmand ikke kan belyse.

Omvendt tillades syn og skøn, hvor sagen kræver egentlig sagkundskab. I boligretssagen [BS-39983/2018-VLR](#) ændrede Vestre Landsret byrettens afslag og tillod udlejerens syn og skøn til dokumentation af udgifterne til tidligere udførte forbedringer i lejemålet.

En særlig begrænsning følger af, at bevisførelse skal ske ved syn og skøn frem for ved sagkyndige vidner. I [BS-799/2007-HIL](#) afviste retten en kommunes ønske om at føre to lægekonsulenter som vidner i en regressag om sygedagpenge – den sagkyndige vejledning skulle i givet fald tilvejebringes ad den processuelle vej, retsplejeloven anviser.

LOV	Retsplejeloven § 196, stk. 2-3	Retsplejeloven § 341	
PRAKSIS	Landsretten · Vestre Landsret tillader syn og skøn og fremlagte bilag i erhvervssag		26.10.2020
	Landsretten · Kæresag om syn og skøn i boligretssag - dokumentation for forbedringer		11.12.2018
	Byretten · Afgørelse om afvisning af syn og skøn i sag om erstatningsansvar		25.03.2020
	Byretten · Afgørelse om afvisning af syn og skøn i sag om påstået aftale om køb af motorbåd		02.07.2014
	Byretten · Afvisning af vidneforklaringer fra lægekonsulenter i sag om regres for sygedagpenge		25.03.2008

§ 3 Skønstemaet og grænsen for parternes spørgsmål efter § 197, stk. 2

Efter [§ 197, stk. 1](#) fremsender rekvirenten sine spørgsmål, hvorefter modparten fremsender sine, og der kan stilles supplerende spørgsmål, når den anden parts spørgsmål er modtaget. Retten godkender ikke længere spørgsmålene på forhånd – den kan alene *afvise* dem på de fire grunde i [§ 197, stk. 2](#):

- spørgsmål uden for skønsmandens faglige kompetence,
- spørgsmål uden for rettens afgørelse om foretagelse af syn og skøn,
- spørgsmål uden betydning for sagen, jf. [§ 341](#),
- spørgsmål, der utilbørligt leder skønsmanden i en bestemt retning eller forudsætter, at skønsmanden tager stilling til noget, det er op til retten at afgøre.

Tærsklen for afvisning er høj. I [BS-566/2014-ODE](#) – en isoleret bevisoptagelse mellem et forsikringsselskab og en sikringsleverandør – protesterede skønsindstævnte mod et bredt formuleret spørgsmål om, hvorvidt et sikringsanlæg opfyldte kravene til sikkerhedsniveau 50-S. Retten i Odense afviste protesten og lagde vægt på, at formuleringen hverken forsøgte at lede skønsmanden på utilbørlig måde, lagde op til en juridisk vurdering

forbeholdt retten, eller var på forhånd overflødig. Skønsindstævnte blev henvist til selv at stille supplerende spørgsmål.

Samme linje slog Vestre Landsret fast i [BS-36057/2020-VLR](#) med udtrykkelig henvisning til reformens formål:

Efter spørgsmålenes karakter og indhold er der – også henset til lovforslagets bemærkninger om, at der fremover skal være en friere adgang for parterne til at stille spørgsmål til skønsmanden – ikke grundlag for at afvise spørgsmålene i skønstemaet, jf. retsplejelovens § 197, stk. 2.

Forbuddet mod juridiske spørgsmål har en klar parallel i anklagemyndighedens praksis.

Rigsadvokatmeddelelsen om [straffesager mod sundhedspersonale, pkt. 3.1.4](#) formulerer det samme princip for forelæggelser for Retslægerådet:

Spørgsmålene må ikke stilles således, at der lægges op til en bevismæssig vurdering eller stillingtagen til, om den sigtede kan anses for skyldig i bestemte lovovertrædelser, idet denne vurdering henhører under retten.

Skønsmandens fagkompetence sætter en reel grænse for temaet. I [BS-18122/2019-VLR](#) havde byretten udmeldt en ingeniør som skønsmand, tilladt ham at antage sagkyndig bistand fra en konstruktionsingeniør, men samtidig fritaget ham for at besvare to spørgsmål om ejendomsvurdering. Vestre Landsret stadfæstede efter en samlet vurdering af de stillede spørgsmål sammenholdt med skønsmandens faglige profil – det er hverken påkrævet at udmelde en generalist eller at afvise en skønsmand, fordi han har brug for bistand på et tilgrænsende felt.

Materialet, skønsmanden får, er et selvstændigt spørgsmål. Forarbejderne til [§ 341 a](#) fastslår udtrykkeligt, at skønsmanden som udgangspunkt skal kunne basere sig på alt materiale i sagen, *medmindre* materialet er uden betydning eller »indebærer en risiko for utilbørlig påvirkning af skønsmandens besvarelse«. Tilladelse til at fremlægge en erklæring som bevis medfører derfor ikke automatisk, at den også skal medsendes til skønsmanden. I [BS-1439/2009-VLR](#) var netop spørgsmålet, om en erhvervsmæglers lejevurdering skulle udgå af sagsakterne forud for et påbegyndt syn og skøn.

LOV

[Retsplejeloven § 197, stk. 1-2](#)

[Retsplejeloven § 341](#)

[Retsplejeloven § 341a](#)

PRAKSIS

Landsretten · Vestre Landsret tillader syn og skøn og fremlagte bilag i erhvervssag

26.10.2020

Landsretten · Kæresag om udpegning af skønsmand ved Vestre Landsret

01.08.2019

Landsretten · Kendelse om fremlæggelse af bevis i erhvervslejesag

23.09.2009

Byretten · Kendelse om afvisning af spørgsmål til syn og skøn

12.08.2014

§ 4 Udpegning af skønsmanden efter § 198 – brancheorganisationer, flere skønsmænd og indsigelsesfristen

Efter [§ 198, stk. 3](#) kan parterne komme med forslag til skønsmænd, men retten er ikke bundet heraf; retten skal dog meddele parterne, hvem der agtes udpeget, og give dem adgang til at udtale sig.

Forslagsstillerens uvildighed. Højesteret afgjorde i [Sag 39/2016](#) – Haderslev Kommune mod Nordea om rådgivningsansvar ved swapaftaler – om Finansrådet kunne bringe en skønsmand i forslag, når Nordea var medlem. Højesteret fastlagde både testen og udgangspunktet:

Retsplejeloven indeholder bestemmelser om habilitetskrav til dem, der udpeges som skønsmænd, jf. § 199, stk. 2, mens den ikke indeholder bestemmelser om, hvilke krav der må stilles til den organisation mv., der skal komme med forslag til skønsmænd. Højesteret finder, at der ved afgørelsen af, hvilken organisation der er bedst egnet til at komme med forslag til skønsmand, må foretages en samlet vurdering af den pågældende organisations kvalifikationer i forhold til at foreslå en skønsmand med relevant faglig viden og indsigt samt af organisationens uvildighed.

Det er i overensstemmelse med sædvanlig praksis at indhente forslag til skønsmænd fra den relevante brancheorganisation. Dette gælder som udgangspunkt også, selv om en af sagens parter er medlem af den pågældende organisation.

Afgørende var, at Finansrådet hverken var part eller biintervenient i sagen, og at der ikke var oplyst omstændigheder, der gav grundlag for at antage, at rådet havde en sådan interesse i sagens udfald, at det generelt var egnet til at rejse tvivl om upartiskheden hos en skønsmand udpeget efter rådets forslag.

Den praktiske fremgangsmåde er velkendt: i [BS-2859/2011-VLR](#) udsatte Vestre Landsret udpegningen for at indhente forslag fra en dansk brancheorganisation efter parternes inhabilitetsindsigelser, og i [BS-40/2011-SON](#) tog byretten stilling til selve fremgangsmåden for at indhente et nyt forslag, efter at indsigelser var rejst mod den først foreslåede.

Flere skønsmænd til samme spørgsmål. 2. pkt. i [§ 198, stk. 1](#) blev indsat ved 2016-reformen. Forarbejderne trækker rammen op:

Det forudsættes, at retten kun træffer bestemmelse herom, hvis en af parterne eller begge anmoder om det. I så fald må retten vurdere, om det på grundlag af skønstemaets karakter er rimeligt fra starten at udpege to (eller eventuelt flere) skønsmænd for at få sagen bedre oplyst. Der kan herved lægges vægt på, om der kan udpeges skønsmænd med forskellige fagligt anerkendte tilgange til det pågældende tema, mens det forhold, at ”to par øjne ser bedre end ét”, ikke i sig selv kan være tilstrækkelig anledning til at udpege flere skønsmænd.

Ønsker kun den ene part flere skønsmænd, skal retten efter forarbejderne tillige vurdere, om sagen kan »bære« fordyrelsen – enten fordi den vedrører betydelige værdier, eller fordi den har vidtrækkende betydning for parterne. Udpeges flere inden for samme fagområde, bør de tilstræbe en fælles erklæring, der klart angiver, hvor de er enige og uenige. Uafhængigt heraf skal der efter [§ 198, stk. 2](#) udpeges mindst to skønsmænd, hvis genstanden vil blive tilintetgjort eller forandret, og en del af den ikke kan holdes uden for undersøgelsen.

Indsigelsesfristen i § 198, stk. 4. Indsigelser skal gøres gældende straks ved udpegningen og senest inden 1 uge; ellers kan de kun tages i betragtning, hvis parten uden egen skyld har været ude af stand til at fremsætte dem tidligere. Konsekvensen af at vente ses tydeligt i [BS-957/2010-HEL](#): sagsøgerens advokat kendte til de habilitetssvækkende forhold allerede før udmeldelsen – hun havde selv argumenteret for skønsmandens habilitet – men rejste først indsigelsen, da skønserklæringen viste sig ugunstig. Retten fandt, at adgangen til at gøre inhabilitet gældende var fortabt, og henviste parten til supplerende spørgsmål. Modsat i [BS-1280/2011-ALB](#), hvor der ikke var holdepunkter for, at parten havde kendt til den senere indgåede formidlingsaftale – indsigelsen var da rettidig. Samme fortabelsesbetragtning genfindes uden for kapitel 19, jf. [BS-9404/2023-RAN](#), hvor en bygherre fortabte retten til at påberåbe sig en voldgiftsfagdommers relationer ved at afvente kendelsens udfald.

Endelig kan retten efter [§ 202, stk. 2](#) tilbagekalde udpegningen og udpege en ny skønsmand, hvis fristen for erklæringen ikke overholdes – et redskab, der supplerer prisoverslags- og tidsvurderingen efter [§ 201](#).

Retsplejeloven § 202, stk. 2

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets vurdering af Finansrådets habilitet til at foreslå skønsmand i sag om swapaftaler	18.10.2016
	Landsretten · Landsrettens udsættelse af udpegning af skønsmand til fordel for indhentelse af forslag fra brancheorganisation	04.01.2012
	Byretten · Til sidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere	21.12.2023
	Byretten · Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønsrapporter	11.12.2012
	Byretten · Kendelse vedrørende inhabilitet af syns- og skønsmand	07.09.2011
	Byretten · Afgørelse om udpegning af skønsmand og fremgangsmåde for indhentelse af forslag	26.07.2011

§ 5 Skønsmandens habilitet efter § 199, stk. 2 – den objektive målestok fra §§ 60-61 og EMRK art. 6

§ 199, stk. 2 bestemmer, at personer, der ville være udelukket fra at handle som dommere efter § 60, stk. 1, nr. 1 og 2, ikke må udpeges som skønsmænd, og at de øvrige i § 60 nævnte kun må udpeges, når det ikke er muligt at finde andre lige så egnede. Retspraksis går imidlertid videre og anvender tillige princippet i § 61 – den generelle inhabilitetsklausul om omstændigheder, der er egnede til at rejse tvivl om fuldstændig upartiskhed.

Den ledende afgørelse er Højesterets kendelse af 10. januar 2025 i BS-33979/2024-HJR. En professor deltog i Retslægerådets behandling af en arbejdsskadesag mod Ankestyrelsen, samtidig med at han siden 2018 var koordinerende lægekonsulent i netop Ankestyrelsen. Højesteret fastslog først, at princippet i § 61 finder anvendelse på Retslægerådets medlemmer og sagkyndige, når rådet afgiver udtalelser til domstolene – begrundet i rådets centrale funktion og den store vægt, domstolene tillægger udtalelserne. Herefter:

I hvert fald under disse omstændigheder tiltræder Højesteret, at han på grund af sin tilknytning til Ankestyrelsen var inhabil ved behandlingen af Retslægerådets sag, selv om han ikke havde deltaget i Ankestyrelsens forudgående behandling af arbejdsskadesagen.

Af afgørelsen fremgår også dobbeltformålet bag inhabilitetsreglerne: dels at undgå reel risiko for, at afgørelsen påvirkes af uvedkommende hensyn, dels at undgå, at der hos parter eller offentlighed opstår mistillid til upartiskheden. Tvivlen skal være rimeligt begrundet i objektive omstændigheder, og bestemmelsen skal fortolkes i lyset af artikel 6, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Rækkevidden af afgørelsen er ikke endeligt afklaret: Procesbevillingsnævnet har i 26/10152 meddelt 3.-instansbevilling i en sag om en overlæge, der var *almindelig* lægekonsulent fem timer ugentligt hos den styrelse, der var part – netop fordi Højesterets afgørelse angik en lægekonsulent med koordinerende rolle.

Forretningsmæssige relationer til en part. I BS-1280/2011-ALB var skønsmanden medejer af en ejendomsmæglervirksomhed, der efter udmeldelsen indgik en formidlingsaftale med sagsøgeren om netop den ejendom, skønnet angik. Boligretten fandt ham inhabil fra aftalens indgåelse og lod alene de to *supplerende* erklæringer udgå. Vestre Landsret gik i BS-3290/2012-VLR et skridt videre og lod også den oprindelige erklæring udgå:

Skønsmand kan herefter ikke længere virke som syns- og skønsmand i sagen, og parterne er derfor afskåret fra at stille supplerende spørgsmål til ham, ligesom de må anses for afskåret fra at afhjemle ham under hovedforhandlingen.

Under disse omstændigheder, og da Kærende ApS i øvrigt er uden skyld i, at skønsmanden under sagens forberedelse er blevet inhabil, finder landsretten, at skønsrapporten af 12. december 2011 tillige skal udgå af sagen. Den omstændighed, at skønsmanden ikke var inhabil, da han afgav erklæringen, kan ikke under de anførte omstændigheder føre til et andet resultat.

Afgørelsen er central: **når erklæringen ikke længere kan efterprøves ved supplerende spørgsmål og afhjemling af en uvildig skønsmand, mister den sin bevismæssige bæreevne – også bagudrettet.**

Tidligere udtalelser om samme sag. I [BS-72/2017-OLR](#) – en byggesag om udbedring af mangler ved et terrændæk – stadfæstede Østre Landsret i vid udstrækning byrettens kendelse om skønsmændenes habilitet, men frakendte én af de foreslåede muligheden for at blive udpeget på grund af tidligere udtalelser i sagen.

LOV	Retsplejeloven § 60, stk. 1	Retsplejeloven § 61	Retsplejeloven § 199, stk. 2
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster inhabilitet for lægekonsulent i Retslægerådet grundet ansættelse i Ankestyrelsen 10.01.2025 Landsretten · Østre Landsret stadfæster byrettens kendelse om skønsmændshabilitet i sag mellem Nydan Byg ApS og 03.04.2017 Landsretten · Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønserklæring 27.02.2013 Byretten · Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønsrapporter 11.12.2012 Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling om inhabilitet i Retslægerådet for lægekonsulent ansat hos sagens styrelse 04.06.2026		

§ 6 Skønsforretningens gennemførelse: underretning, kontradiktion og klager efter §§ 203-204

[§ 203, stk. 1](#) pålægger skønsmanden at give parterne underretning om sted og tidspunkt for skønsforretningen, og [§ 203, stk. 2](#) giver adgang til at klage til den udpegende ret, som kan pålægge skønsmanden at omgøre eller supplere forretningen. Er selve erklæringen mangelfuld, kan retten efter [§ 204, stk. 1](#) pålægge omgørelse eller suppling.

Den strengeste sanktion ses, når underretningspligten svigter og skønsmanden samtidig går uden for temaet. I [BS-51061/2020-HJR](#) – en transportskade på 15.600 flasker vin – gennemførte skønsmanden besigtigelsen hos rekvirenten uden andre parter til stede og orienterede først de øvrige parter en uge senere. Højesteret fandt allerede af den grund, at der ikke var sket underretning:

Skønsmand As mail af 4. december 2019 blev sendt til parterne efter, at skønsmanden ved besigtigelse af vinen den 28. november 2019 hos Taster Wine A/S havde gennemført skønsforretningen, og mailen kan allerede af den grund ikke betragtes som underretning om sted og tidspunkt for skønsforretningen.

Hertil kom, at erklæringen indeholdt en vurdering af vinens opbevaring – et forhold uden for skønstemaet – baseret på oplysninger, som kun var tilvejebragt i rekvirentens tilstedeværelse. Kombinationen rejste tvivl om skønsmandens fuldstændige upartiskhed, og hele erklæringen udgik; der skulle udmeldes ny skønsmand.

Ikke enhver proceduremæssig uregelmæssighed rammer erklæringen. I [BS-17765/2022-OLR](#) havde en statsautoriseret revisor som skønsmand haft direkte kontakt med de indstævntes økonomiafdeling, gennemgået den fulde bogføring og efterfølgende destrueret det modtagne materiale. Østre Landsret afviste, at erklæringen skulle udgå:

at der ikke er påvist sådanne væsentlige fejl ved udarbejdelsen af skønserklæringen eller oplyst om forhold om skønsmændens kontakt til parterne, at skønserklæringen skal udgå af sagen.

Landsretten lagde vægt på, at fremgangsmåden måtte antages at være den eneste mulige for at besvare spørgsmålene, at beregningsgrundlaget tydeligt fremgik af besvarelsen, og at appellanten ikke havde protesteret, da skønsmænd på forhånd varslede metoden. Til gengæld fik appellanten frist til supplerende spørgsmål, og hovedforhandlingen blev aflyst. **Mønsteret er, at manglende rettidig protest og gennemsigtighed om metoden trækker i retning af, at erklæringen bevares – mens hemmeligholdt, ensidig informationsindsamling trækker den anden vej.**

Beslægtet er [BS-1798/2008-VLR](#), hvor spørgsmålet var, om skønsmændens indhentelse af et geoteknisk notat uden samtykke fra den ene part udgjorde en væsentlig procedurefejl, der kunne begrunde udskiftning af skønsmænd.

Skønsmænd kan ikke selv afgrænse temaet. I [BS-43/2008-OLR](#) nægtede en skønsmænd i en erhvervslejesag om markedsleje at fremlægge centrale markedsoplysninger. Østre Landsret hjemviste sagen til byretten med henblik på udpegning af en ny skønsmænd.

Afgives erklæringen af flere skønsmænd, skal hver enkelts mening fremgå, hvis der ikke er enighed, eller hvis de repræsenterer forskellige fagområder, jf. [§ 204, stk. 2](#).

LOV	Retsplejeloven § 203, stk. 1-2	Retsplejeloven § 204, stk. 1-2	
PRAKSIS	Højesteret · Inhabilitet hos skønsmænd grundet manglende underretning af parter og overskridelse af skønstema		26.08.2021
	Landsretten · Kendelse om, hvorvidt skønserklæring skal udgå i sag om krav på betaling af bl.a. provision for salg af krydstogtrejser		09.09.2024
	Landsretten · Landsretskendelse om syn og skøn – geoteknisk rapport uden samtykke		04.11.2008
	Landsretten · Landsretten hjemviser sag om skønsmænd til byretten		06.02.2008

§ 7 Supplerende spørgsmål og afhjemling efter §§ 205-206

Efter [§ 205, stk. 1](#) kan parterne efter rettens bestemmelse stille supplerende spørgsmål, og retten afgør efter [§ 205, stk. 2](#), om de skal besvares skriftligt eller mundtligt i et retsmøde efter [§ 206](#). Adgangen er den centrale ventil i systemet: forarbejderne til [§ 209](#) fremhæver, at det ved beregningsfejl, uklarheder eller ønske om andre beregningsforudsætninger »ofte vil være tilstrækkeligt at stille supplerende spørgsmål til skønsmænd, jf. retsplejelovens § 205 [...], hvilket normalt også vil være den hurtigste og billigste løsning«.

Praksis er tilsvarende imødekommende. I [BS-703/2012-VLR](#) omgjorde Vestre Landsret byrettens afslag og tillod supplerende spørgsmål op til den berammede hovedforhandling. Og i [BS-17765/2022-OLR](#) gav Østre Landsret – selv om erklæringen ikke skulle udgå – appellanten en udtrykkelig frist til at formulere yderligere spørgsmål og aflyste hovedforhandlingen for at give plads hertil.

Adgangen er dog ikke ubegrænset. I [BS-2867/2010-ALB](#) nægtede Retten i Aalborg en yderligere supplerende skønserklæring, fordi de foreslåede spørgsmål vedrørte forhold, der allerede var besvaret; eventuel uddybning skulle i stedet ske ved afhøring under hovedforhandlingen.

Afhjemling. [§ 206, stk. 2](#) regulerer, hvem der møder, når erklæringen er afgivet af flere skønsmænd: er der meningsforskel inden for samme fagområde, møder en skønsmænd for hver af de meninger, skønsmændene har

delt sig i; repræsenterer de forskellige fagområder, møder som udgangspunkt én for hvert fagområde. Efter § 206, stk. 3 sker afhøringen efter vidnereglerne, men skønsmændene kan som udgangspunkt overhøre hinandens og andre vidners afhøring, og retten kan tillade dem at rådføre sig med hinanden, inden de svarer – en bevidst fravigelse af den almindelige regel om, at vidner ikke må påhøre hinanden.

Muligheden for afhjemling er så central for erklæringens bevisværdi, at bortfaldet af den kan koste hele erklæringen, jf. BS-3290/2012-VLR ovenfor. Omvendt kan afhjemlingsbehovet i sig selv begrunde udmeldelse af en ny skønsmand: i BS-424/2008-VLR tillod Vestre Landsret udmeldelse af en ny skønsmand, efter at den oprindelige var afgået ved døden, netop med henblik på afhjemling under hovedforhandlingen. Tilsvarende blev der i BS-1193/2007-NYK taget stilling til en anmodning om at udpege en ny skønsmand i en boligretssag.

En processuel detalje med betydning for ankeforberedelsen: rettens interne lydoptagelser af skønsmænds afhjemling er interne dokumenter. I Sag BS-33983/2020-SHR afslog Sø- og Handelsretten aktindsigt i lydoptagelser af to skønspersoners afhjemling, selv om parten gjorde gældende, at det skriftlige protokollat var mangelfuldt og optagelserne nødvendige i ankesagen.

LOV	Retsplejeloven § 205, stk. 1-2	Retsplejeloven § 206, stk. 2-3	Retsplejeloven § 209
PRAKSIS			
	Landsretten · Kendelse om, hvorvidt skønserklæring skal udgå i sag om krav på betaling af bl.a. provision for salg af krydstogtrejser		09.09.2024
	Landsretten · Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønserklæring		27.02.2013
	Landsretten · Kendelse om tilladelse til supplerende spørgsmål til skønsmand		18.04.2012
	Landsretten · Landsrettens tilladelse til udmeldelse af ny skønsmand efter den oprindelige skønsmands død		27.03.2008
	Sø- og Handelsretten · Afslag på aktindsigt i lydoptagelser af skønsmænds afhjemling		14.03.2024
	Byretten · Afgørelse om nægtelse af yderligere skønserklæring		22.02.2012
	Byretten · Afslag på anmodning om at foreslå ny skønsmand		19.12.2007

§ 8 Fornyet syn og skøn efter § 209 – fejlbehæftede erklæringer og "flere skoler"

§ 209 blev nyaffattet ved 2016-reformen og lyder nu:

At syn og skøn har fundet sted, udelukker ikke fornyet syn og skøn over samme genstand ved de samme skønsmænd. Det samme gælder fornyet syn og skøn ved andre skønsmænd, når retten finder det hensigtsmæssigt under hensyn til fremførte indsigelser og andre muligheder for at få skønstemaet yderligere belyst eller til sagens og skønstemaets karakter.

Bestemmelsen rummer **to spor**, som forarbejderne skarpt adskiller.

Spor 1 – den videreførte praksis om fejlbehæftede erklæringer. Ordene »under hensyn til fremførte indsigelser og andre muligheder for at få skønstemaet yderligere belyst« kodificerer den hidtidige praksis:

Efter retspraksis på grundlag af den gældende § 209 i retsplejeloven kan en parts indsigelser mod den første skønserklæring efter omstændighederne føre til, at nyt syn og skøn udmeldes ved en anden skønsmand. Det gælder navnlig, hvis den første skønserklæring må formodes at være fejlbehæftet, ufuldstændig og/eller indholdsmæssigt uklar i en sådan grad og på så væsentlige punkter, at det er usikkert, om erklæringen opfylder de faglige krav, som er nødvendige for, at den kan opfylde sit formål.

Retsplejerådet præciserede i betænkningen, at der skal være tale om »ret graverende forhold«, og at praksis ellers ville anspore til processer om skønsmandens egnethed, der reelt blot dækker over utilfredshed med konklusionerne.

Spor 2 – den nye "flere skoler"-adgang. Ordene »eller til sagens og skønstemaets karakter« åbner som noget nyt for fornyet skøn, hvis der er rimelig grund til at antage, at en anden skønsmand vil kunne konkludere væsentligt anderledes, og sagen kan bære fordyrelsen. Forarbejderne til § 209 er præcise om kravet til underbygning:

Den udvidede mulighed for at få udmeldt nyt syn og skøn ved en ny skønsmand angår således navnlig tilfælde, hvor retten finder det sandsynligt, at den første skønsmands konklusioner kan være udslag af en faglig tilgang til emnet, som ikke er "enerådende" eller uimodsagt inden for det pågældende fag, dvs. at der er "flere skoler". Det vil naturligvis ikke være nok, at en part er uenig i skønserklæringens konklusioner, og det vil således heller ikke i sig selv være nok, at parten kan henvise til en ensidigt indhentet sagkyndig erklæring, som anfægter den første skønsmands konklusioner.

De to tidligste prøvesager om lovændringen gav modsatte resultater i samme sagskompleks. I

[BS-7677/2017-BOR](#) tillod Retten på Bornholm fornyet syn og skøn i en forsikringssag, fordi der var rimelig grund til at antage, at en anden skønsmand kunne nå et væsentligt anderledes resultat. Østre Landsret ændrede kendelsen i [BS-1875/2017-OLR](#) – sagen om rotteindtrængen, hvor to bygningskyndige nåede henholdsvis 688.200 kr. og 1.562.000 kr. i udbedringsomkostninger. Landsretten fastslog først, at lovændringen fandt anvendelse på verserende sager, da der ikke var overgangsbestemmelser, og herefter:

- de prismæssige forskelle kunne belyses tilstrækkeligt ved supplerende spørgsmål til den allerede udpegede skønsmand,
- det var ikke sandsynliggjort, at skønsmanden havde begået fejl eller var inhabil, fordi han havde indhentet priser fra handelskæder og internettet,
- sagen angik en konkret vurdering af skadeomfang og udgifter, hvilket ikke i sig selv begrundet "flere skoler"-betragtningen.

Landsretten finder på denne baggrund, at der ikke er grundlag for at udmelde nyt syn og skøn i sagen ved anden skønsmand.

Højesteret har fulgt samme restriktive linje. I [BS-39019/2020-HJR](#) – regressagen efter branden på Experimentarium med et krav på ca. 85 mio. kr. – ønskede forsikringsselskaberne under anken et nyt skøn ved en tagdækkerfaglig skønsmand om »fremgangsmåder ved tagdækkerarbejde, der er sædvanlige og alment anerkendte i tagdækkerbranchen«, mens byrettens skøn havde angået arnested og brandårsag. Højesteret fandt, at temaerne reelt overlappede, og at der ikke var grundlag for at fastslå manglende fagkundskab hos den oprindelige skønsmand:

Højesteret tiltræder endvidere, at der ikke efter det, som de kærende har anført, er grundlag for at fastslå, at den oprindeligt udpegede skønsmand ikke har den nødvendige fagkundskab og de nødvendige kvalifikationer til at besvare spørgsmålene. Højesteret bemærker herved, at spørgsmålene ikke er søgt besvaret af den oprindeligt udpegede skønsmand.

Den sidste sætning rummer en klar processuel anvisning: **udnyt først adgangen til supplerende spørgsmål efter § 205, før der anmodes om ny udmeldelse.**

Også før reformen var tærsklen høj. I [BS-1989/2014-ARH](#) afviste retten nyt syn og skøn om murværk, fordi det tidligere – udenretlige, men aftalte – skøn var gennemført på betryggende vis, skønsmanden hverken var inhabil eller usagkyndig, og parten kunne henvises til supplerende spørgsmål.

Endelig peger forarbejderne på rettens værn mod misbrug: retten kan gribe ind over for useriøse indsigelser under henvisning til [§ 152 a](#) om behandling inden for rimelig frist, [§ 341](#) om overflødig bevisførelse og [§ 353](#) om for sent fremsatte begæringer om yderligere bevisførelse, ligesom manglende medvirken til sagens fremme kan få omkostningsmæssig virkning efter [§ 318](#), jf. [§ 336 a](#).

LOV	Retsplejelovent § 152a	Retsplejelovent § 205	Retsplejelovent § 209	Retsplejelovent § 318
	Retsplejelovent § 336a	Retsplejelovent § 341		
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afslag på anmodning om nyt syn og skøn ved en anden skønsmand i regres-sag om brand 12.05.2021 Landsretten · Landsretten nægter nyt syn og skøn i sag om rotteindtrængen 27.11.2017 Byretten · Kendelse om fornyet syn og skøn i sag mellem privatperson og Bornholms Brandforsikring A/S 10.07.2017 Byretten · Kendelse om afslag på anmodning om nyt syn og skøn 20.05.2015			

§ 9 Ensidigt indhentede erklæringer før sagsanlæg – § 341 a, stk. 1, og "moderklæringen"

[§ 341 a, stk. 1](#) kodificerede i 2016 den praksis, der havde udviklet sig fra midten af 00'erne: erklæringer om konkrete forhold af teknisk, økonomisk eller lignende karakter, som en part har indhentet **inden sagsanlægget**, kan fremlægges som bevis, medmindre erklæringens indhold, omstændighederne ved dens tilblivelse eller andre forhold giver grundlag for at fravige udgangspunktet. Har en part fremlagt en sådan erklæring, kan modparten fremlægge en tilsvarende »moderklæring«, selv om den først har kunnet indhentes efter anlægget.

De almindelige bemærkninger opsummerer den forudgående retspraksis:

Er erklæringen indhentet før sagens anlæg, kan erklæringen i almindelighed fremlægges. [...] Højesteret præciserede i efterfølgende afgørelser [...] at en part som udgangspunkt kan fremlægge udtalelser og erklæringer om forhold af teknisk, økonomisk og lignende karakter, som parten inden sagsanlægget har indhentet hos rådgivere og eksperter.

Den praksis er ældre end lovfæstelsen. Allerede i [BS-2170/2007-OLR](#) tillod Østre Landsret fremlæggelse af to bilag med henvisning til de procesretlige principper for erklæringer fra rådgivere og eksperter indhentet før sagsanlæg. Og i [BS-246/2007-HJR](#) tog Højesteret stilling til fremlæggelse af en ensidigt indhentet speciallægeerklæring i en sag mod Patientskadeankenævnet – og samtidig til den nært forbundne begrænsning af adgangen til at føre erklæringens forfatter som vidne.

Formålet med moderklæringen er efter forarbejderne »navnlig at stille parterne lige med hensyn til deres muligheder for at etablere et udbygget og oplyst grundlag for skønsforretningen og for efter behov at redegøre for deres syn på de omtvistede spørgsmål over for skønsmanden«. Adgangen er ikke begrænset til skønssager, men gælder generelt, hvor modparten er blevet bekendt med erklæringen så sent, at moderklæringen ikke kunne indhentes før anlægget.

Erklæringer fra en anden retssag behandles efter § 341 a. [BS-25526/2020-HJR](#) angik to formelle skønserklæringer fra en tidligere sag mellem hovedentreprenør og bygherre, som hovedentreprenøren ville

bruge i en regressag mod en underentreprenør, der hverken var adciteret eller procestilvarslet i den første sag. Højesteret fastslog, at erklæringerne – fordi de var udarbejdet før anlægget af den nye sag og uden inddragelse af underentreprenøren – skulle bedømmes efter § 341 a, stk. 1, og at det var uden betydning, at de oprindeligt stammede fra et retsligt udmeldt syn og skøn. Fremlæggelse blev tilladt, bl.a. fordi underentreprenøren kunne stille spørgsmål til skønsmanden, men Højesteret tilføjede:

Der er ikke herved taget stilling til erklæringernes bevisværdi.

Bevisværdien er netop det springende punkt. Forarbejderne understreger, at det ikke er til hinder for fremlæggelse, »at dens bevisværdi ofte kan være ret begrænset netop på grund af, at den er ensidigt indhentet«. Fremlæggelse kan nægtes, hvis indholdet er klart irrelevant, eller hvis erklæringen må anses for faktuel eller videnskabeligt uvederhæftig – »bestillingsarbejde« – således at den er helt uden bevismæssig værdi. Derimod er det udtrykkeligt **uden** betydning, at der er en nær tidsmæssig sammenhæng mellem modtagelsen af erklæringen og sagsanlægget, eller at erklæringen angår samme forhold som et udmeldt syn og skøn.

Ensidigt indhentet materiale kan bruges som grundlag for supplerende spørgsmål. I [BS-15560/2019-HJR](#) havde ejerne af en ejendom efter modtagelsen af en skønserklæring – der anslog udbedringen til 616.000 kr. – selv indhentet en ydelsesbeskrivelse, et bygningsfysisk notat og tre entreprenørtilbud, hvoraf det billigste lød på 1.360.618 kr. Højesteret tillod fremlæggelsen, når materialet alene tjener som grundlag for at efterprøve skønsmandens vurderingsgrundlag ved supplerende spørgsmål og ikke som selvstændigt bevis. Det er samme betragtning, Retsplejerådet lagde til grund for »flere skoler«-adgangen i § 209:

Retterne tillader allerede i dag i praksis, at parterne fremlægger sagkyndige erklæringer, selv om de er indhentet ensidigt efter sagens anlæg og modtagelsen af den første skønserklæring, når det sker for at understøtte og begrunde en begæring om nyt syn og skøn. Sådanne ensidigt indhentede erklæringer fremlægges således ikke som bevis i sagen.

Endelig gælder en særskilt regel om juridiske responsa. Efter § 341 a, stk. 2 kan erklæringer om bedømmelsen af juridiske forhold efter dansk ret inddrages i den juridiske argumentation, men ikke under sagen i øvrigt. Responsa om **udenlandsk** ret, indhentet på betryggende måde, forudsættes derimod i forarbejderne at kunne fremlægges efter stk. 1, fordi de normalt kan sidestilles med erklæringer om faktiske forhold.

LOV	Retsplejeloven § 209	Retsplejeloven § 341a, stk. 1-2	
PRAKSIS	Højesteret · Adgang til fremlæggelse af skønserklæringer fra tidligere sag som ensidigt indhentet erklæring efter retsplejelovens § 341 a		16.12.2020
	Højesteret · Fremlæggelse af ensidigt indhentet materiale som grundlag for supplerende spørgsmål til skønsmand ved isoleret bevisoptagelse		01.10.2019
	Højesteret · Højesterets afgørelse om fremlæggelse af ensidigt indhentet speciallægeerklæring i sag mod Patientskadeankenævnet		13.06.2008
	Landsretten · Anmodning om fremlæggelse af bilag		18.12.2007

Erklæringer indhentet efter sagsanlæg – § 209 a og Højesterets tre afvisningskendelser

Efter sagsanlægget vender udgangspunktet. Parterne skal da gå frem efter reglerne om syn og skøn, medmindre de i **enighed** og med rettens tilladelse anvender § 209 a, stk. 1, hvorefter de som supplement til eller i

stedet for syn og skøn kan fremlægge erklæringer, som de hver især indhenter. Forarbejderne beskriver anvendelsesområdet:

Bestemmelsen vil i praksis navnlig tage sigte på tilfælde, hvor der er rimelig grund til at antage, at forskellige skønsmænd ville kunne konkludere væsentligt forskelligt på grund af forskellige faglige tilgange, som hver især er anerkendte inden for det pågældende fagområde, og hvor parterne finder, at sagen (på grund af dens værdi eller videregående betydning) kan "bære" den fordyrelse, det typisk vil indebære, at der indhentes mere end én sagkyndig erklæring om det samme spørgsmål.

Højesteret har i tre kendelser afgrænset hovedreglen skarpt – og i alle tre tilfælde afvist erklæringen.

Afgørelse	Erklæringen	Partens argument	Resultat
BS-40072/2019-HJR (2020)	Psykologerklæring bestilt af kommunen om skadelidtes funktionsniveau	Bestilt af en kommune, ikke til brug for retssagen	Udgår – reelt ensidigt indhentet af parten
BS-50925/2020-HJR (2021)	23-siders PwC-rapport om tabsopgørelse	»Blot en talopstilling«/partsindlæg	Udgår – selvstændig revisorerklæring
BS-48050/2025-HJR (2026)	To tekniske rapporter om jordforurening	Indhentet som led i regionens lovpligtige myndighedsudøvelse	Udgår – formålet er uden betydning

Partens indflydelse er afgørende – ikke den formelle bestiller. I **BS-40072/2019-HJR** havde skadelidte henvist kommunen til den psykolog, der skulle svare, drøftet indholdet undervejs og godkendt teksten før afsendelse. Højesterets flertal:

Vi finder, at A dermed har haft indflydelse på udpegningen af B som den psykolog, der skulle besvare kommunens forespørgsel, og at hun endvidere har haft indflydelse på udarbejdelsen af erklæringen. Erklæringen må på denne baggrund reelt anses for ensidigt indhentet af A. Det er ved vurderingen uden betydning, at erklæringen er indhentet på kommunens foranledning og ikke med henblik på at skulle fremlægges som bevis i retssagen. Da A ikke har iagttaget reglerne om fremlæggelse af sagkyndige erklæringer, jf. retsplejelovens § 209 a og § 341 a, kan erklæringen ikke fremlægges.

Dommer Lars Apostoli dissenterede og lagde vægt på, at erklæringen var udfærdiget til et kommunalt støtteformål uden sammenhæng med retssagen.

Etiketten »partsindlæg« redder ikke erklæringen. I **BS-50925/2020-HJR** – Hoyer Group mod sælgeren af en virksomhed, krav på ca. 128 mio. kr. – var bilaget en PwC-rapport om tabsopgørelsen, udarbejdet efter stævningen. Højesteret:

Højesteret finder, at rapporten fra PwC ikke blot har karakter af en talopstilling eller lignende, men at der er tale om en selvstændig og selvforklarende erklæring med den sagkundskab og autoritet, som er forbundet med en revisorerklæring fra PwC om tabsopgørelsen. Erklæringen er efter sagens anlæg ensidigt indhentet af sagsøgeren til brug for sagen, og sagsøgeren ønsker den fremlagt for skønsmanden, der forventes at afgive erklæring om samme tema.

Fremlæggelse og udlevering af erklæringen om tabsopgørelsen til skønsmanden inden gennemførelsen af syn og skøn om samme tema ville indebære en risiko for utilbørlig påvirkning af skønsmanden. Det kan ikke føre til et andet resultat, at Hoyer Group har meddelt, at erklæringen kan betragtes som et partsindlæg, og dermed har gjort PwC's synspunkter og konklusioner til sine egne.

Sammenhold dette med [BS-36057/2020-VLR](#), hvor Vestre Landsret i en beslægtet konstellation tillod en revisorudarbejdet tabsopgørelse fremlagt netop som partsindlæg: »Det står som udgangspunkt en part frit at fremlægge egne oplysninger og vurderinger, idet det i forbindelse med bevisbedømmelsen må tages i betragtning, at der er tale om partsindlæg.« **Sondringen ligger i dokumentets fremtræden og selvstændighed** – en beregning udført efter partens instruks er noget andet end en selvstændig, selvforklarende erklæring med den autoritet, en revisorerklæring bærer.

Myndighedsudøvelse fritager ikke. [BS-48050/2025-HJR](#) angik Region Midtjyllands sag mod Miljøstyrelsen om jordforurening på Rønland. Regionen fremlagde to rapporter fra en ekstern rådgiver, indhentet efter sagsanlægget, men som led i regionens forpligtelser efter jordforureningslovens kapitel 3. Vestre Landsret havde med dissens tilladt fremlæggelsen; Højesteret ændrede kendelsen, fordi rapporterne var indhentet af en part efter anlægget, og modparten ikke havde haft indflydelse på valg af rådgiver eller opgavens formulering:

Det er under de anførte omstændigheder uden betydning, at Region Midtjylland har indhentet rapporterne som led i regionens forpligtelser efter jordforureningslovens kapitel 3, og at rapporterne dermed er indhentet i anden sammenhæng og ikke med henblik på at skulle fremlægges som bevis i retssagen.

Afgørelsen præciserer, at den ældre praksis om, at *en myndigheds* egen sagsbehandlingserklæring ikke er ensidigt indhentet, kun rækker til situationer, hvor myndigheden **ikke selv er part**.

Omgåelsesforbuddet. Begrænsningerne kan ikke omgås ved at føre erklæringens forfatter som sagkyndigt vidne; det fastslås i forarbejderne og fulgtes i [BS-40072/2019-HJR](#), hvor psykologen kun måtte afhøres om sine faktiske iagttagelser fra behandlingsforløbet, ikke om de sagkyndige vurderinger i den afviste erklæring. Er en erklæring derimod tilladt fremlagt, kan afhøringen kun ske inden for den emnemæssige ramme, erklæringen afstikker.

Straffesager følger et andet spor. I [S-1476-19](#) og [S-1605-19](#) tillod Vestre Landsret en tiltalt at fremlægge en ensidigt indhentet veterinærfaglig erklæring og indkalde udstederen som vidne i en dyrevelfærdssag – de civilprocessuelle begrænsninger i §§ 209 a og 341 a gælder efter deres ordlyd kun borgerlige sager.

LOV	Retsplejeloven § 209a, stk. 1	Retsplejeloven § 341a, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver		19.02.2026
	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag		15.10.2021
	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet psykologerklæring efter sagsanlæg		15.01.2020
	Landsretten · Adgang for tiltalte til at fremlægge ensidigt indhentet veterinærfaglig erklæring som bevis i straffesag		21.12.2020
	Landsretten · Vestre Landsret tillader syn og skøn og fremlagte bilag i erhvervssag		26.10.2020

§ 11 Retslægerådet, Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og andre lovbestemte sagkyndige udtalelser

En vigtig kategori falder helt uden for reglerne om ensidigt indhentede erklæringer. Forarbejderne til [§ 209 a](#) er utvetydige:

Det er forudsat, at den foreslåede bestemmelse heller ikke berører indhentelse og brug af sagkyndige erklæringer, der har et særligt lovmæssigt grundlag og ikke kan anses som ensidigt indhentede erklæringer som dette udtryk anvendes i civilprocessen. Det gælder navnlig udtalelser fra Retslægerådet, Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og Det Veterinære Sundhedsråd, som er karakteriseret ved, at der er tale om erklæringer, der afgives af en offentlig myndighed uafhængigt, objektivt og neutralt og i et vejledende øjemed. Sådanne erklæringer kan således – som hidtil – ikke nægtes fremlagt med den begrundelse, at de er ensidigt indhentede.

Det samme gælder efter de almindelige bemærkninger erklæringer indhentet på foranledning af en offentlig myndighed som led i dennes sagsbehandling, uden at sagens parter har haft indflydelse på indhentelsen.

Retslægerådet har forrang for syn og skøn på det lægefaglige felt. I [BS-11578/2018-HJR](#) ønskede en skadelidt under en arbejdsskadesag mod Ankestyrelsen syn og skøn i form af en ny speciallægeundersøgelse. Højesteret afviste:

Når der ved lov er oprettet et særligt råd til at afgive lægevidenskabelige skøn i bl.a. retssager, findes det rettest, at rådet får lejlighed til indledningsvist at tage stilling til de i sagen rejste lægevidenskabelige tvivlsspørgsmål.

Højesteret tiltræder [...] at lægefaglige skøn vedrørende As gener efter arbejdsskaden den 30. september 2011 som udgangspunkt skal foretages af Retslægerådet. Højesteret finder det ikke godtgjort, at der er grundlag for at fravige dette udgangspunkt. Det bemærkes herved, at Retslægerådet, såfremt rådet måtte skønne, at det foreliggende materiale ikke giver tilstrækkeligt grundlag for rådets skøn, kan anmode parterne om at indhente yderligere skriftligt materiale til rådet, eventuelt en fornyet lægeundersøgelse.

Afvisningen skete med henvisning til [§ 341](#) om overflødig bevisførelse: så længe rådet selv kan bede om supplerende undersøgelser, er en isoleret speciallægeundersøgelse unødvendig.

Til gengæld gælder skønsmandshabilitetens objektive målestok også for rådet. [BS-33979/2024-HJR](#) fastslog, at princippet i [§ 61](#) finder anvendelse på Retslægerådets medlemmer og sagkyndige, når rådet udtaler sig til domstolene, og konsekvensen af inhabilitet var, at sagen skulle forelægges rådet på ny med en anden sammensætning – hvorefter den nye udtalelse blev væsentligt gunstigere for skadelidte. Rækkevidden af den objektive test for lægekonsulenter uden koordinerende funktion prøves nu i [26/10152](#).

En beslægtet begrænsning gælder de behandlende og rådgivende læger. I [BS-799/2007-HIL](#) blev en kommunes ønske om at føre to lægekonsulenter fra Patientforsikringen som vidner afvist, og i [BS-246/2007-HJR](#) tog Højesteret stilling til både fremlæggelse af og vidneførsel om en ensidigt indhentet speciallægeerklæring i en patientskadesag.

Endelig – også når parternes egne sagkyndige lovligt afgiver erklæringer efter [§ 209 a](#) – kan de efter [§ 209 a, stk. 2](#) som udgangspunkt overvære afhøringen af hinanden og af eventuelle skønsmænd, og retten kan lade dem rådføre sig, inden de svarer. Der skal altid foreligge en **skriftlig** erklæring; det er ikke muligt at afhøre en sagkyndig i retten, uden at vedkommende først har udarbejdet en sådan.

LOV

[Retsplejeloven § 61](#)[Retsplejeloven § 209a, stk. 1-2](#)[Retsplejeloven § 341](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster inhabilitet for lægekonsulent i Retslægerådet grundet ansættelse i Ankestyrelsen

10.01.2025

Højesteret · Højesterets afgørelse om anvendelse af Retslægerådet frem for syn og skøn ved speciallægeundersøgelse i arbejdsskadesag	16.01.2019
Højesteret · Højesterets afgørelse om fremlæggelse af ensidigt indhentet speciallægeerklæring i sag mod Patientskadeankenævnet	13.06.2008
Byretten · Afvisning af vidneforklaringer fra lægekonsulenter i sag om regres for sygedagpenge	25.03.2008
Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling om inhabilitet i Retslægerådet for lægekonsulent ansat hos sagens styrelse	04.06.2026

§ 12 Vederlag, hæftelse og fordeling af skønsomkostningerne efter § 208

Vederlaget fastsættes af retten efter [§ 208, stk. 1](#) for både forretningens udførelse og møde i retten, med godtgørelse for udlæg og efter indhentelse af parternes bemærkninger. Samtidig træffes afgørelse om den **foreløbige** fordeling. Efter [§ 208, stk. 2](#) kan det indgå i fastsættelsen, om skønsmanden har overskredet fristen efter [§ 202, stk. 1](#). Den endelige fordeling sker først i dommen efter de almindelige omkostningsregler, jf. [§ 312](#) og [§ 316](#).

De almindelige bemærkninger beskriver skønsmandens dokumentationspligt: honorarkravet skal begrundes og sættes i forhold til prisoverslaget efter [§ 201, stk. 1](#), overskridelser skal forklares, og kravet skal fordeles i forhold til parternes spørgsmål. Byrettens godkendelse af et honorar på 95.691,25 kr. i [BS-533/2017-HER](#) og af honorar og sagkyndig bistand i [BS-2425/2010-ARH](#) illustrerer den løbende praksis.

Hæftelsen efter § 208, stk. 3, er personlig og rækker vidt. Den part, der begærer syn og skøn, og *partens rettergangsfuldmægtig* hæfter for omkostningerne; modparten og dennes rettergangsfuldmægtig hæfter dog for den del, der kan henføres til modpartens spørgsmål. Højesteret afgrænsede rettergangsfuldmægtigbegrebet i [BS-27162/2025-HJR](#): et selskab gik konkurs kort før den planlagte skønsforretning, advokaten mødte efter aftale med kurator, og kurator besluttede derefter, at boet ikke ville indtræde i sagen. Højesteret fastslog, at advokaten ved sit fremmøde optrådte som rettergangsfuldmægtig og derfor personligt hæftede for skønsmandens honorar – og at det er uden betydning for hæftelsen, om advokaten er direkte antaget af parten eller fungerer som forbindelsesadvokat. Der var intet grundlag for at begrænse hæftelsen til en del af beløbet.

Sikkerhedsstillelse og skævdeling. Retten kan efter [§ 208, stk. 3](#), sidste pkt., bestemme, at parterne skal stille sikkerhed. Bestemmelsen suppleres af [§ 311, stk. 2](#), hvorefter retten efter anmodning kan pålægge modparten foreløbigt at betale en del af omkostningerne, hvis modpartens spørgsmål i væsentlig grad har forøget dem. I [BS-2133/2011-OLR](#) stadfæstede Østre Landsret et sådant pålæg om foreløbig betaling og sikkerhedsstillelse, og i småsagen [BS-2876/2010-LYN](#) drøftede retten skønstemaer, sikkerhedsstillelse og procesøkonomi under ét – et påmindende eksempel på, at skønsomkostningerne i mindre sager let bliver det reelt afgørende procesøkonomiske hensyn.

Ved isoleret bevisoptagelse gælder en særskilt ordning efter [§ 343, stk. 3](#). Højesteret har flere gange taget stilling til, hvornår resultatet af skønnet er tilstrækkeligt til at fastlægge omkostningsansvaret allerede dér: i [BS-23892/2018-HJR](#) om vandindtrængning i et nyopført hus, og i [BS-28455/2023-HJR](#) om ligelig fordeling mellem fire skønsindstævnte, hvor det var usikkert, om de påviste mangler kunne henføres til den enkelte. Den nærmere praksis om isoleret bevisoptagelse hører under et selvstændigt emne.

Fri proces. Statskassen betaler efter [§ 331, stk. 1, nr. 3](#) omkostninger, der med føje er afholdt, herunder til syn og skøn. Retten kan efter [§ 332, stk. 2](#) pålægge parten helt eller delvist at erstatte statens udgifter, men efter praksis skal der – når der ikke foreligger groft uagtsomme eller svigagtige forhold – meget til. Forarbejderne til [§ 209 a](#) tilføjer, at det forhold, at man kunne have valgt sædvanligt syn og skøn, ikke i sig selv er tilstrækkeligt grundlag

for at lade parten selv dække udgifter til ensidigt indhentede erklæringer. Udgifter til en moderklæring efter § 341 a, stk. 1, 2. pkt., kan derimod ifølge forarbejderne ikke kræves dækket som sagsomkostninger efter § 316.

LOV	Retsplejeloven § 208, stk. 1-3	Retsplejeloven § 311, stk. 2	Retsplejeloven § 316
	Retsplejeloven § 331, stk. 1	Retsplejeloven § 332, stk. 2	Retsplejeloven § 343, stk. 3
PRAKSIS	Højesteret · Advokats hæftelse for omkostninger til syn og skøn ved optræden som rettergangsfuldmægtig		18.12.2025
	Højesteret · Højesterets afgørelse om fordeling af omkostninger ved isoleret bevisoptagelse mellem flere skønsindstævnte		18.12.2023
	Højesteret · Højesterets afgørelse om fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse i en byggesag		11.01.2019
	Landsretten · Landsrettens kendelse om foreløbig betaling af omkostninger til syn og skøn samt sikkerhedsstillelse		05.07.2011
	Byretten · Godkendelse af skønsmandshonorar i sag mellem [Part 1] og [Part 2] mod SKAT		08.11.2018
	Byretten · Afgørelse om betaling af skønsmandshonorar og sagkyndig bistand		01.09.2011
	Byretten · Byrettens afgørelse om skønstemaer, sikkerhedsstillelse og forligsforslag		23.05.2011

§ 13 Syn og skøn uden for den borgerlige sag: straffesager efter § 210 og Voldgiftsnævnets skøn efter AB-systemet

Straffesager. Efter § 210, stk. 1 kan retten efter begæring fra tiltalte eller anklagemyndigheden bestemme, at der skal foretages syn og skøn. § 210, stk. 2 gør en nøje afgrænset del af kapitel 19 anvendelig med de ændringer, der følger af forholdets natur: § 197, § 198, stk. 1-3, §§ 199-204, § 207, § 208, stk. 1, 1. og 2. pkt., og stk. 2 samt § 209. Bemærk, at hverken § 205 eller § 206 er omfattet – straffesagens supplerende spørgsmål og afhjemling reguleres selvstændigt af § 210, stk. 3 og 4, idet § 206, stk. 2 og 3, dog finder tilsvarende anvendelse på afhøringen. Forarbejderne til både § 198 og § 209 fastslår udtrykkeligt, at 2016-ændringerne – flere skønsmænd og »flere skoler« – også gælder i straffesager.

Derimod gælder de civilprocessuelle begrænsninger i § 209 a og § 341 a ikke i straffesager, jf. bestemmelsernes ordlyd om »borgerlig sag« og parternes fremlæggelse; det er baggrunden for, at Vestre Landsret i S-1476-19 og S-1605-19 tillod en tiltalt at fremlægge en ensidigt indhentet veterinærfaglig erklæring og føre udstederen som vidne.

AB-systemets skøn til bevissikring. I bygge- og anlægssektoren udmeldes syn og skøn i vidt omfang af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed frem for af domstolene. Efter AB 18 § 66 udmelder nævnet efter anmodning fra en part syn og skøn »med henblik på at sikre bevis for eller bedømme faktiske forhold«, udmelder – normalt efter høring af parterne – en eller flere skønsmænd og træffer afgørelse om skønstemaets indhold. Tilsvarende bestemmelser findes i ABR 18 § 61, ABT 18 § 64 og AB Forenklet § 52, ligesom det ældre ABT 93 § 45 rummer en detaljeret regulering af begæringens indhold og hæftelsen for skønsmændens honorar.

To forskelle er værd at hæfte sig ved. For det første er adgangen til fornyet skøn i AB-systemet formuleret snævrere: »Nyt syn og skøn ved anden skønsmænd kan kun finde sted, hvis Voldgiftsnævnet finder, at der er anledning dertil« – uden den »flere skoler«-udvidelse, § 209 fik i 2016. For det andet fortsætter en verserende skønssag som syn og skøn under en efterfølgende voldgiftssag, og parter, der ikke er parter i voldgiftssagen, fortsætter som skønsciterede.

Habilitetsspørgsmål i voldgiftssporet følger dog samme grundmønster som ved domstolene, herunder kravet om rettidig indsigelse. I [BS-9404/2023-RAN](#) forsøgte en bygherre at få en voldgiftskendelse tilsidesat på grund af en fagdommers kommercielle relationer til entreprenørerne, men havde fortabt indsigelsen ved at afvente kendelsens udfald, selv om oplysningerne forelå allerede under hovedforhandlingen. Prøvelsen af voldgiftskendelser hører i øvrigt under [voldgift](#).

LOV

[Retsplejelovent § 209](#)[Retsplejelovent § 209a](#)[Retsplejelovent § 210, stk. 1-4](#)[Retsplejelovent § 341a](#)

PRAKSIS	Landsretten · Adgang for tiltalte til at fremlægge ensidigt indhentet veterinærfaglig erklæring som bevis i straffesag	21.12.2020
	Byretten · Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere	21.12.2023

§ 14 Sammenfatning og praktiske pejlemærker

Praksis efter kapitel 19 kan koges ned til nogle få bevægelser, som en advokat bør have for øje, når skønssporet lægges.

Ved begæringen. Retten kræver ikke en færdigskrevet skønsforretning, men en overordnet ramme, jf. [BS-36057/2020-VLR](#). Til gengæld falder begæringen, hvis spørgsmålene ikke forankres i en anerkendt faglig standard, jf. [BS-2108/2019-ARH](#). Det er ofte forskellen mellem at bede en skønsmand vurdere, om en metode er »rimelig«, og at bede om en konkret faglig måling eller beregning.

Ved skønstemaet. Efter 2014-reformen er hovedreglen fri spørgeadgang; afvisning efter [§ 197, stk. 2](#) er undtagelsen, jf. [BS-566/2014-ODE](#). Den eneste faste grænse er, at skønsmænd ikke må bedes om retlige bedømmelser eller ledes utilbørligt.

Ved udpegningen. Brancheorganisationers indstillinger er lovlige, også når en part er medlem – men den, der vil bestride forslagsstillerens uvildighed, må pege på en konkret interesse i sagens udfald, jf. [Sag 39/2016](#). Indsigelser mod skønsmænd skal fremsættes **straks**, jf. [§ 198, stk. 4](#) og [BS-957/2010-HEL](#).

Ved habilitetsprøvelsen. Målestokken er objektiv: er omstændighederne egnede til at rejse rimelig tvivl om fuldstændig upartiskhed, jf. [BS-33979/2024-HJR](#). Bliver skønsmænd inhabil undervejs, risikerer hele erklæringen at udgå, jf. [BS-3290/2012-VLR](#) og [BS-51061/2020-HJR](#).

Ved utilfredshed med erklæringen. Rækkefølgen er fast: først supplerende spørgsmål efter [§ 205](#), derefter – og kun med konkret underbygning – fornyet syn og skøn efter [§ 209](#). Både [BS-1875/2017-OLR](#) og [BS-39019/2020-HJR](#) er faldet på, at supplerende spørgsmål ikke først var forsøgt. »Flere skoler« skal sandsynliggøres – ikke blot påstås.

Ved egne sagkyndige. Timing er alt. Erklæringer indhentet **før** stævningen kan som udgangspunkt fremlægges efter [§ 341 a, stk. 1](#); erklæringer indhentet **efter** kræver enighed og rettens tilladelse efter [§ 209 a](#). Højesteret har i [BS-40072/2019-HJR](#), [BS-50925/2020-HJR](#) og [BS-48050/2025-HJR](#) afvist tre forskellige forsøg på at komme uden om hovedreglen – via kommunal bestilling, via »partsindlæg«-etiketten og via myndighedsudøvelse. Den eneste sikre undtagelse er de lovbestemte, uafhængige udtalelser fra bl.a. Retslægerådet og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring.

Ved økonomien. Skønsomkostningerne kan blive sagens tungeste post, og hæftelsen efter § 208, stk. 3 er personlig også for rettergangsfuldmægtigen – som BS-27162/2025-HJR viser, indtræder den allerede ved at møde til skønsforretningen på en konkursramt parts vegne.

Beslægtede emner, hvor skønsbeviset ofte er afgørende, behandles selvstændigt: mangler ved fast ejendom under koebalsfast-ejendom-mangler og tilstandsrapport-mangler, entreprenørens mangelsansvar under entreprenør-mangelsansvar-forsinkelse, méngrad og erhvervsevnetab, hvor AES- og Retslægerådsudtalelser indgår, under varigt-men-méngradserstatning og erhvervsevnetab, patientskader under patientforsikring-, dækning af skønsudgifter under fri-proces-retshjælp, og den generelle dommerinhabilitet under dommerinhabilitet.

LOV

Retsplejelovent § 197, stk. 2

Retsplejelovent § 198, stk. 4

Retsplejelovent § 205

Retsplejelovent § 208, stk. 3

Retsplejelovent § 209

Retsplejelovent § 209a

Retsplejelovent § 341a, stk. 1

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver	19.02.2026
	Højesteret · Advokats hæftelse for omkostninger til syn og skøn ved optræden som rettergangsfuldmægtig	18.12.2025
	Højesteret · Højesteret stadfæster inhabilitet for lægekonsulent i Retslægerådet grundet ansættelse i Ankestyrelsen	10.01.2025
	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag	15.10.2021
	Højesteret · Inhabilitet hos skønsmand grundet manglende underretning af parter og overskridelse af skønstema	26.08.2021
	Højesteret · Højesterets afslag på anmodning om nyt syn og skøn ved en anden skønsmand i regres-sag om brand	12.05.2021
	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet psykologerklæring efter sagsanlæg	15.01.2020
	Højesteret · Højesterets vurdering af Finansrådets habilitet til at foreslå skønsmand i sag om swapaftaler	18.10.2016
	Landsretten · Vestre Landsret tillader syn og skøn og fremlagte bilag i erhvervssag	26.10.2020
	Landsretten · Landsretten nægter nyt syn og skøn i sag om rotteindtrængen	27.11.2017
	Landsretten · Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønserklæring	27.02.2013
	Byretten · Afgørelse om afvisning af syn og skøn i sag om erstatningsansvar	25.03.2020
	Byretten · Kendelse om afvisning af spørgsmål til syn og skøn	12.08.2014
	Byretten · Kendelse vedrørende inhabilitet af syns- og skønsmand	07.09.2011

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejelovent § 196	stk. 2-3	Retsplejelovent § 197	stk. 2
Retsplejelovent § 198	stk. 1	Retsplejelovent § 199	stk. 2
Retsplejelovent § 208	stk. 1, 3	Retsplejelovent § 209	
Retsplejelovent § 209a	stk. 1	Retsplejelovent § 341a	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

49 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

14

19.02.2026	Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver	48050-2025
18.12.2025	Advokats hæftelse for omkostninger til syn og skøn ved optræden som rettergangsfuldmægtig	27162-2025
10.01.2025	Højesteret stadfæster inhabilitet for lægekonsulent i Retslægerådet grundet ansættelse i Ankestyrelsen	7031-8449
18.12.2023	Højesterets afgørelse om fordeling af omkostninger ved isoleret bevisoptagelse mellem flere skønsindstævnte	bs-28455-2023-hjr
15.10.2021	Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag	bs-50925-2020-hjr
26.08.2021	Inhabilitet hos skønsmand grundet manglende underretning af parter og overskridelse af skønstema	bs-51061-2020-hjr
12.05.2021	Højesterets afslag på anmodning om nyt syn og skøn ved en anden skønsmand i regres-sag om brand	bs-39019-2020-hjr
16.12.2020	Adgang til fremlæggelse af skønserklæringer fra tidligere sag som ensidigt indhentet erklæring efter retsplejelovens § 341 a	bs-25526-2020-hjr
15.01.2020	Højesterets afvisning af ensidigt indhentet psykologerklæring efter sagsanlæg	bs-40072-2019-hjr
01.10.2019	Frelæggelse af ensidigt indhentet materiale som grundlag for supplerende spørgsmål til skønsmand ved isoleret bevisoptagelse	bs-15560-2019-hjr
16.01.2019	Højesterets afgørelse om anvendelse af Retslægerådet frem for syn og skøn ved speciallægeundersøgelse i arbejdsskadesag	bs-11578-2018-hjr
11.01.2019	Højesterets afgørelse om fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse i en byggesag	bs-23892-2018-hjr
18.10.2016	Højesterets vurdering af Finansrådets habilitet til at foreslå skønsmand i sag om swapaftaler	39-2016
13.06.2008	Højesterets afgørelse om fremlæggelse af ensidigt indhentet speciallægeerklæring i sag mod Patientskadeankenævnet	6016-7195

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

16

09.09.2024	Kendelse om, hvorvidt skønserklæring skal udgå i sag om krav på betaling af bl.a. provision for salg af krydstogtrejser	9715-11343
21.12.2020	Adgang for tiltalte til at fremlægge ensidigt indhentet veterinærfaglig erklæring som bevis i straffesag	S-1476-19 og S-1605-19
26.10.2020	Vestre Landsret tillader syn og skøn og fremlagte bilag i erhvervssag	3708-4442
01.08.2019	Kæresag om udpegning af skønsmand ved Vestre Landsret	1001-1207

11.12.2018	Kæresag om syn og skøn i boligretssag - dokumentation for forbedringer	372-420
27.11.2017	Landsretten nægter nyt syn og skøn i sag om rotteindtrængen	6517-7824
03.04.2017	Østre Landsret stadfæster byrettens kendelse om skønsmandshabilitet i sag mellem Nydan Byg ApS og	946-1144
27.02.2013	Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønserklæring	1918-2287
18.04.2012	Kendelse om tilladelse til supplerende spørgsmål til skønsmand	1832-2186
04.01.2012	Landsrettens udsættelse af udpegning af skønsmand til fordel for indhentelse af forslag fra brancheorganisation	2513-2994
05.07.2011	Landsrettens kendelse om foreløbig betaling af omkostninger til syn og skøn samt sikkerhedsstillelse	2890-3425
23.09.2009	Kendelse om fremlæggelse af bevis i erhvervslejesag	4892-5901
04.11.2008	Landsretskendelse om syn og skøn – geoteknisk rapport uden samtykke	6330-7585
27.03.2008	Landsrettens tilladelse til udmeldelse af ny skønsmand efter den oprindelige skønsmands død	6719-8074
06.02.2008	Landsretten hjemviser sag om skønsmand til byretten	6841-8222
18.12.2007	Anmodning om fremlæggelse af bilag	6116-7327
SØ- OG HANDELSRET TEN · SPECIALRET		1
14.03.2024	Afslag på aktindsigt i lydoptagelser af skønsmands afhjemling	Sag BS-33983/2020-SHR
BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		15
21.12.2023	Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere	10280-12077
25.03.2020	Afgørelse om afvisning af syn og skøn i sag om erstatningsansvar	1179-2671
08.11.2018	Godkendelse af skønsmandshonorar i sag mellem [Part 1] og [Part 2] mod SKAT	6799-8166
10.07.2017	Kendelse om fornyet syn og skøn i sag mellem privatperson og Bornholms Brandforsikring A/S	6514-7821
20.05.2015	Kendelse om afslag på anmodning om nyt syn og skøn	5709-6823
12.08.2014	Kendelse om afvisning af spørgsmål til syn og skøn	1627-1962
02.07.2014	Afgørelse om afvisning af syn og skøn i sag om påstået aftale om køb af motorbåd	4427-5309
11.12.2012	Kendelse om inhabilitet af skønsmand og gyldigheden af skønssrapporter	1892-2257
22.02.2012	Afgørelse om nægtelse af yderligere skønserklæring	1825-2178
07.09.2011	Kendelse vedrørende inhabilitet af syns- og skønsmand	3240-3863
01.09.2011	Afgørelse om betaling af skønsmandshonorar og sagkyndig bistand	3256-3882

26.07.2011	Afgørelse om udpegning af skønsmand og fremgangsmåde for indhentelse af forslag	3446-4105
23.05.2011	Byrettens afgørelse om skønstemaer, sikkerhedsstillelse og forligsforslag	2822-3350
25.03.2008	Afvisning af vidneforklaringer fra lægekonsulenter i sag om regres for sygedagpenge	7088-8521
19.12.2007	Afslag på anmodning om at foreslå ny skønsmand	6833-8214

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS	2
---	---

08.05.2025	Ugyldig kontrolafgift grundet tvist om aflæsning af elektronisk p-skive og betydningen af blitz-genskær	park-8449
17.03.2023	Fastholdelse af kontrolafgift for parkering på gule krydser trods beboerinformation om midlertidige parkeringsændringer	park-2994

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS	1
--	---

04.06.2026	Procesbevillingsnævnet meddeler 3.-instansbevilling om inhabilitet i Retslægerådet for lægekonsulent ansat hos sagens styrelse	26/10152
------------	--	----------

14

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over vidnefritagelse og editionspligt

Retsplejelovens kapitel 18 (§§ 168-172), editionspligt (§§ 298-300) og EMRK-dimensionen

Version 2 · Opdateret 26. jun. 2026 · 14 afgørelser · 2008-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Praksisoversigten dækker reglerne om vidners pligt og ret til at vidne efter retsplejelovens kapitel 18, herunder hovedreglen om vidnepligt (§ 168), de professionelle vidnefritagelser (§ 170), fritagelse for nære pårørende og selvinkriminering (§ 171), den journalistiske kildebeskyttelse (§ 172) samt samspillet med editionspligten efter §§ 298-300. Retspraksis viser et velafbalanceret system, hvor domstolene foretager konkrete afvejninger mellem sandhedsfindings interesse og beskyttelseshensynene bag tavshedspligten. Særligt kildebeskyttelsen har været genstand for principielle Højesteretsafgørelser, hvor den samfundsmæssige værdi af pressens dækning af lukkede miljøer har vejet tungt i proportionalitetsafvejningen.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Enhver har som udgangspunkt pligt til at vidne for retten (retsplejelovens § 168), og fritagelsesreglerne er undtagelser, der fortolkes indskrænkende.
- 02** Advokaters vidnefritagelse efter § 170, stk. 1, omfatter kun beskikkede advokater og deres medhjælpere – ikke ikke-advokater i advokatselskaber, selv om disse er underlagt tavshedspligt efter retsplejelovens § 129.
- 03** Retten kan efter § 170, stk. 2, pålægge læger, advokater og andre med relativ tavshedspligt at vidne, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald.
- 04** Præsters absolutte tavshedspligt (§ 170, stk. 1) og forsvareres privilegium kan kun brydes med samtykke fra den berettigede.
- 05** Nærtstående til en part er som udgangspunkt fritaget for vidnepligt efter § 171, stk. 1, men retten kan pålægge vidnepligt efter stk. 3, når forklaringen er af afgørende betydning for sagens udfald og sagens beskaffenhed berettiger det.
- 06** Vidnepålæg efter § 171, stk. 3, imødekommes i praksis fortrinsvis i sager om voldtægt eller grovere vold og ikke ved simpel vold.

- 07** Selvinkrimineringsbeskyttelsen i § 171, stk. 2, giver vidnet ret til at nægte at svare på spørgsmål, der ville udsætte vidnet for straf eller tab af velfærd.
- 08** Journalisters kildebeskyttelse efter § 172 kan kun brydes ved lovovertrædelser af alvorlig karakter med strafmaksimum på mindst 4 års fængsel, og kun hvor hensynet til opklaringen klart overstiger mediets behov for kildebeskyttelse.
- 09** Kildebeskyttelsen viger, når kilden ikke har villet afdække forhold af samfundsmæssig betydning, fx ved kommerciel videregivelse af private oplysninger mod vederlag (Se & Hør-sagen).
- 10** TV-optagelser med maskerede kilder i bandekriminalitetsmiljøer er af stor samfundsmæssig interesse, og kildebeskyttelsen opretholdes, selv om de medvirkende har fremvist våben under optagelsen.
- 11** Editionspligten for tredjemand efter § 299 er undergivet de samme begrænsninger som vidnepligten – herunder §§ 169-172 – og gennemtvinges med tvangsmidler efter § 178.
- 12** Et editionspålæg som tredjemand kan ikke rettes mod en person, der potentielt vil blive part i den verserende sag, da det ville gøre partens sædvanlige beføjelser illusoriske.
- 13** Editionsbegæringer må ikke have karakter af en undersøgelsesmæssigt præget gennemgang; begærende part skal præcist angive de kendsgerninger, der skal bevises, jf. § 300, stk. 1.
- 14** Politiet skal forud for afhøring vejlede forurettede og vidner om vidnefritagelsesreglerne i § 171; manglende vejledning kan medføre, at forklaringen ikke kan bruges som bevis.

§ 1 Hovedreglen om vidnepligt og systematikken i §§ 168-172

Dansk retspleje bygger på et grundlæggende princip om almen vidnepligt. [Retsplejelovens § 168](#) fastslår, at enhver med de i loven fastsatte undtagelser har pligt til at afgive forklaring for retten som vidne. Bestemmelsen er kernen i et system, der balancerer sandhedsfindings interesse mod en række beskyttelseshensyn, som lovgiver har fundet tungtvejende nok til at begrunde undtagelser.

Undtagelserne er organiseret i et hierarki:

- **§ 169** – Offentligt ansattes tavshedspligt: Vidneforklaring kan kun afkræves om forhold, der er undergivet lovbestemt tavshedspligt, når retten finder, at hensynet til sandhedens oplysning klart overstiger hensynet til hemmeligholdelse.
- **§ 170** – Professionelle: Præster (absolut), advokater, læger, jordemødre, sygeplejersker og forsvarere (relativ tavshedspligt med mulighed for rettens pålæg).
- **§ 171** – Nærtstående og selvinkriminering: Parter, nærtstående familiemedlemmer samt vidner, der ved at vidne ville udsætte sig selv for straf eller tab af velfærd.
- **§ 172** – Journalister: Kildebeskyttelse for redaktører og redaktionelle medarbejdere.

Systemet suppleres af § 178, der hjemler tvangsmidler (bøde og fængsel i op til 6 måneder) over for vidner, der uden gyldig grund nægter at afgive forklaring. Editionsreglerne i §§ 298-300 er udformet parallelt med vidnereglerne, idet editionspligten er begrænset af de samme fritagelsesgrunde som vidnepligten.

LOV

Retsplejeloven § 168

Retsplejeloven § 169

Retsplejeloven § 178

§ 2 Professionel vidnefritagelse – advokater, præster og sundhedspersoner (§ 170)

Retsplejelovens § 170, stk. 1 opstiller en sondring mellem **absolut** og **relativ** tavshedspligt:

- **Absolut tavshedspligt** gælder for *præster* (sjælesorg) og *forsvarere* i straffesager. Disses tavshedspligt kan kun ophæves med samtykke fra den, der har krav på hemmeligholdelse.
- **Relativ tavshedspligt** gælder for *advokater*, *læger*, *jordemødre* og *sygeplejersker* samt visse andre i § 170-kategorien. Her kan retten efter stk. 2 pålægge vidnepligt, når forklaringen anses for at være af **afgørende betydning** for sagens udfald og sagen angår en forbrydelse, der efter loven kan medføre fængsel i 4 år eller derover.

Afgrænsningen af personkredsen har været genstand for principiel prøvelse. I [BS-6234/2021-HJR](#) afgjorde Højesteret, at en ikke-advokat (juridisk rådgiver og medejer af et advokatpartnerselskab) ikke er omfattet af § 170, stk. 1. Højesteret lagde afgørende vægt på:

Retsplejelovens § 170, stk. 1, er en undtagelse til hovedreglen om vidnepligt i § 168, at der ikke i forbindelse med ændringen af retsplejeloven ved lov nr. 520 af 6. juni 2007, hvorved det blev tilladt andre end advokater at eje en del af et advokatselskab, skete ændringer i reglerne om vidneudelukkelse.

Denne restriktive fortolkning gælder, selv om den pågældende er underlagt tavshedspligt efter [retsplejelovens § 129](#) sammenholdt med [straffelovens § 152](#). Højesteret pegede dog på, at retten efter [§ 170, stk. 3](#) kan bestemme, at forklaring ikke skal afgives, hvis hemmeligholdelsen har **væsentlig betydning** – et sikkerhedsnet, der i praksis beskytter klientfortroligheden, selv når den formelle vidneudelukkelse ikke gælder.

I sagen [Sag 225/2007](#) fandt Højesteret det berettiget at fritage en advokat for at vidne om rådgivning i et dødsboskifte, da klientens interesse i hemmeligholdelse vejede tungere end modpartens bevisinteresse. Omvendt stadfæstede Højesteret i en relateret sag ([763](#)), at en advokat kunne pålægges vidnepligt, fordi forklaringen var af afgørende betydning for sagens udfald.

Samspillet med EMRK art. 8 illustreres af [BS-60316/2023-HJR](#), hvor Højesteret tog stilling til optagelse af telefonsamtaler mellem en fængselsindsat og en advokatfuldmægtig. Sagen understregede, at advokat-klient-fortroligheden nyder beskyttelse som en del af privatlivsretten efter EMRK art. 8.

For beslægtede spørgsmål om [tavshedspligt](#) og [advokatansvar](#) henvises til de særskilte praksisoversigter.

LOV

Retsplejeloven § 129

Retsplejeloven § 170, stk. 1-4

Straffeloven § 152

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om ulovlig optagelse af indsattes telefonsamtaler med advokatfuldmægtig og vurdering af afsoningsforhold 21.08.2024

Højesteret · Vidnefritagelse for ikke-advokater i advokatselskaber: Højesterets fortolkning af retsplejelovens § 170 14.07.2021

Højesteret · Højesteret ændrer landsrettens kendelse: Advokat fritages for at afgive vidneforklaring i dødsboskiftesag 07.10.2015

Byretten · Skifterettens afgørelse om advokats vidnepligt i dødsbo med uafklaret formue 28.08.2014

§ 3 Vidnefritagelse for nærtstående og selvinkriminering (§ 171)

Retsplejelovens § 171, stk. 1 fritager en parts **nærmeste** for vidnepligt. Personkredsen omfatter ægtefælle, beslægtede i op- og nedstigende linje, søskende og de pågældendes ægtefæller, samt personer, der lever i et samlivsforhold med parten. Begrebet "nærmeste" er snævrere end "nært knyttet til forurettedes husstand" – en tidligere ægtefælle eller samlever er som udgangspunkt *ikke* en parts nærmeste, men kan stadig være nært tilknyttet husstanden.

Vidnepålæg efter stk. 3 kræver, at forklaringen er af **afgørende betydning** for sagens udfald, og at sagens beskaffenhed og betydning for parten eller samfundet berettiger det. I praksis imødekommes vidnepålæg fortrinsvis i sager om **voldtægt eller grovere vold**. [Rigsadvokatmeddelelsen om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser](#) angiver, at pålæg formentlig kun vil blive imødekommet ved alvorlig kriminalitet eller voldsforbrydelser med betydelige skader.

Sagen [19-2020](#) illustrerer et tilfælde, hvor en nærtstående blev pålagt vidnepligt i en sag om grov vold. Retten lagde vægt på sagens alvor og den manglende mulighed for at føre bevis ad andre veje.

I [686759d7-5114-4430-98b2-11740f0e8f87](#) behandlede Højesteret spørgsmålet om, hvorvidt en videoafhøring af et barn kunne afspilles i retten, når barnet som nærtstående til sigtede var fritaget efter § 171, stk. 1. Højesteret fastslog, at afspilning af en videoafhøring afhænger af, om betingelserne for vidnepålæg efter stk. 3 er opfyldt. Særligt bemærkelsesværdigt er, at Højesteret tog stilling til, om begrebet "**tab af velfærd**" i § 171, stk. 2, nr. 1, omfattede risikoen for, at barnets far ville blive udvist, og barnet dermed miste sit opholdsgrundlag. Højesteret fandt, at denne risiko ikke udgjorde "tab af velfærd" i bestemmelsens forstand.

Selvinkrimineringsbeskyttelsen i [§ 171, stk. 2](#) giver vidnet ret til at nægte at svare på spørgsmål, der ville pådrage vidnet straf eller tab af velfærd. Denne beskyttelse har paralleller til [EMRK art. 6](#) om retten til en retfærdig rettergang og princippet *nemo tenetur se ipsum accusare*.

Politiets vejledningspligt er et centralt element i praksis. Forud for afhøring skal politiet vejlede vidnet om rettighederne efter § 171, jf. [retsplejelovens § 753](#) og [§ 173, stk. 1](#). Manglende vejledning kan medføre, at vidneforklaringen ikke kan bruges som bevis – selv som dokumentation via den rapportoptagende polititjenestemand. Undtagelsen er, at der *kan* ske dokumentation af politirapporten, hvis den vidnefritagne *selv* har foretaget anmeldelsen, uanset vejledning.

LOV

[Retsplejeloven § 171, stk. 1-3](#)[Retsplejeloven § 173, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 753](#)

PRAKSIS

Højesteret · Vidnepligt for nærtstående ved grov vold og udmåling af fællesstraf ved recidiv i prøvetiden 03.06.2020

Landsretten · Landsret stadfæster brug af videoafhøringer af børn mod forældre tiltalt for mishandling og udvisning 28.10.2020

§ 4 Journalistisk kildebeskyttelse (§ 172)

[Retsplejelovens § 172](#) giver redaktører og redaktionelle medarbejdere en vidtgående kildebeskyttelse.

Beskyttelsen omfatter:

- **Stk. 1-2:** Fritagelse for at vidne om ophavsmanden til en offentliggjort meddelelse, om identiteten af medvirkende med anonymitetstilsagn, og om fortrolige oplysninger fra kilder.
- **Stk. 5:** Retten kan pålægge vidnepligt, hvis sagen angår en lovovertrædelse af **alvorlig karakter** med strafmaksimum på **mindst 4 års fængsel**, og vidneførslen har **afgørende betydning** for opklaringen, og hensynet til opklaringen **klart overstiger** mediets behov for kildebeskyttelse.

TV2 råbånd-sagen ([Sag 225/2014](#)) er den centrale præjudicielle afgørelse om § 172, stk. 5. TV2 Østjylland havde optaget et interview med fem maskerede unge mænd fra et bandekriminalitetsmiljø, der fremviste våben og fremsatte drabstrusler. Politiet begærede råbåndene udleveret til identifikation. Højesteret afviste edition og udtalte:

Højesteret finder imidlertid, uanset karakteren og grovheden af denne resterende del af sagen, at hensynet til opklaringen af disse forhold ikke klart overstiger hensynet til kildebeskyttelsen. Højesteret lægger ved denne afvejning navnlig vægt på, at tv-optagelserne er af stor samfundsmæssig interesse og betydning; optagelserne giver offentligheden et indblik i lukkede, kriminelle bandmiljøer, som det antageligt ikke ville være muligt at få uden kildebeskyttelsen.

Afgørelsen fastslog, at **effektiv kildebeskyttelse** er en forudsætning for, at pressen kan dække lukkede miljøer – og at dette samfundsmæssige hensyn vejer tungt, selv ved alvorlig kriminalitet.

Se & Hør-sagen ([Sag 154/2014](#)) markerer den modsatte udgang af proportionalitetsafvejningen. Her opretholdt Højesteret beslaglæggelser hos Aller Media, idet kilderne mod vederlag havde videregivet private oplysninger om kendte personer til underholdningsformål. Højesteret fandt, at kilderne ikke havde villet **afdække forhold af samfundsmæssig betydning**, og at kildebeskyttelsen derfor måtte vige for hensynet til efterforskningen af alvorlig kriminalitet (ulovlig adgang til kreditkortoplysninger m.v.).

Den afgørende sondring i § 172-praksis er således, om kildens oplysninger tjener en **samfundsmæssig interesse** (nyhedsformidling, afdækning af magtmisbrug) eller alene er af **kommerciel/underholdningsmæssig** karakter. Kun i førstnævnte tilfælde nyder kildebeskyttelsen fuld styrke.

Journalisters særlige **kæreadgang** er reguleret i [§ 393, stk. 2](#), som bygger på [betænkning nr. 1330/1997 om samarbejdet mellem retterne og pressen](#). I [SS-1/2024-HJR](#) fastslog Højesteret, at denne kæreadgang *ikke* er begrænset af den generelle kærebegrænsning i § 389 a, og at en journalist, der var til stede ved mødets begyndelse, kan kære begge dørlukningsafgørelser, selv om journalisten var ude af salen under "dobbeltlukkede døre".

For yderligere om presseetik og kildebeskyttelse se [god presseskik](#) og [EMRK art. 10 ytringsfrihed](#).

LOV

[Retsplejeloven § 172, stk. 1-6](#)

[Retsplejeloven § 389a](#)

[Retsplejeloven § 393, stk. 2](#)

[Retsplejeloven § 804, stk. 4](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets kendelse om dørlukning i sag om frihedsberøvelse af udlænding	21.03.2025
	Højesteret · Højesterets afvisning af udlevering af råbånd fra TV2-interview (Kildebeskyttelse vs. Efterforskning)	09.04.2015
	Højesteret · Højesteret opretholder beslaglæggelser hos Aller Media: Kildebeskyttelse viger for opklaring af alvorlig kriminalitet	08.01.2015

§ 5 Editionspligt og dens begrænsninger (§§ 298-300)

Editionsplikten – pligten til at fremlægge dokumenter – er tæt forbundet med vidnereglerne. Forarbejderne til [retsplejelovens § 299](#) (Betænkning nr. 316/1962 om vidner) fastslog udtrykkeligt:

Trediemands editionspligt bør have samme omfang og dermed være undergivet samme begrænsninger som vidneplikten med hensyn til vidneudelukkelse og -fritagelse, således som det er tilfældet efter norsk og svensk ret.

Editionssystemet opererer med to regimer:

- **Partsedition (§ 298):** Retten kan pålægge en *part* at fremlægge dokumenter, medmindre der ville fremkomme oplysninger, som parten ville være udelukket fra eller fritaget for at afgive vidneforklaring om (§§ 169-172). Sanktionen for manglende efterkommelse er *processuel skadevirkning* – retten kan lægge den anden parts fremstilling til grund, jf. [§ 344, stk. 2](#).
- **Tredjemandsedition (§ 299):** Tredjemand kan pålægges at forevise eller udlevere dokumenter med *bevismæssig betydning* for sagen, under samme begrænsninger. Manglende efterkommelse sanktioneres med **tvangsmidler** som for vidner, jf. [§ 178](#).

Denne forskel i sanktionering er af praktisk afgørende betydning, som illustreret af **Danske Bank-sagerne**:

I [BS-8257/2020-LYN](#) afviste Retten i Lyngby en editionsbegæring rettet mod Danske Bank som tredjemand, idet investorerne havde afgivet processtilvarsel over for banken. Da banken potentielt kunne blive part, ville et tredjemandseditionspålæg – med tvangsmidler som sanktion – gøre bankens sædvanlige partsbeføjelser *illusoriske*.

Sagen nåede i en ny runde til Højesteret i [BS-27428/2025-HJR](#), hvor Højesteret fastslog, at det forhold, at Danske Bank er part i en *anden* sag, ikke principielt er til hinder for tredjemandsedition i sagen mod den tidligere direktør – navnlig når pålægget alene vedrører dokumenter, banken allerede er pålagt at fremlægge i de parallelle sager. Højesteret ophævede dog landsrettens kendelse og hjemviste til fornyet behandling, fordi der ikke var foretaget en **konkret vurdering** af de enkelte dokumenters relevans og fortrolighed, jf. [§ 300, stk. 1](#).

I konkurrenceretlig kontekst understregede Sø- og Handelsretten i [U-4-16](#) (Porc-Ex mod SEGES), at editionsbegæring ikke må have karakter af en **undersøgelsesmæssigt præget gennemgang** af modpartens materiale. Selv med det lempeligeere bestemthedskrav i konkurrenceerstatningssager, jf. [konkurrenceerstatningslovens § 4](#), skal kategorierne beskrives "så præcist og snævert som muligt".

For yderligere om edition se [editionspålæg](#).

LOV

[Retsplejeloven § 298](#)
[Retsplejeloven § 299, stk. 1-2](#)
[Retsplejeloven § 300, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 344, stk. 2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret ophæver afgørelse om tredjemandsedition i sag om ledelsesansvar i Danske Bank-komplekset

13.11.2025

Sø- og Handelsretten · Sag om edition i konkurrencesag vedrørende DanAvl-struktur

12.06.2017

Byretten · Retten i Lyngby afviser krav om udlevering af dokumenter fra Danske Bank i hvidvask sag

13.11.2020

§ 6 Rigsadvokatmeddelelserne om vidnefritagelse og vejledningspligt

Anklagemyndighedens praksis for vidnefritagelse er reguleret i flere afsnit af Rigsadvokatmeddelelsen, som udgør den administrative fortolkningsramme for politi og anklagemyndighed.

[Rigsadvokatmeddelelsen om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser](#) indeholder detaljerede retningslinjer for vidnepålæg i voldssager mod nærtstående. Meddelelsen anfører, at:

- Politiet *skal* vejlede forurettede om § 171 **forud for afhøring**, jf. retsplejelovens § 753.
- Vidnepålæg efter § 171, stk. 3, formentlig kun vil blive imødekommet i sager om **voldtægt eller grovere vold**, eller hvis volden har medført **betydelige skader**.
- Anklagemyndigheden bør overveje, om sagen kan gennemføres til domfældelse på grundlag af øvrige beviser (lægeerklæringer, fotografier, polititjenestemænds vidneforklaringer).

Meddelelsen gennemgår en række afgørelser om dokumentation af politirapporter, når forurettede nægter at vidne:

- Hvis retten har pålagt vidnet vidnepligt, men vidnet *nægter*, kan politirapporten dokumenteres.
- Hvis retten *ikke* pålægger vidnepligt, kan politirapporten kun dokumenteres, hvis vidnet er blevet vejledt om vidnefritagelsesreglerne.
- Hvis den vidnefritagne *selv* har foretaget anmeldelsen, kan rapporten dokumenteres uanset vejledning.

[Rigsadvokatmeddelelsen om videoafhøring af børn](#) behandler det særlige samspil mellem § 171 og § 172 a om videoafhøring. Vejledning om vidnefritagelse skal gives til den, der varetager barnets interesser – typisk forældrene – og for større børn bør det overvejes at vejlede barnet direkte. Manglende vejledning af børn kan medføre, at videoafhøringen ikke kan bruges som bevis, jf. **U 2017.225V**, men en behørig vejledning af forældrene kan efter omstændighederne være tilstrækkelig.

[Rigsadvokatmeddelelsen om psykisk vold](#) præciserer, at begrebet "nærmeste" i § 171 adskiller sig fra "nært knyttet til forurettedes husstand", som har et bredere anvendelsesområde. Dette er relevant for sager, hvor den psykiske vold begås mod en person, der ikke er i en ægteskabs- eller samlivsrelation med tiltalte.

For sager mod journalister kræver [Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning](#), at alle sager, hvor der er rejst sigtelse mod en journalist for strafbare forhold begået som led i det journalistiske arbejde, skal forelægges for Rigsadvokaten – uanset om politikredsen vurderer sigtelsen grundløs.

LOV

Retsplejeloven § 171, stk. 1-3

Retsplejeloven § 172a

Retsplejeloven § 753

EMRK-dimensionen – ytringsfrihed, privatliv og retfærdig

§ 7 rettergang

Vidnefritagelsesreglerne har et afgørende EMRK-fundament. Tre konventionsartikler er særligt relevante:

EMRK art. 10 – Ytringsfrihed og kildebeskyttelse. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har i en fast praksis fastslået, at journalisters kildebeskyttelse er en integreret del af ytringsfriheden. I sagen *Goodwin mod UK* (1996) fastslog Storkammeret, at kildebeskyttelse er en af de grundlæggende betingelser for pressefrihed, og at et indgreb i kildebeskyttelsen kun kan retfærdiggøres ved et "presserende samfundsmæssigt

behov". I *Sanoma Uitgevers B.V. mod Holland* (2010) fandt EMD, at beslaglæggelse af journalistisk materiale kræver forudgående domstolsprøvelse. Disse principper er direkte afspejlet i [retsplejelovens § 172, stk. 5](#), der kræver, at hensynet til opklaringen *klart* overstiger kildebeskyttelsen – en kvalificeret proportionalitetstest.

I Se & Hør-sagen ([Sag 154/2014](#)) henviste Højesteret udtrykkeligt til EMD-praksis, herunder *Tillack mod Belgien* (2007), men fandt, at EMRK art. 10 ikke førte til et andet resultat end den nationale retsplejelovs afvejning, da kilderne ikke havde afdækket forhold af samfundsmæssig betydning.

EMRK art. 8 – Privatlivsretten og advokat-klient-fortrolighed. Advokat-klient-fortroligheden nyder beskyttelse under art. 8 som en del af privatlivsretten. EMD har i *Michaud mod Frankrig* (2012) understreget, at advokaters tavshedspligt er essentiel for retsstatsprincippet. I dansk kontekst illustreres dette af [BS-60316/2023-HJR](#), hvor Højesteret behandlede optagelse af telefonsamtaler med en advokatfuldmægtig.

EMRK art. 6 – Selvinkriminering. Selvinkrimineringsbeskyttelsen i § 171, stk. 2, har sin pendant i art. 6, stk. 1, og princippet *nemo tenetur*, der forbyder, at en person tvinges til at bidrage til sin egen domfældelse. EMD har i *Saunders mod UK* (1996) fastslået, at retten til ikke at inkriminere sig selv er en grundlæggende garanti i en retfærdig rettergang.

For yderligere om [EMRK art. 6](#) og [EMRK art. 10](#) henvises til de særskilte praksisoversigter.

LOV

[Retsplejeloven § 170, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 172, stk. 5](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om ulovlig optagelse af indsattes telefonsamtaler med advokatfuldmægtig og vurdering af afsoningsforhold 21.08.2024

Højesteret · Højesteret opretholder beslaglæggelser hos Aller Media: Kildebeskyttelse viger for opklaring af alvorlig kriminalitet 08.01.2015

§ 8 Sammenfatning – afvejningens systematik i praksis

Retspraksis tegner et billede af et velafbalanceret system, der bygger på en systematisk afvejning i hvert enkelt tilfælde:

Fritagelsesgrund	Beskyttelsesinteresse	Kan brydes?	Betingelse
Præst/sjælesorg (§ 170, stk. 1)	Absolut tavshedspligt	Kun med samtykke	–
Forsvarer (§ 170, stk. 1)	Absolut tavshedspligt	Kun med samtykke	–
Advokat (§ 170, stk. 1-2)	Relativ tavshedspligt	Ja	Afgørende betydning + straf ≥ 4 år
Læge/sundhedsperson (§ 170, stk. 1-2)	Relativ tavshedspligt	Ja	Afgørende betydning + straf ≥ 4 år
Offentligt ansat (§ 169)	Lovbestemt tavshedspligt	Ja	Hemmeligholdelse viger for sandhedsfindning
Nærtstående (§ 171, stk. 1)	Familieliv	Ja (stk. 3)	Afgørende betydning + sagens beskaffenhed
Selvinkriminering (§ 171, stk. 2)	Retfærdig rettergang	Nej	–
Journalist (§ 172)	Pressefrihed/ytringsfrihed	Ja (stk. 5)	Alvorlig karakter + straf ≥ 4 år + klart overstiger

De centrale observationer fra retspraksis er:

- **Proportionalitet** er det gennemgående princip. Retten foretager i alle tilfælde en konkret interesseafvejning, ikke en mekanisk regelanvendelse.
- **Restriktiv fortolkning** af undtagelserne til vidnepligten: personkredsen i § 170, stk. 1, udvides ikke uden lovgivningsmæssig hjemmel (jf. Højesterets afgørelse om ikke-advokater i advokatselskaber).
- **Kildebeskyttelsens styrke** afhænger af kildens motiv: samfundsmæssig interesse beskytter stærkere end kommercielle formål.
- **Editionspligten** følger vidnereglerne og kan ikke bruges til at omgå partens processuelle rettigheder.
- **Ingen vedtagne, ikke-konsoliderede ændringer** af §§ 170 eller 172 pr. juni 2026 – retsstillingen er konsolideret.

For tilgrænsende emner henvises til praksisoversigterne om [editionspålæg](#), [beskikkelse af forsvarer](#), [tavshedspligt](#), [god presseskik](#), [advokatansvar](#) og [Datatilsynets afgørelser](#) om GDPR-relateret tavshedspligt ved udlevering af persondata.

LOV

[Retsplejelovent § 169](#)[Retsplejelovent § 170, stk. 1-2](#)[Retsplejelovent § 171, stk. 1-3](#)[Retsplejelovent § 172, stk. 5](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesteret ophæver afgørelse om tredjemandsedition i sag om ledelsesansvar i Danske Bank-komplekset	13.11.2025
	Højesteret · Vidnefritagelse for ikke-advokater i advokatselskaber: Højesterets fortolkning af retsplejelovens § 170	14.07.2021
	Højesteret · Højesterets afvisning af udlevering af råbånd fra TV2-interview (Kildebeskyttelse vs. Efterforskning)	09.04.2015
	Højesteret · Højesteret opretholder beslaglæggelser hos Aller Media: Kildebeskyttelse viger for opklaring af alvorlig kriminalitet	08.01.2015
	Byretten · Retten i Lyngby afviser krav om udlevering af dokumenter fra Danske Bank i hvidvaskesag	13.11.2020

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejelovent § 168	Retsplejelovent § 170	stk. 1-4
Retsplejelovent § 171	Retsplejelovent § 172	stk. 1-6
Retsplejelovent § 178	Retsplejelovent § 298	
Retsplejelovent § 299	Retsplejelovent § 300	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

13 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

8

13.11.2025	Højesteret ophæver afgørelse om tredjemandsedition i sag om ledelsesansvar i Danske Bank-komplekset	10343-12160
21.03.2025	Højesterets kendelse om dørlukning i sag om frihedsberøvelse af udlænding	9483-11038

21.08.2024	Højesterets dom om ulovlig optagelse af indsatte telefonsamtaler med advokatfuldmægtig og vurdering af afsoningsforhold	bs-60316-2023-hjr
14.07.2021	Vidnefritagelse for ikke-advokater i advokatselskaber: Højesterets fortolkning af retsplejelovens § 170	bs-6234-2021-hjr
03.06.2020	Vidnepligt for nærtstående ved grov vold og udmåling af fællesstraf ved recidiv i prøvetiden	19-2020
07.10.2015	Højesteret ændrer landsrettens kendelse: Advokat fritages for at afgive vidneforklaring i dødsboskiftesag	672-767
09.04.2015	Højesterets afvisning af udlevering af råbånd fra TV2-interview (Kildebeskyttelse vs. Efterforskning)	225-2014
08.01.2015	Højesteret opretholder beslaglæggelser hos Aller Media: Kildebeskyttelse viger for opklaring af alvorlig kriminalitet	Sag 154/2014
LANDSRET TEN · ANKEINSTANS		2
28.10.2020	Landsret stadfæster brug af videoafhøringer af børn mod forældre tiltalt for mishandling og udvisning	S-2738-20
11.09.2008	Kendelse om edition af TV-optagelser vedrørende efterforskning af bordeldrift og skatteunddragelse	9382-10901
SØ- OG HANDELSRET TEN · SPECIALRET		1
12.06.2017	Sag om edition i konkurrencesag vedrørende DanAvl-struktur	U-4-16
BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		2
13.11.2020	Retten i Lyngby afviser krav om udlevering af dokumenter fra Danske Bank i hvidvasksag	9723-11351
28.08.2014	Skifterettens afgørelse om advokats vidnepligt i dødsbo med uafklaret formue	670-763

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen

nr. 1330 · 1997 · Justitsministeriet

15

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over voldgift

Voldgiftsklausuler, tilsidesættelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser

Version 2 Opdateret 24. jun. 2026 7 afgørelser · 2010-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Voldgift er den vigtigste alternative tvistløsningsform i dansk ret og hovedreglen i mange kommercielle standardkontrakter, herunder AB 18 (entreprise), certepartier og internationale handelsaftaler. Retsgrundlaget er voldgiftsloven (lov nr. 553 af 24. juni 2005, senest LBK nr. 1184 af 16. oktober 2018), der bygger på UNCITRAL Model Law 1985/2006 og dermed er harmoniseret med international voldgiftspraksis. Retspraksis viser, at domstolene anlægger en snæver prøvelse af voldgiftskendelser: det materielle revisionsforbud indebærer, at domstolene ikke kan tilsidesætte en kendelse blot fordi voldgiftsretten har anvendt retsregler forkert, men alene af de udtømmende ugyldighedsgrunde i § 37 – og tilsvarende kan fuldbyrdelse af udenlandske kendelser kun nægtes efter § 39, der svarer til New York-konventionens art. V. De vigtigste praksisområder er habilitetsindsigelser mod voldgiftsdommere, spørgsmål om voldgiftsklausulens gyldighed i forbruger- og standardkontraktforhold, og nægtelse af fuldbyrdelse af udenlandske kendelser ved manglende behørig meddelelse.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** En voldgiftskendelse kan kun tilsidesættes af domstolene efter de udtømmende regler i voldgiftslovens § 37, stk. 2 – domstolene kan ikke foretage materiel revision af voldgiftsrettens retlige eller faktiske vurderinger.
- 02** Voldgiftsklausulen er separabel fra hovedkontrakten: en afgørelse om, at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i sig selv, at voldgiftsklausulen er ugyldig (kompetenz-kompetenz, § 16, stk. 1).
- 03** I sager om forbrugeraftaler er en voldgiftsaftale indgået før tvisten opstod ikke bindende for forbrugeren (§ 7, stk. 2), men forbrugeren kan selv påberåbe sig klausulen.
- 04** En erhvervsdrivende, der i sit tilbud til en forbruger har henvist til standardforbehold med voldgiftsklausul, kan ikke efterfølgende gøre gældende, at voldgiftsaftalen ikke er vedtaget.
- 05** Habilitetsindsigelser mod en voldgiftsdommer skal fremsættes straks under voldgiftssagen – venter en part til efter kendelsens afsigelse, fortabes indsigelsesretten (§ 13, stk. 2 og 4).
- 06** Fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser kan nægtes efter § 39, der svarer til New York-konventionens art. V – Højesteret har fastslået, at danske domstole foretager en selvstændig prøvelse af, om fundamentale retsplejprincipper er overholdt.

- 07** Behørig meddelelse om voldgiftssagen er et fundamentalt krav – det afgørende er, om parten faktisk har fået meddelelsen, ikke om forkyndelsesreglerne formelt er overholdt.
- 08** Ordre public-grundlaget i § 37, stk. 2, nr. 2, litra b, er en snæver undtagelse, der kun rammer overordentligt graverende fejl fra voldgiftsrettens side.
- 09** Voldgiftslovens § 13, stk. 3, om domstolsprøvelse af habilitetsindsigelser forudsætter, at der er tale om voldgift i lovens forstand – syn og skøn uden anlagt voldgiftssag er ikke omfattet.
- 10** Intra-EU bilateral investeringsvoldgift (BIT-voldgift) er uforenelig med EU-rettens autonomi efter Achmea-dommen (C-284/16), men kommerciel voldgift er uberørt.

§ 1 Voldgiftslovens opbygning og forholdet til UNCITRAL Model Law

Den gældende voldgiftslov (lov nr. 553 af 24. juni 2005, senest LBK nr. 1184 af 16. oktober 2018) afløste de tidligere spredte regler om voldgift og kodificerede for første gang et samlet dansk voldgiftsretligt system. Loven bygger direkte på UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985/2006), hvilket sikrer international genkendelse og harmoni med voldgiftslovgivningen i over 80 jurisdiktioner.

Forarbejderne fremhæver lovens grundlæggende struktur:

- **Kapitel 2 (§§ 7-9)** regulerer voldgiftsaftalens form og gyldighed – herunder det centrale forbrugerbeskyttende element i § 7, stk. 2 om, at forudgående voldgiftsaftaler i forbrugerforhold ikke er bindende.
- **Kapitel 3 (§§ 10-15)** regulerer voldgiftsrettens sammensætning, habilitet og indsigelser.
- **Kapitel 4 (§ 16)** kodificerer kompetenz-kompetenz-princippet og separabilitetsdoktrinen.
- **Kapitel 5 (§§ 18-27)** fastsætter regler om parternes ligestilling og proceduren.
- **Kapitel 8 (§ 37)** indeholder de udtømmende ugyldighedsgrunde for tilsidesættelse.
- **Kapitel 9 (§§ 38-39)** regulerer anerkendelse og fuldbyrdelse – i direkte forlængelse af New York-konventionen 1958.

Voldgiftsloven gælder for al voldgift, der finder sted i Danmark, og lovens § 1, stk. 2 sikrer, at visse kerneregler også gælder for voldgift i udlandet (navnlig forbrugerbeskyttelsen i § 7, stk. 2). **Faglig voldgift** efter lov om Arbejdsretten og faglige voldgiftsretter er undtaget fra lovens anvendelsesområde, jf. § 1, stk. 5.

Supplerende regelsæt anvendes i praksis fra Det Danske Voldgiftsinstitut (DIA/Danish Institute of Arbitration), ICC International Court of Arbitration, og Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA), som administrerer voldgift efter AB 18/AB 92-standardvilkårene.

LOV

Voldgiftsloven § 1, stk. 1-2

Voldgiftsloven § 7, stk. 2

§ 2 Voldgiftsaftalens gyldighed og forbrugerbeskyttelsen i § 7

Voldgiftslovens § 7, stk. 1 fastslår partsautonomiens grundregel: parterne kan aftale voldgift for allerede opståede eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold. Aftalen kan være en klausul i en kontrakt eller en separat aftale.

Den centrale undtagelse er forbrugerbeskyttelsen i **§ 7, stk. 2**:

I sager om forbrugeraftaler er en voldgiftsaftale, der er indgået, før tvisten opstod, ikke bindende for forbrugeren.

Forarbejderne understreger, at bestemmelsen er internationalt præceptiv – den kan ikke fraviges ved aftale om fremmed ret. Reglen svarer til retsplejelovens § 245, stk. 2, om værnetingsaftaler i forbrugerforhold. Forbrugeren kan dog modsætningsvis *selv* påberåbe sig en forudgående voldgiftsklausul over for den erhvervsdrivende, og efter tvistens opståen kan der frit indgås voldgiftsaftale i forbrugersager.

Østre Landsret har i **BS-1677/2008-OLR** taget stilling til voldgiftsklausulers vedtagelse i standardvilkår over for forbrugere. Sagen angik en byggekontrakt, hvor den erhvervsdrivende havde henvist til Dansk Byggeris standardforbehold, som inkorporerer AB 92 § 47 om voldgift. Landsretten fastslog:

Når en erhvervsdrivende har udfærdiget et tilbud, der – via en henvisning til Dansk Byggeris Standardforbehold – indeholder en henvisning til AB 92 § 47, kan den erhvervsdrivende ikke med føje efterfølgende gøre gældende, at dette aftalevilkår ikke er vedtaget mellem parterne, når modparten – som endda er forbruger – påberåber sig en sådan aftale.

Denne afgørelse illustrerer et centralt princip: den erhvervsdrivende bærer risikoen for manglende klarhed i sine egne standardvilkår, jf. **aftalelovens § 38 b** om fortolkning af forbrugeraftaler.

LOV

Aftaleloven § 38b

Voldgiftsloven § 7, stk. 1-2

PRAKSIS Landsretten · Landsrettens dom om voldgiftsaftale i byggesag

02.07.2010

§ 3 Kompetenz-kompetenz og separabilitet efter § 16

Voldgiftslovens § 16 lovfæster to grundlæggende principper i international voldgiftsret:

Kompetenz-kompetenz (stk. 1, 1. pkt.): Voldgiftsretten afgør selv spørgsmål om sin egen kompetence, herunder indsigelser mod voldgiftsaftalens eksistens eller gyldighed. Denne afgørelse kan dog efterprøves af de almindelige domstole – enten som særskilt prøvelse efter stk. 3, 2. pkt. (inden 30 dage) eller som led i en tilsidesættelsessag efter § 37.

Separabilitet (stk. 1, 2.-3. pkt.): En voldgiftsklausul, der udgør en del af en kontrakt, anses som en selvstændig aftale uafhængig af kontraktens øvrige dele. Forarbejderne formulerer det præcist:

En afgørelse fra voldgiftsretten om, at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i sig selv, at voldgiftsklausulen er ugyldig.

Dette princip er i praksis afgørende i tvister, hvor den ene part hævder, at hele kontrakten er ugyldig på grund af f.eks. svig – voldgiftsretten bevarer sin kompetence til at behandle ugyldighedsindsigelsen.

Forholdet mellem voldgift og domstolsbehandling reguleres af **§ 8**. Hovedreglen er, at retssag om tvister, der skal afgøres ved voldgift, afvises efter påstand. Er voldgiftssag allerede indledt, kan domstolene under en parallel retssag kun tage stilling til, om tvisten *efter sin art* kan afgøres ved voldgift (stk. 1, 2. pkt.). Forarbejderne

præciserer, at domstolene i denne situation må udsætte retssagen, indtil der foreligger en bindende afgørelse om voldgiftsrettens kompetence.

I Sø- og Handelsrettens afgørelse [BS-7126/2021-SHR](#) vedrørende et certeparti med voldgiftsklausul med sæde i London illustreres, hvordan forholdet mellem parallelle jurisdiktioner håndteres – Sø- og Handelsretten tog stilling til, om en forligsaftale erstattede voldgiftsklausulen, og om dansk ret eller engelsk ret fandt anvendelse.

For en uddybning af domstolenes kompetencevurdering i internationale sager, se [international jurisdiktion](#).

LOV

[Voldgiftsloven § 8, stk. 1-2](#)[Voldgiftsloven § 16, stk. 1-4](#)

PRAKSIS

Sø- og Handelsretten · Forligsaftale ved søretlig tvist - Værneting og lovvalg mellem dansk og engelsk ret 17.12.2021

Habilitetsindsigelser mod voldgiftsdommere – §§ 12-13 og § 4 præklusion

Spørgsmålet om voldgiftsdommeres habilitet er et af de vigtigste praksisområder i dansk voldgiftsret.

[Voldgiftslovens § 12, stk. 1](#) pålægger en oplysningspligt: en person, der kontaktes om udpegning, skal oplyse om forhold, der kan give anledning til *berettiget tvivl* om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed. Pligten gælder løbende fra udpegningen og under hele voldgiftssagen.

Forarbejderne præciserer, at forhold, der ville gøre en dommer inhabil efter [retsplejelovens § 60, stk. 1](#), eller [§ 61](#), normalt altid vil give anledning til berettiget tvivl om en voldgiftsdommers upartiskhed. IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration anvendes i praksis som vejledning for, hvilke forhold der skal oplyses.

Præklusion af habilitetsindsigelsen er et centralt praksisystem. [Voldgiftslovens § 13, stk. 4](#), sammenholdt med [§ 16, stk. 4](#), fastslår, at en indsigelse, der ikke fremsættes rettidigt under voldgiftssagen, ikke senere kan påberåbes som ugyldighedsgrund.

Byretten i Randers fastslog i [BS-9404/2023-RAN](#) dette princip med stor klarhed. Sagen angik en byggesag, hvor Blue Water Property A/S efter at have tabt en voldgiftssag ved VBA søgte kendelsen tilsidesat på grund af inhabilitet hos en fagdommer. Under hovedforhandlingen den 10. maj 2022 havde Blue Water modtaget oplysninger om fagdommerens kommercielle relationer til modpartens underentreprenører – men Blue Water ventede med at rejse indsigelsen til efter kendelsens afsigelse den 8. juni 2022. Retten udtalte:

Blue Water Properties A/S allerede i forbindelse med indledningen af retsmødet den 10. maj 2022 var i besiddelse af sådanne oplysninger, at Blue Water Properties A/S havde anledning til at rejse tvivl om voldgiftsdommer Lars Jørgensens habilitet [...] Ved først efter, at voldgiftsretten den 8. juni 2022 afsagde kendelse [...] at rejse tvivl om [...] habilitet, har Blue Water Properties A/S fortabt retten til at gøre inhabilitetsindsigelsen gældende, jf. voldgiftslovens § 13, stk. 2, jf. stk. 4.

Højesteret har i [BS-47173/2020-HJR](#) desuden afgrænset § 13, stk. 3's anvendelsesområde. Sagen angik en habilitetsindsigelse mod en landsdommer, der var udpeget af Voldgiftsnævnet til at afgøre en indsigelse under et syn og skøn efter ABT 93 § 45 – altså *uden* at der var anlagt voldgiftssag. Højesteret fastslog:

Det syn og skøn, der var udmeldt af Voldgiftsnævnet, havde ikke til formål at afgøre en tvist med bindende virkning for parterne [...] Højesteret tiltræder, at den procesledende afgørelse [...] ikke er truffet af A som dommer i en voldgiftsret.

Domstolsprøvelse af habilitetsindsigelser efter § 13, stk. 3, forudsætter altså, at der er tale om voldgift i lovens forstand – en bindende tvistafgørelse, ikke isoleret bevissikring. For sammenligning med [dommerinhabilitet](#) i almindelige retssager, se denne praksisoversigt.

LOV	Retsplejelovent § 61	Voldgiftsloven § 12, stk. 1-2	Voldgiftsloven § 13, stk. 2-4
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afvisning af prøvelse af habilitetsindsigelse mod en landsdommer under syn og skøn ved Voldgiftsnævnet 01.10.2021 Byretten · Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere 21.12.2023		

Tilsidesættelse af voldgiftskendelser efter § 37 – det materielle revisionsforbud

[Voldgiftslovens § 37](#) er kernebestemmelsen for domstolsprøvelse af danske voldgiftskendelser. Bestemmelsen opregner udtømmende de ugyldighedsgrunde, der kan føre til tilsidesættelse, og bygger direkte på UNCITRAL Model Laws art. 34.

Forarbejderne slår fast:

De foreslåede regler herom er således udtømmende. Det kan i den forbindelse særligt fremhæves, at domstolene ikke kan foretage en materiel revision af voldgiftskendelsen. Domstolene kan således ikke tilsidesætte en voldgiftskendelse under henvisning til, at voldgiftsretten har anvendt retsreglerne forkert eller har fejlbedømt sagens faktiske omstændigheder.

Ugyldighedsgrundene falder i to grupper:

- **Dispositive** (stk. 2, nr. 1, litra a-d): påberåbes af parterne, herunder ugyldig voldgiftsaftale, manglende behørig meddelelse, overskridelse af kompetence, og procesregler der ikke var i overensstemmelse med aftalen.
- **Indispositive** (stk. 2, nr. 2, litra a-b): domstolene kan anvende af egen drift – tvisten kan efter sin art ikke afgøres ved voldgift, eller kendelsen er åbenbart uforenelig med ordre public.

Østre Landsret gennemgik systematisk alle ugyldighedsgrunde i sagen [BS-710/2018-OLR](#) – en omfattende sag mellem et norsk rederi og MAN Energy Solutions om skibsmotorer og propeller, hvor voldgiftskendelsen tilkendte MAN millionbeløb. Rederiet påstod delvis tilsidesættelse af kendelsen under henvisning til tre ugyldighedsgrunde:

Ad § 37, stk. 2, nr. 1, litra b (fundamentale retsplejeprincipper): Rederiet hævdede, at voldgiftsretten havde tilsidesat kontradiktion ved at afskære bevismateriale. Landsretten fandt:

Landsretten finder, at voldgiftsretten ikke har tilsidesat fundamentale retsplejeprincipper ved de processuelle afgørelser om afskæring af Sagsøger Ltd.s Third Pleading eller bevismateriale i øvrigt.

Retten lagde vægt på, at rammerne for voldgiftssagen var aftalt i en *Procedural Order*, og voldgiftsrettens afgørelser var truffet inden for disse rammer.

Ad § 37, stk. 2, nr. 1, litra d (strid med aftale eller lov): Rederiet hævdede, at voldgiftsretten havde afgjort efter billighed i stedet for dansk ret. Landsretten konstaterede, at kendelsen var truffet ved anvendelse af dansk ret, og frifandt.

Ad § 37, stk. 2, nr. 2, litra b (ordre public): Rederiet hævdede, at kendelsen var åbenbart uforenelig med dansk retsorden. Landsretten fastslog:

Den omstændighed, at majoriteten i kendelsen [...] gjorde bemærkning om, at den ekspertrapport om brændstofforbrug, der var blevet afskåret fra Sagsøger Ltd.s bevisførelse, ikke ville have ført til et andet resultat, giver på ingen måde grundlag for at fastslå, at majoriteten har begået sådanne overordentligt graverende fejl, at voldgiftskendelsen er åbenbart uforenelig med landets retsorden.

Afgørelsen viser ordre public-grundlagets snæverhed – kun *overordentligt graverende fejl* rammer. Retssag om tilsidesættelse skal anlægges inden 3 måneder efter modtagelse af kendelsen (stk. 4).

LOV

Voldgiftsloven § 18

Voldgiftsloven § 37, stk. 1-6

PRAKSIS

Landsretten · Sag om påstand om delvis ugyldighed af voldgiftskendelse

28.08.2020

§ 6 Fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser – § 39 og New York-konventionen

Anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser reguleres af [voldgiftslovens §§ 38-39](#). [§ 38, stk. 1](#) fastslår hovedreglen: en voldgiftskendelse afsagt her i landet eller i udlandet har bindende virkning og kan tvangsfuldbyrdes. [§ 39](#) opregner udtømmende de grunde, der kan begrunde nægtelse – bestemmelsen svarer til New York-konventionens art. V og kan ikke fraviges ved aftale.

Højesterets kendelse i [BS-34884/2024-HJR](#) er en principiel afgørelse om fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser. Sagen angik en kendelse fra Shanghai Arbitration Commission (SHAC), der havde givet B medhold i en investeringstvist. A, som boede i Danmark, hævdede, at han ikke havde modtaget meddelelse om voldgiftssagen – SHAC havde sendt meddelelser til to kinesiske adresser (As barndomshjem, forladt i 1997, og en inaktiv virksomheds adresse), selvom B i sin anmodning selv oplyste, at A boede i Danmark.

Højesteret fastslog med henvisning til [§ 39, stk. 1, nr. 1, litra b](#):

Det afgørende er, om parten har fået meddelelsen, ikke i hvilken form den er givet.

Og videre:

Højesteret finder herefter, at A har godtgjort, at han ikke fik behørig meddelelse om voldgiftssagen, og at han dermed ikke fik mulighed for at fremføre sin sag.

Højesteret understregede, at danske domstole skal foretage en *selvstændig vurdering* af, om fundamentale retsplejeprincipper er overholdt – det er uden betydning, at SHAC anså meddelelsen for forkyndt efter egne regler. Fuldbyrdelse blev nægtet.

Afgørelsen fastlægger flere vigtige principper for fuldbyrdelse af udenlandske kendelser:

- Bevisbyrden påhviler den part, der modsætter sig fuldbyrdelse, men rimelig tvivl om meddelelsen fører normalt til nægtelse.
- Den udenlandske voldgiftsinstitutions egne procesregler er ikke afgørende – det er den reelle adgang til at fremføre sin sag, der tæller.
- Danske domstole er ikke bundet af den udenlandske rets vurdering af forkyndelse.

For praksis om [fogedretsbehandling](#) af fuldbyrdelsessager generelt, se denne praksisoversigt.

LOV

Voldgiftsloven § 38, stk. 1

Voldgiftsloven § 39, stk. 1-3

PRAKSIS

Højesteret · Nægtelse af fuldbyrdelse af kinesisk voldgiftskendelse pga. manglende behørig meddelelse 20.03.2025

§ 7 EU-retlig kontekst – Achmea-dommen og Bruxelles I-forordningen

Voldgift har en særlig EU-retlig ramme, der påvirker dansk praksis på to måder.

Bruxelles I-forordningen (EU nr. 1215/2012) undtager udtrykkeligt voldgift fra sit anvendelsesområde (art. 1, stk. 2, litra d). Det betyder, at forordningens regler om domstolskompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse ikke gælder for voldgiftskendelser – disse reguleres i stedet af New York-konventionen og national voldgiftslovgivning. Undtagelsen sikrer, at kommerciel voldgift fungerer som et selvstændigt tvistløsningssystem parallelt med domstolsprocessen.

Achmea-dommen (C-284/16) satte et foreløbigt punktum for intra-EU bilateral investeringsvoldgift (BIT-voldgift). EU-Domstolen fastslog i [C-284/16](#), at voldgiftsklausuler i bilaterale investeringsaftaler mellem EU-medlemsstater er uforenelige med EU-rettens autonomi:

[A]rtiklerne 267 og 344 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde skal fortolkes således, at de er til hinder for en bestemmelse i en bilateral investeringsaftale indgået mellem to EU-medlemsstater, hvorefter en investor i en af de pågældende medlemsstater i tilfælde af en tvist om investeringer i den anden medlemsstat kan anlægge sag mod denne sidstnævnte stat ved en voldgiftsret.

Dommen begrundede det med, at en sådan voldgiftsret kan komme til at fortolke EU-ret uden at kunne forelægge præjudicielle spørgsmål for EU-Domstolen, og at dette undergraver mekanismen i art. 267 TEUF. Konsekvensen var, at EU-medlemsstaterne i 2020 undertegnede en aftale om ophævelse af intra-EU BITs.

Achmea-dommen berører imidlertid *ikke* kommerciel voldgift – her bygger voldgiftsrettens kompetence på parternes private aftale (ikke en traktat), og EU-Domstolen har i flere sammenhænge bekræftet, at kommerciel voldgift er forenelig med EU-retten. Sondringen er afgørende for danske virksomheder, der benytter voldgift i international handel.

PRAKSIS

EU-Domstolen · Intra-EU bilaterale investeringsaftaler (BITs): Voldgiftsklausulens uforenelighed med EU-rettens autonomi (Achmea-dommen) 05.03.2018

§ 8 Voldgift i entreprise- og byggesager – AB 18 og VBA-praksis

Entrepriseretten er det område, hvor voldgift har den mest rodfæstede tradition i dansk ret. De Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed (AB 18, tidligere AB 92) fastsætter i § 69, at tvister skal afgøres ved voldgift ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA). AB 18 har desuden i § 81 indført et nyt instrument – *hurtig afgørelse* – der har bindende virkning som en voldgiftskendelse.

Byggesager udgør et stort antal af de tilsidesættelsessager, der føres ved de ordinære domstole. Byretten i Randers behandlede i [BS-9404/2023-RAN](#) en sag fra VBA (sag C-12979), hvor Blue Water Property A/S søgte en voldgiftskendelse tilsidesat på grund af inhabilitet hos fagdommer Lars G. Jørgensen. Fagdommeren havde over perioden 2013-2022 haft en samlet omsætning på ca. 1,1 mio. kr. med de tre entreprenører i sagen – svarende til 5,81 % af hans firmas bruttofortjeneste.

De tre sagsøgte entreprenører gjorde gældende, at i en nichebranche som facadebranchen er det sædvanligt, at faglige dommere har kommercielle kontakter til parterne. Retten tog imidlertid ikke stilling til habiliteten in merito, men afgjorde sagen på det processuelle præklusionsgrundlag: Blue Water havde fået de relevante oplysninger under hovedforhandlingen, men ventede med at reagere.

Højesterets dom i [BS-47173/2020-HJR](#) præciserede desuden, at syn og skøn efter ABT 93 § 45 uden anlagt voldgiftssag *ikke* er voldgift i voldgiftslovens forstand – domstolsprøvelse af habilitetsindsigelser efter § 13, stk. 3, kræver en igangværende voldgiftssag.

Den praktiske konsekvens for byggesager er, at parter skal være opmærksomme på to frister:

- Habilitetsindsigelser mod voldgiftsdommere: straks under voldgiftssagen (VBA-reglernes § 6, stk. 3, og voldgiftslovens § 13, stk. 2).
- Tilsidesættelsessag efter § 37: inden 3 måneder efter kendelsens modtagelse (stk. 4).

LOV

Voldgiftsloven § 13, stk. 2-4

Voldgiftsloven § 37, stk. 4

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afvisning af prøvelse af habilitetsindsigelse mod en landsdommer under syn og skøn ved Voldgiftsnævnet

01.10.2021

Byretten · Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere

21.12.2023

§ 9 Sammenfatning og centrale takeaways

Dansk voldgiftsret bygger på et klart princip om *minimal domstolsindblanding* i voldgiftsprocessen – domstolene støtter og kontrollerer voldgiften, men reviderer den ikke materielt. Praksis bekræfter konsekvent dette udgangspunkt:

- **Tilsidesættelse** er snæver: de udtømmende ugyldighedsgrunde i § 37 og den tilsvarende opregning i § 39 er identiske med UNCITRAL Model Laws og New York-konventionens systematik. Østre Landsrets dom om MAN Energy Solutions ([BS-710/2018-OLR](#)) illustrerer, at selv vidtgående processuelle beslutninger fra voldgiftsretten – herunder afskæring af bevismateriale – ikke i sig selv udgør tilsidesættelsesgrund, så længe de er truffet inden for de aftalte procedurerammer.
- **Habilitetsindsigelser** er underlagt streng præklusion: parten skal reagere straks og kan ikke vente på kendelsens udfald for derefter at rejse indsigelsen, jf. byggesagen fra Randers.
-

Fuldbyrdelse af udenlandske kendelser behandles med respekt for partsautonomien og New York-konventionen, men Højesteret fastholder en selvstændig dansk kontrolfunktion: meddelelse om voldgiftssagen skal reelt nå parten, uanset hvad den udenlandske institutions egne regler foreskriver.

- **Forbrugerbeskyttelsen** i § 7, stk. 2 er absolut for forudgående voldgiftsaftaler, men efter tvistens opståen kan forbrugeren frit aftale voldgift.
- **Internationalt** påvirker Achmea-dommen kun investor-stat-voldgift inden for EU – kommerciel voldgift er fuldt foreneligt med EU-retten, og [Bruxelles I-forordningen](#) undtager udtrykkeligt voldgift fra sit anvendelsesområde.

Voldgiftsloven har kun gennemgået én ændring siden vedtagelsen: § 1, stk. 5 blev nyaffattet ved lov om Arbejdsretten og faglige voldgiftsretter (2008) for at præcisere undtagelsen for [faglig voldgift](#). Denne ændring er i kraft, men endnu ikke konsolideret i lovbekendtgørelsen.

LOV

[Voldgiftsloven § 1, stk. 5](#)
[Voldgiftsloven § 7, stk. 2](#)
[Voldgiftsloven § 37](#)
[Voldgiftsloven § 39](#)

PRAKSIS	Højesteret · Nægtelse af fuldbyrdelse af kinesisk voldgiftskendelse pga. manglende behørig meddelelse	20.03.2025
	Landsretten · Sag om påstand om delvis ugyldighed af voldgiftskendelse	28.08.2020
	Byretten · Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere	21.12.2023

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Voldgiftsloven § 7	stk. 1-2	Voldgiftsloven § 8	stk. 1
Voldgiftsloven § 12	stk. 1-2	Voldgiftsloven § 16	stk. 1-4
Voldgiftsloven § 37	stk. 1-6	Voldgiftsloven § 39	stk. 1-3

MATERIALE Citerede afgørelser

7 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

2

20.03.2025	Nægtelse af fuldbyrdelse af kinesisk voldgiftskendelse pga. manglende behørig meddelelse	34884-2024
01.10.2021	Højesterets afvisning af prøvelse af habilitetsindsigelse mod en landsdommer under syn og skøn ved Voldgiftsnævnet	bs-47173-2020-hjr

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL

1

05.03.2018	Intra-EU bilaterale investeringsaftaler (BITs): Voldgiftsklausulens uforenelighed med EU-rettens autonomi (Achmea-dommen)	C-284/16
------------	---	----------

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

2

28.08.2020	Sag om påstand om delvis ugyldighed af voldgiftskendelse	2725-3246
------------	--	-----------

02.07.2010	Landsrettens dom om voldgiftsaftale i byggesag	6113-7324
SØ- OG HANDELSRET TEN · SPECIALRET		1
17.12.2021	Forligsaftale ved søretlig tvist - Værneting og lovvalg mellem dansk og engelsk ret	1021-1229
BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		1
21.12.2023	Tilsidesættelse af voldgiftskendelse: Krav om inhabilitet hos fagdommer afvist, da bygherren fortabte indsigelsesretten ved at vente med at reagere	10280-12077

16

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over værneting og saglig kompetence

Stedligt værneting efter retsplejelovens kapitel 22 og den saglige kompetencefordeling mellem byret, landsret og specialfora

Version 2 · Opdateret 22. jul. 2026 · 44 afgørelser · 2006-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Enhver civil sag skal anlægges det rigtige sted (stedligt værneting, retsplejelovens kapitel 22) og ved den rigtige type ret (saglig kompetence, kapitel 21). De to spørgsmål er reguleret parallelt, men prøves forskelligt: den saglige kompetence påser retten af egen drift efter [retsplejelovens § 232](#) og kan ikke aftales bort, mens en værnetingsindsigelse efter [§ 248, stk. 1](#) prækluderes, hvis sagsøgte ikke fremsætter den i svarskriftet eller i § 352, stk. 3-mødet. Praksis domineres på den saglige side af Højesterets kæremålskendelser om henvisning til landsret efter [§ 226, stk. 1](#), hvor de skærpede kriterier fra 2014-reformen har givet en meget restriktiv linje, og på den stedlige side af landsrettens og byrettens kendelser om hjemting, opfyldelsessted og henvisning efter [§ 248, stk. 2](#).

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Hovedreglen er sagsøgtes hjemting, dvs. retskredsen hvor sagsøgte har bopæl, jf. retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2 – undtagelsesværnetingene i §§ 237-244 er kumulative valgmuligheder for sagsøgeren, ikke fravigelser af hovedreglen.
- 02** Kontraktsværneting i § 242, stk. 1 (opfyldelsesstedet) gælder ikke rene pengekrav, jf. § 242, stk. 2, fordi kreditors bopæl efter dansk ret er opfyldelsessted for pengeforpligtelser – reglen ville ellers give kreditor værneting ved sit eget hjemting.
- 03** Sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed skal anlægges ved sagsøgerens hjemting, jf. § 240, stk. 2 – det er en pligtregel, ikke en valgmulighed.
- 04** Retten påser af egen drift, om sagen er ved rette værneting, men indsigelsen prækluderes, hvis sagsøgte ikke fremsætter den i svarskriftet eller i det retsmøde, der er omhandlet i § 352, stk. 3.
- 05** Er værnetinget forkert, henviser retten om muligt sagen til rette domstol ved kendelse; kan henvisning ikke ske, afvises sagen ved dom, jf. § 248, stk. 2.

- 06 Saglig kompetence kan derimod ikke prækluderes: retten påser den af egen drift efter § 232, stk. 1, og kan kun færdigbehandle en sag uden saglig kompetence, hvis spørgsmålet først kommer til afgørelse under sagens gang, jf. § 232, stk. 2.
- 07 En forudgående værnetingsaftale er ikke bindende for forbrugeren, jf. § 245, stk. 2 – aftalefriheden i § 245, stk. 1 gælder kun mellem ligeartede retter.
- 08 Henvisning til landsret som 1. instans kræver efter § 226, stk. 1 to kumulative betingelser: sagen skal være af principiel karakter OG have generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt.
- 09 Sager, hvis udfald i det væsentlige beror på en konkret bevismæssig vurdering eller en skønsmæssig afvejning uden vidererækkende betydning, falder uden for henvisningsadgangen – også selv om de er juridisk komplekse.
- 10 Verserer der allerede en parallel prøvelse af det samme principielle spørgsmål, taler det afgørende imod henvisning; i sagskomplekser kan det principielle spørgsmål normalt kun begrunde henvisning af den første prøvesag.
- 11 Parternes enighed om henvisning er ikke afgørende – Højesteret har flere gange nægtet henvisning trods samstemmende påstande fra begge parter.
- 12 Landsretten skal af egen drift påse, at henvisningsbetingelserne er opfyldt, og afvise en uberettiget henvisning ved kendelse, jf. § 226, stk. 5; afvisningskendelsen kan kæres til Højesteret uden Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 392, stk. 2.
- 13 Kæreadgangen for byrettens værnetingsafgørelser truffet under forberedelsen er derimod begrænset og forudsætter som udgangspunkt Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. §§ 253, stk. 4, og 389 a.
- 14 Enekompetence hos et specialforum – Arbejdsretten, skifteretten eller Sø- og Handelsretten i de lovbundne sagstyper – fører til afvisning eller henvisning, uanset om parterne har indrettet sig anderledes.
- 15 Sø- og Handelsrettens valgfri kompetence efter § 225, stk. 2 kan fravælges ved aftale mellem parterne, mens henvisning dertil efter § 227 kræver både principiel karakter og væsentlig betydning af fagkundskab.

§ 1 To kompetencespørgsmål – og to helt forskellige prøvelsesregler

Retsplejelovent behandler kompetencespørgsmålet i to på hinanden følgende kapitler: [kapitel 21](#) om retternes saglige kompetence (hvilken **type** ret) og [kapitel 22](#) om den stedlige kompetence (hvilken ret i landet).

Udgangspunkterne er enkle og spejler hinanden:

§ 224. Borgerlige retssager behandles i 1. instans ved byret, medmindre andet er bestemt i denne eller anden lov.

§ 235, stk. 1. Retssager anlægges ved sagsøgtes hjemting, medmindre andet er bestemt ved lov.

Den praktisk vigtigste forskel ligger i **prøvelsen**. Den saglige kompetence er indispositiv:

§ 232, stk. 1. Retten påser af egen drift, at den har saglig kompetence til at behandle sagen.

Stk. 2. Har retten ikke saglig kompetence til at behandle sagen eller et af de rejste krav, henviser den sagen eller kravet til afgørelse ved rette domstol, såfremt sagen eller kravet hører under en almindelig domstol eller boligret. Retten kan dog beslutte at færdigbehandle sagen, såfremt kompetencespørgsmålet først kommer til afgørelse under sagens gang.

Det stedlige værneting prøves derimod kun indtil et bestemt tidspunkt:

§ 248, stk. 1. Retten påser af egen drift, om sagen er indbragt for rette værneting. Fremsætter sagsøgte ikke indsigelse mod rettens kompetence i svarskriftet eller i det i § 352, stk. 3, omhandlede retsmøde, anses retten for rette værneting.

Konsekvensen er markant. En manglende saglig kompetence slår igennem, uanset hvor langt sagen er nået – Østre Landsret ændrede således i [BS-1463/2007-OLR](#) byrettens frifindende dom til en **afvisning**, fordi et vederlagskrav mellem tidligere ægtefæller alene kunne behandles af skifteretten i 1. instans, og appellanten dermed havde været afskåret fra at få kravet prøvet ved de almindelige domstole. Omvendt kan et forkert værneting helbredes ved sagsøgtes passivitet: undlader sagsøgte at protestere rettidigt, **anses** retten for rette værneting, og spørgsmålet er lukket.

Retsplejerådets grønlandske pendant har netop peget på denne præklusionsregel som et selvstændigt reguleringsvalg og foreslået den udformet anderledes end den danske § 248, stk. 1, jf. **betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen, bind 2**.

LOV

[Retsplejelovent § 224](#)[Retsplejelovent § 232, stk. 1, 2](#)[Retsplejelovent § 235, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 248, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 352, stk. 3](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsretten afviser vederlagskrav grundet manglende kompetence hos de almindelige domstole

14.02.2008

Hjemtingsreglerne i §§ 235-240 – bopæl, ophold, hovedkontor og staten

§ 2

Hjemtingsreglerne er bygget op om sagsøgtes tilknytning. For fysiske personer gælder en trappe: bopæl ([§ 235, stk. 2](#)), subsidiært opholdssted (stk. 3), subsidiært sidste bopæl eller opholdssted (stk. 4). Har sagsøgte bopæl i flere retskredse, er hjemtinget i enhver af dem. Danske statsborgere bosat i udlandet uden dansk bopæl, som ikke er undergivet bopælslandets domsmyndighed, har hjemting i København, jf. [§ 236](#).

For juridiske personer er hjemtinget efter [§ 238, stk. 1](#) retskredsen for hovedkontoret – subsidiært bopælen for et bestyrelses- eller direktionsmedlem. Hertil kommer to selvstændige regler i samme bestemmelse: sager, som sammenslutningen rejser mod sine medlemmer eller som opstår mellem disse, kan anlægges ved sammenslutningens hjemting (stk. 3), og det samme gælder erstatningssager mod stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører (stk. 4). Regioner og kommuner har hjemting ved hovedkontoret, jf. [§ 239](#).

Særligt praktisk er [§ 240](#): staten har hjemting, hvor den stævnedes myndighed har kontor (stk. 1), men

Stk. 2. Sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed anlægges ved sagsøgerens hjemting, hvis sagsøgeren har hjemting i Danmark, jf. dog § 245.

Det er en **pligtregel** – ikke en valgmulighed – og den er derfor central i forvaltningsretlige prøvelsessager mod styrelser og ankenævn.

Hjemtingsreglerne bruges også som grundlag for at fastslå, at en sag overhovedet kan føres her i landet.

I [Sag 3/2019](#) fandt Højesteret, at de britiske skattemyndigheders erstatningskrav mod danske parter i et momskarruselkompleks var et **civilretligt** krav, og at der var værneting for kravet efter [§ 235](#) og [§ 238](#):

Højesteret finder på denne baggrund, at HMRC's krav må anses for et civilretligt krav. Højesteret finder endvidere, at kravet ikke har mistet sin civilretlige karakter ved, at HMRC har indhentet oplysninger fra de danske skattemyndigheder i medfør af forordningen om administrativt samarbejde vedrørende merværdiafgift mv.

Hele kapitlet blev nyaffattet ved ændringsloven om **retternes stedlige kompetence i borgerlige sager (EF-domskonventionen)**, som blev vedtaget ved 3. behandling den 20. maj 1986 og trådte i kraft 1. juli 1986, jf. [Folketingstidende 1985-86, tillæg C, s. 335](#). Lovforslaget byggede på [Retsplejerådets betænkning nr. 1052/1985 om retternes stedlige kompetence i borgerlige sager m.v.](#), og de specielle bemærkninger til [§ 235](#) henviser udtrykkeligt til [betænkningens s. 72-73](#). Med reformen blev bl.a. **filialværnetinget** i [§ 238, stk. 2](#) indført; som de almindelige bemærkninger forklarer, gjaldt en tilsvarende regel allerede for virksomhed drevet af fysiske personer, og rådet fandt det "rimeligt, at der indføres samme adgang til at sagsøge selskaber m.v."

LOV

[Retsplejeloven § 235, stk. 1-4](#)[Retsplejeloven § 236](#)[Retsplejeloven § 237](#)[Retsplejeloven § 238, stk. 1-4](#)[Retsplejeloven § 239](#)[Retsplejeloven § 240, stk. 2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Danske domstoles kompetence ved udenlandske myndigheders civile erstatningskrav vedrørende momssvig

09.03.2020

§ 3 Undtagelsesværnetingene: erhvervsvirksomhed, fast ejendom, retskrænkelser og forbrugeraftaler

Undtagelsesværnetingene er **kumulative** – de giver sagsøgeren et valg ved siden af hjemtinget, ikke i stedet for det:

- **Erhvervsværneting**, [§ 237](#): sager mod personer, der driver erhvervsmæssig virksomhed, kan – når sagen vedrører virksomheden – anlægges der, hvorfra virksomheden udøves. Den tilsvarende regel for selskaber m.v. står i [§ 238, stk. 2](#).
- **Ejendomsværneting**, [§ 241](#): sager vedrørende rettigheder over fast ejendom kan anlægges, hvor ejendommen ligger.
- **Deliktsweretning**, [§ 243](#): sager om straf, erstatning eller oprejsning i anledning af retskrænkelser kan anlægges, hvor retskrænkelsen er foregået. Justitsministeriet forudsatte udtrykkeligt i forarbejderne til 1986-reformen, "at bestemmelsen i sager om produktansvar medfører, at sag kan anlægges, hvor skaden sker".
- **Forbrugerværneting**, [§ 244](#): i sager om forbrugeraftaler, der ikke er indgået ved personlig henvendelse på den erhvervsdrivendes faste forretningssted, kan forbrugeren sagsøge ved sit eget hjemting.

Forbrugerværnetinget er en nyskabelse fra 1986. Af de almindelige bemærkninger fremgår baggrunden:

Der gælder i dag ikke særlige værnetingsregler for sager om forbrugeraftaler (forbrugerværneting). Der er i de senere år gennemført en række ændringer i den materielle lovgivning med det formål at beskytte forbrugere. [...] Endvidere indeholder EF-domskonventionen i art. 13 ff særlige regler om værneting i sager om forbrugerkontrakter, hvorefter forbrugere kan anlægge sådanne sager ved deres hjemting.

Samspillet mellem hjemting og ejendomsværneting kan give anledning til tvivl. I [BS-271/2018-VLR](#) tog Vestre Landsret netop stilling til forholdet mellem [§ 235](#) og [§ 241](#) ved en umiddelbar fogedforretning om udsættelse af en lejer – med [§ 248](#) som prøvelsessjæmmel.

Retsplejerådet overvejede i 1985 også særlige værnetingsregler for **forsikringssager** efter forbillede af EF-domskonventionens art. 7 ff., men fandt "næppe [at der] er behov for særregler på dette område", da hensynet til forsikringstageren var tilstrækkeligt varetaget ved [§ 238](#) (hjemting og filialværneting) og [§ 244](#) (forbrugeraftaler). Justitsministeriet tiltrådte dette, og der findes derfor stadig ikke et selvstændigt forsikringsværneting i kapitel 22.

LOV

[Retsplejeloven § 237](#)
[Retsplejeloven § 238, stk. 2](#)
[Retsplejeloven § 241](#)
[Retsplejeloven § 243](#)
[Retsplejeloven § 244](#)

PRAKSIS

Landsretten · Landsrettens fastlæggelse af værneting ved umiddelbar fogedforretning om udsættelse af lejer 24.08.2018

§ 4 Kontraktsværneting i § 242 – opfyldelsesstedet og den afgørende pengekravsundtagelse

Kontraktsværneting er den undtagelsesregel, der giver flest tvister:

§ 242, stk. 1. Sager om kontraktsforhold kan anlægges ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse på pengekrav, medmindre kravet er opstået under ophold i retskredsen under sådanne omstændigheder, at det skulle opfyldes, inden stedet forlades.

Begrundelsen for stk. 2 står klart i de almindelige bemærkninger til 1986-reformen:

Rådet foreslår derfor, at der gennemføres en tilsvarende national og international værnetingsregel, der dog ikke skal omfatte sager, der angår pengeforpligtelser. Dette skyldes, at kreditors bopæl efter dansk ret er opfyldelsesstedet for pengekrav, og en regel af den pågældende karakter ville derfor have den vidtgående virkning, at kreditor ville kunne anlægge sag mod skyldneren ved sit eget hjemting.

Undtagelsen betyder, at [§ 242, stk. 1](#) i praksis bruges om **naturalforpligtelser** og om kontraktsforhold, hvis tyngdepunkt kan lokaliseres. Vestre Landsret gjorde det i [BS-2108/2012-VLR](#), hvor en samejetvist om en erhvervsejerlejlighed i Aarhus blev fastholdt ved Retten i Aarhus:

Twisten drejer sig således om et kontraktsforhold, og sagen kan derfor ifølge retsplejelovens § 242, stk. 1, anlægges på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes.

Opfyldelsesstedet for de to samejeres forpligtelser ifølge kontrakten må efter en samlet bedømmelse af kontrakten være i Aarhus, hvor ejendommen er beliggende.

Landsretten tilføjede en metodisk pointe: da værnetinget allerede fulgte af § 242, stk. 1, var det uden betydning, om der tillige kunne være værneting efter § 241. Et bæredygtigt værnetingsgrundlag er nok.

Også BS-2957/2011-OLR blev afgjort på grundlag af § 242, stk. 1 og § 243, hvor Østre Landsret stadfæstede byrettens kendelse om henvisning af sagen til rette værneting. Og i BS-2704/2008-OLR – en værnetingsstrid mellem Glenco A/S og et spansk selskab – ophævede Østre Landsret byrettens afvisning og henviste i stedet sagen til Retten i Glostrup, jf. § 248, stk. 2, sammenholdt med § 242, stk. 1 og § 247. Kendelsen illustrerer § 248, stk. 2's rangorden: **henvisning før afvisning**.

LOV

Retsplejeloven § 241

Retsplejeloven § 242, stk. 1, 2

Retsplejeloven § 243

Retsplejeloven § 248, stk. 2

PRAKSIS	Landsretten · Stadfæstelse af kendelse om værneting i sag om sameje af erhvervsejendom	01.10.2012
	Landsretten · Stadfæstelse af kendelse om henvisning af sag til rette værneting	02.01.2012
	Landsretten · Værnetingsstrid mellem Glenco A/S og spansk selskab: Ophævelse af afvisning og henvisning til Retten i Glostrup	04.03.2009

§ 5 Aftalt værneting og dets grænser

Parterne kan disponere over det stedlige værneting, men kun inden for rammen i § 245:

Stk. 1. Parterne kan aftale, ved hvilken af flere ligeartede retter sagen skal anlægges.

Stk. 2. I sager om forbrugeraftaler er en forudgående aftale om værneting ikke bindende for forbrugeren.

To begrænsninger følger direkte af ordlyden. For det første kan aftalen kun angå **ligeartede** retter – værnetingsaftalen flytter sagen mellem byretter, den skaber ikke saglig kompetence. For det andet er forbrugeren beskyttet mod forhåndsftaler. Af forarbejderne til 1986-reformen fremgår, at Retsplejerådet foreslog en regel efter EF-domskonventionens model, hvorefter aftalefriheden i forbrugersager kun gjaldt, hvis aftalen var indgået **efter** tvistens opståen eller gav forbrugeren adgang til flere retter, men at Justitsministeriet – bl.a. efter høringsvar fra Østre Landsret, Vestre Landsret og Den Danske Dommerforening – "af lovtekniske grunde [fandt] det mest hensigtsmæssigt at udforme reglen således, at den svarer til kreditkøbslovens § 39".

Værnetingsaftaler får også betydning uden for kapitel 22:

- Efter § 225, stk. 2 kan de dér nævnte sagstyper anlægges ved Sø- og Handelsretten "[m]edmindre parterne har aftalt andet" – parterne kan altså fravælge specialretten.
- Efter § 226, stk. 2 kan henvisning til landsret kun ske efter anmodning fra **begge** parter, hvis de har aftalt byretsbehandling.
- Efter § 240, stk. 2 viger pligtreglen om sagsøgerens hjemting i prøvelsessager mod centrale statslige myndigheder for en værnetingsaftale, jf. henvisningen til § 245.

Aftalt værneting spiller også ind i fuldbyrdelsesfasen. I BS-37/2011-OLR stadfæstede Østre Landsret afvisningen af en tvangsauktion på grund af manglende værneting – med § 245, stk. 1 og § 487, stk. 1 som en del af grundlaget – men hjemviste samtidig spørgsmålet om henvisning til en anden fogedret, jf. § 489. Også her er mønstret, at manglende værneting først og fremmest udløser en henvisningspligt.

LOV

Retsplejeloven § 225, stk. 2

Retsplejeloven § 226, stk. 2

Retsplejeloven § 240, stk. 2

Retsplejeloven § 245, stk. 1, 2

Retsplejeloven § 487, stk. 1

PRAKSIS **Landsretten** · Stadfæstelse af afvisning af tvangsauktion pga. manglende værneting; hjemvisning til afgørelse om henvisning til anden fogedret 16.02.2011

§ 6 § 248 i praksis: præklusion, henvisning ved kendelse – og afvisning ved dom som sidste udvej

Prøvelsesreglen har to led. Første led er en **egendriftsprøvelse med udløbsdato**: retten skal selv se på værnetinget, men fremsætter sagsøgte ikke indsigelse i svarskriftet eller i det retsmøde, der er omhandlet i § 352, stk. 3 – det møde, hvor en sagsøgt uden advokat kan supplere svarskriftet mundtligt – så "anses retten for rette værneting". Fristreglen ligger dermed tidligt i forberedelsen, længe før det forberedende møde efter § 353.

Andet led er retsfølgen:

§ 248, stk. 2. Er sagen anlagt ved en ret, som ikke er rette værneting til at behandle sagen eller et af de rejste krav, henviser retten om muligt sagen eller kravet til afgørelse ved rette domstol. Afgørelse om henvisning træffes ved kendelse. Kan henvisning ikke ske, afviser retten sagen ved dom.

Bestemmelsen har vist sig at være mere end en teknisk regel. Højesteret anvendte i [BS-25065/2020-HJR princippet](#) i § 248, stk. 2 analogt og henviste en anmodning om isoleret bevisoptagelse efter § 343 til rette værneting frem for at afvise den. Samme rangorden – henvisning frem for afvisning – bærer [BS-2704/2008-OLR](#), hvor afvisningen blev ophævet og sagen henvist til Retten i Glostrup.

Byretterne træffer i praksis en selvstændig realitetsafgørelse om værnetinget, når indsigelsen er rejst rettidigt. Retten i Kolding gjorde det i [BS-15400/2024-KOL](#), hvor et slovakisk selskab påstod sagen afvist for manglende værneting, og retten efter en kvalifikation af kravet som erstatning uden for kontrakt konkluderede:

THI BESTEMMES: Retten i Kolding anses som rette værneting.

Kæreadgangen er derimod snæver. En byretskendelse om værneting træffes typisk under sagens forberedelse og er dermed omfattet af kærebegrænsningen i § 389 a, stk. 1, hvorefter kendelser afsagt under hovedforhandlingen eller dennes forberedelse ikke kan kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse. Højesteret afviste i [BS-43/2015-HJR](#) netop et kæremål vedrørende et værnetingsspørgsmål under henvisning til kærebegrænsningerne i § 253, stk. 4 og § 389 a. Praktisk betyder det, at en forkert værnetingsafgørelse i byretten ofte først kan prøves i forbindelse med den endelige afgørelse – hvilket gør den rettidige indsigelse efter § 248, stk. 1 så meget desto vigtigere.

LOV

Retsplejeloven § 248, stk. 1, 2

Retsplejeloven § 253, stk. 4

Retsplejeloven § 352, stk. 3

Retsplejeloven § 353

Retsplejeloven § 389a, stk. 1

PRAKSIS **Højesteret** · Henvisning af anmodning om isoleret bevisoptagelse til rette værneting efter princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2 06.11.2020

Højesteret · Højesterets kendelse om afvisning af kæremål vedrørende spørgsmål om værneting 22.10.2015

Landsretten · Værnetingsstrid mellem Glenco A/S og spansk selskab: Ophævelse af afvisning og henvisning til Retten i Glostrup 04.03.2009

Byretten · Retten i Kolding fastslog dansk værneting i sag mod slovakisk selskab baseret på regler om erstatning uden for kontrakt 08.01.2025

Fra værdigrænser til principialitet – den lange bue frem til § 226, stk.

§ 7 1

Byretten har ikke altid været den almindelige 1. instans. Frem til slutningen af 1980'erne var landsretten formelt hovedreglen, og fordelingen skete efter **sagsværdi**. Retsplejerådet beskrev problemet direkte i [betænkning nr. 1130/1988 om retternes saglige kompetence i civile sager](#), s. 58:

Sagsværdien er som tidligere nævnt ikke et hensigtsmæssigt kriterium, når opgaven er at udskille det mindre antal sager, der har en sådan betydning, at de bør undergives kollegial behandling i 1. instans med fri ankeadgang til Højesteret.

Rådet foreslog derfor, at alle civile sager skulle anlægges ved byret, medmindre andet var bestemt, kombineret med en henvisningsregel – og pegede samtidig på risikoen for, at tilgangen af frit ankelige sager til Højesteret ville falde. Henvisningsreglen i § 226 blev gennemført ved [LOV nr 273 af 03/05/1989](#) om retternes saglige kompetence i civile sager m.v. Højesteret bemærkede kort efter over for Procesbevillingsnævnsudvalget, at reglerne "i det væsentlige svarer til de retningslinier, som bør følges ved meddelelse af 3. instansbevilling i borgerlige sager", jf. [betænkning nr. 1222/1991 om 3. instansbevillinger](#), s. 24.

Med politi- og domstolsreformen (**lov nr. 538 af 8. juni 2006**) blev byretten den almindelige førsteinstans i alle civile sager, og de overordnede retters ressourcer skulle koncentreres om principielle sager og appelsager. Reformens mål blev imidlertid ikke nået for de civile ankesager. Det fremgår af de almindelige bemærkninger til 2014-loven:

Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene nedsatte et underudvalg om sagstilgangen til Højesteret på baggrund af, at Højesteret har peget på, at reformens mål om, at Højesterets ressourcer koncentreres om behandlingen af principielle sager, ikke er nået for de civile ankesager.

Det førte til [LOV nr 84 af 28/01/2014](#) (Sagstilgangen til Højesteret m.v.) med tre indgreb i § 226: kriterierne blev skrevet ind i loven, kæreadgangen blev udvidet til også at omfatte **henvisningskendelser**, og landsretten fik pligt til af egen drift at afvise en uberettiget henvisning. Bemærkningerne til det centrale nr. 8 lyder:

Det foreslås nærmere, at en sag kan henvises fra byretten til landsretten til behandling i 1. instans, hvis sagen er af principiel karakter og har generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt.

Vurderingen af, om en sag har "principiel karakter", forudsættes at være den samme som hidtil. Det drejer sig således navnlig om sager, der vedrører lovfortolkning, eller som i øvrigt angår et principielt retligt spørgsmål. Uden for kategorien af sager af principiel karakter falder således fortsat f.eks. sager, hvis afgørelse hovedsagelig beror på en konkret bevismæssig vurdering eller på en skønmæssig afvejning af en række momenter, hvor denne afvejning er uden vidererækkende betydning.

Den gældende bestemmelse har herefter denne ordlyd:

§ 226, stk. 1. Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag til behandling ved landsret, hvis sagen er af principiel karakter og har generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt.

Proceduren er reguleret i stk. 2-4: henvisning kan ikke ske i de indispositive sager i [kapitel 42-43 b-](#), anmodningen skal fremsættes senest i det forberedende møde eller inden 4 uger efter meddelelse om, at et sådant ikke afholdes ([§ 226, stk. 3](#)), og afgørelsen træffes ved kendelse.

LOV

Retsplejeloven § 224

Retsplejeloven § 226, stk. 1-4

§ 8 Hvad er "principiel karakter"? Højesterets afslagslinje efter 2014

Den første prøvelse af de skærpede kriterier kom i ærekrænkelsessagen [93/2015](#) om en udtalelse i historikeren Bent Jensens bog. Københavns Byret havde henvist sagen som principiel; Østre Landsret og Højesteret afviste:

Som sagen fremtræder, tiltræder Højesteret, at sagen ikke er af en sådan karakter, at den er principiel og har generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt. Betingelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1, for at henvise sagen til behandling ved landsretten er derfor ikke opfyldt.

At sagsøgte faglige position som forsker gav sagen offentlig interesse, gjorde den ikke principiel i retsplejelovens forstand – spørgsmålet beroede på en konkret vurdering af udsagnets indhold og sammenhæng.

Samme sontring bærer [BS-37572/2021-HJR](#) om skattemæssig kvalifikation af en kombineret stutteri- og landbrugsvirksomhed. Selv om Skatteministeriet havde ændret tilgang til vurderingen, og selv om ministeriet ikke modsatte sig henvisning, fastslog Højesteret:

Højesteret finder på det foreliggende grundlag, at bedømmelsen af, om virksomheden XI/S i skatteretlig forstand er drevet erhvervsmæssigt i første række beror på en konkret bevismæssig vurdering af virksomhedens aktiviteter og driftsmæssige resultater.

Afslagslinjen er bred og går på tværs af retsområder:

Sag	Emne	Udfald
93/2015	Ærekrænkelse, forskers ytringsfrihed, forlagsansvar	Afslag
BS-19319/2018-HJR	Patienterstatning, tabt arbejdsfortjeneste, årsløn	Afslag
BS-51007/2018-HJR	Lægemiddelstyrelsens prøvelse af EU-markedsføringstilladelser	Afslag
BS-8457/2019-HJR	Omstødelse, sikringsakt ved transport, ombytningslære	Afslag (trods samstemmende påstande)
BS-8446/2020-HJR , BS-8447/2020-HJR , BS-8449/2020-HJR	Gyldigheden af Københavns Kommunes frikøbsordning	Afslag
BS-26364/2021-HJR	Lønsumsafgift, retskraft af tidligere landsskatteretskendelse	Afslag
BS-18450/2022-HJR	Kommunal udpegning til "Grønt Danmarkskort"	Afslag (parallelsag verserede)
BS-12957/2022-HJR	Henvisning afvist af landsretten	Afslag stadfæstet
BS-41834/2022-HJR	Rykningsspåtegning	Afslag
BS-47890/2024-HJR	Beskatning af aktionærlån	Afslag

BS-57945/2024-HJR	Ligestilling og Familieretshuset	Afslag
-----------------------------------	----------------------------------	--------

To tværgående mønstre træder frem. For det **første** er juridisk kompleksitet ikke i sig selv nok: i [BS-8457/2019-HJR](#) rejste sagen uafklarede spørgsmål om sikringsakt ved transport til sikkerhed i bankgarantier og om den ulovbestemte ombytningslæres anvendelse på virksomhedspant – og alligevel blev henvisning nægtet. For det **andet** er parternes fælles ønske uden afgørende vægt; i både [BS-8457/2019-HJR](#) og [BS-38860/2021-HJR](#) tilsluttede begge parter sig henvisning uden at det ændrede resultatet. Det er netop den situation, underudvalget bag 2014-loven pegede på: "[d]et forhold, at det meget ofte forekommer, at sagens parter er enige om at begære sagen henvist til landsret, taler for, at landsretten får en mulighed for at afvise en henvisning".

LOV	Retsplejeloven § 226, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Nægtelse af henvisning til landsretten i sag om beskatning af aktionærlån	20.06.2025
	Højesteret · Afslag på henvisning af sag om ligestilling og Familieretshuset til landsretten som 1. instans	20.06.2025
	Højesteret · Afslag på henvisning til landsretten som 1. instans i sag om rykningspåtegning	12.05.2023
	Højesteret · Højesterets afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om 'Grønt Danmarkskort'	13.01.2023
	Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af henvisning til landsretten	03.11.2022
	Højesteret · Henvisning af sag om skattemæssig kvalifikation af landbrugsvirksomhed til landsretten som 1. instans	24.03.2022
	Højesteret · Henvisning af skattesag om 15 %-reglen til landsretten som første instans	24.03.2022
	Højesteret · Højesterets afgørelse om henvisning af sag om lønsumsafgift til landsretten som 1. instans	01.10.2021
	Højesteret · Sager om gyldigheden af en kommunal beslutning skulle ikke behandles af landsretten som 1. instans	29.05.2020
	Højesteret · Spørgsmål om henvisning til landsretten som 1. instans i sag om kommunal frikøbsordning	29.05.2020
	Højesteret · Afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om kommunal frikøbsordning	29.05.2020
	Højesteret · Højesteret stadfæster: Sager om lægemiddelautorisationer skal ikke behandles af landsretten som første instans	14.05.2019
	Højesteret · Afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om omstødelse og virksomhedspant	14.05.2019
	Højesteret · Sag om henvisning af sag om patienterstatning til landsretten som 1. instans	17.09.2018
	Højesteret · Sag om henvisning af ærekrænkelssag til landsretten som første instans	25.06.2015

Når henvisning sker: uafklarede retsspørgsmål med rækkevidde ud over parterne

Henvisning kommer på tale, når sagen rejser et **retligt** spørgsmål, som ikke er afklaret i praksis, og hvis besvarelse rækker ud over den konkrete tvist.

I [BS-39795/2021-HJR](#) om erstatning for støjgener fra Flyvestation Skrydstrup blev henvisningen stadfæstet. Det afgørende var, at der ikke forelå domstolspraksis om den naboretlige tålegrænse for støj fra militære flyvestationer, at praksis om andre støjgener ikke uden videre kunne overføres, og at udfaldet ville danne grundlag for afgørelser i en række lignende sager fra ejere i de såkaldte gule zoner.

I [BS-9045/2024-HJR](#) ændrede Højesteret landsrettens kendelse og henviste en skattesag om betydningen af, at de bagvedliggende dispositioner efterfølgende var tilsidesat som selskabsretligt ugyldige og beløbene tilbagebetalt:

Højesteret finder på det foreliggende grundlag, at sagen angår et principielt spørgsmål af vidererækkende betydning, som ikke er afklaret i retspraksis.

Højesteret finder på den baggrund, at sagen har en sådan generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen, at betingelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1, for henvisning til behandling ved landsretten er opfyldt.

Tilsvarende henviste Højesteret i [BS-45353/2022-HJR](#) sager om Vurderingsstyrelsens erstatningsansvar for vejledende udtalelser til landsretten som 1. instans, og i [BS-23871/2024-HRS](#) stadfæstede Højesteret henvisningen af en principiel arbejdsskadesag til landsretten. Endelig tog Højesteret i [BS-35409/2024-HJR](#) stilling til henvisning af en mink-erstatningssag til landsretten som 1. instans.

Det fælles træk er, at sagerne kan afgøres på et **retligt** grundlag med præjudikatværdi. Som Justitsministeriet formulerede formålet i 2014-forarbejderne, bør Højesterets ressourcer "som udgangspunkt ikke benyttes til at behandle sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår retsanvendelse på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret".

LOV	Retsplejeloven § 226, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Sag om henvisning af mink-erstatningssag til landsretten som 1. instans	07.04.2025
	Højesteret · Skatteretlig betydning af selskabsretlig ugyldighed og tilbagebetaling: Henvisning til landsretten som 1. instans	04.11.2024
	Højesteret · Højesteret henviser sager om Vurderingsstyrelsens erstatningsansvar for vejledende udtalelser til landsretten som 1. instans	01.05.2023
	Højesteret · Stadfæstelse af kendelse om henvisning af sag vedrørende støjgener fra flyvestation til behandling i landsretten som første instans	23.08.2022
	Byretten · Højesteret stadfæster henvisning af principiel arbejdsskadesag til Landsretten som 1. instans	31.10.2024

§ 10 Sagskomplekser og prøvesagsdoktrinen

Hvor mange sager rejser det samme principielle spørgsmål, har Højesteret udviklet en klar prioritering: kun **den første** sag henvises. Doktrinen blev sammenfattet i ekspropriationssagerne [BS-29564/2023-HJR](#) om Hovedstadens Letbane og metroudvidelsen til Sydhavnen, hvor Højesteret refererede principperne fra **UfR 2021.4078**:

- Er en sag en del af et større kompleks af sager, der alle omfatter samme principielle retlige spørgsmål, kan det principielle spørgsmål normalt alene begrunde henvisning af den første sag i komplekset.
- Det forudsætter, at spørgsmålet med stor sandsynlighed vil blive afklaret i prøvesagen.
- Der må ikke foreligge særlige forhold, der taler for direkte henvisning af de øvrige sager.

Da der allerede verserede fire andre sager ved Østre Landsret som 1. instans om præcis den samme problemstilling om fradrag for tilførte fordele til restejendomme, var resultatet givet:

Højesteret finder ikke grundlag for at tilsidesætte landsrettens vurdering, hvorved det ikke på nuværende tidspunkt er påkrævet eller hensigtsmæssigt at henvise sagerne.

Samme logik ligger bag [BS-8112/2021-HJR](#) i aktionærkomplekset, hvor Højesteret stadfæstede afslaget på henvisning af et aktionærsøgsmål og i stedet traf beslutning om **udsættelse** efter [§ 345](#) – det procesretlige alternativ, når en anden sag skal afklare spørgsmålet først.

En beslægtet variant er, at det principielle spørgsmål allerede er under prøvelse ad anden vej. I [BS-38860/2021-HJR](#) om 15 %-reglen i værdiansættelsescirkulæret lagde retten vægt på, at en tilsvarende principiel problemstilling allerede verserede for Højesteret, og i [BS-18450/2022-HJR](#) om "Grønt Danmarkskort" var en parallel sag mod Planklagenævnet om de samme udpegninger anket til landsretten. I begge tilfælde blev henvisning nægtet.

LOV	Retsplejeloven § 226, stk. 1	Retsplejeloven § 345
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster afslag på henvisning af sager om ekspropriationserstatning til landsretten som 1. instans	08.12.2023
	Højesteret · Højesterets afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om 'Grønt Danmarkskort'	13.01.2023
	Højesteret · Henvisning af skattesag om 15 %-reglen til landsretten som første instans	24.03.2022
	Højesteret · Højesterets stadfæstelse af afslag på henvisning af aktionærsøgsmål til landsretten og beslutning om udsættelse	29.06.2021

§ 226, stk. 5 – landsrettens egendriftsprøvelse og den frie kæreadgang til Højesteret

2014-reformens mest markante nyskabelse er kontrollereddets i [§ 226, stk. 5](#):

Landsretten påser af egen drift, at betingelserne for henvisning i stk. 1 er opfyldt. Er betingelserne ikke opfyldt, afviser landsretten at behandle sagen i 1. instans og sender sagen til byretten til fortsat behandling. Landsrettens afgørelse træffes ved kendelse.

Bemærkningerne til bestemmelsen forklarer sigtet:

For at understøtte, at de sager, der kan indbringes for Højesteret som 2. instans, er egnede til at sikre, at domstolsreformens mål vedrørende Højesterets rolle og opgaver kan nås, foreslås det som noget nyt, at landsretten af egen drift skal påse, at betingelserne for henvisning er opfyldt.

Samtidig blev forbuddet mod at kære en **henvisningskendelse** ophævet:

Det foreslås at ophæve bestemmelsen om, at en kendelse, hvorved sagen henvises til behandling ved landsretten, ikke kan indbringes for højere ret.

Og landsrettens afvisningskendelse kan kæres uden bevilling, jf. [§ 392, stk. 2](#):

En kendelse om afvisning, der afsiges af en landsret efter § 226, stk. 5, kan kæres til Højesteret uden forudgående tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Konstruktionen forklarer det instansforløb, der går igen i næsten alle nyere § 226-sager: byretten henviser, landsretten afviser henvisningen efter stk. 5 og sender sagen tilbage, og Højesteret prøver afvisningen som kæremål. Det skete i [BS-9045/2024-HJR](#), hvor Højesteret ophævede landsrettens afvisning, og – med modsat udfald – i [BS-47890/2024-HJR](#), [BS-12957/2022-HJR](#) og [BS-18450/2022-HJR](#).

Udvalget forudsatte desuden en **organisatorisk** understøttelse: landsretterne skulle samle modtagelsen af henviste sager i én afdeling i hver landsret og løbende koordinere praksis indbyrdes og med Højesteret. Formålet var, at "vurderingen af, om betingelserne for henvisning er opfyldt, koncentrerer hos nogle få landsretsafdelinger, der således vil få et samlet overblik over de sager, hvor Højesteret kan komme til at behandle sagerne som 2. instans".

LOV	Retsplejelovent § 226, stk. 5	Retsplejelovent § 392, stk. 2	
PRAKSIS	Højesteret · Nægtelse af henvisning til landsretten i sag om beskatning af aktionærlån		20.06.2025
	Højesteret · Skatteretlig betydning af selskabsretlig ugyldighed og tilbagebetaling: Henvisning til landsretten som 1. instans		04.11.2024
	Højesteret · Højesterets afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om 'Grønt Danmarks kort'		13.01.2023
	Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af henvisning til landsretten		03.11.2022

§ 12 Specialfora og enekompetence: Sø- og Handelsretten, skifteretten, boligretten og Arbejdsretten

Ved siden af den almindelige instansorden ligger en række specialfora, hvis kompetence dels er lovbunden, dels valgfri.

Sø- og Handelsretten. Efter [§ 15, stk. 1](#) omfatter rettens domsmyndighed i 1. instans de sager, der følger af §§ 225 og 227. [§ 225, stk. 1](#) henlægger sager om EU-varemærker og EF-design **obligatorisk** til retten, mens [§ 225, stk. 2](#) opregner syv sagstyper, der "[m]edmindre parterne har aftalt andet" **kan** anlægges dér – bl.a. internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning, transportsager mellem erhvervsdrivende, Forbrugerombudsmandssager, immaterialretssager, konkurrencesager, markedsføringssager og sager om forretningshemmeligheder. Anlægges en § 225, stk. 2-sag ved byretten, skal byretten efter [§ 225, stk. 3](#) henvise den efter anmodning fra en part.

Henvisning efter [§ 227](#) er derimod betinget: ansættelsesretlige sager kræver, at sagen er **principiel** og at fagkundskab til arbejdsmarkedsforhold har væsentlig betydning; ophavsretssager uden for [§ 225, stk. 2, nr. 4](#) kræver principiel karakter og væsentlig betydning af fagkundskab til erhvervsforhold. Østre Landsret afviste i [BS-621/2006-OLR](#) at henvise en ansættelsestvist om opsigelse i strid med ligebehandlingsloven:

Efter det foreliggende findes særlig indsigt eller fagkundskab i handelsforhold ikke at være af betydning for sagens afgørelse. Sagen findes heller ikke at vedrøre et principielt retligt spørgsmål [...]

At en sag henvises efter [§ 227](#) frem for [§ 226](#) har konsekvenser for appelvejen: domme fra Sø- og Handelsretten kan efter [§ 368, stk. 4](#) ankes til Højesteret, hvis de opfylder samme kriterier som [§ 226, stk. 1](#), eller hvis andre særlige grunde taler for det, og ellers til landsret – og Højesteret påser efter [§ 368, stk. 6](#) af egen drift, at betingelserne er opfyldt. Sø- og Handelsrettens kompetence er også afgrænset mod Den Fælles Patentdomstol, jf. [§ 225 a](#).

Skifteretten. Enekompetence i 1. instans fører til afvisning, ikke til realitetsbehandling. Det viser [BS-1463/2007-OLR](#), hvor Østre Landsret fastslog:

"Bestemmelsen i § 24 må forstås således, at alene skifteretten har kompetence til i 1. instans at træffe afgørelse om vederlagskrav."

Arbejdsretten og faglig voldgift. Den skarpe enekompetenceafgrænsning ligger på det kollektive arbejdsretlige område. Højesteret fastlagde i [BS-13514/2019-HJR](#) Arbejdsrettens enekompetence i sager om vikarers retsstilling efter vikarlovens § 3 sammenholdt med kollektive overenskomster. Samme grænsedragning var afgørende i [311/2012](#), hvor spørgsmålet om ret til forlænget orlov efter KTO-aftalens § 36 krævede en **overenskomstfortolkning**; efter arbejdsretslovens § 22, stk. 1, jf. § 21, nr. 1, henhørte det under det fagretlige system, og det lå derfor uden for de almindelige domstoles kompetence at afgøre orlovsretten. Omvendt viser [BS-27911/2020-HJR](#), at når sagen først lovligt føres ved de almindelige domstole, kan overenskomstens egne frister få selvstændig betydning for sagsanlægget.

Boligretten nævnes udtrykkeligt i [§ 232, stk. 2](#) som en ret, der kan henvises til – henvisning, ikke afvisning, er derfor hovedreglen, når en boligretssag er anlagt i den forkerte procesform.

LOV	Retsplejeloven § 15, stk. 1	Retsplejeloven § 225, stk. 1-3	Retsplejeloven § 225a
	Retsplejeloven § 227	Retsplejeloven § 232, stk. 2	Retsplejeloven § 368, stk. 4, 6
PRAKSIS	Højesteret · Betydningen af overenskomstmæssige frister ved sagsanlæg om godtgørelse for usaglig opsigelse ved de almindelige domstole		26.05.2021
	Højesteret · Højesterets fastlæggelse af Arbejdsrettens enekompetence i sager om vikarers retsstilling og kollektive overenskomster		17.12.2019
	Højesteret · Afslag på forlænget orlov til pasning af sygt barn og spørgsmålet om forskelsbehandling		08.10.2014
	Landsretten · Landsretten afviser vederlagskrav grundet manglende kompetence hos de almindelige domstole		14.02.2008
	Landsretten · Landsrettens kendelse om henvisning af sag til Sø- og Handelsretten		09.03.2006

§ 13 Naboområder: fogedværneting, straffesagsværneting, småsager og international kompetence

Kapitel 22 er ikke den eneste værnetingsregulering i retsplejeloven, og afgrænsningerne er praktisk vigtige.

Fogedretten har sin egen stedlige kompetenceregulering i [§ 487](#). Højesteret fortolkede i [BS-89/2022-HJR](#) bestemmelsens nr. 4 om fuldbyrdelse af andre krav end pengekrav:

Højesteret finder, at "genstanden for fuldbyrdelsen" efter retsplejelovens § 487, stk. 1, nr. 4, i en situation som den foreliggende må anses for at være den faste ejendom, og rekvirenten kan derfor vælge at benytte den retskreds, hvor ejendommen er beliggende, som værneting.

Også [BS-37/2011-OLR](#) hører hertil. Nærmere om fogedrettens stedlige kompetence: se [fogedretsbehandling](#).

Straffesager følger reglerne i retsplejelovens kapitel 61-63. Højesteret fastslog i [SS-106/2022-HJR](#), at hovedforhandlingen i en sag om statshemmeligheder skulle foregå ved Retten i Lyngby, jf. [§§ 696, 700 og 705](#), og afviste i [SS-22880/2022-KBH](#) en anmodning om andet værneting efter [§ 694](#). Anklagemyndighedens egne retningslinjer for valg af værneting i bødesager fremgår af [Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om værneting i bødesager](#), hvorefter bødesager "[s]om altovervejende hovedregel" sendes til retten ved gerningsstedets værneting, mens hjemtinget kun undtagelsesvis benyttes. På udlændingeområdet er værneting regulert i speciallovgivningen; Østre Landsret fastslog i [SS-516/2008-OLR](#), at retsplejelovens kapitel 43 a er subsidiært i

forhold til udlændingelovens § 37, jf. § 468. En særlig kompetencekonflikt opstår, når hovedsagen er rykket op: i [SS-1186/2024-OLR](#) ophævede Østre Landsret en byretskendelse om varetægtsfængsling, fordi anmodningen – da udleveringssagen verserede for Højesteret – burde have været fremsat over for Højesteret.

Beløbsgrænsen i småsagsprocessen er en selvstændig kompetenceafgrænsning inden for byretten; Østre Landsret fastslog i [BS-4242/2012-OLR](#), at et sagsøgts selvstændigt nedlagte modkrav på 25.000 kr. ikke bragte sagens værdi over grænsen i § 400, stk. 1. Se nærmere [smaasagsproces](#).

International kompetence ligger uden for denne oversigt. § 247, stk. 1 henviser til de internationale instrumenters værnetingsregler, som har forrang. Retten i Kolding anvendte i [BS-15400/2024-KOL](#) [Bruxelles I-forordningen artikel 7, nr. 2](#) frem for kapitel 22, og Højesteret fastslog i [BS-19161/2025-HJR](#), at Luganokonventionens appelregler går forud for retsplejelovens almindelige kærefrister. Emnet behandles under [international-jurisdiktion](#). Voldgiftsklausulers fortrængning af domstolsværnetinget behandles under [voldgift](#), kravet om dansk værneting i kollektive søgsmål under [gruppesoegsmaal](#), og spørgsmål om dommerens person – ikke rettens kompetence – under [dommerinhabilitet](#).

Det bemærkes, at kapitel 22 også får anvendelse uden for de egentlige domssager: Retsplejerådet foreslog i [betænkning nr. 1530/2012, s. 108](#), at reglerne i kapitel 22 skulle finde anvendelse **i sin helhed** i forbudssager, hvor hidtil kun §§ 235-240 gjaldt.

LOV	Retsplejeloven § 247, stk. 1	Retsplejeloven § 400, stk. 1	Retsplejeloven § 468
	Retsplejeloven § 487, stk. 1	Retsplejeloven § 694	
PRAKSIS	Højesteret · Luganokonventionens appelregler har forrang: Højesterets afgørelse om kærefrist ved fuldbyrdelse af islandske domme 10.09.2025 Højesteret · Højesteret stadfæster fogedrettens kompetence i sag om tvangsfuldbyrdelse af udlæg 23.05.2023 Højesteret · Hovedforhandling i straffesag om statshemmeligheder skal foregå ved Retten i Lyngby 02.03.2023 Landsretten · Ophævelse af varetægtsfængsling grundet byrettens manglende kompetence under verserende Højesteretssag om udlevering 07.05.2024 Landsretten · Østre Landsret stadfæster byrettens afgørelse om fortsat behandling af sag efter småsagsregler trods modkrav 14.01.2013 Landsretten · Stadfæstelse af afvisning af tvangsauktion pga. manglende værneting; hjemvisning til afgørelse om henvisning til anden fogedret 16.02.2011 Landsretten · Landsrettens ophævelse af byretskendelse om værneting ved prøvelse af frihedsberøvelse af udlænding 05.03.2008 Byretten · Retten i Kolding fastslog dansk værneting i sag mod slovakisk selskab baseret på regler om erstatning uden for kontrakt 08.01.2025 Byretten · Højesterets afvisning af anmodning om andet værneting i straffesag 21.12.2022		

§ 14 Sammenfatning: fem greb til at ramme rette ret

1. Start med den saglige kompetence. Byretten er hovedreglen, jf. § 224. Undersøg først, om sagen er henlagt til et specialforum – Sø- og Handelsretten efter § 225, skifteretten, boligretten eller Arbejdsretten. Fejl her kan ikke repareres ved passivitet: retten påser kompetencen af egen drift efter § 232, og manglende kompetence fører til henvisning eller – når henvisning ikke er mulig – til afvisning.

2. Fastlæg dernæst værnetinget. Hovedreglen er sagsøgtes hjemting, jf. § 235, men undtagelsesværnetingene i §§ 237-244 giver sagsøgeren alternativer. Vær særligt opmærksom på pengekravsundtagelsen i § 242, stk. 2 og på pligtreglen om sagsøgerens hjemting i prøvelsessager mod centrale statslige myndigheder, jf. § 240, stk. 2.

3. Rejs værnetingsindsigelsen rettidigt. Efter § 248, stk. 1 prækluderes indsigelsen, hvis den ikke fremsættes i svarskriftet eller i § 352, stk. 3-mødet. Er indsigelsen for sen, er værnetinget rette værneting – uanset hvad kapitel 22 ellers siger. Og bliver indsigelsen afvist, er kæreadgangen snæver, jf. §§ 253, stk. 4 og 389 a, sml. BS-43/2015-HJR.

4. Vær realistisk om § 226. Anmodningen skal fremsættes senest i det forberedende møde, jf. § 226, stk. 3, og de to betingelser i stk. 1 er kumulative. Praksis efter 2014-reformen er restriktiv: juridisk kompleksitet, offentlig interesse og parternes enighed rækker ikke, hvis udfaldet i første række beror på bevisbedømmelse – jf. 93/2015 og BS-37572/2021-HJR. Henvisning sker, når et **uafklaret retligt** spørgsmål med rækkevidde ud over parterne kan afgøres i sagen, jf. BS-9045/2024-HJR og BS-39795/2021-HJR.

5. Tænk i prøvesager. Er sagen del af et kompleks, kan kun den første sag normalt henvises, og de øvrige må afvente – eventuelt gennem udsættelse efter § 345, jf. BS-8112/2021-HJR og BS-29564/2023-HJR. Og husk, at landsretten uanset byrettens kendelse skal prøve henvisningen af egen drift efter § 226, stk. 5 – med fri kæreadgang til Højesteret efter § 392, stk. 2.

LOV

Retsplejelovent § 224

Retsplejelovent § 226, stk. 1, 3, 5

Retsplejelovent § 232

Retsplejelovent § 235

Retsplejelovent § 240, stk. 2

Retsplejelovent § 242, stk. 2

Retsplejelovent § 248, stk. 1

Retsplejelovent § 392, stk. 2

PRAKSIS	Højesteret · Skatteretlig betydning af selskabsretlig ugyldighed og tilbagebetaling: Henvisning til landsretten som 1. instans	04.11.2024
	Højesteret · Højesteret stadfæster afslag på henvisning af sager om ekspropriationserstatning til landsretten som 1. instans	08.12.2023
	Højesteret · Stadfæstelse af kendelse om henvisning af sag vedrørende støjgener fra flyvestation til behandling i landsretten som første instans	23.08.2022
	Højesteret · Henvisning af sag om skattemæssig kvalifikation af landbrugsvirksomhed til landsretten som 1. instans	24.03.2022
	Højesteret · Højesterets stadfæstelse af afslag på henvisning af aktionærsøgsmål til landsretten og beslutning om udsættelse	29.06.2021
	Højesteret · Højesterets kendelse om afvisning af kæremål vedrørende spørgsmål om værneting	22.10.2015
	Højesteret · Sag om henvisning af ærekrænkelssag til landsretten som første instans	25.06.2015

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Retsplejelovent § 224	Retsplejelovent § 226	stk. 1
Retsplejelovent § 232	Retsplejelovent § 235	stk. 1
Retsplejelovent § 242	Retsplejelovent § 245	
Retsplejelovent § 248		

MATERIALE Citerede afgørelser

44 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

30

10.09.2025	Luganokonventionens appelregler har forrang: Højesterets afgørelse om kærefrist ved fuldbyrdelse af islandske domme	19161-2025
20.06.2025	Nægtelse af henvisning til landsretten i sag om beskatning af aktionærlån	47890-2024
20.06.2025	Afslag på henvisning af sag om ligestilling og Familieretshuset til landsretten som 1. instans	57945-2024
07.04.2025	Sag om henvisning af mink-erstatningssag til landsretten som 1. instans	35409-2024
04.11.2024	Skatteretlig betydning af selskabsretlig ugyldighed og tilbagebetaling: Henvisning til landsretten som 1. instans	9045-2024
08.12.2023	Højesteret stadfæster afslag på henvisning af sager om ekspropriationserstatning til landsretten som 1. instans	4448-5340
23.05.2023	Højesteret stadfæster fogedrettens kompetence i sag om tvangsfuldbyrdelse af udlæg	3244-3868
12.05.2023	Afslag på henvisning til landsretten som 1. instans i sag om rykningspåtegning	bs-41834-2022-hjr
01.05.2023	Højesteret henviser sager om Vurderingsstyrelsens erstatningsansvar for vejledende udtalelser til landsretten som 1. instans	3324-3953
02.03.2023	Hovedforhandling i straffesag om statshemmeligheder skal foregå ved Retten i Lyngby	2927-3469
13.01.2023	Højesterets afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om 'Grønt Danmarkskort'	bs-18450-2022-hjr
03.11.2022	Højesteret stadfæster afvisning af henvisning til landsretten	2477-2956
23.08.2022	Stadfæstelse af kendelse om henvisning af sag vedrørende støjgener fra flyvestation til behandling i landsretten som første instans	2584-3079
24.03.2022	Henvisning af sag om skattemæssig kvalifikation af landbrugsvirksomhed til landsretten som 1. instans	bs-37572-2021-hjr
24.03.2022	Henvisning af skattesag om 15 %-reglen til landsretten som første instans	bs-38860-2021-hjr
01.10.2021	Højesterets afgørelse om henvisning af sag om lønsumsafgift til landsretten som 1. instans	bs-26364-2021-hjr
29.06.2021	Højesterets stadfæstelse af afslag på henvisning af aktionærsøgsmål til landsretten og beslutning om udsættelse	3193-3793
26.05.2021	Betydningen af overenskomstmæssige frister ved sagsanlæg om godtgørelse for usaglig opsigelse ved de almindelige domstole	bs-27911-2020-hjr
06.11.2020	Henvisning af anmodning om isoleret bevisoptagelse til rette værneting efter princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2	bs-25065-2020-hjr
29.05.2020	Sager om gyldigheden af en kommunal beslutning skulle ikke behandles af landsretten som 1. instans	bs-8446-2020-hjr

29.05.2020	Spørgsmål om henvisning til landsretten som 1. instans i sag om kommunal frikøbsordning	bs-8447-2020-hjr
29.05.2020	Afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om kommunal frikøbsordning	bs-8449-2020-hjr
09.03.2020	Danske domstoles kompetence ved udenlandske myndigheders civile erstatningskrav vedrørende momssvig	3-2019
17.12.2019	Højesterets fastlæggelse af Arbejdsrettens enekompetence i sager om vikarers retsstilling og kollektive overenskomster	bs-13514-2019-hjr
14.05.2019	Højesteret stadfæster: Sager om lægemiddelaugørisationer skal ikke behandles af landsretten som første instans	bs-51007-2018-hjr
14.05.2019	Afvisning af henvisning til landsretten som 1. instans i sag om omstødelse og virksomhedspant	bs-8457-2019-hjr
17.09.2018	Sag om henvisning af sag om patienterstatning til landsretten som 1. instans	bs-19319-2018-hjr
22.10.2015	Højesterets kendelse om afvisning af kæremål vedrørende spørgsmål om værneting	6250-7488
25.06.2015	Sag om henvisning af ærekrænkelssag til landsretten som første instans	93-2015
08.10.2014	Afslag på forlænget orlov til pasning af sygt barn og spørgsmålet om forskelsbehandling	311-2012

LANDSRET TEN · ANKEINSTANS

10

07.05.2024	Ophævelse af varetægtsfængsling grundet byrettens manglende kompetence under verserende Højesteretssag om udlevering	5804-6931
24.08.2018	Landsrettens fastlæggelse af værneting ved umiddelbar fogedforretning om udsættelse af lejer	1380-1676
14.01.2013	Østre Landsret stadfæster byrettens afgørelse om fortsat behandling af sag efter småsagsregler trods modkrav	478-554
01.10.2012	Stadfæstelse af kendelse om værneting i sag om sameje af erhvervsejendom	1744-2086
02.01.2012	Stadfæstelse af kendelse om henvisning af sag til rette værneting	2378-2839
16.02.2011	Stadfæstelse af afvisning af tvangsauktion pga. manglende værneting; hjemvisning til afgørelse om henvisning til anden fogedret	6798-8165
04.03.2009	Værnetingsstrid mellem Glenco A/S og spansk selskab: Ophævelse af afvisning og henvisning til Retten i Glostrup	7285-8784
05.03.2008	Landsrettens ophævelse af byretskendelse om værneting ved prøvelse af frihedsberøvelse af udlænding	3423-4080
14.02.2008	Landsretten afviser vederlagskrav grundet manglende kompetence hos de almindelige domstole	7259-8755
09.03.2006	Landsrettens kendelse om henvisning af sag til Sø- og Handelsretten	6713-8066

BYRET TEN · FØRSTE INSTANS

3

08.01.2025	Retten i Kolding fastslog dansk værneting i sag mod slovakisk selskab baseret på regler om erstatning uden for kontrakt	9720-11348
31.10.2024	Højesteret stadfæster henvisning af principiel arbejdsskadesag til Landsretten som 1. instans	9734-11365
21.12.2022	Højesterets afvisning af anmodning om andet værneting i straffesag	2925-4686
PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
19.09.2023	Annullering af kontrolafgifter ved bilskifte grundet manglende dokumentation for skiltning	park-2086

FORARBEJDE Betænkninger

5 referencer

Betænkning om retternes stedlige kompetence i borgerlige sager m.v. (EF-domskonventionen)

nr. 1052 · 1985 · Justitsministeriet

Betænkning om retternes saglige kompetence i civile sager

nr. 1130 · 1988 · Justitsministeriet

Betænkning om 3. instansbevillinger og andre procesbevillinger

nr. 1222 · 1991 · Justitsministeriet

Betænkning om det grønlandske retsvæsen - Bind 2: Retsplejen og domstolene

nr. 1442 · 2004 · Justitsministeriet

Reform af den civile retspleje VII – Midlertidige afgørelser om forbud og påbud (Betænkning nr. 1530)

nr. 1530 · 2012 · Justitsministeriet